

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2023-09-06

Diarienummer 0437/23

Handläggare

Christina Bertilson

Telefon: 031-368 02 14

E-post: christina.bertilson@stadshuset.goteborg.se

Samlingsärende inom uppföljning oktober 2023 - Återrapportering av kommunfullmäktiges uppdrag till nämnder och styrelser samt några rapporter

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen och kommunfullmäktige:

1. Samlingsärende inom uppföljning oktober 2023 - återrapportering av kommunfullmäktiges uppdrag till nämnder och styrelser samt några rapporter, i enlighet med bilaga 1 till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande, antecknas.
2. Kommunfullmäktiges uppdrag 2022-04-28 § 18 punkt 4 till kommunstyrelsen att regelbundet följa upp de insatser som samordnas och genomförs utifrån det tillfälliga generella reglementet respektive ägardirektivet, förklaras fullgjort.
3. Kommunfullmäktiges uppdrag i budget 2022 till Got Event AB om att sammanställa vilka hyressubventioner som idag lämnas och hur hyresnivåerna förhåller sig till hyresnivåer av arenor i andra storstäder. Sammanställningen ska även redovisa hur subventionerna fördelas ur ett jämställdhetsperspektiv. Uppdraget förklaras fullgjort.
4. Kommunfullmäktiges uppdrag i budget 2021 till miljö- och klimatnämnden att leda arbetet med att ta fram en stadenövergripande miljöövervakningsplan, förklaras fullgjort.
5. Kommunfullmäktiges uppdrag i budget 2022 till miljö- och klimatnämnden att fortsätta leda arbetet med att ta fram en stadenövergripande miljöövervakningsplan för att bemöta miljö- och klimatprogrammets behov, förklaras fullgjort.
6. Kommunfullmäktiges uppdrag 2022-07-27 § 20 punkt 1 till nämnden för arbetsmarknad och vuxenutbildning att återkomma med en genomförandeplan för en kvalitetsupphandling av SFI-undervisning i Göteborg. Upphandlingen ska garantera en utbildning med högt ställda kvalitetskrav som kan anpassas till de olika målgrupperna för SFI. Uppdraget förklaras fullgjort.
7. Kommunfullmäktiges uppdrag 2021-12-09 § 27 till kulturnämnden att i samarbete med berörda nämnder kartlägga behov av allaktivitetshus, förklaras fullgjort.
8. Kommunfullmäktiges uppdrag till stadsfastighetsnämnden 2022-05-19 § 17 punkt 1 att under 2022 utveckla sin långsiktiga prognos över lokalkostnadsutvecklingen enligt förslag 1 i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande, förklaras fullgjort.
9. Kommunfullmäktiges uppdrag till stadsfastighetsnämnden 2022-05-19 § 17 punkt 4 att under 2022 utreda om det finns behov av att redovisa ytterligare driftkostnader nedbrutet per hyresobjekt enligt förslag 3b i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande, förklaras fullgjort.

10. Kommunfullmäktiges uppdrag till stadsfastighetsnämnden 2022-05-19 § 17 punkt 5 att under 2022 fastställa en förändrad beslutsprocess för nyinvesteringar enligt förslag 3c i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande, förklaras fullgjort.
11. Kommunfullmäktiges uppdrag till stadsfastighetsnämnden 2022-05-19 § 17 punkt 6 om att lokalnämnden och berörda verksamhetsnämnder integrerar delprojektets förslag om synkroniserade processer för analys och prioriteringar i sina verksamhetsplaneringar och processer enligt förslag 3d i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande, förklaras fullgjort.
12. Rapport om Uppföljning av plan för en jämlik stad 2019-2022, antecknas.
13. Rapport om Uppföljning av Göteborgs Stads trygghetsskapande och brottsförebyggande program 2022-2026, antecknas.

Sammanfattning

Samlingsärendet behandlar återrapporering av uppdrag och andra beslut som kommunfullmäktige gett till nämnder och styrelser. Det kan vara uppdrag som givits i kommunfullmäktiges budgetbeslut men även uppdrag som lämnats vid andra tidpunkter.

I rapporten finns tio uppdrag som har förklarats slutförda av ansvarig nämnd eller styrelse och som återrapporeras i detta ärende till kommunstyrelsen och kommunfullmäktige.

I rapporten finns även en rapportering om uppföljning av plan för en jämlik stad 2019-2022 samt en rapportering om uppföljning av Göteborgs Stads trygghetsskapande och brottsförebyggande program 2022-2026.

Bedömning ur ekonomisk, ekologisk och social dimension

Ärendet bygger på nämnders och styrelser återrapporering av uppdrag som de erhållit från kommunfullmäktige samt återrapporering av några planer och program. Den ekonomiska, ekologiska och sociala dimensionen får i det här ärendet ingen påverkan om inte den bilagda rapporten föranleder nya beslut. Det finns delar i rapporten där de ekonomiska, ekologiska och sociala dimensionerna finns belysta.

Bilagor

- 1 Rapport: Samlingsärende inom uppföljning oktober 2023 – återrapporering av kommunfullmäktiges uppdrag till nämnder och styrelser samt några rapporter
- 1.1 GotEvent återrappor KF-uppdrag sammanställning hyressubventioner
- 1.2 Rapport: Göteborgs Stads miljöövervakning – sammanställning av nuläge och behov samt förslag till utveckling
- 1.3 Rapport: Behovskartläggning av allaktivitetshus i Göteborg
- 1.4 Rapport: Uppföljning av plan för en jämlik stad 2019-2022
- 1.4.1 Rapport: Jämlik stad Göteborg – med fokus på samverkan. Hur står sig en plan som syftar till att stödja samverkan? (2022); Christian Jensen och Mikael Löfström; Kommunforskning i Västsverige
- 1.5 Rapport: Uppföljning av Göteborgs Stads trygghetsskapande och brottsförebyggande program 2022-2026

Ärendet

Som en del av uppföljningsstrukturen lämnas samlingsärende inom uppföljning oktober 2023 till kommunstyrelsen och kommunfullmäktige. Ärendet är ett led i att följa upp kommunfullmäktiges budget och Göteborgs Stads verksamheter utifrån ett styrningsperspektiv.

Beskrivning av ärendet

Samlingsärendet behandlar återrapporering av uppdrag och andra beslut som kommunfullmäktige gett till nämnder och styrelser. Det kan vara uppdrag som givits i kommunfullmäktiges budgetbeslut men även uppdrag som lämnats vid andra tidpunkter.

I rapporten finns tio uppdrag som har förklarats slutförda av ansvarig nämnd eller styrelse och som återrapporeras i detta ärende till kommunstyrelsen och kommunfullmäktige.

- Kommunstyrelsen redovisar uppdraget att regelbundet följa upp de insatser som samordnas och genomförs utifrån det tillfälliga generella reglementet respektive ägardirektivet som antogs med anledning av att staden befann sig i förstärkt samordningsläge till följd av kriget i Ukraina. Kommunstyrelsen beskriver uppgifter som nämnder utfört rörande flyktingmottagning, ordna boenden och matleveranser samt särskilda boendeinsatser för personer med funktionsnedsättning samt äldre personer. Stadsledningskontoret bedömer att uppdraget kan förklaras fullgjort.
- Got Event AB återrapporerar uppdrag om hyressubventioner som lämnas samt hur subventionerna fördelas ur ett jämställdhetsperspektiv. De verksamheter som får den högsta hyressubventionen är elitfotboll och breddidrott. Män omfattas av 70 procent av subventionerna inom idrott medan kvinnor omfattas av 65 procent av subventionerna inom kultur. En jämförelse av hyresnivåerna på Göteborgs arenor, jämfört med andra storstäder, har inte kunnat göras då Got Event AB inte fått tillgång till jämförbara data på grund av konkurrensskäl och sekretess. Stadsledningskontoret bedömer att uppdraget kan förklaras fullgjort.
- Miljö- och klimatinämnden har redovisat uppdraget om leda arbetet med att ta fram en stadenövergripande miljöövervakningsplan genom att upprättat en rapport, som presenterar ett förslag på hur Göteborgs Stad kan arbeta med en stadenövergripande miljöövervakning och hur ansvaret för miljöövervakning kan fördelas mellan stadens nämnder. Av rapporten framgår att det initialt är viktigt att skapa en stadenövergripande arbetsgrupp som kan arbeta vidare med de olika delarna och bereda underlag till de delbeslut som behövs avseende stadens miljöövervakning. Någon plan enligt stadens styrdokumentsystem har inte tagits fram och stadsledningskontoret bedömer att det är en rimlig hantering av uppdraget samt att syftet med uppdraget har uppnåtts. Stadsledningskontoret bedömer att uppdraget kan förklaras fullgjort.
- Uppdrag till nämnden för arbetsmarknad och vuxenutbildning om att återkomma med en genomförandeplan för en kvalitetsupphandling av SFI-undervisning i Göteborg. Nämnden antog i april 2023 en ny riktlinje för anskaffning av kommunal vuxenutbildning och arbetsmarknadspolitiska åtgärder, och förklarade samtidigt uppdraget som fullgjort. Bedömningen är att den nya riktlinjen, tillsammans med det

stödande dokumentet ”Grundläggande förutsättningar för anskaffning inom nämnden för arbetsmarknad och vuxenutbildning”, innefattar det som i uppdraget anges som genomförandeplan för en kvalitetsupphandling av SFI-undervisningen i Göteborg. Stadsledningskontoret bedömer att uppdraget kan förklaras fullgjort.

- Kulturnämnden återrapporterar uppdraget om att kartlägga behovet av allaktivitetshus. Nämnden har i en rapport gjort en kartläggning, som visar att bilden av vad ett allaktivitetshus är och vilken funktion det bör fylla varierar. Inför ett fortsatt arbete behöver den funktion som ett allaktivitetshus ska ha i respektive lokal kontext definieras. Det är av stor vikt att den verksamhet som ska utformas sker nära dialog med lokalsamhället utifrån lokala behov och förutsättningar. Stadsledningskontoret bedömer att uppdraget kan förklaras fullgjort.
- Uppdrag till stadsfastighetsnämnden inom ramen för utvecklad ekonomistyrning kopplat till hyressättning av stadens verksamhetslokaler, samt att stadsfastighetsnämnden fortlöpande skulle redovisa uppdragen inom ramen för stadens ordinarie uppföljningsprocess. Stadsfastighetsnämnden har redovisat status för åtta uppdrag, några är genomförda och avslutade medan andra är pågående och försenade. Bedömningen är att nämnden arbetar med förändringsuppdragen och enligt uppdraget levererat en statusrapportering av pågående uppdrag. Stadsledningskontoret kommer att fortsatt följa implementeringsprocessen dels inom ramen för ordinarie uppföljning, dels genom stadens lokalförsörjningsplan. Stadsledningskontoret bedömer att fyra uppdrag kan förklaras fullgjorda och fyra uppdrag är fortsatt pågående.

I övrigt innehåller samlingsärendet följande rapportering:

- Uppföljning av plan för en jämlik stad 2019-2022.
- Uppföljning av Göteborgs stads trygghetsskapande och brottsförebyggande program 2022-2026.

Magnus Andersson

Ekonomidirektör

Eva Hessman

Stadsdirektör

Göteborgs
Stad

Samlingsärendet inom uppföljning oktober 2023 – återrapportering av kommunfullmäktiges uppdrag till nämnder och styrelser samt några rapporter

Göteborgs Stad

Innehållsförteckning

1 Inledning.....	3
2 Kommunstyrelsens uppdrag att regelbundet följa upp de insatser som samordnas och genomförs utifrån det tillfälliga generella reglementet respektive ägardirektivet, till följd av kriget i Ukraina.....	4
3 Got Event AB:s uppdrag om hyressubventioner som lämnas samt hur subventionerna fördelas ur ett jämställdhetsperspektiv.	5
4 Miljö- och klimatnämndens uppdrag om att leda arbetet med att ta fram en stadenövergripande miljöövervakningsplan.....	6
5 Uppdrag till nämnden för arbetsmarknad och vuxenutbildning om att återkomma med en genomförandeplan för en kvalitetsupphandling av SFI-undervisning i Göteborg.....	8
6 Kulturnämndens uppdrag om kartläggning av behovet av allaktivitetshus	10
7 Stadsfastighetsnämndens redovisning och status för uppdragen om utvecklad ekonomistyrning avseende hyressättning av stadens verksamhetslokaler	11
7 Uppföljning av plan för en jämlik stad 2019-2022	14
8 Uppföljning av Göteborgs Stads trygghetsskapande och brottsförebyggande program 2022-2026	15

1 Inledning

Som en del av uppföljningsstrukturen lämnas samlingsärende inom uppföljning oktober 2023 till kommunstyrelsen och kommunfullmäktige. Ärendet är ett led i att följa upp kommunfullmäktiges budget och Göteborgs Stads verksamheter utifrån ett styrningsperspektiv.

Samlingsärendet behandlar återrapportering av uppdrag och andra beslut som kommunfullmäktige gett till nämnder och styrelser. Det kan vara uppdrag som givits i kommunfullmäktiges budgetbeslut men även uppdrag som lämnats vid andra tidpunkter.

I rapporten finns även en rapportering om uppföljning av plan för jämlik stad 2019-2022 samt en rapportering om uppföljning av Göteborgs Stads trygghetsskapande och brottsförebyggande program 2022-2026.

2 Kommunstyrelsens uppdrag att regelbundet följa upp de insatser som samordnas och genomförs utifrån det tillfälliga generella reglementet respektive ägardirektivet, till följd av kriget i Ukraina

Kommunfullmäktige gav 2022-04-28 § 18 punkt 4 kommunstyrelsen i uppdrag att regelbundet följa upp de insatser som samordnas och genomförs utifrån det tillfälliga generella reglementet respektive ägardirektivet som antogs med anledning av att staden befann sig i förstärkt samordningsläge till följd av kriget i Ukraina.

Med anledning av kriget i Ukraina aktiverade stadsledningskontoret 2022-02-28 sin förstärkta samordning. Detta i enlighet med stadsledningskontorets krisledningsplan då behovet av ledning, samverkan och kommunikation bedömdes som stort. Stadsledningskontoret återgick från och med 2022-06-17 till ordinarie organisation. Genom det tillfälliga generella reglementet respektive ägardirektivet fick stadens nämnder möjlighet och mandat att genomföra uppgifter som kunde uppstå med anledning av kriget i Ukraina.

Socialförvaltningen Centrum fick samordningsansvaret för flyktingmottagandet i staden, det innebar bland annat ansvar för att ta hand om det akuta mottagandet av flyktingar och att hantera nödbistånd. Socialförvaltningen Centrum ansvarade också för kontakten med civilsamhället för att skapa en struktur i arbetet med civilsamhällets aktörer som på olika sätt skulle bidra i flyktingmottagandet.

Sedan 2022-07-01 blev det kommunernas ansvar att ordna boenden åt de flyktingar som anvisas av Migrationsverket. Många av stadens förvaltningar och idéburen sektor har hjälpts åt i arbetet med att ta fram boendeplatser. Utöver socialförvaltning Sydväst som fick samordningsansvaret för att ordna boenden, har lokalförvaltningen, fastighetskontoret och Förvaltnings AB Framtiden hjälpt till med att inventera lokaler och lägenheter. Spink (Samlad placerings- och inköpsfunktion) fick ansvaret att ta emot anvisningarna från Migrationsverket för att sedan matcha boenden med den anvisade personen. Idéburen sektor som Bräcke diakoni, Reningsborg, Räddningsmissionen, Skyddsvärnet och Göteborgs Stadsmission har drivit och bemannat de boenden som kommunen anordnat. Park- och naturförvaltningen och äldre samt vård- och omsorgsförvaltningen (ÄVO) har ställt i ordning boendena.

Grundskoleförvaltningen och ÄVO har levererat mat till de boenden där det inte funnits möjligheter till självhushållning och förvaltningen för Intraservice har ordnat Wi-Fi. Förvaltningen för funktionsstöd och ÄVO har ordnat särskilda boendeinsatser till personer med funktionsnedsättning och till äldre personer.

Kommunstyrelsen har 2023-05-03 § 344 punkt 4 förklarat uppdraget som genomfört.

Stadsledningskontorets bedömning

Stadsledningskontoret bedömer att uppdraget kan förklaras fullgjort.

3 Got Event AB:s uppdrag om hyressubventioner som lämnas samt hur subventionerna fördelas ur ett jämställdhetsperspektiv.

I kommunfullmäktiges budget 2022 (2021-11-11 § 4) fick Got Event AB (Got Event) i uppdrag att sammanställa vilka hyressubventioner som idag lämnas och hur hyresnivåerna förhåller sig till hyresnivåer av arenor i andra storstäder. Uppdraget innebar också att redovisa hur subventionerna fördelas ur ett jämställdhetsperspektiv.

Uppdraget rapporterades 2022-12-12 § 6.4 i Got Events styrelse, se bilagd rapport "GotEvent återslag KF-uppdrag sammanställning hyressubventioner". Styrelsen godkände rapporten samt beslöt att översända den till kommunfullmäktige.

Jämförelsen hur subventionerna fördelas ur ett jämställdhetsperspektiv visar kortfattat att män omfattas av 70 procent av subventionerna inom idrott, medan kvinnor omfattas av 65 procent av subventionerna inom kultur.

De verksamheter som får den högsta hyressubventionen är elitfotboll och breddidrott. Hyressubventionen inom elitfotboll, cirka 49 mnkr 2018 respektive cirka 42 mnkr 2019, fördelas på fem lag. Hyressubventionen inom hockey, cirka 16,5 mnkr 2018 respektive cirka 12,5 mnkr 2019, fördelas till ett lag. Inom breddidrotten utgör ca 10 procent (ca 5,5 mnkr) av hyressubventionen Frölunda HC:s Campus på Frölundaborg.

Utifrån ett jämställdhetsperspektiv (deltagare) omfattas herrar inom idrott av den största andelen av hyressubventionen, ca 70 procent.

Utifrån ett jämställdhetsperspektiv (besökare) omfattas män med ca 70 procent av hyressubventionen inom fotboll och hockey. Inom segmentet övriga event (konserter, övriga idrottsevenemang och företagsevenemang) är förhållandet det omvända där hyressubventionen omfattas av kvinnor med ca 65 procent.

En jämförelse av hyresnivåerna på Göteborgs arenor, jämfört med andra storstäder, har inte kunnat göras då Got Event inte fått tillgång till jämförbara data på grund av konkurrensskäl och sekretess.

Stadsledningskontorets bedömning

Stadsledningskontoret bedömer att uppdraget kan förklaras fullgjort.

4 Miljö- och klimatnämndens uppdrag om att leda arbetet med att ta fram en stadenövergripande miljöövervakningsplan

I kommunfullmäktiges budget 2021 (2020-11-05 § 5) och 2022 (2021-11-11 § 4) fick miljö- och klimatnämnden i uppdrag att leda arbetet med att ta fram en stadenövergripande miljöövervakningsplan. I budgettexten framförs att arbetet med miljöövervakning är något som flera nämnder i staden ansvarar för, men i dagsläget finns ingen gemensam styrning för miljöövervakningen, vilket kan orsaka dubbelarbete och svårtillgängliga data.

Miljö- och klimatnämnden beslutade i ärendet 2023-06-20 § 130 att godkänna bilagd ”Rapport Göteborgs Stads miljöövervakning – sammanställning av nuläge och behov samt förslag till utveckling” samt att skicka rapporten till kommunfullmäktige som rapportering av uppdraget.

I enlighet med sitt reglemente ansvarar miljö- och klimatnämnden för kommunens miljöövervakning. Nämnden upprättar varje år en miljöövervakningsplan som beskriver den miljöövervakning som ska bedrivas av miljöförvaltningen. Enskilda nämnder och styrelser ansvarar för de delar av miljöövervakningen som faller inom deras respektive ansvarsområde men de tar i dagsläget inte fram specifika miljöövervakningsplaner, vilket miljöförvaltningen dock ser ett behov av för att skapa ett systematiskt miljöövervakningsarbete för staden som helhet.

Av bilagd rapport framgår att stadens nuvarande övervakning av luftkvalitet, buller, badvattenkvalitet och dricksvattenkvalitet uppfyller de skyldigheter som genom lagstiftning ställs på en kommun. I rapporten konstateras att övervakningen av luftkvalitet och buller i viss utsträckning behöver utvecklas för att bättre möta stadens behov av beslutsunderlag som bidrar till stadsutveckling i hållbar riktning. Vidare framgår av rapporten att övervakning av ekologi, biologi och vattenkvalitet behöver utvecklas för att svara mot indirekta lagkrav och för att möta stadens behov av underlag till miljömåls-uppföljningen och beslutsunderlag kopplat till hållbar stadsutveckling. Rapporten ger förslag på hur miljöövervakningen kan utvecklas.

I bilagd rapport konstateras att miljöövervakningen behöver styras och att den är föränderlig – med nya behov som uppstår och nya direktiv som ska följas. Det finns därför ett behov av en kontinuerlig samverkan om miljöövervakning avseende till exempel inventeringar, undersökningar, mätningar, provtagningar, gränsdragningar och rollfördelning.

Miljö- och klimatnämnden bedömer att det mest effektiva sättet att utveckla en stadenövergripande miljöövervakning som möter stadens behov - är genom en stadenövergripande arbetsgrupp med syfte att samordna och samverka kring miljöövervakningen. Det är ett första steg där man sedan kan arbeta vidare med de olika delarna i miljöövervakningen. Genom förankring i berörda nämnder och styrelser kan arbetsgruppen säkerställa att miljöövervakningen planeras och bedrivs på ett långsiktigt och strategiskt sätt. Miljö- och klimatnämnden bedömer att den enligt sitt reglemente har det övergripande ansvaret för kommunens miljöövervakning och bör ansvara för denna samordning. Nämndens ansvar avser dock inte hanteringen och samordning av andra förvaltningars och bolags miljöövervakningsdata. Miljö- och klimatnämnden ser framåt ett behov av ett systemstöd för lagring av stadens miljöövervakningsdata. Arbetsytan för miljöövervakning behöver kopplas till ett kartsystem (GIS) som är tillgängligt för samtliga förvaltningar och bolag inom staden. Inventeringar, undersökningar, mätningar och provtagningar som genomförs, oavsett om det är som miljöövervakning eller i anslutning till verksamhetens ansvar, bör digitaliseras och göras tillgängliga i kartverktyget.

I beskrivning av ekonomiska konsekvenser i miljöförvaltningens tjänsteutlåtande framgår att miljö- och klimatnämndens utökade resursbehov kommer att framgå i förslaget till miljöövervakningsplan för 2024 som planeras biläggas miljö- och klimatnämndens budget 2024. Det utökade resursbehovet utgörs av ett samordnande ansvar att skapa och driva en samarbetsyta för stadens miljöövervakningsarbete. Det utökade resursbehovet avser även flera förslag på hur miljöövervakningen kan utvecklas för att bättre möta stadens behov.

I det fortsatta arbetet med utveckling av stadens miljöövervakning kan andra nämnder och styrelser förväntas redovisa sina behov i kommande budgetar och verksamhetsnomineringar.

Stadsledningskontorets bedömning

Miljö- och klimatnämnden har tolkat uppdraget som att en planering för hur Göteborg Stad kan samverka för en mer effektiv och ändamålsenlig miljöövervakning ska upprättas. Nämnden har kartlagt den miljöövervakning som bedrivs inom staden och har identifierat hur den behöver utvecklas. Någon plan enligt stadens styrdokumentssystem har inte tagits fram och stadsledningskontoret bedömer att det är en rimlig hantering av uppdraget samt att syftet med uppdraget har uppnåtts. I miljö- och klimatnämndens bilagda rapport presenteras ett förslag på hur Göteborgs Stad kan arbeta med en stadenövergripande miljöövervakning och hur ansvaret för miljöövervakning kan fördelas mellan stadens nämnder. Av rapporten framgår att det initialt är viktigt att skapa en stadenövergripande arbetsgrupp som kan arbeta vidare med de olika delarna och bereda underlag till de delbeslut som behövs avseende stadens miljöövervakning. Stadsledningskontoret bedömer att uppdraget kan förklaras fullgjort.

5 Uppdrag till nämnden för arbetsmarknad och vuxenutbildning om att återkomma med en genomförandeplan för en kvalitetsupphandling av SFI-undervisning i Göteborg

Kommunfullmäktige beslutade 2022-01-27 § 20 punkt 1 att ge nämnden för arbetsmarknad och vuxenutbildning i uppdrag att återkomma med en genomförandeplan för kvalitetsupphandling av SFI-undervisningen i Göteborg. Upphandlingen ska garantera en utbildning med högt ställda kvalitetskrav som kan anpassas till de olika målgrupperna inom SFI.

Uppdraget från kommunfullmäktige gavs i samband med behandlingen av en motion av Mikael Wallgren (V) om att säkerställa kvaliteten i SFI-undervisningen i Göteborg. I det yrkande från D, M, L och C som låg till grund för kommunfullmäktiges beslut anges även att nämnden för arbetsmarknad och vuxenutbildning, i handlingsplanen, ska utvärdera om en helt fast prislista med prestationsincitament bäst möter kvalitetsmålen och effektiviteten.

Nämnden för arbetsmarknad och vuxenutbildning antog 2023-04-25 § 90 en ny riktlinje för anskaffning av kommunal vuxenutbildning och arbetsmarknadspolitiska åtgärder. I samband med att den nya riktlinjen antogs beslutade nämnden även att kommunfullmäktiges uppdrag till nämnden från 2022-01-27 § 20 punkt 1 som genomfört.

Nämnden bedömer att den nya riktlinjen, tillsammans med det stödande dokumentet "Grundläggande förutsättningar för anskaffning inom nämnden för arbetsmarknad och vuxenutbildning", innefattar det som i uppdraget anges som genomförandeplan för en kvalitetsupphandling av SFI-undervisningen i Göteborg. I de båda dokumenten beskrivs såväl styrmiljö som ansvarsfördelning samt intresser, kritiska faktorer och anskaffningsmetoder av kommunal vuxenutbildning, där kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare omfattas. I dokumenten framgår även vilka krav som ställs på dokumentation, analys och omvärldsbevakning vid anskaffning av SFI-undervisning och övrig kommunal vuxenutbildning. Hur förvaltningen ska säkra att den upphandlade SFI-undervisningen håller hög kvalitet innefattas i den analys och i den plan för hur säkerställandet av den kommunala vuxenutbildningen ska ske som tas fram för varje anskaffning.

I framtagandet av den nya riktlinjen har förvaltningen för arbetsmarknad och vuxenutbildning gjort bedömningen att det inte är lämpligt att använda en fast prislista vid upphandlingen. Bedömningen har sin grund i lydelsen av 16 kap. 1 § Lag (2016:1145) om offentlig upphandling, samt att förvaltningen anser att det är de anbudsgivande leverantörerna som är bäst lämpade att ange pris för sitt respektive utförande av utbildning enligt de krav, villkor och förutsättningar som förvaltningen anger.

Av 16 kap. 1 § LOU framgår att en upphandlande myndighet ska tilldela den leverantör ett kontrakt vars anbud är det ekonomiskt mest fördelaktiga för myndigheten. Vilket anbud som är det ekonomiskt mest fördelaktiga ska utvärderas på någon av följande grunder:

1. bästa förhållandet mellan pris och kvalitet,
2. kostnad, eller
3. pris

Även om bestämmelserna i LOU innebär att pris måste tillmätas betydelse vid upphandlingen omöjliggör de inte användandet av en fast prislista. Förvaltningen för arbetsmarknad och vuxenutbildning har dock negativa erfarenheter av att tillämpa fast prislista från en tidigare ramavtalsperiod (2015-2019) och anser att det inom

förvaltningen inte finns de resurser som krävs för att fastställa fasta ersättningsnivåer på tillräckligt goda grunder.

Förvaltningen framhåller att det i varje anskaffning måste finnas balans mellan perspektiven ändamålsenlighet, rättssäkerhet och god ekonomisk hushållning. Kommande upphandlingar behöver därför innefatta såväl en genomgående och grundlig kravbild som krav på att leverantören själv prissätter enligt den marknad och de förutsättningar som råder i den aktuella upphandlingen. I så väl tidigare som nuvarande upphandlingar används utvärderingsmodeller där kvalitet premieras i förhållande till pris. Utvärderingsmodeller viktade på detta vis kommer även tillämpas i samtliga kommande upphandlingar.

Stadsledningskontorets bedömning

Stadsledningskontoret bedömer att uppdraget kan förklaras fullgjort.

6 Kulturnämndens uppdrag om kartläggning av behovet av allaktivitetshus

Kommunfullmäktige beslutade 2021-12-09 § 27 att ge kulturnämnden i uppdrag att i samarbete med berörda nämnder kartlägga behov av allaktivitetshus. Kulturnämnden har 2023-03-27 § 77, mot bakgrund av bilagd rapport ”Behovskartläggning av allaktivitetshus i Göteborg”, bedömt att uppdraget är genomfört.

Kulturnämnden konstaterar att det inte finns någon entydig allmänt vedertagen definition av begreppet allaktivitetshus. Nämndens kartläggning har därför en bred ansats för att identifiera de varierade behov som finns. Kartläggningen visar att det finns behov av mötesplatser och samhällsservice i stora delar av staden, vilket till viss del skulle kunna tillgodoses genom allaktivitetshus. Kulturnämnden bedömer att vissa geografiska områden har större behov än andra, främst på grund av socioekonomisk utsatthet eller generell brist på mötesplatser. Exempel på områden som särskilt nämns är Brunnsbo, Tynnered, Rannebergen, Hjällbo, Kortedala, Biskopsgården, Frölunda torg och Bergsjön. Av kartläggningen framkommer att det i sydvästra Göteborg finns ett starkt engagemang från lokalbefolkningen men även stor lokalbrist. I nordöstra Göteborg finns inte samma brist på lokaler, däremot beskrivs brist på verksamhet och samordning.

Kulturnämnden lyfter att allaktivitetshusen behöver ha tydlig utgångspunkt i lokala behov och förutsättningar. Av kartläggningen framkommer att målgruppen bör ha ett stort inflytande över verksamheten och att allaktivitetshus ofta bedrivs genom nära samverkan mellan olika aktörer. I vissa fall kan allaktivitetshuset vara en fysisk byggnad som bara nyttjas för detta ändamål, i andra fall kan en samnyttjan av lokaler ske där allaktivitetshuset bedrivs under vissa tider eller dagar i exempelvis idrottshallar eller skolor när ordinarie verksamhet är stängd. Kulturnämndens kartläggning visar att det redan idag finns verksamheter i staden som kan sägas utgöra en form av allaktivitetshus, exempelvis regnbågshuset, skola som arena och aktivitetshuset i Hammarkullen.

Kulturnämnden bedömer att även om allaktivitetshus skulle kunna tillgodose vissa behov är detta ingen universallösning då det finns en bredd och variation i stadens samhällsutmaningar. Kulturnämnden betonar vikten av att inför ett eventuellt fortsatt arbete tydligt formulera syftet med allaktivitetshusen med utgångspunkt i lokala behov och förutsättningar. Nämnden ser en fördel i att så långt som möjligt vidareutveckla redan påbörjat arbete snarare än att skapa nya initiativ som är frikopplade från befintliga verksamheter.

Stadsledningskontorets bedömning

Stadsledningskontoret bedömer att kulturnämnden genom bilagd utredning har omhändertagit uppdraget att kartlägga behovet av allaktivitetshus. Nämndens kartläggning visar att bilden av vad ett allaktivitetshus är och vilken funktion det bör fylla varierar. Inför ett fortsatt arbete behöver den funktion som ett allaktivitetshus ska ha i respektive lokal kontext definieras. Det är av stor vikt att den verksamhet som ska utformas sker nära dialog med lokalsamhället utifrån lokala behov och förutsättningar.

Stadsledningskontoret noterar att kulturnämnden i kommunfullmäktiges budget 2023 fick i uppdrag att utreda inrättandet av kulturhus och allaktivitetsarena i Biskopsgården samt ytterligare ett område. Kulturnämnden avser återkomma med rapportering i detta uppdrag.

Stadsledningskontoret bedömer att uppdraget kan förklaras fullgjort.

7 Stadsfastighetsnämndens redovisning och status för uppdragen om utvecklad ekonomistyrning avseende hyressättning av stadens verksamhetslokaler

Kommunfullmäktige beslutade 2021-09-16 § 25 punkt 1 om en ny princip för internhyressättning av samtliga verksamhetslokaler i lokalnämndens, numera stadsfastighetsnämndens, bestånd. Kommunstyrelsen fick i beslutet ett tilläggsuppdrag (2021-09-16 § 25 punkt 2) att redovisa förslag kopplad till ny utvecklad ekonomistyrning för hyressättningen. I samband med denna redovisning beslutade kommunfullmäktige 2022-05-19 §17 om sammanlagt nio uppdrag som benämns förslag 1, 2, 3a, 3b, 3c, 3d, 3e, 3f och 4, till stadsfastighetsnämnden inom ramen för utvecklad ekonomistyrning kopplat till hyressättning av stadens verksamhetslokaler. Beslutet omfattade även att stadsfastighetsnämnden fortlöpande skulle redovisa uppdragen inom ramen för stadens ordinarie uppföljningsprocess.

Stadsfastighetsnämnden har i redovisning och statusrapport 2023-06-15 §116 lyft att flera uppdrag är genomförda och avslutade medan några är pågående och försenade. I denna text behandlas förslag 1, 2, 3a, 3b, 3c, 3d, 3e och 4. Av den redovisningen och tidigare fattade beslut framgår följande:

2022-05-19 § 17 punkt 1 (förslag 1)

Lokalnämnden får i uppdrag att under 2022 utveckla sin långsiktiga prognos över lokalkostnadsutvecklingen enligt förslag 1 i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Nämndens kommentar: Stadsfastighetsnämnden beslutade uppdraget som fullgjort 2023-06-15 §116 i sin redovisning och statusrapportering. Stadsfastighetsförvaltningen har till nämnden i samband med investeringsnomineringarna sammanställt och redovisat en 10-årig lokalkostnadsprognos i enlighet med uppdraget. Förvaltningen anger att de fortsätter att utveckla prognoserna i dialog med stadsledningskontoret och hyresgästerna med syftet att förbättra träffsäkerheten.

2022-05-19 § 17 punkt 2 (förslag 2)

Lokalnämnden får i uppdrag att under 2022 beskriva och analysera hur hanteringen av lokalnämndens underhåll påverkar lokalkostnadsutvecklingen över tid enligt förslag 2 i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Nämndens kommentar: Stadsfastighetsnämnden beskriver i statusrapporten 2023-06-15 §116 att de i årsrapporten för 2022 rapporterade att ytterligare resurser behövs för att i underhållsplanen omhänderta hela det eftersatta underhållet. Förvaltningen har under de senaste åren utvecklat arbetet med underhållsplanering och genomförande av reinvesteringssåtgärder. Förvaltningen beskriver att de tillsammans med hyresgästerna behöver fortsätta att utveckla underhållets påverkan på verksamheterna och fastigheterna. Detta för att kunna hantera riskerna såsom påverkan på hyreskostnaderna, de praktiska begränsningarna som finns med evakuering för att kunna genomföra underhåll samt genomförandekapaciteten mm.

2022-05-19 § 17 punkt 3 (förslag 3a)

Lokalnämnden/nämnden med ansvar för genomförande och förvaltning kopplat till byggnader får i uppdrag att senast inför budgetår 2024 genomföra interna upplåtelse med fasta löptider enligt förslag 3a i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande. Göteborgs Stads rutin för lokalbank upphör därmed att gälla.

Nämndens kommentar: Stadsfastighetsnämnden redogör i sin statusrapport 2023-06-15 § 116 att uppdraget innebär en helt ny princip för hyressättning. Det innebär ett omfattande arbete och bedöms ta minst hela 2023 i anspråk. En förstudie för ny systemlösning med möjlighet att lättare beräkna och analysera underlag för hyran är under genomförande och planeras i drift senast våren 2024.

Förvaltningen har påbörjat uppdraget att genomföra en fast grundhyra. Den ska enligt uppdraget inkludera nämndens kostnader för räntor, avskrivningar, löpande drift samt planerat underhåll för perioden. Övriga förbrukningskostnader så som exempelvis el, värme och vatten debiteras efter förbrukning per objekt. I statusrapporten från förvaltningen gör de bedömningen att det i praktiken är svårt att ha en fast grundhyra då nämndens kostnader skiljer sig markant åt och fluktuerar mellan åren. Räntor och inflation får stor effekt på hyrorna. Initialt skulle det innebära stora hyreshöjningar. Det innebär också betydande över- och underskott mellan åren för nämnden att balansera med eget kapital, vilket inte är förenligt med stadens ekonomistyrning. Förvaltningens bedömning är att det i praktiken är svårt att ha grundhyra, fakturera faktisk kostnad och samtidigt följa intentionen i kommunfullmäktiges beslut om att en större förutsägbarhet för hyreskostnaderna.

Förvaltningen anger att de redan ser att den nuvarande principen om självkostnadshyra har många positiva effekter och skapar förutsättningar för kostnadseffektivt beteende. Genom att också komplettera med nyckeltal ökar möjlighet till att följa upp och jämföra. Stadsfastighetsförvaltningen avser att under hösten 2023 till nämnden lägga fram förslag om en modifierad hyressättningsprincip med fortsatt utgångspunkt i självkostnadshyra per objekt, förenlig med stadens ekonomistyrningsprinciper. Förvaltningen anger vidare att arbetet med att säkra kvalitativa hyresprognoser har framskridit. De tror sig kunna möta hyresgästernas önskemål om ökad förutsägbarhet i sitt förslag till modifierad hyressättning genom de utvecklade kort- och långsiktiga kostnadsprognoserna utan att införa fast hyresnivå. I enlighet med kommunfullmäktiges beslut kommer en fast avtalsperiod upprättas vilket innebär att lokaler kan sägas upp.

2022-05-19 § 17 punkt 4 (förslag 3b)

Lokalnämnden får i uppdrag att under 2022 utreda om det finns behov av att redovisa ytterligare driftkostnader nedbrutet per hyresobjekt enligt förslag 3b i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Nämndens kommentar: Stadsfastighetsnämnden förklarar i statusrapportering 2023-06-15 §116 uppdraget fullgjort. Driftkostnaderna redovisas per objekt och uppdragets intentioner är genomförda. Förvaltningen anger att arbetet med debitering av självkostnadshyra fortsätter att utvecklas för att kvalitetssäkra och undvika fördelning via nyckeltal och möta hyresgästernas behov.

2022-05-19 § 17 punkt 5 (förslag 3c)

Lokalnämnden får i uppdrag att under 2022 fastställa en förändrad beslutsprocess för nyinvesteringar enligt förslag 3c i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Nämndens kommentar: Lokalnämnden, numera stadsfastighetsnämnden, tog under 2022 fram och beslutade 2022-02-10 §10 om ny investerings- och beslutsprocess enligt uppdragets intentioner. I samband med beslutat gavs även förvaltningen uppdraget att leda och samordna arbetet med implementeringen.

2022-05-19 § 17 punkt 6 (förslag 3d)

Lokalnämnden och berörda verksamhetsnämnder integrerar delprojektets förslag om synkroniserade processer för analys och prioriteringar i sina verksamhetsplaneringar och processer enligt förslag 3d i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Nämndens kommentar: Lokalnämnden, numera stadsfastighetsnämnden, beslutade 2023-02-09 §7 uppdraget som fullgjort i samband med årsrapport 2022. Förslagen om synkroniserade processer implementerades under 2022. I stadsledningskontorets tjänsteutlåtande om utvecklad ekonomistyrning tillstyrkte alla berörda nämnder förslaget och dåvarande lokalförvaltningen hade redan påbörjat arbetet, därav lämnades inget formellt uppdrag.

2022-05-19 § 17 punkt 7 (förslag 3e)

Lokalnämnden/nämnden med ansvar för genomförande och förvaltning kopplat till byggnader får i uppdrag att senast under 2023 fastställa reviderade gränsdragningslistor för byggprojektinvestering respektive ansvarsfördelning i fastighetsförvaltningen enligt förslag 3e i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Nämndens kommentar: Nämnden anger i statusrapporteringen 2023-06-15 §116 att gränsdragningslistor kommer att fastställas kvartal 3, 2023. Därefter kommer justeringar att genomförs integrerat med hyressättningsprinciperna då förändrad gränsdragning kan innebära förändrade ekonomiska förutsättningar.

2022-05-19 § 17 punkt 9, som omformulerades i kommunfullmäktigebeslut 2023-02-23 § 26 punkt 3 (förslag 4)

Stadsfastighetsnämnden får i uppdrag att under 2023 redovisa hur nämndens produktionskostnader kan minska enligt förslag 4 i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande. I uppdraget att redovisa hur kostnader kan minskas ska även ta hänsyn till andra perspektiv som livscykel, hållbarhet och driftkostnad. Stadsfastighetsnämnden ska också redovisa hur den ökade ambitionsnivån inom ekologiskt hållbart byggande kan kombineras med minskade kostnader. I arbetet ska även möjligheten till konceptuellt byggande beaktas.

Nämndens kommentar: I nämndens statusrapportering 2023-06-15 §116 beskrivs att arbete pågår och att en strategi för ekonomiskt hållbart byggande som beaktar samtliga hållbarhetsdimensioner kommer att redovisas under 2023. Arbetet omfattar och har delats upp i flera områden som exempelvis, tomter för ekonomiskt hållbart byggande, krav på produktion som bygg, tillämpning av kraven i och kostnadsstyrning av projekten, utformning av nya byggnader och utemiljöer och upphandlingsförutsättningar.

Stadsledningskontorets bedömning

Stadsledningskontoret bedömer att stadsfastighetsförvaltningen arbetar med förändringsuppdragen och enligt uppdraget levererat en statusrapportering av pågående uppdrag. Stadsledningskontoret avser att fortsatt följa implementeringsprocessen dels inom ramen för den ordinarie uppföljningen, dels genom stadens lokalförsörjningsplan.

Stadsledningskontoret bedömer att uppdragen enligt kommunfullmäktigebeslut 2022-05-19 § 17 punkt 2, punkt 3, punkt 7 samt kommunfullmäktigebeslut 2023-02-23 § 26 punkt 3 är pågående.

Stadsledningskontoret bedömer att uppdragen enligt kommunfullmäktigebeslut 2022-05-19 § 17 punkt 1, punkt 4, punkt 5 samt punkt 6 är fullgjorda.

7 Uppföljning av plan för en jämlik stad 2019-2022

Kommunfullmäktige beslutade 2023-01-26 § 20 att förlänga Göteborgs Stads plan för en jämlik stad 2019-2022 tills dess att en uppföljning av planen har genomförts och återredovisats till kommunfullmäktige. Bilagd rapport beskriver uppföljningen av Göteborgs Stads plan för en jämlik stad 2019-2022. Som bilaga finns även en utvärdering, rapporten: ”Jämlik stad Göteborg – med fokus på samverkan”.

Rapporten som beskriver uppföljningen av planen är indelad i två delar: Den första delen beskriver resultat av aktiviteter för styrning, samordning och uppföljning. Den andra delen beskriver genomförande och resultat av planens aktiviteter för samverkan. Båda kapitlen inleds med en tabell som beskriver aktiviteterna samt en bedömning av måluppfyllelse.

Fem av sex aktiviteter för styrning, samordning och uppföljning bedöms ha viss måluppfyllelse. En bedöms ha god måluppfyllelse. I bedömningen lyfts särskilt vikten av att fortsätta utveckla arbetssätt och analyser för att veta att verksamheters insatser når dem som behöver det mest, för att inte riskera att reproducera och förstärka systematiska skillnader i livsvillkor som finns mellan olika grupper.

Två av fyra samverkansaktiviteter bedöms ha god måluppfyllelse och där det finns konkreta och tydliga resultat för invånarna av arbetet. Här har planen varit viktig i utvecklingen av arbetet. Övriga två samverkansaktiviteter bedöms ha viss måluppfyllelse. Här har planen kunnat bekräfta vikten av arbetet, men samverkansaktiviteterna har i sak inte påverkat inriktning på arbetet på annat sätt än det som hade etablerats tidigare inom program för en jämlik stad och inom ordinarie verksamhet. Aktiviteterna i sig bedöms dock ha genererat goda resultat.

Stadsledningskontoret bedömer att planen kan avslutas i och med denna rapportering. Stadsledningskontoret bedömer att tillräcklig styrning idag finns genom Göteborgs Stads program för en jämlik stad 2018-2026. Resultat från uppföljningen tas vidare inom uppdraget att ta fram ett nytt program för jämlik stad och folkhälsa.

Stadsledningskontorets bedömning

Stadsledningskontoret föreslår att rapporten om Uppföljning av plan för en jämlik stad 2019-2022 antecknas.

8 Uppföljning av Göteborgs Stads trygghetsskapande och brottsförebyggande program 2022-2026

Kommunfullmäktige antog 2022-06-16 § 4 Göteborg Stads trygghetsskapande och brottsförebyggande program, som gäller fram till 2026. Programmet anger att uppföljning ska ske årligen och rapporteras till kommunfullmäktige. Då programmet enbart varit i kraft i ett år ligger fokus i denna rapportering på att beskriva ett nuläge. Se bilagd rapport "Uppföljning av Göteborgs Stads trygghetsskapande och brottsförebyggande program 2022-2026".

Göteborgs Stads trygghetsskapande och brottsförebyggande program är uppbyggt i ett övergripande mål, fem målområden och 18 strategier. Två av delmålen (delmål 1 och 2) berör arbetsprocessen och tre delmål (delmål 3, 4 och 5) berör arbetets inriktning. Utvecklingen för samtliga fem målområden beskrivs i rapporten, men informationsinhämtningen till de olika målen har skett på olika sätt.

För mål och strategier som rör arbetsprocessen (mål 1 och 2) genomförs en processutvärdering som pågår under hela programmets genomförandetid och som har ett antal mätpunkter. Del 1 av rapporten beskriver den första mätpunkten som är genomförd, vilket också står som utgångsläge för analyser framåt. Från denna del i rapporten framkommer behov av kompetensutveckling hos stadens verksamheter för att kunna arbeta kunskapsbaserat. Det framkommer även ett stort behov av samverkan och samordning för att trygghetsskapande och brottsförebyggande insatser ska få avsedd effekt samt att det finns ett utvecklingsbehov när det gäller dialog med invånare kring deras uppfattning om otrygghet samt förslag för att öka tryggheten.

Del 2 av rapporten ger en mycket kortfattad beskrivning av hur långt implementeringen av målen inom arbetets inriktning har kommit (mål 3, 4 och 5). Stadsledningskontorets kan här konstatera att flera av stadens förvaltningar och bolag har omhändertagit det trygghetsskapande och brottsförebyggande programmet. Det finns de verksamheter som inte har omhändertagit programmet ännu och ett ökat engagemang för det trygghetsskapande och brottsförebyggande arbetet är nödvändigt.

Vidare bedömer stadsledningskontoret att det främst är inom målområde 1 (öka kunskapen) och arbetet med kunskapsbaserade lägesbilder, samt målområde 5 (minska möjligheten att begå brott) som har behov av kompetensutveckling.

I slutet av rapporten finns även en tabell med nuläge för indikatorerna. Ingen analys görs i nuläget baserat på utfall av indikatorerna, då det är för tidigt att dra slutsatser av dem.

Stadsledningskontorets bedömning

Stadsledningskontoret föreslår att rapporten om Uppföljning av Göteborgs Stads trygghetsskapande och brottsförebyggande program 2022-2026 antecknas.

*Återrapport KF-uppdrag
Sammanställning hyressubventioner*

Innehåll

1. Syfte	3
2. Metod	3
3. Avgränsning	3
4. Affärsmodell	4
4.1 Got Event - verksamhetsbeskrivning	4
4.2 Got Event – resultat, fördelning intäkter och kostnader 2018 respektive 2019	6
5. Subventioner – hyra	7
5.1 Subvention 2018 – fördelat på segment	7
5.2 Subvention 2019 – fördelat på segment	7
5.3 Täckningsbidrag per segment 2018	8
5.4 Täckningsbidrag per segment 2019	8
5.5 Subvention per kategori och arena	9
6. Subventioner ur ett jämställdhetsperspektiv	10
7. Jämförelse med andra storstäder	12
8. Summering	13

1. Syfte

I budget 2022 har Got Event fått i uppdrag från Kommunfullmäktige; ”att sammanställa vilka hyressubventioner som idag lämnas och hur hyresnivåerna förhåller sig till hyresnivåer av arenor i andra storstäder. Sammanställningen ska även redovisa hur subventionerna fördelas ur ett jämställdhetsperspektiv”.

Analysen synliggöra Got Events affärsmodell och hur subventionerna fördelar sig per kategori samt ur ett jämställdhetsperspektiv.

2. Metod

Hyressubventioner belyses genom analys av ekonomin under år 2018 och år 2019, vilka är de två senaste ”normalåren” med hänsyn till pandemins påverkan på evenemangsåren 2020 och 2021. Anledningen till att två år redovisas är för att få ett bredare perspektiv och också för att illustrera skillnaden mellan olika evenemangsår då verksamhetens karaktär inte är homogen. Exempelvis påverkar sportsliga framgångar, slutspel och hur de internationella turnéplanerna läggs. 2019 innehåller fler slutspelsmatcher inom hockey, vilket påverkar verksamhetens ekonomi och graden av subvention. Fasta kostnader som är direkt hänförliga till en kategori, är fördelade till denna kategori. Övriga fasta kostnader fördelas per kategori utifrån procentuell nyttjandegrad.

När det gäller jämställdhetsperspektivet har dels statistik inhämtats från Idrott- och föreningsförvaltningens bokningssystem, dels data från genomförda besöksanalyser. Kontakt har tagits med arenor i Stockholm och Malmö för jämförelse av hyresnivåer.

Subvention redovisas i följande segment:

- Elitfotboll (lokala lag)
- Elithockey (lokala lag)
- Breddidrott
- Övrig Elitidrott
- Övriga Event

Subvention ur ett jämställdhetsperspektiv redovisas dels för deltagare, dels för besökare. För deltagare (dvs de som hyr/ nyttjar arenan) redovisas följande segment:

- Elit Herrar
- Elit Damer
- Bredd Herrar
- Bredd Damer
- Blandad Verksamhet

Subvention ur ett jämställdhetsperspektiv för besökare redovisas för män respektive kvinnor.

Arbetet har projektletts av controller på avdelningen Ekonomi & Verksamhetsstyrning och har genomförts i en struktur med styrgrupp, arbetsgrupp och referensgrupp.

3. Avgränsning

Analysen är begränsad till två verksamhetsår och bedöms vara representativ med hänsyn till verksamhetens oregelbundenhet då ett av åren till exempel innehåller längre slutspel i hockey. Analysen av jämställdhet baseras på tillgänglig data i stadens bokningssystem för breddidrott och skolor samt externt genomförda analyser av besökare på evenemangen. Bokningssystemet har vissa begränsningar varför data som ej kan härledas till kön, elit eller bredd ingår i segmentet ”Blandad verksamhet”.

Gällande jämställdhetsperspektivet och besökare baseras uppgifterna på besöksanalyser genomförda av Got Event med hjälp av extern part samt analyser från IFK och Frölunda HC.

4. Affärsmodell

4.1 Got Event - verksamhetsbeskrivning

Bakgrundsbeskrivning - brokig struktur, men synergieffekter

Got Event driver nio arenor (Ullevi, Scandinavium, Gamla Ullevi, Bravida Arena, Frölundaborg, Valhalla IP, Valhalla Sporthallar, Valhallarinken samt Valhallabadet) med olika förutsättningar när det gäller evenemangstyper, målgrupper, säsong, storlek, faciliteter samt ekonomi. Genom att arenaparken består av nämnda arenor uppnås synergieffekter, t e x genom att personalstyrkan arbetar på flera arenor. Arenorna nyttjas för såväl konsertverksamhet som idrottsverksamhet. Uthyrning till idrottsverksamheten sker till både elitidrott och breddidrott. Målgrupper för bolagets verksamhet är arrangörer (t e x musik, show, konserter, elitidrott), besökare (t e x biljett, loger, restaurang) och deltagare i breddidrott (skolor och idrottsföreningar). Arenorna ägs av Higab och samverkan sker med bland annat Idrott och- föreningsförvaltningen.

Uppdrag - kommersiell utveckling minskar koncernbidragsbehovet/hyressubventionen

I bolagets ägardirektiv anges att "verksamheten i huvudsak ska finansieras av biljettintäkter, uppdrag och uthyrning. Kvarstående underskott ska täckas med koncernbidrag". Målet för bolaget är därmed att nå en så hög egenfinansieringsgrad som möjligt och minimera koncernbidraget.

Kommersiella evenemang driver intäktsströmmar – men svårt att påverka

För att uppnå en hög egenfinansieringsgrad är evenemang av kommersiell karaktär centrala. De har en hög attraktionskraft och ger intäkter i form av arenahyra, intäkter från biljettförsäljning, försäljning från mat- och dryck mm. Arrangörer av kommersiella evenemang efterfrågar också annan service som bolaget erbjuder exempelvis bemanning, biljettuppläggning och säkerhet.

Olika evenemang lockar olika mängd besökare. Besökares beteenden skriftar också med evenemangsinnehåll, vilket påverkar intäktsströmmarnas storlek. Bolaget har begränsad påverkan på intäkterna, då de exempelvis beror på sportsliga framgångar, artisters turnéplaner och publik efterfrågan. Detta gör att intäkterna kan variera mellan åren och därmed påverkas subventionen.

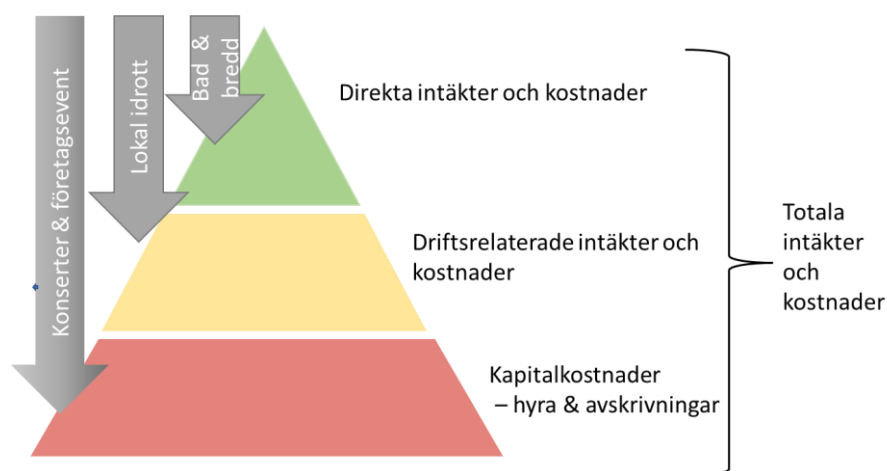
Figur 1. Exempel över arenans intäkter och kostnader

Kostnadsstruktur - intäktsströmmarna täcker inte kapitalkostnaden och andra stora fasta kostnader

Den största delen av bolagets kostnader utgörs av fasta kostnader, främst hyra till fastighetsägaren. I branschen gäller generellt att kapitalkostnaden överstiger arenornas intjäningsförmåga och möjliga lönsamhet – enstaka evenemang kan vara lönsamma men "hela affären" är i regel långt ifrån balans. Det finns ingen enhetlig modell för ansvarsfördelning mellan operatör och fastighetsägare utan det skiljer sig mellan olika arenor och

ägarens målsättning med verksamheten. I Göteborg har vi en modell där operatören (Got Event) har ett långtgående ansvar för underhåll och investeringar, varmed bolaget erhåller ett koncernbidrag. Stockholm har valt en annan modell där operatören är privat och istället kommunens fastighetsbolag erhåller ett koncernbidrag. Oavsett modell är det en utmaning att möta den ökade konkurrensen i omvärlden samt arrangörers och besökares ökande förväntningar och krav. Evenemangsmixen och övrig verksamhet avgör också möjligheten till självfinansiering; där konserter och företagsevenemang ger störst täckningsbidrag medan exempelvis bredd- och skolverksamhet ger lågt täckningsbidrag.

Olika segments täckningsbidrag

Figur 2. Olika segments täckningsbidrag

Intäkter och kostnader

Exempel på direkta intäkter är evenemangshyra, försäljning från mat och dryck. Direkta kostnader består t e x av kostnader för timanställd personal samt kostnad för inhyrd utrustning.

Driftrelaterade intäkter består bland annat av intäkter från loger och reklam medan driftrelaterade kostnader består av exempelvis kostnader för el, vatten. Kapitalkostnader avser hyreskostnad samt avskrivningskostnad kopplat till genomförda investeringar.

Breddidrotten är inte kommersiell - större subventioner

När arenorna inte nyttjas för evenemang används arenorna för uthyrning till breddidrott, skolor och föreningsliv. Totalt rör det sig om mellan 18 000 och 20 000 timmar per år. Denna verksamhet är av icke kommersiell karaktär. Intäkter från den icke kommersiella verksamheten består av hyra som tas ut via Idrott- och föreningsförvaltningens bokningssystem (Bookmaker). Taxan för denna hyra beslutas årligen av Idrotts- och föreningsnämnden och ger endast marginell kostnadstäckning, vilket innebär att denna verksamhet subventioneras i högre grad än den kommersiella.

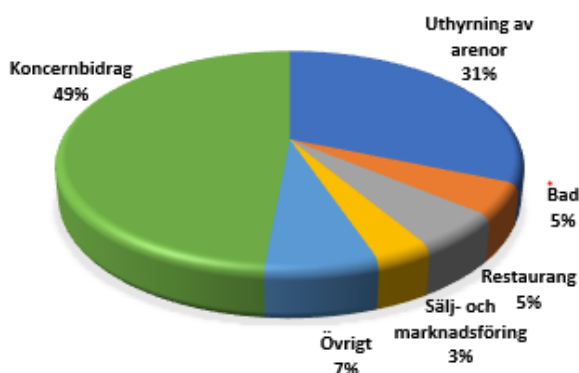
Grundprinciper för kommersiella avtal

Baserat på ovan affärsmässiga förutsättningar har grundprincipen för samtliga kommersiella hyresavtal (elitidrott och konsertverksamhet) utarbetats; en fast grundhyra och en del rörlig hyra samt tillkommande tjänster. Utgångspunkten i förhandlingarna är marknadsmässig hyra och likabehandlingsprincipen samt hänsyn taget till arenornas olika storlek och attribut. Noteras bör att betalningsförmågan ej räcker för att täcka kapitalkostnaden, vilket ej är unikt för Göteborg.

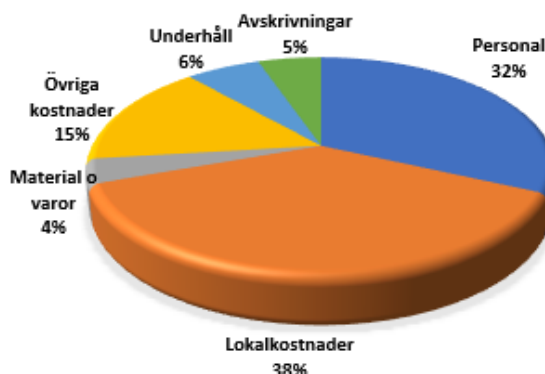
Hyra för breddidrott beslutas av Idrotts- och föreningsnämnden och följer samma taxa som för övriga breddanläggningar inom Göteborgs Stad.

4.2 Got Event – resultat, fördelning intäkter och kostnader 2018 respektive 2019

Intäktsfördelning 2018

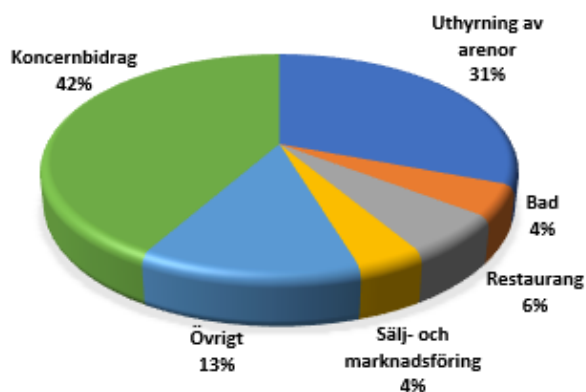
Kostnadsfördelning 2018

Egenfinansieringsgraden ökar mellan 2018 och 2019, från 51% till 58%. Vilka evenemang och hur många evenemang som genomförs på arenorna påverkar möjligheten till ökad egenfinansiering. 2018 genomfördes 320 evenemang med 1 503 000 besökare, vilket ska jämföras med 2019 då 388 evenemang genomfördes med 1 566 000 besökare. 2019 var också ett år med dubbla världscupfinaler inom hästsporten, vilket bidrar till ökad egenfinansiering liksom fler slutspelsmatcher inom elithockeyn 2019.

En stor del av bolagets fasta kostnaderna består av hyror och lokalkostnader. Hyreskostnaden varierar mellan åren bl a på grund av självkostnadsavtalet för Valhallabadet. Enligt detta självkostnadsavtal ska Got Event stå för kostnader som uppstår för både planerat och akut underhåll.

Intäktsfördelning 2019

Kostnadsfördelning 2019

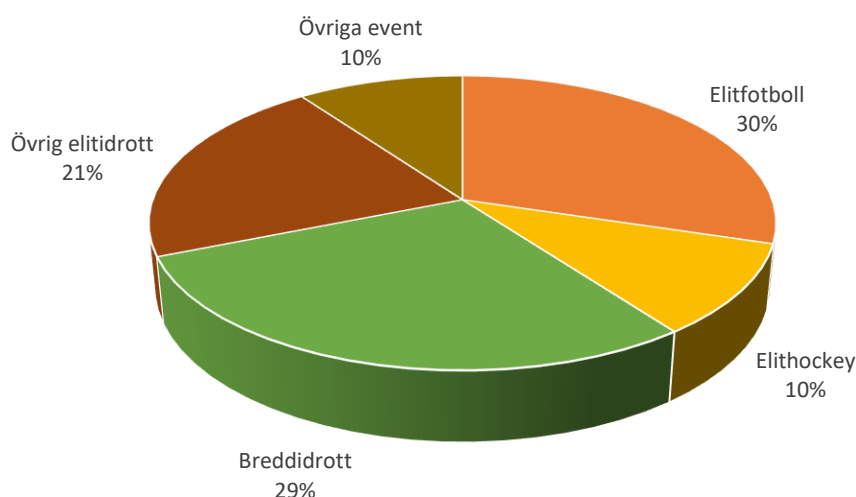

5. Subventioner – hyra

5.1 Subvention 2018 – fördelat på segment

Graf 1 visar fördelning av subventionen 2018 per segment. Den totala hyressubventionen uppgår till ca 166 mnkr och det segment som subventioneras mest är elitfotboll följt av breddidrott. Subventionen inom elitfotbollen fördelas på fem elitlag. Inom breddidrotten ingår förhyrning från skolor och föreningsliv samt Frölunda HC campus på Frölundaborg med träningar för såväl elitlag som juniorlag. Denna subvention utgör ca 10% av subventionen till breddidrotten.

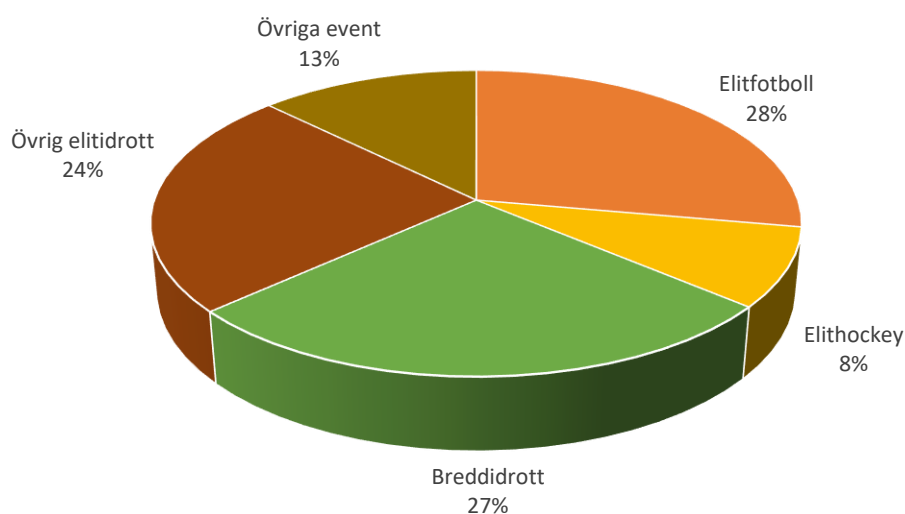
Graf 1

5.2 Subvention 2019 – fördelat på segment

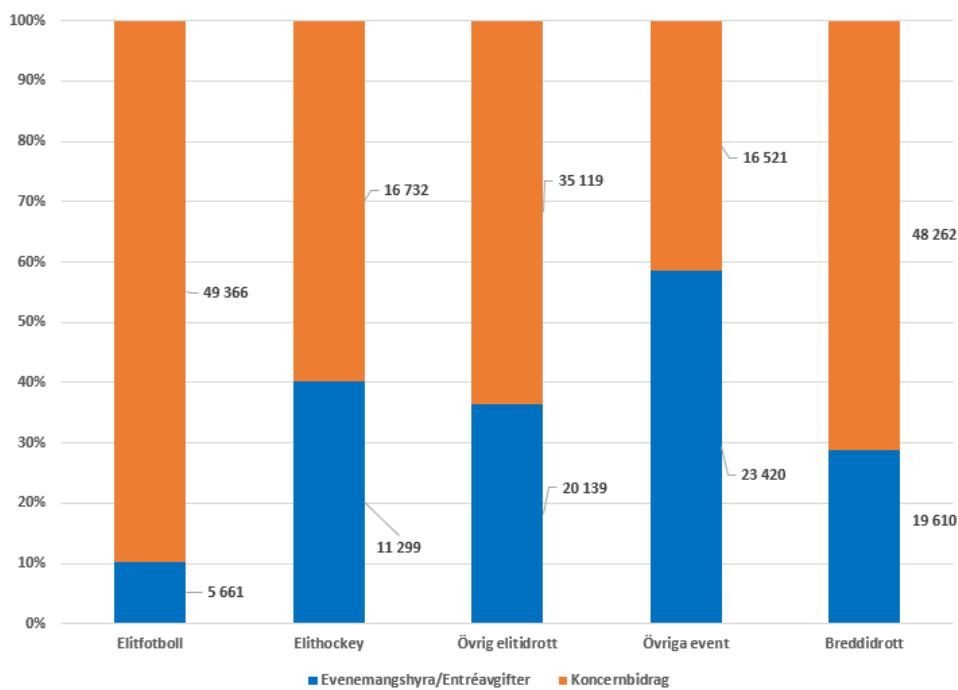
Graf 2 visar subvention för 2019 per segment. Den totala hyressubventionen uppgår till ca 151 mnkr och de segment som subventioneras mest är även här elitfotboll följt av breddidrott. 2019 spelades fler slutspelsmatcher inom elithockeyn än 2018.

Graf 2

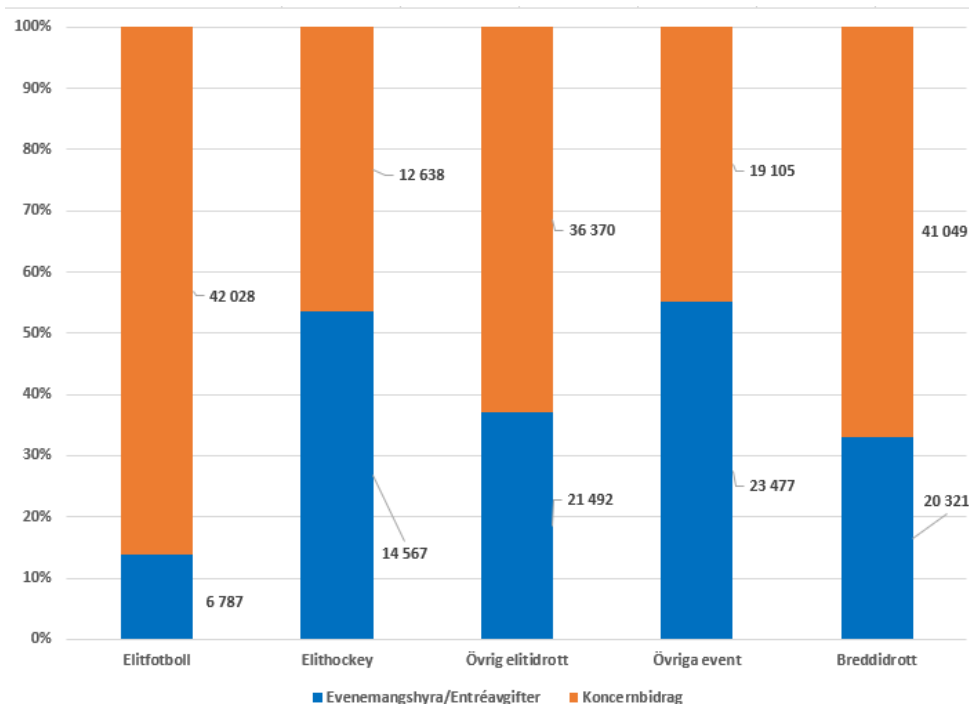
5.3 Täckningsbidrag per segment 2018

Fördelning evenemangsintäkter/entréavgifter och koncernbidrag för respektive segment.
Evenemangsintäkter/entréavgifter uppgår till 80 129 tkr, koncernbidraget uppgår till 166 000 tkr.

5.4 Täckningsbidrag per segment 2019

Fördelning evenemangsintäkter/entréavgifter och koncernbidrag för respektive segment.
Evenemangsintäkter/entréavgifter uppgår till 86 644 tkr, koncernbidraget uppgår till 151 190 tkr.

5.5 Subvention per kategori och arena

År 2018, belopp i tkr						Varav		
Kategori	Elitfotboll	Elithockey	Övrig elitidrott	Övriga event	Breddidrott	Frölunda breddidrott	Övrig breddidrott	Totalt Per Arena
Bravida Arena	7 541				3 216		3 216	10 757
Frölundaborg		1 947	96		10 685	5 569	5 116	12 728
Gamla Ullevi	34 746		3 115		0			37 861
Scandinavium		14 784	13 083	9 749	0			37 616
Ullevi	4 773		18 827	6 772	0			30 372
Valhalla IP	2 306				4 782		4 782	7 088
Valhallabadet					25 893		25 893	25 893
Valhalla Sport					3 588		3 588	3 588
Valhallarinken					98	46	52	98
Subvention per kategori 2018	49 366	16 732	35 119	16 521	48 262	5 615	42 647	166 000

År 2019, belopp i tkr						Varav		
Kategori	Elitfotboll	Elithockey	Övrig elitidrott	Övriga event	Breddidrott	Frölunda breddidrott	Övrig breddidrott	Totalt per Arena
Bravida Arena	7 324				3 214		3 214	10 538
Frölundaborg		3 749	-16		9 970	5 038	4 932	13 703
Gamla Ullevi	32 022		1 809		0			33 831
Scandinavium		8 889	12 352	3 905	0			25 146
Ullevi			22 225	15 200	0			37 425
Valhalla IP	2 682				4 283		4 283	6 965
Valhallabadet					19 487		19 487	19 487
Valhalla Sport					3 435		3 435	3 435
Valhallarinken					660	363	297	660
Subvention per kategori 2019	42 028	12 638	36 370	19 105	41 049	5 401	35 648	151 190

Ullevi, Scandinavium och Gamla Ullevi är renodlade evenemangsarenor där majoriteten av alla evenemang är kommersiella. Olika evenemang ger dock olika grad av täckningsbidrag utifrån evenemangsnivå, driftsnivå och kapitalnivå. Driftskostnaden påverkas bland annat av väderlek och underhållsinsatser. Större investeringar påverkar hyreskostnaden.

Verksamhet för breddidrott bedrivs till största del i *Valhallabadet*, *Valhalla Sport* och i *Valhallarinken*. I *Frölundaborg*, i *Bravida Arena* och på *Valhalla IP* är verksamheten delad och där bedrivs både elitverksamhet och breddidrott.

Frölundaborg är ett träningscenter för is-idrotter med fokus på hockey och konståkning. Frölunda HC bedriver sitt campus på arenan och har merparten av sin träning här för såväl elitlag som juniorlag. I Frölundaborg spelas även elitmatcher i form av Champions Hockey League samt enstaka SHL-matcher när Scandinavium ej är tillgänglig.

Bravida Arena är hemmaarena för BK Häckens matchspel. Arenan används även av breddidrotten, i huvudsak av fotbollsföreningar men även av skolor. Gamla Ullevi är hemmaarena för GAIS, IFK Göteborg, ÖIS och damlandslaget. Samtliga nämnda fotbollsklubbar bedriver sina träningar på egna anläggningar.

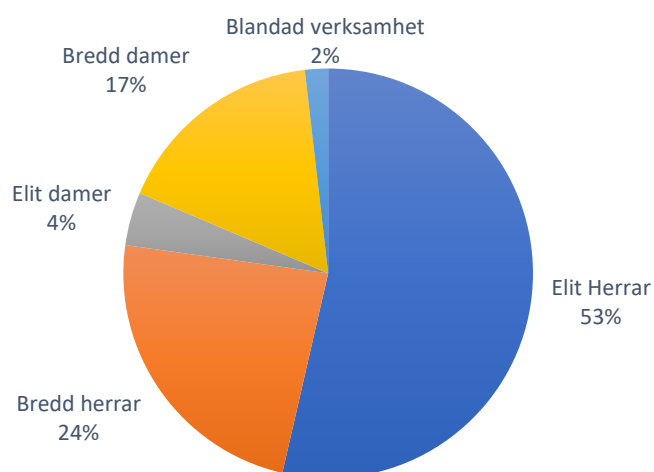
6. Subventioner ur ett jämställdhetsperspektiv

I detta avsnitt analyseras subventioner ur ett jämställdhetsperspektiv. Först utifrån vilka som utövar, dvs deltar i aktiviteterna, där data är hämtad från Idrott- och föreningsnämndens bokningssystem. Sedan utifrån vilka som besöker evenemangen där källan är besöksanalyser.

6.1 Subvention 2018 respektive 2019 - deltagarperspektiv

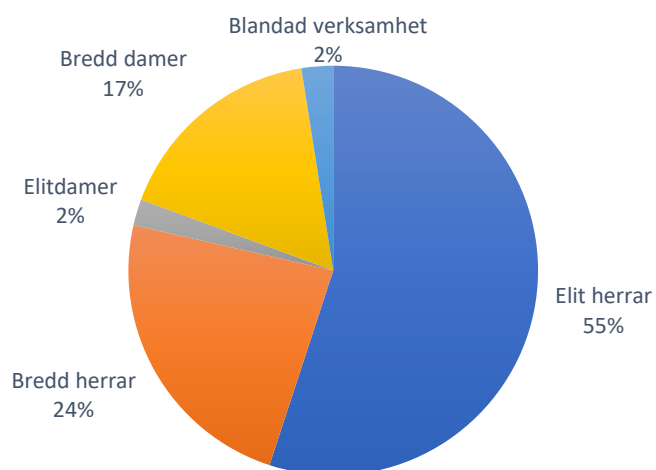
Cirkeldiagrammen nedan visar subvention utifrån ett jämställdhetsperspektiv för 2018 fördelat på deltagare. Det segment som subventioneras mest är Elit Herrar. Inom detta segment ryms både elitfotboll och elithockey.

2018

Fördelning av subventionen för 2019 är ungefär den samma som för 2018, dvs det segment som subventioneras mest är Elit Herrar.

2019

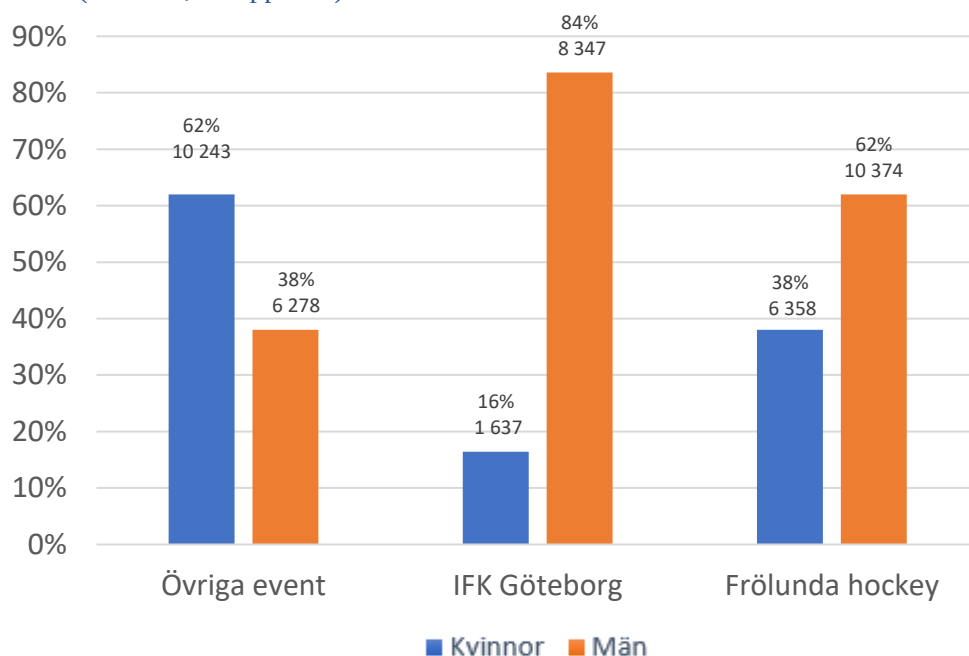

6.3 Subvention ur ett jämställdhetsperspektiv - evenemangsbesökare

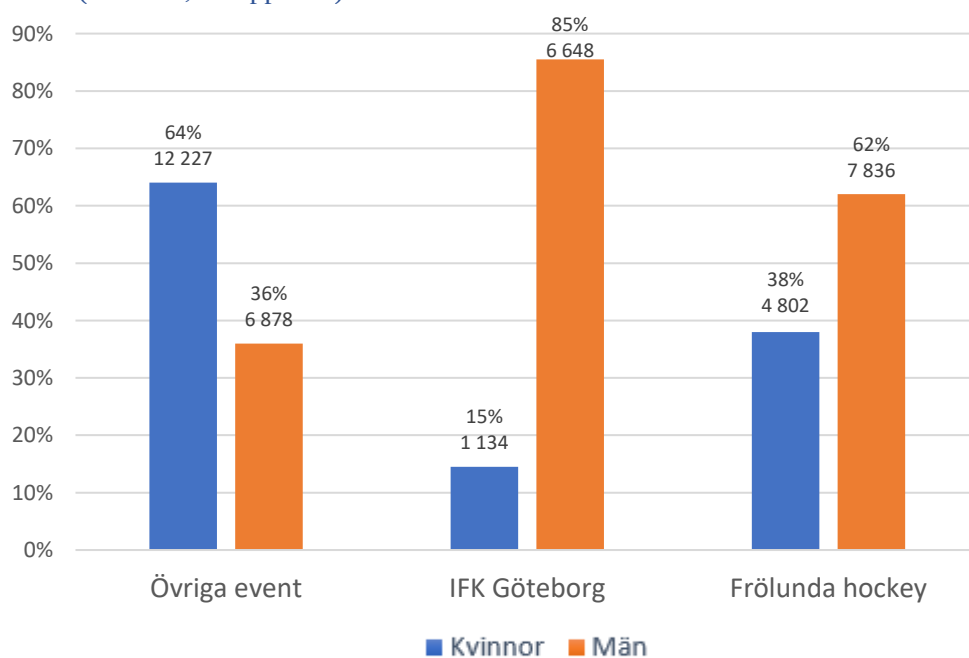
Graf 5 och 6 visar hur subventionen fördelar sig mellan åren utifrån evenemangsbesökare och segmenten lokal elitfotboll, lokal elithockey samt övriga event (konserter, övriga idrottsevenemang och företagseven).

Gemensamt för båda åren är att den kategori som subventioneras mest är män som besöker lokal elitidrott. Inom kategorin övriga event är förhållandet det omvända där övervägande delen av subventionen går till kvinnliga besökare.

Graf 5 (År 2018, belopp i tkr)

Graf 6 (År 2019, belopp i tkr)

7. Jämförelse med andra storstäder

Intervjuer har genomförts med Stockholm och Malmö om hyresnivåer.

Exakta uppgifter har inte kunnat erhållas med hänsyn till avtalssekretess. Konstateras kan att avtalsformerna skiljer sig åt då vissa arenor har främst fasta avtal, andra omsättningsbaserade eller en kombination. Det som ytterligare försvårar en jämförelse är att verksamhetsmodellerna och fördelningen av ansvar mellan operatör och fastighetsägare skiljer sig åt.

Till skillnad från aktörer med liknande verksamhet nyttjas arenorna i Göteborg i hög grad av breddidrotten där hyresnivåer inte ger full kostnadstäckning. Fördelning av ansvar mellan driftoperatör och fastighetsägare när det gäller investering och underhåll av arenorna ser också olika ut. Till exempel har fastighetsägaren till Globenområdet, Stockholm Globe Arenas Fastigheter AB, det totala ansvaret för underhållet av arenorna, medan Got Event har ett långtgående underhållsansvar för arenorna i Göteborg, vilket regleras i avtal med fastighetsägaren.

Detta gör att en jämförelse av hyresnivåer med andra storstäder ej kunnat genomföras.

Aktörer med likande verksamhet som Got Event i Stockholm och Malmö

Stockholm Live (ASM Global)

Stockholm Live är en privat operatör som drivit arenorna i Globenområdet sedan 2008. Bolaget ägs till hälften av AEG, Anschultz Entertainment Group, som är ett globalt företag inom idrotts- och underhållningsevenemang med huvudkontor i Los Angeles, USA. Resterande 50 procent ägs sedan 2019 av ett annat amerikanskt bolag och tillsammans bildar de operatörsbolaget ASM Global. Stockholm Live marknadsför sig som Skandinaviens största evenemangsområde med de fyra arenorna Annexet, Hovet, Tele2 Arena och Ericsson Globe. Cirka 2 miljoner besökare tar årligen del av ungefär 300 idrotts- och underhållningsevenemang. Hammarby Fotboll och Djurgården Fotboll har Tele2 som hemmaarena och AIK Hockey och Djurgården Hockey har Hovet som hemmaarena.

Stockholm Stad äger fastigheterna genom fastighetsbolaget Stockholm Globe Arenas Fastigheter AB, som är specialiserat på evenemangsarenor. Stockholm Globe Arenas Fastigheter AB har det totala ansvaret för investeringar och underhåll av arenorna.

Malmö Arena

Malmö Arena ägs av Parkfast Arena AB (Percy Nilsson) och är beläget centralt i den expansiva Öresundsregion. Arenan har en maxkapacitet på 15 500 personer. Malmö Redhawks spelar sina hemmamatcher här.

Eleda Stadion (fd Swedbank Stadion)

Arenan invigdes 2009 och ersatte då den gamla Malmö Stadion. Det är en renodlad fotbollsarena med naturgräs som underlag och kapaciteten är cirka 24 000 åskådare. Malmö FF har arenan som sin hemmaarena och äger stadion till 100 procent.

8. Summering

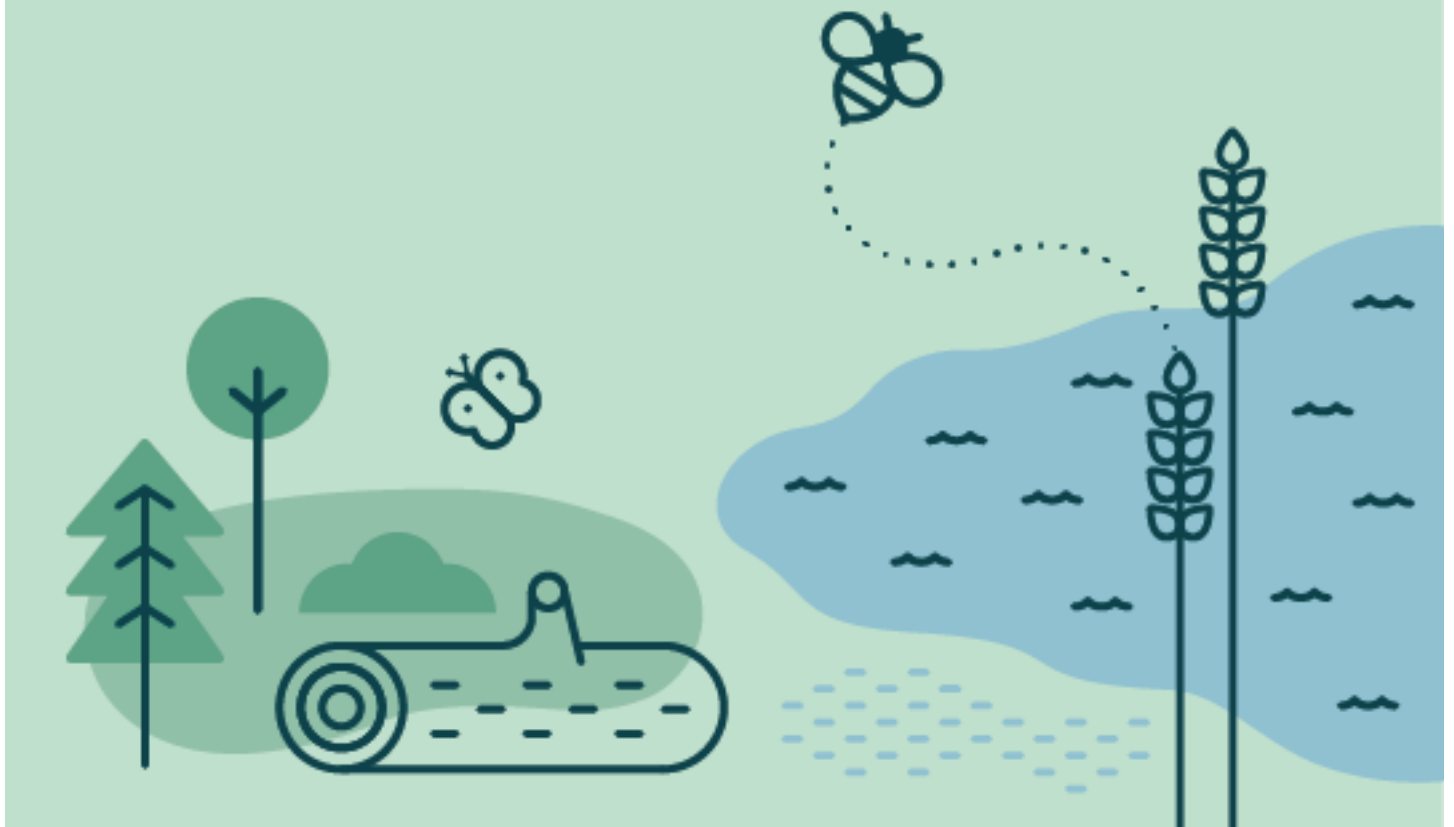
Analysen visar att:

- Kommunal insats krävs för att upprätthålla en infrastruktur för bredd- och elitidrott, vilket inte är unikt för Göteborg.
- De segment som erhåller den högsta hyressubventionen är breddidrott samt elitfotboll där subventionen fördelas sig på fem lag. Den enskilt största subventionen går till elithockeyn där subventionen går till ett lag.
- Hyressubventionen inom elitfotboll uppgår cirka 49 mnkr 2018 och till cirka 42 mnkr 2019. Subventionen inom elitfotboll fördelas på fem lag. Hyressubventionen inom hockeyn uppgår till cirka 16,5 mnkr 2018 och cirka 12,5 mnkr 2019 och fördelas till ett lag. Inom breddidrotten utgör ca 10% (ca 5,5 mnkr) av hyressubventionen Frölunda HC:s Campus på Frölundaborg.
- Utifrån ett jämställdhetsperspektiv (deltagare) erhåller herrar inom idrott den största hyressubventionen, ca 70%.
- Utifrån ett jämställdhetsperspektiv (besökare) erhåller män ca 70% av hyressubventionen (fotboll och hockey). Inom segmentet övriga event (konserter, övriga idrottsevenemang och företagsevenemang) är förhållandet det omvända där hyressubventionen erhålls av kvinnor, ca 65%.
- Sammanfattningsvis subventioneras samtliga segment men i olika omfattning. Beräknas enbart direkta intäkter och kostnader kopplat till evenemang visar flera segment ett positivt resultat, i synnerhet konsertverksamheten.

Göteborgs Stads miljöövervakning

**Sammanställning av nuläge och behov samt
förslag till utveckling**

Rapportnummer 2023:05

Förord

I Göteborgs Stads budget för 2021, beslutad av kommunfullmäktige 2020-11-05 §5, fick miljö- och klimatnämnden i uppdrag av kommunfullmäktige att leda arbetet med att ta fram en stadenövergripande miljöövervakningsplan. Denna rapport ska svara mot uppdraget.

Rapporten är skriven av miljöförvaltningen i Göteborgs Stad, med stöd av stadsmiljöförvaltningen, stadsbyggnadsförvaltningen, förvaltningen kretslopp och vatten, exploateringsförvaltningen och Gryaab.

Göteborgs Stads miljöövervakning

Sammanställning av nuläge och behov samt förslag till utveckling

Göteborgs Stad, miljöförvaltningen

Författare: Helene Olofson

ISBN nr: 1401-2448

Vill du använda text eller bilder ur denna rapport citerar du: Miljöförvaltningen Göteborgs Stad, 2023:05 Göteborgs Stads miljöövervakning Sammanställning av nuläge och behov samt förslag till utveckling

Detta är en rapport i miljöförvaltningens rapportserie. Hela rapportserien hittar du på <https://goteborg.se/mfrapporter>

Sammanfattning

I Göteborgs Stads budget för 2021 fick miljö- och klimatnämnden i uppdrag av kommunfullmäktige att leda arbetet med att ta fram en stadenövergripande miljöövervakningsplan. Miljöförvaltningen har tolkat uppdraget som att en plan för hur Göteborgs Stad kan samverka för en mer effektiv och ändamålsenlig miljöövervakning ska upprättas. Underlag har tagits fram genom att kartlägga den miljöövervakning som bedrivs inom Göteborgs Stad och att identifiera hur den behöver utvecklas för att möta stadens behov.

I denna rapport presenteras ett förslag på hur Göteborgs Stad kan arbeta med en stadenövergripande miljöövervakning. I rapporten presenteras också ett förslag på hur ansvaret för miljöövervakningen kan fördelas mellan stadens nämnder. Förslaget är övergripande eftersom ansvaret för att bedriva de olika delarna av miljöövervakningen inte på ett enkelt sätt kan fördelas till en enskild nämnd. Det är framför allt inom övervakningen av ekologi och biologisk mångfald samt vattenkvalitet som det är svårt att göra en tydlig gränsdragning då flera nämnder, främst miljö- och klimatnämnden, stadsmiljönämnden, stadsbyggnadsnämnden och kretslopp och vattennämnden, har inom ramen för sina respektive grunduppdrag i uppdrag att arbeta med dessa frågor.

En nära samverkan och en kontinuerlig dialog mellan berörda förvaltningar och bolag är avgörande för att Göteborgs Stad ska kunna bedriva en effektiv miljöövervakning som möter stadens behov. Detta behov föreslås omhändertas genom att inrätta en stadenövergripande arbetsgrupp som kontinuerligt samverkar inom miljöövervakningen.

Göteborgs Stads nuvarande övervakning av luftkvalitet, buller, badvattenkvalitet och dricksvattenkvalitet uppfyller de skyldigheter som ställs på en kommun genom lagstiftning. Övervakningen av luftkvalitet och buller behöver i viss utsträckning utvecklas för att bättre möta stadens behov av underlag inför beslut som bidrar till stadsutveckling i en hållbar riktning. Övervakningen av ekologi och biologisk mångfald samt vattenkvalitet behöver utvecklas betydligt för att svara mot indirekta lagkrav och för att möta stadens behov av underlag till miljömålsuppföljningen och inför beslut som bidrar till en hållbar stadsutveckling. I rapporten ges flera förslag på hur specifika delar av Göteborgs Stads miljöövervakning kan utvecklas för att möta dessa behov.

Miljö- och klimatnämnden har, i enlighet med sitt reglemente, det övergripande ansvaret för kommunens miljöövervakning. Enskilda nämnder ansvarar för de delar av miljöövervakningen som faller inom deras ansvarsområde.

Inom samtliga miljöövervakningsområden är det nödvändigt att utveckla effektivare sätt att sprida kunskap om miljötillståndet och tillgängliggöra data så att stadens behov kan tillgodoses på bästa sätt. Ett förslag på hur detta kan göras är genom en gemensam arbetsyta med systemstöd för lagring av stadens miljöövervakningsdata. Att utreda möjligheter till en gemensam arbetsyta för miljöövervakningsdata faller inte inom ramen för detta uppdrag, men behöver omhändertas för att Göteborgs Stad ska kunna samordna sin miljöövervakning.

Innehåll

1	Inledning	5
1.1	Bakgrund	5
1.2	Syfte	6
1.3	Metod	6
1.4	Avgränsningar	6
2	Introduktion till miljöövervakning.....	7
2.1	Vad är miljöövervakning?	7
2.2	Lagstiftning kring miljöövervakning	8
2.3	Ansvarsfördelning miljöövervakning.....	8
3	Kartläggning av Göteborgs Stads miljöövervakning	14
3.1	Övervakning av luftkvalitet	15
3.2	Övervakning av buller	17
3.3	Övervakning av ekologi och biologisk mångfald.....	19
3.4	Övervakning av vattenkvalitet	27
3.5	Annat miljöarbete som kan kopplas till miljöövervakningen....	33
4	Förslag på stadenövergripande miljöövervakning.....	35
4.1	Ansvarsfördelning	35
4.2	Förslag på utvecklad övervakning av luftkvalitet	38
4.3	Förslag på utvecklad övervakning av buller	39
4.4	Förslag på utvecklad övervakning av ekologi och biologisk mångfald	40
4.5	Förslag på utvecklad övervakning av vattenkvalitet	45
5	Slutsatser	49
6	Referenser.....	51
	Bilaga 1: Enkätfrågor.....	52

1 Inledning

I Göteborgs Stads budget för 2021, beslutad av kommunfullmäktige 2020-11-05 §5, fick miljö- och klimatanmänden i uppdrag av kommunfullmäktige att leda arbetet med att ta fram en stadenövergripande miljöövervakningsplan. I budgeten ges följande motivering till uppdraget: ”Arbetet med miljöövervakning är något som flera nämnder i staden ansvarar för, men i dagsläget finns ingen gemensam styrning för miljöövervakningen, vilket kan orsaka dubbelarbete och svårtillgängliga data. Nämnden får därför i uppdrag att under 2021 leda arbetet med att ta fram en stadenövergripande miljöövervakningsplan.” Uppdraget återrapporteras till kommunfullmäktige.

1.1 Bakgrund

Miljö- och klimatanmänden ansvarar enligt sitt reglemente för kommunens miljöövervakning inom miljö- och hälsoskyddsområdet, med undantag för uppgifter som kommunfullmäktige uppdragit åt annan nämnd. Miljö- och klimatanmänden bedriver en systematisk miljöövervakning genom att årligen upprätta en miljöövervakningsplan. Miljöövervakningsplanen beskriver den övervakning som ska bedrivas av miljöförvaltningen under kommande år och ger förslag på utvecklingar och utökningar av densamma. Även andra förvaltningar inom Göteborgs Stad utför viss miljöövervakning, men tar inte fram specifika miljöövervakningsplaner.

Under år 2019 genomförde miljöförvaltningen en översyn av sin miljöövervakning. Översynen, som presenteras i rapporten *Översyn av Göteborgs Stads miljöövervakning – skyldigheter, kostnader och miljönyttor* (Miljöförvaltningen Göteborgs Stad, 2019), visar att en stadengemensam miljöövervakningsplan, tillsammans med bättre systemstöd för lagring av miljöövervakningsdata, skulle förbättra både kostnadseffektiviteten och möjligheten till miljönytta från miljöövervakningen. I rapporten föreslås att planen ska omfatta den miljöövervakning som bedrivs och som bör bedrivas i staden. Det innebär en miljöövervakning som bättre svarar mot stadens behov och att fler områden ska omfattas av miljöövervakningsplanen, såsom dricksvatten, badvatten och miljögifter. Översynen pekar också på att miljöövervakningens omfattning, innehåll och styrning behöver utformas så att den passar väl in i den regionala och nationella miljöövervakningen.

I översynsrapporten beskriver miljöförvaltningen tre scenarion utifrån vilka man kan arbeta med miljöövervakning framöver - det lagen kräver (scenario 1), en kostnadseffektiv övervakning som utgår från stadens behov (scenario 2) samt en övervakning för tydligt större miljönytta (scenario 3). Miljö- och klimatanmänden beslutade i november 2020 att miljöförvaltningens miljöövervakning bör bedrivas enligt scenario 2.

1.2 Syfte

Syftet med rapporten är att föreslå hur en stadenövergripande miljöövervakning kan planeras och bedrivas för att möta stadens behov. Rapporten ska bidra till att skapa förståelse för vilka utvecklings- och förbättringsbehov som behöver omhändertas för att miljöövervakningen ska kunna bedrivas mer effektivt och skapa bättre förutsättningar för Göteborgs Stad att nå miljömålen

1.3 Metod

Rapporten har tagits fram av en projektgrupp bestående av tjänstepersoner från miljöförvaltningen (projektledare), förvaltningen kretslopp och vatten, stadsmiljöförvaltningen, stadsbyggnadsförvaltningen, exploateringsförvaltningen samt Gryaab. Projektgruppen har rapporterat fortlöpande till en styrgrupp bestående av enhetschefer och tjänstepersoner från miljöförvaltningen, förvaltningen kretslopp och vatten, stadsmiljöförvaltningen och stadsbyggnadsförvaltningen.

Underlag för att definiera miljöövervakning samt för att klargöra lagkrav kring miljöövervakningen har hämtats från rapporten *Översyn av Göteborgs Stads miljöövervakning – skyldigheter, kostnader och miljönyttor* (Miljöförvaltningen Göteborgs Stad, 2019). En kartläggning av befintlig miljöövervakning och behov av utveckling har gjorts genom en enkätundersökning som skickades ut till stadens samtliga förvaltningar och bolag (se bilaga 1). Resultaten från enkätundersökningen har följts upp inom projektgruppen. I rapporten presenteras projektgruppens förslag till hur miljöövervakningen kan utvecklas och samordnas för att bättre mötas stadens behov.

1.4 Avgränsningar

I *Översyn av Göteborgs Stads miljöövervakning – skyldigheter, kostnader och miljönyttor* (Miljöförvaltningen Göteborgs Stad, 2019) konstateras att det för samtliga miljöövervakningsområden är nödvändigt att utveckla samarbetet inom Göteborgs Stad för att effektivisera utbytet av miljöövervakningsdata, kunskap och behov. Detta uppdrag begränsas till att kartlägga tillgängligheten av miljöövervakningsdata och har inte undersökt hanteringen av dessa.

2 Introduktion till miljöövervakning

I detta kapitel ges en kort introduktion till miljöövervakningen och dess syfte, samt till den lagstiftning som styr miljöövervakningen i Sverige. För en mer utförlig redogörelse hänvisas till rapporten *Översyn av Göteborgs Stads miljöövervakning – skyldigheter, kostnader och miljönyttor* (Miljöförvaltningen Göteborgs Stad, 2019). En sammanfattning presenteras av hur ansvaret för miljöövervakningen enligt lagstiftning ska fördelas på nationell, regional och kommunal nivå. Slutligen redogörs för kommunens ansvar för miljöövervakning inom sakområdena luftkvalitet, buller, ekologi och biologisk mångfald samt vattenkvalitet.

2.1 Vad är miljöövervakning?

Med miljöövervakning avses att samla in och ta fram miljödata över tid, alltså vid mer än ett tillfälle, samt att hantera, analysera och rapportera dessa data. Miljöövervakningen omfattar vanligtvis mätningar med långa tidsserier med ett eller flera av följande syften:

- Beskriva och bedöma tillståndet i miljön och dess utveckling, samt förekomst och effekter av ämnen eller andra faktorer som kan påverka miljön och människors hälsa.
- Identifiera hotbilder och riskmiljöer.
- Utgöra underlag för att bedöma och följa upp arbetet med att nå nationella, regionala och lokala mål.
- Utgöra underlag för hållbar stads- och samhällsutveckling.

Vissa undersökningar av engångskaraktär, såsom screeningundersökningar och karteringar, kan också räknas som miljöövervakning då de kan utgöra en start för fortsatt övervakning.

Följande definieras inte som miljöövervakning:

- Verksamhetsutövers framtagande och insamling av data om påverkansfaktorer, till exempel utsläpp.
- Framtagande av underlag till planer enligt plan- och byggnadslagen (PBL), till exempel naturvärdesinventeringar och buller- och luftutredningar som görs i samband med detaljplaner.
- Uppföljning av specifika miljöåtgärder, såsom den återkommande kontroll av enskilda verksamhetsutövers miljöpåverkan som miljöförvaltningens tillsynsavdelning utför.
- Annat underlag till beräkningar och analyser, såsom trafikdata och energianvändning.

Resultat från miljöövervakning används bland annat för att uppfylla miljöbalkens krav på kunskap då kommuner eller kommunala bolag är verksamhetsutövare. Resultaten kan även ingå som underlag till den fysiska

planeringsprocessen i kommunen, vara stöd i tillsynsarbetet eller ingå i förslag till strategier och åtgärder. Andra lokala behov som miljöövervakningen kan fylla är att följa miljötillstånd och utveckling och för att säkerställa att miljökvalitetsnormer uppfylls.

2.2 Lagstiftning kring miljöövervakning

Sverige har undertecknat flera internationella överenskommelser som, då de införts i svensk lagstiftning, lett till miljöövervakningsåtgärder. Bakgrunden till såväl internationella konventioner och EU-regleringar som till svensk lagstiftning är att ett eller flera miljöproblem identifierats och att åtgärder behövt vidtas. I vissa fall innebär reglering indirekt att viss miljöövervakning behöver genomföras, men det anges inte tydligt vilka övervakningsinsatser som ska göras eller när och hur de ska genomföras. I andra fall, som för de miljökvalitetsnormer som införts i svensk lagstiftning efter bindande EU-direktiv, är kraven på miljöövervakning tydliga.

Generellt styrs den svenska nationella miljöövervakningen huvudsakligen av krav på rapportering till EU, FN eller den nationella miljömålsuppföljningen. Information till den nationella rapporteringen inhämtas bland annat från kommunerna.

En sammanfattning av de EU-direktiv och deras införlivning i svensk lagstiftning som är särskilt relevanta för denna rapport finns i *Översyn av Göteborgs Stads miljöövervakning – skyldigheter, kostnader och miljönyttor* (Miljöförvaltningen Göteborgs Stad, 2019).

2.3 Ansvarsfördelning miljöövervakning

I Sverige finns en nationellt finansierad miljöövervakning som genomförs på nationell och regional nivå. Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten är huvudsakligt ansvariga och samordnar den nationella miljöövervakningen, medan en rad andra myndigheter och organisationer ansvarar för olika delar. På regional nivå bedriver länsstyrelsen miljöövervakning, i första hand kopplad till uppföljning av miljömål och åtgärdsprogram. Miljöövervakningens nationella och regionala delar finansieras genom ett eget statligt anslag.

Kommuner och andra aktörer bedriver miljöövervakning på lokal nivå, ofta enligt en lokal miljöövervakningsplan och genom att delta i vatten- och luftvårdsförbundens arbete. Den lokala miljöövervakningen skiljer sig, till skillnad från den regionala, mycket mellan olika kommuner, både vad gäller innehåll och ambitionsnivå. Det beror bland annat på att typ av miljöproblem, tillgång till resurser och prioritering av resurser varierar.

I kommande avsnitt beskrivs den miljöövervakning som kommuner ska genomföra enligt direkta lagkrav samt den miljöövervakning som miljöförvaltningen bedömer att kommuner bör genomföra enligt indirekta krav. Med indirekta krav avses det som behöver genomföras för att kunna säkerställa att ett direkt lagkrav uppfylls.

2.3.1 Kommunens ansvar för övervakning av luftkvalitet

Luftkvaliteten i svenska tätorter regleras genom systemet med miljökvalitetsnormer (MKN), huvudsakligen genom luftkvalitetsförordningen (2010:477) och Naturvårdsverkets föreskrifter om kontroll av luftkvalitet (NFS 2016:9). Merparten av regelverket baseras på bestämmelserna i EU:s luftkvalitetsdirektiv (2008/50/EG) och direktiv om metaller och polycykliska aromatiska kolväten (2004/107/EG).

2.3.1.1 Övervakning av luftkvalitet enligt direkta lagkrav

I luftkvalitetsförordningen framgår att varje kommun ska kontrollera att miljökvalitetsnormerna för utomhusluft följs inom kommunen. Kontrollen ska ske genom mätningar, beräkningar eller skattning, genom analyser samt genom redovisning och rapportering. De föroreningar som ska kontrolleras är kvävedioxid, svaveldioxid, kolmonoxid, bensen, partiklar (PM10), partiklar (PM2,5), bens(a)pyren, arsenik, kadmium, nickel och bly. De flesta miljökvalitetsnormer för utomhusluft är gränsvärdesnormer som ska följas. Några är målsättningsnormer som ska eftersträvas.

Omfattningen av kontrollen av en miljökvalitetsnorm avgörs av så kallade utvärderingströsklar. Kontinuerliga mätningar av luftkvalitet ska tillämpas vid halter över den nedre utvärderingströskeln för kommuner med över 10 000 invånare. Antal mätstationer för kontinuerliga mätningar beror på antalet invånare i kommunen. Om kontrollen sker genom mätningar ska den ske i de områden och på de platser där det är sannolikt att befolkningen exponeras för de högsta halterna och i de områden och på de platser som är representativa för den exponering som befolkningen i allmänhet är utsatt för. Om kontinuerliga mätningar inte krävs ska föroreningen kontrolleras med objektiv skattning, vilket innebär att halterna bedöms genom enkla mätningar, enkla beräkningar, jämförelse med liknande platser, tidigare kontrollresultat, kunskap om utsläpp eller annan relevant information.

Luftkvalitetsförordningen möjliggör för kommuner att genomföra sitt kontrollansvar i ett samverkansområde. Antalet mätstationer för kontinuerliga mätningar behöver då ställas i proportion till antalet invånare i hela samverkansområdet.

Kommuner ska kostnadsfritt, genom internet eller på annat lämpligt sätt, informera om luftföroreningshalter. Informationen ska vara tillgänglig för allmänheten eller andra som är berörda eller har intresse av den. Informationen ska bland annat upplysa om överskridanden av föroreningsnivåer som anges i miljökvalitetsnormerna, vilken bedömning kommunen gör i fråga om överskridanden och eventuella följder för människors hälsa.

2.3.1.2 Övervakning av luftkvalitet genom indirekta lagkrav

Luftkvalitetsförordningens krav på att utföra analyser av luftkvalitet kan medföra indirekta krav på ytterligare mätningar, utöver de som krävs för att kontrollera miljökvalitetsnormer.

Det finns inga krav på att använda modellberäkningar vid kontroll av miljökvalitetsnormer. Det är dock mycket fördelaktigt om mätningar kombineras eller kompletteras med beräkningar för att ge en bild av luftkvalitetssituationen där mätning inte sker. Vid halter över den övre utvärderingströskeln får antalet mätstationer dessutom under vissa villkor minskas med upp till hälften om modellberäkningar samtidigt görs. Modellberäkningar är också mycket användbara inom stadsplaneringen.

2.3.2 Kommunens ansvar för övervakning av buller

EU:s bullerdirektiv (2002/49/EG) har införlivats i svensk lagstiftning genom förordning om omgivningsbuller (SFS 2004:675). Enligt förordningen ska det genom kartläggning av omgivningsbuller samt upprättande och fastställande av åtgärdsprogram eftersträvas att omgivningsbuller inte medför skadliga effekter på människors hälsa. I förordningen avses med omgivningsbuller buller från vägar, järnvägar, spårvägar, flygplatser och industriell verksamhet.

2.3.2.1 Övervakning av buller enligt direkta lagkrav

Enligt bullerförordningen ska kommuner med mer än 100 000 invånare vart femte år kartlägga omgivningsbuller inom kommunen och ta fram strategiska bullerkartor som visar bullersituationen under det närmast föregående kalenderåret. De EU-gemensamma måtten L_{den} (day-evening-night, dygnsekvivalent ljudnivå med högre viktning för kväll och natt) och L_{night} (ekvivalent ljudnivå nattetid) används vid kartläggningen. Separata bullerkartor ska utarbetas för buller från vägtrafik, järnvägstrafik, flygtrafik och industriell verksamhet. Var och en av bullerkartorna ska kompletteras med en beräkning av antalet människor som bor i bostäder som utsätts för buller inom särskilda ljudintervall samt i särskilda bullermått.

De kommuner som ska upprätta bullerkartor ska vart femte år också upprätta och fastställa ett åtgärdsprogram mot buller.

En kommun som har utarbetat en bullerkarta eller fastställt eller omprövat ett åtgärdsprogram ska på lämpligt sätt göra kartan och programmet tillgängligt för allmänheten och andra som är berörda eller har intresse av dem.

En sammanfattning av bullerkartläggningen, som innefattar en uppskattning av det antal personer som beräknas vara utsatta för buller, ska tas fram. För att uppskatta antal bullerexponerade boenden behöver också tillgången till en luddämpad sida utredas, då denna påverkar bedömningen av bostadens totala bullerexponering.

2.3.2.2 Övervakning av buller genom indirekta lagkrav

I Sverige används bullermåtten L_{eq} (dygnsekvivalent ljudnivå) och L_{max} (maximal ljudnivå nattetid), varför det också är relevant att ta fram en kommunövergripande bullerkartläggning i de svenska måtten. Det är bullerkartläggningen i de svenska måtten som redovisas för allmänheten och

som används i planeringsprocessen, tillsynsarbetet och åtgärdsarbetet enligt fastlagt åtgärdsprogram.

Enligt bullerförordningen ska åtgärdsprogram innehålla en beskrivning av åtgärder för att skydda områden där ljudnivån ansetts utgöra en särskild kvalitet, såsom parker, rekreationsområden, friluftsområden och andra natur- och kulturmiljöer. För att kunna beskriva behov av nödvändiga skyddsåtgärder i dessa miljöer behöver kommunen kartlägga områden med goda ljudmiljöer som är strategiskt viktiga att skydda. Detta kan göras dels genom beräkning med utgångspunkt i den kommunövergripande kartläggningen, dels genom mätning som ett komplement för att fånga upp andra ljud, utöver trafikbuller, som eventuellt alstras inom området.

2.3.3 Kommunens ansvar för övervakning av ekologi och biologisk mångfald

För att bevara, skydda eller förbättra naturmiljöer finns ett stort antal EU-direktiv och förordningar. De som främst är aktuella inom ekologi och biologisk mångfald är art- och habitatdirektivet (92/43/EG), havsmiljödirektivet (2008/56/EG), vattendirektivet (2000/60/EG), fågeldirektivet (2009/147/EG) och förordningen om invasiva främmande arter (1143/2014). Dessa införlivas i svensk lagstiftning bland annat genom artskyddsförordningen (SFS 2007:845), havsmiljöförordningen (SFS 2010:1341), vattenförvaltningsförordningen (SFS 2004:660) och i den svenska förordningen om invasiva främmande arter (SFS 2018:1939).

2.3.3.1 Övervakning av ekologi och biologisk mångfald enligt direkta lagkrav

Ingen befintlig lagstiftning bedöms innebära direkta krav på kommunal övervakning av ekologi och biologisk mångfald. Det framgår alltså inte i lagstiftning vilken miljöövervakning som ska genomföras eller hur den ska genomföras. Viss miljöövervakning behövs för att följa upp lagstiftningens indirekta krav (se avsnitt 2.3.3.2).

Inget direkt ansvar för övervakning för kommunen pekas heller ut i EU:s direktiv för vattenmiljöer, eller i deras implementering genom förordningar och miljöbalken. Dock finns övergripande mål och miljökvalitetsnormer (MKN) för vatten enligt dessa förordningar, föreskrifter och direktiv. I princip innebär det att alla vattenförekomster (sjöar, vattendrag, kustvatten och grundvatten) ska kunna uppnå god ekologisk och kemisk status. Dessa mål och miljökvalitetsnormer är juridiskt bindande för Sverige. Motsvarande gäller havsmiljöförordningen. Vattenmyndigheten för Västerhavets vattendistrikt har i sin förvaltningsplan beslutat om ett åtgärdsprogram för att god vattenstatus och miljökvalitetsnormer för vatten ska uppnås. Varje kommun har enligt åtgärdsprogrammet skyldighet att genomföra vissa utpekade åtgärder, samt medansvar att utföra flera ytterligare åtgärder. För att identifiera behov av ytterligare åtgärder och för att följa upp tillståndet krävs kunskap om lokala förhållanden och därmed en effektiv miljöövervakning.

2.3.3.2 Övervakning av ekologi och biologisk mångfald genom indirekta lagkrav

En kommun har, i samband med olika åtgärder, som markägare och/eller exploatör, och genom sin roll inom fysisk planering, ett ansvar att känna till förekomster av juridiskt skyddade arter enligt artskyddsförordningen (SFS 2007:845) och miljöbalken. I planprocessen behöver exempelvis eventuell påverkan på skyddade arter utredas innan beslut om ny markanvändning kan fattas. Miljöövervakningen av skyddade arter är också underlag till skötselinsatser och stadens skyddsarbete av naturvärden.

Enligt förordningen om invasiva främmande arter (SFS 2018:1939) ska en kommun som ansvarar för eller utför miljöövervakning underrätta den ansvariga myndigheten om den får kännedom om att en art i unionsförteckningen finns i miljön. Det är inte idag uttalat att kommunen har ansvar för övervakningen av invasiva främmande arter. Styrningen av arbetet med dessa arter håller dock på att utformas på nationell nivå (på länsstyrelserna), och det är möjligt att kommunen får större ansvar för övervakning i framtiden. Idag ansvarar kommunen för att rapportera in invasiva främmande arter skyndsamt, då de noteras i samband med annan miljöövervakning.

2.3.4 Kommunens ansvar för övervakning av vattenkvalitet

De EU-direktiv som är aktuella inom övervakning av vattenkvalitet är främst havsmiljödirektivet (2008/56/EG), vattendirektivet (2000/60/EG), nitratdirektivet (91/676/EEG), badvattendirektivet (76/160/EEG) och dricksvattendirektivet (98/83/EG). Direktiven införlivas i svensk lagstiftning bland annat genom havsmiljöförordningen (SFS 2010:1341), vattenförvaltningsförordningen (SFS 2004:660), badvattenförordningen (SFS 2008:218), livsmedelsförordningen (SFS 2006:804) och dricksvattenföreskrifterna (SLVFS 2001:30).

2.3.4.1 Övervakning av vattenkvalitet enligt direkta lagkrav

EU:s dricksvattendirektiv anger minimikrav på dricksvattenkvaliteten. Kommunerna ansvarar för kontrollen av kommunalt dricksvatten.

EU:s badvattendirektiv anger att de badplatser som har fler än 200 badande per dag under badsäsongen ska registreras och att badvattenkvaliteten ska klassificeras. Kommunerna ansvarar för att samla in data om badvatten.

2.3.4.2 Övervakning av vattenkvalitet genom indirekta lagkrav

Som nämns i avsnitt 2.3.3.1 så pekas inget direkt ansvar för miljöövervakning ut för kommunen i vattendirektivet eller havsmiljödirektivet. Enligt övergripande mål och miljökvalitetsnormer ska dock alla vattenförekomster kunna uppnå god ekologisk och kemisk status.

2.3.4.3 Recipientkontroll

Den som bedriver verksamhet som kan befaras medföra olägenheter för människors hälsa eller påverka miljön ska, enligt miljöbalken, genom egna undersökningar eller på annat sätt hålla sig underrättad om verksamhetens eller åtgärdens påverkan på miljön. Denna egenkontroll av påverkan på det vattenområde (så kallad recipient) där utsläpp från verksamheten sker kallas recipientkontroll. I vissa fall är kommunen verksamhetsutövare, till exempel när det gäller avloppshantering eller drift av vägnät.

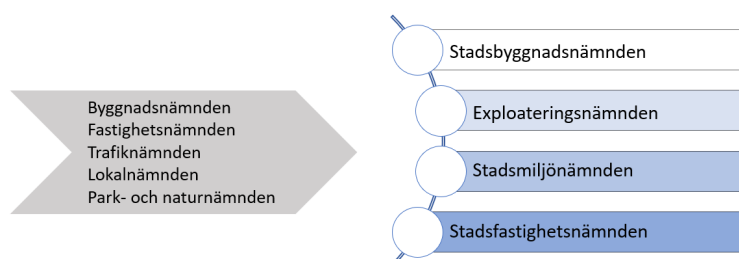
Recipientkontroll ingår inte i definitionen av miljöövervakning. I denna rapport inkluderas ändå vattenvårdsförbundens och kretslopp och vattens recipientkontrollprogram samt Gryaabs mätprogram, med anledning av att många kommuner, inklusive Göteborgs Stad, förlitar sig på insamlingen av data och analyser därifrån.

I många fall finns det effektiviseringsvinster med att flera verksamheter går samman och utför så kallad samordnad recipientkontroll (SKR). De tar då fram gemensamma kontrollprogram för att undersöka sin samlade påverkan på miljön. Dessa program finansieras av dem som ingår i samarbetet, till exempel företag och kommuner. Data som tas fram inom den samordnade recipientkontrollen är ofta värdefull inom miljöövervakningen.

3 Kartläggning av Göteborgs Stads miljöövervakning

För att få en samlad bild av den miljöövervakning som bedrivs av Göteborgs Stad idag skickades en enkät ut till samtliga förvaltningar och bolag i staden. Enkäten tog upp frågor inom miljöövervakningsområdena luft, buller, arter och naturtyper, vattenkvalitet i marina- och sötvattensmiljöer samt annan miljöövervakning. För varje enskilt miljöövervakningsområde ställdes frågor om framtagande av miljöövervakningsdata, nyttjande av andra förvaltningars och bolags miljöövervakningsdata samt behov av miljöövervakning som inte bedrivs idag. I bilaga 1 finns enkätfrågorna i detalj.

Enkäten skickades ut våren 2021 och svar inkom från de förvaltningar och bolag som fanns innan Göteborgs Stads nya organisation för stadsutveckling (NOS) trädde i kraft år 2023 (se figur 1). Resultaten från kartläggningen presenteras utifrån nuvarande organisation och delas in i sakområdena luftkvalitet, buller, ekologi och biologisk mångfald, vattenkvalitet (inklusive viss recipientkontroll) samt annat miljöarbete som kan kopplas till miljöövervakningen.

Figur 1. Göteborgs Stads nya organisation för stadsutveckling (NOS) som började gälla år 2023.

Kartläggningen visar att miljöförvaltningen utför den huvudsakliga delen av stadens miljöövervakning. När det gäller övervakning av luftkvalitet och buller så ligger utförandet helt och hållet på miljöförvaltningen. Inom ekologi och biologisk mångfald bedrivs miljöövervakningen av miljöförvaltningen, stadsbyggnadsförvaltningen och stadsmiljöförvaltningen. Miljöförvaltningen, stadsbyggnadsförvaltningen, stadsmiljöförvaltningen samt förvaltningen kretslopp och vatten bedriver miljöövervakning av vattenkvalitet.

Kartläggningen visar att miljöövervakningen behöver utvecklas för att möta stadens behov av underlag till stadsplanering och tillsyn samt till uppföljningen av Göteborgs Stads miljö- och klimatprogram 2021–2030 (Göteborgs Stad, 2021). Göteborgs Stad behöver också utveckla miljöövervakningen för att kunna följa upp andra åtaganden och samarbeten som staden ingår i, som till exempel Green City Accord¹. Denna miljöövervakning ryms inte helt inom dagens miljöövervakning, men bedöms ge nytta för staden.

¹ [Green City Accord \(europa.eu\)](https://europa.eu/green-city-accord)

3.1 Övervakning av luftkvalitet

3.1.1 Nuläge för övervakning av luftkvalitet

Luftövervakningen i Göteborgs Stad styrs i första hand av lagkravet att kontrollera miljökvalitetsnormer för utomhusluft. Data från övervakningen utgör även underlag till miljömålsuppföljning och till hållbar stadsutveckling. Resultat från luftövervakningen används också inom stadens tillsynsarbete.

I kommande avsnitt beskrivs den övervakning av luftkvalitet som utförs av Göteborgs Stad idag. I tabell 1 ges en sammanfattning.

Kartläggningen visar att miljöförvaltningen utför all luftövervakning i staden. Stadsmiljöförvaltningen tillhandahåller indata för beräkningar från trafikmätningar på lokala gator och vägar. Göteborgs Stad är medlem i Luftvårdsförbundet i Göteborgsregionen, där regionens kommuner samverkar i sitt arbete med kontroll av luftkvalitet.

Resultaten från mätningar och skattningar av luftkvalitet rapporteras in till Naturvårdsverkets datavärd SMHI². Data om luftkvalitet och meteorologi från samtliga mätstationer publiceras löpande på stadens webbplats³. Luftkvalitetsdata från de fasta stationerna publiceras även på Naturvårdsverkets webbplats⁴ och på Europeiska miljöbyrå EEA:s webbplats⁵. Månadssammanställningar och nära-realtidsdata hämtas på Göteborgs Stads webbplats för öppna data⁶. Resultat från luftkvalitetsberäkningar publiceras i stadens webbkarta GOkart⁷, i miljöförvaltningens webbkarta Gisela⁸ samt i miljöförvaltningens externa webbkarta GotMap⁹.

Tabell 1. Sammanställning av Göteborgs Stads övervakning av luftkvalitet år 2022.

Miljöövervakning	Aktivitet	Görs av
Kontroll av miljökvalitetsnormer för utomhusluft	Mätningar av kvävedioxid (NO ₂) och partiklar (PM ₁₀) vid två fasta stationer	Miljöförvaltningen
	Skattningar av luftkvalitet för övriga luftföroreningar	Miljöförvaltningen
	Mätningar av fina partiklar (PM _{2,5}) vid två fasta stationer	Miljöförvaltningen
	Mätningar av ozon (O ₃) vid en fast station	Miljöförvaltningen
	Mätningar av meteorologiska parametrar vid fyra fasta stationer	Miljöförvaltningen
	Mätningar av kvävedioxid (NO ₂), partiklar (PM ₁₀) och fina partiklar (PM _{2,5}) vid mobila stationer	Miljöförvaltningen
	Beräkningar av kvävedioxidhalter (NO ₂) och partikelhalter (PM ₁₀)	Miljöförvaltningen

3.1.1.1 Kontroll av miljökvalitetsnormer för utomhusluft

Miljöförvaltningen utför enligt lagkrav kontinuerliga **mätningar av kvävedioxid (NO₂) och partiklar (PM₁₀)** vid två fasta stationer. Den ena stationen är placerad i gaturum och den andra i taknivå. Mätningar vid

² [Datavärdsrapport för luftkvalitet | SMHI](#)

³ [Luften just nu i Göteborg - Göteborgs Stad \(goteborg.se\)](#)

⁴ [Luftkvaliteten i realtid och preliminär statistik \(naturvardsverket.se\)](#)

⁵ [Up-to-date air quality data — European Environment Agency \(europa.eu\)](#)

⁶ [Sök öppna data - Göteborgs Stad \(goteborg.se\)](#)

⁷ [GOkart 3.10.3 \(goteborg.se\)](#)

⁸ [Hajk 3 \(goteborg.se\)](#)

⁹ [GotMap \(goteborg.se\)](#)

takstationer visar den urbana bakgrundshalten av luftföroreningar, medan mätningar vid gatustationer är mer representativa för de halter som människor vanligtvis exponeras för. Övriga luftföroreningar kontrolleras årligen genom **objektiv skattning**.

Mätningar av fina partiklar (PM_{2,5}) görs vid två fasta stationer och **mätningar av ozon (O₃)** vid en fast station (taknivå). För Göteborg ställs inga direkta krav på att mäta dessa föroreningar, men utan dem skulle det bli betydligt svårare att utföra analyser av luftkvaliteten i staden. PM_{2,5} och O₃ är luftföroreningar som kan färdas långa sträckor, och mätningar av dessa föroreningar kan användas för att visa hur luftkvaliteten i Göteborg påverkas av utsläpp utanför kommunens gränser. Halterna av O₃ påverkar dessutom halterna av NO₂. Mätningar av PM_{2,5} och O₃ faller in under indirekta lagkrav i och med kraven på analys av luftkvalitet.

Mätningar av meteorologiska parametrar (temperatur, vindhastighet, vindriktning, nederbörds mängd, lufttryck, solinstrålning och relativ luftfuktighet) görs vid fyra fasta stationer. Även dessa mätningar definieras som indirekta lagkrav i och med kraven på analys av luftkvalitet. Luftkvalitet är tydligt kopplad till meteorologiska faktorer, vilket innebär att det inte går att göra säkra bedömningar av utvecklingen av luftkvalitet över tid utan även analysera meteorologiska data. Meteorologiska data utgör också indata för luftkvalitetsberäkningar.

Nederbörd mäts även av förvaltningen kretslopp och vatten, men i annat syfte (se avsnitt 3.4.1). Mätningarna kan inte ersätta varandra.

Miljöförvaltningen **beräknar halterna av kvävedioxid (NO₂) och partiklar (PM₁₀)** för hela Göteborg. Beräkningarna görs vartannat år och används i uppföljningen av Göteborgs Stads miljö- och klimatprogram och som underlag i hållbar stadsplanering. Beräkningarna används också för analys av luftkvalitet.

Periodvisa **mätningar av kvävedioxid (NO₂), partiklar (PM₁₀) och fina partiklar (PM_{2,5}) vid mobila stationer** används som underlag i hållbar stadsplanering och för att validera beräkningar.

3.1.2 Behov inom övervakning av luftkvalitet

I slutet av 2022 presenterade Europeiska kommissionen ett förslag på reviderade luftkvalitetsdirektiv. Under 2023 kommer förslaget att förhandlas inom EU-rådet. Uppdaterade luftkvalitetsdirektiv kommer att sätta nya ramar för svenskt luftvårdsarbete eftersom direktiven ska införlivas i svensk lagstiftning. Vad konsekvenserna blir för kommuners luftövervakning är i dagsläget oklart, men det kan komma att innebära **utökade eller modifierade krav på mätningar och/eller beräkningar**. Miljökvalitetsnormerna för utomhusluft kommer sannolikt att skärpas. Antagande av nya direktiv antas ske under 2024 och ska sedan genomföras senast inom två år, alltså år 2026.

I enkätsvaren lyfts önskemål om **analys för uppföljning av grönska i den tätaste staden** i syfte att förbättra luftmiljön. Under rätt förutsättningar kan grönska

minska luftföroreningar genom att ta upp luftföroreningar eller agera barriär mot dem. I ett trångt gaturum kan dock effekten bli motsatt om grönskan orsakar sämre ventilation och sämre omblandning av luft. För att inkludera gröna åtgärder inom hållbar stadsutveckling behövs mer underlag om detta.

I enkätsvaren lyfts önskemål om mer **detaljerade luftkvalitetsberäkningar i mindre områden, samt framtidsanalyser**. Dessa typer av beräkningar och analyser kan vara användbara för hållbar stadsutveckling.

3.2 Övervakning av buller

3.2.1 Nuläge för övervakning av buller

Bullerövervakningen i Göteborgs Stad styrs i första hand av lagstiftning om att ta fram en strategisk bullerkartläggning. Data från övervakningen utgör även underlag till miljömålsuppföljning hållbar stadsutveckling och arbete inom ramen för åtgärdsprogram buller. Bullerövervakningen bidrar också till underlag i tillsynsarbetet.

I kommande avsnitt beskrivs den övervakning av buller som utförs av Göteborgs Stad idag. I tabell 2 ges en sammanfattning.

Kartläggningen visar att miljöförvaltningen utför all bullerövervakning i staden. För de beräkningar som görs krävs indata från andra förvaltningar. Stadsmiljöförvaltningen tillhandahåller data från trafikmätningar och information om bullerskärmar. Stadsbyggnadsförvaltningen bidrar med data från terrängmodeller och information om byggnadshöjder. Data om grönområdesytor fås från stadsmiljöförvaltningen och data om skolgårdsytor kommer från stadsfastighetsförvaltningen.

Den strategiska trafikbullerkartläggningen rapporteras till Naturvårdsverket och läggs upp på stadens sidor för öppna data¹⁰. Resultaten publiceras också i stadens webbkarta GOkart¹¹, i miljöförvaltningens webbkarta Gisela¹² samt i miljöförvaltningens externa webbkarta GotMap¹³. Kartläggningen sammanställs i en rapport som läggs upp på stadens webbplats, hos miljöförvaltningen.

Tabell 2. Sammanställning av Göteborgs Stads övervakning av buller år 2022.

Miljöövervakning	Aktivitet	Görs av
Beräkning och kartläggning av omgivningsbuller	Bullerspridningsberäkningar i måtten Lden, Lnight	Miljöförvaltningen
	Beräkningar av antal bullerexponerade boenden för måtten Lden, Lnight	Miljöförvaltningen
	Bullerspridningsberäkningar i måtten Leq, Lmax	Miljöförvaltningen
	Beräkningar av antal bullerexponerade boenden för måtten Leq, Lmax	Miljöförvaltningen
	Kartläggningar av buller från industrier med bullertillstånd	Miljöförvaltningen
Övervakning av goda ljudmiljöer	Ljudmätningar i parker och i grönområden	Miljöförvaltningen
	Beräkningar av buller i parker och rekreatiomsområden	Miljöförvaltningen

¹⁰ [Sök öppna data - Göteborgs Stad \(goteborg.se\)](https://goteborg.se/oppna-data)

¹¹ [GOkart 3.10.3 \(goteborg.se\)](https://goteborg.se/gokart)

¹² [Hajk 3 \(goteborg.se\)](https://goteborg.se/hajk)

¹³ [GotMap \(goteborg.se\)](https://goteborg.se/gotmap)

3.2.1.1 Beräkning och kartläggning av omgivningsbuller

Bullerspridningsberäkningar görs vart femte år, dels enligt direkta krav i de EU-gemensamma måtten Lden (day-evening-night, dygnsekvivalent ljudnivå med högre viktning för kväll och natt) och Lnight (ekvivalent ljudnivå nattetid), dels enligt indirekta lagkrav i de svenska måtten Leq (dygnsekvivalent ljudnivå) och Lmax (maximal ljudnivå nattetid).

Fasad- och exponeringsberäkningar vid bostadshus, **beräkningar av antal bullerexponerade boenden**, görs vart femte år i de EU-gemensamma måtten och i de svenska måtten.

Kartläggning av buller från industrier med bullertillstånd görs enligt lagkrav vart femte år. I nuläget sker endast övergripande rapportering av IED-anläggningar, alltså anläggningar som omfattas av industriutsläppsdirektivet, vilket behöver utvecklas (se avsnitt 3.2.2).

Miljöförvaltningen **beräknar och analyserar ljudmiljön på förskole- och grundskolegårdar**. Data används i uppföljningen av Göteborgs Stads miljö- och klimatprogram, som underlag i hållbar stadsutveckling samt till arbete inom ramen för åtgärdsprogram mot buller. Beräkningarna görs vart femte år.

3.2.1.2 Övervakning av goda ljudmiljöer

Miljöförvaltningen övervakar goda ljudmiljöer dels genom beräkningar med utgångspunkt i den kommunövergripande kartläggningen, dels genom mätning som ett komplement för att fånga upp andra ljud, utöver trafikbuller, som eventuellt alstras inom området.

Ljudmätningar i parker och grönområden görs i utvalda parker och grönområden. Ambitionen är att mätningar ska göras återkommande vart femte år. Denna bullerövervakning svarar mot EU-direktivets indirekta lagkrav att övervaka rofyllda/tysta rekreatiomsområden. Ljudmätningarna är också underlag till hållbar stadsutveckling och till arbetet med åtgärdsprogram mot buller.

Spridningsberäkningar av buller i parker och rekreatiomsområden har nyligen påbörjats av miljöförvaltningen. Frekvensen för hur ofta detta ska göras är ännu inte satt. Data kommer att användas i uppföljningen av Göteborgs Stads miljö- och klimatprogram, som underlag till hållbar stadsutveckling samt till arbete inom ramen för åtgärdsprogram mot buller.

3.2.2 Behov inom övervakning av buller

I kartläggningen framgår att det krävs utökad bullerövervakning för att klara stadens miljömål och ökade krav på tysta miljöer. Mer kontinuerliga uppföljningar behövs för långsiktig planering av byggnader och etablering av verksamheter i staden.

Det finns ett behov av **systematiska bullermätningar i olika typer av miljöer** i Göteborg, både i goda ljudmiljöer och i mer bullriga. Data från denna typ av mätningar kan bland annat användas som underlag till hållbar stadsutveckling.

När det kommer till **kartläggning av buller från industrier** med bullertillstånd innefattar befintlig kartläggning endast övergripande kontroll att bullertillstånd för IED-anläggningar inte ger överskridanden av indikatorvärde 55 decibel Lden vid närliggande bostäder. IED-anläggningar är här anläggningar som omfattas av industriutsläppsdirektivet. Det finns ett behov av en mer omfattande kartläggning av industribuller, från IED-anläggningar samt övriga större industrianläggningar, för att få en bättre bild av påverkan på olika områden. Bättre information som kan presenteras på interna webbkartor kan vara ett verktyg både i stadsplanering och tillsynsarbetet.

Det finns behov av **klassning och identifiering av olika ljudmiljöer i stadsbebyggelsen**. Med en metodik för att identifiera och klassificera platser med hjälp av kriterier och urvalsprinciper för olika ljudmiljöer kan Göteborgs Stad på ett mer aktivt och systematiskt sätt arbeta med tillgången till goda ljudmiljöer i tätare stadsbebyggelse.

I enkätsvaren lyfts behovet av att **mäta bullerregn och bullermattor** som kommer från kontinuerligt buller från större trafikleder på långt avstånd. Mätningarna kan användas som underlag i hållbar stadsutveckling.

Ett ytterligare behov är **bullerövervakning från båttrafik och hamnar**. Främst den bostadsnära båttrafiken är intressant ur bullersynpunkt. Beräkningar av bullernivåer från lokalfärjor i linjetrafik skulle kunna komplettera de befintliga bullerspridningsberäkningarna. Övervakningen kan ge underlag till hållbar stadsutveckling.

3.3 Övervakning av ekologi och biologisk mångfald

3.3.1 Nuläge för övervakning av ekologi och biologisk mångfald

Miljöövervakningen av ekologi och biologisk mångfald styrs främst av stadens behov av att uppfylla åtaganden inom miljösamarbeten och indirekta lagkrav. Övervakningen omfattar både land- och vattenlevande organismer och dess biotoper, och sker främst genom regelbundna undersökningar och kartläggningar i utvalda ekosystem och livsmiljöer.

I kommande avsnitt beskrivs Göteborgs Stads övervakning av ekologi och biologisk mångfald. I tabell 3 ges en sammanfattning.

Flera förvaltningar, främst miljöförvaltningen, stadsmiljöförvaltningen och stadsbyggnadsförvaltningen, samarbetar idag kring ekologisk miljöövervakning. Inventeringar och undersökningar samordnas när det är möjligt även med andra berörda myndigheter eller organisationer.

Artobservationer rapporteras in till Sveriges lantbruksuniversitets (SLU) databas artportalen¹⁴. Data från limniska undersökningar, det vill säga undersökningar som görs i sötvatten, skickas till datavärden SLU¹⁵. Data från marina undersökningar skickas till datavärden SMHI¹⁶. Publika rapporter läggs upp på stadens webbplats hos respektive förvaltning. Kartmaterial publiceras i stadens webbkarta GOkart¹⁷, i miljöförvaltningens webbkarta Gisela¹⁸ samt i miljöförvaltningens externa webbkarta GotMap¹⁹.

Tabell 3. Sammanställning av Göteborgs Stads övervakning av ekologi och biologisk mångfald år 2022.

Miljöövervakning	Aktivitet	Görs av
Skyddade arter och biotoper	Inventering av skyddade arter	Miljöförvaltningen och stadsmiljöförvaltningen
Ansvarsarter och ansvarsbiotoper	Inventering av ansvarsarter	Miljöförvaltningen och stadsmiljöförvaltningen
	Inventering av utbredning av ansvarsbiotoper	Miljöförvaltningen
	GIS-analyser av ansvarsbiotoper	Miljöförvaltningen och stadsmiljöförvaltningen
Invasiva främmande arter	Inventering av invasiva främmande arter	Berörda markförvaltare och miljöförvaltningen
Biologisk mångfald	Inventering av dagaktiva fjärilar	Miljöförvaltningen
	Inventering av fåglar	Miljöförvaltningen
	Inventering av gaddsteklar	Miljöförvaltningen
	Inventering av lunglav	Miljöförvaltningen
	Inventering av vissa övriga arter och artgrupper	Miljöförvaltningen och stadsmiljöförvaltningen
	Undersökning av skyddsvärda träd	Miljöförvaltningen
	Undersökning av slåtterängar	Stadsmiljöförvaltningen
	Undersökning av fisk	Stadsmiljöförvaltningen
	Undersökning av bottenfauna i sötvatten	Miljöförvaltningen
	Undersökning av marin bottenfauna och fintrådiga alger i grunda vikar	Miljöförvaltningen
	Fältinventering av makroalger	Miljöförvaltningen
Påverkan på ekologi i vattenmiljöer	Mätningar av hydromorfologi/fysisk påverkan i sötvatten och kustvatten (GIS/biotopkartering)	Stadsmiljöförvaltningen, miljöförvaltningen och stadsbyggnadsförvaltningen

3.3.1.1 Skyddade arter och biotoper

Kommuner har i många fall ett ansvar att känna till förekomsten av de arter och biotoper som är skyddade genom miljöbalken och dess följdlagstiftningar (se avsnitt 2.3.3.2). Här är Göteborgs Stads övervakning inte heltäckande. Miljöförvaltningen har tidigare, efter förvaltningsövergripande samverkan, valt att fokusera kartläggningar och ekologisk övervakning utifrån de skyddade arter som är vanligast förekommande i kommunens stadsplanering, samt på stadens ansvarsarter och ansvarsbiotoper (se avsnitt 3.3.1.2). En skyddad art som fått särskild fokus är mindre hackspett, för att den ofta påträffas i planeringsprojekt och för att den signalerar orörda miljöer och behöver stora områden för att

¹⁴ [Välkommen till Artportalen - Artportalen](#)

¹⁵ [Datavårdskap | Externwebben \(slu.se\)](#)

¹⁶ [Datavårdskap för oceanografi och marinbiologi | SMHI](#)

¹⁷ [GOkart 3.10.3 \(goteborg.se\)](#)

¹⁸ [Hajk 3 \(goteborg.se\)](#)

¹⁹ [GotMap \(goteborg.se\)](#)

överleva. Andra vanliga artgrupper som behöver uppmärksammas i planeringsprocessen är grod- och kräldjur, för vilka det finns en tydlig hotbild.

I Göteborg finns idag inga särskilt beslutade biotopskyddsområden. Däremot kan till exempel alléer och småvatten i jordbrukslandskap vara skyddade genom generella biotopskydd. Just dessa exempel kan ingå i stadens ansvarsbiotoper och övervakas den vägen (se avsnitt 3.3.1.2).

3.3.1.2 Ansvarsarter och ansvarsbiotoper

Ansvarsarter är arter som är sällsynta eller hotade och som finns inom ett begränsat område. Ansvarsbiotoper är värdefulla naturtyper som har en stor andel av sin svenska utbredning inom ett begränsat område. De flesta av ansvarsbiotoperna är hotade naturtyper, men även naturtyper i behov av skötsel eller övervakning kan ingå. Ansvarsarter och ansvarsbiotoper kräver särskild hänsyn och behöver gynnas.

I Göteborg finns ansvarsarter och ansvarsbiotoper som Göteborgs Stad har ett extra ansvar för. Göteborgs Stad arbetar med ansvarsbiotoper och ansvarsarter utifrån en ansvarslista, vilken är ett verktyg för prioritering inom arbete med naturvård och bevarande och främjande av biologisk mångfald. Ansvarslistan används också för att uppmärksamma de arter som behöver hanteras med särskild hänsyn vid exempelvis exploatering. Ambitionen är att uppdatera urvalet av arter och biotoper vart femte år, efter det att den nationella rödlistan uppdateras. Miljöförvaltningens senaste revidering presenteras i rapporten *Ansvarsbiotoper och ansvarsarter i Göteborg – revidering 2022* (Miljöförvaltningen Göteborgs Stad, 2022b). En del i revideringen var att minska antalet ansvarsarter för att få en tydligare prioritering. Vidare ingick att anpassa ansvarsbiotoperna så att de bättre omfattar funktionella ekosystem.

De ansvarsarter som prioriterats är: ejder, tobisgrissla, ål, lyrtorsk, ålgräs, dvärgålgräs, smalt ålgräs, bergumsbjörnbär, fetmaskros, klockgentiana, knölnate, kräkrassing, vattenstånds, kortbladig sylmossa, allékrimmerlav, mångsporig citronlav, kustskinnlav, hartsticka, rosettskinn, alkonblåvinge, mottmätare, *Xyletinus laticollis* (skalbagge, svenskt namn saknas), källkvicklöpare, smal dammsnäcka samt tvåtandad spolsnäcka.

De ansvarsbiotoper som prioriterats för Göteborg är: ålgräsängar, ler- och sandbottnar som blottas vid lågvatten, biogena rev, tareskogar, våtmarker (inklusive dammar och småvatten), staggräsmarker, ljunghed, nordlig ädellövskog, ädellövskog i branter, lövsumpskogar av fennoskandisk typ, bryn samt parker och alléer med gamla träd.

Ansvarsarter- och biotoper övervakas genom **inventeringar** av miljöförvaltningen och stadsmiljöförvaltningen. Miljöförvaltningen gör sina inventeringar enligt beslutade miljöövervakningsplaner. Stadsmiljöförvaltningen gör vissa av sina inventeringar regelbundet medan andra görs behovsstyrt. I dagsläget inventerar stadsmiljöförvaltningen årligen ansvarsarterna klockgentiana och alkonblåvinge. Stadsmiljöförvaltningen inventerar också knölnate och spetsnate, men inte regelbundet.

Miljöförvaltningen gör **fältinventeringar av utbredningen av ansvarsbiotoper** och vissa ansvarsarter utifrån de resurser som tilldelas miljöövervakningsplanen årligen. Flyginventering av ålgräsförekomst görs ungefär vart femte år. Vid behov gör miljöförvaltningen också **GIS-analyser av ansvarsbiotoper** i hav, sötvatten och på land. Analys görs utifrån beräkningar av utbredningen av ansvarsbiotopernas areal.

Utöver de prioriterade ansvarsarterna och ansvarsbiotoperna finns arter och biotoper som har ett högt värde. Dessa ska fortfarande särskilt uppmärksammas till exempel vid exploatering, och beaktas vid nästa revidering av utvalda ansvarsarter och ansvarsbiotoper.

3.3.1.3 Invasiva främmande arter

Främmande arter är arter som inte hör hemma i det ursprungliga ekosystemet utan har kommit in i ekosystemet genom import av växter, växtdelar eller djur. Vissa av dessa främmande arter har en invasiv förmåga vilket resulterar i en enorm reproduktionsförmåga. De sprids därmed mycket lätt. De invasiva arterna riskerar ta över i ekosystemet och förstöra livsvillkoren för de inhemska arterna som redan finns där. Därmed kan den biologiska mångfalden minska.

Göteborgs Stad rapporterar in fynd av invasiva främmande arter skyndsamt då de noteras i samband med annan miljöövervakning. Rapportering ska göras även om fynden inte påträffats inom ramen för miljöövervakning, som till exempel vid detaljplanering i samband med exploatering. De stadsutvecklande förvaltningarna har olika rutiner kring hur inrapporteringen går till. I stadsmiljöförvaltningens Teknisk Handbok²⁰ finns anvisningar om hantering av invasiva främmande arter vid planering, projektering, byggande samt drift och underhåll på allmän platsmark.

För landmiljöer har arbete påbörjats för att få mer systematik i övervakningen av invasiva arter. Sedan år 2022 planerar och utför miljöförvaltningen årliga undersökningar av invasiva främmande arter i sin miljöövervakningsplan.

3.3.1.4 Biologisk mångfald

Biologisk mångfald är livets många olika former på jorden. Det kan förenklat beskrivas som ett mått på hur många olika levande organismer det finns och innefattar allt i naturen.

Dagaktiva fjärilar svarar fort på förändringar i olika miljöer och är utmärkta indikatorer på ändrade miljöförhållanden. Dagaktiva fjärilar inventeras årligen av miljöförvaltningen.

Fåglar svarar fort på förändringar i olika miljöer och är utmärkta indikatorer på ändrade miljöförhållanden. Fåglar inventeras årligen av miljöförvaltningen.

²⁰ Teknisk Handbok (TH) är tekniska, och i viss mån administrativa, anvisningar från stadsmiljöförvaltningen i Göteborgs Stad. TH riktar sig till konsulter, entreprenörer och aktörer som arbetar med planering, projektering, byggande och drift- och underhåll av/på allmän platsmark.

Gaddsteklar står för viktiga ekosystemtjänster till vår matförsörjning. De är ofta specialister på att pollinera vissa växter och skulle någon art hotas eller försvinna kan det ge konsekvenser för den art som är beroende av just den pollineraren. Gaddsteklar är också utmärkta indikatorer för specifika miljöförhållanden och kan användas för att upptäcka rubbningar i ekosystemen. Gaddsteklar inventeras årligen av miljöförvaltningen.

Lunglav är en ovanlig rödlistad lav som är mycket känslig för luftföroreningar. Lunglav har planterats ut på sex olika platser i Göteborgs kommun, med syfte att följa upp om luftkvaliteten är tillräckligt bra för att arten ska överleva. En annan viktig aspekt är att utplanteringen bidrar till att återställa biologisk mångfald i Göteborg. Lunglav inventeras årligen av miljöförvaltningen.

Även vissa **övriga arter och artgrupper** inventeras, främst av miljöförvaltningen och stadsmiljöförvaltningen. Några exempel är hasselsnok och strandpadda, vilka inventerades senast år 2017 respektive 2019 av stadsmiljöförvaltningen. Ett annat exempel är trollsländor som inventerades senast år 2011 av miljöförvaltningen.

Skyddsvärda träd är ofta gamla och hyser många olika arter. Träden bidrar till skugga och näring för goda livsvillkor hos ett stort antal växter, svampar, alger och djur. Genom att växa under lång tid utgör de skyddsvärda träden ett stabilt ekosystem med en kombination av arter som är mycket viktiga för den biologiska mångfalden. Miljöförvaltningen, stadsmiljöförvaltningen och stadsbyggnadsförvaltningen samarbetar i att sammanställa rekommendationer om områden och träd som bör få lagligt skydd som biotopskydd eller naturminne. I miljöförvaltningens miljöövervakningsplan för 2023 anges en önskad frekvens på vart tionde år för undersökningen.

Slätterängar är artrika växtsamhällen och viktiga för den biologiska mångfalden. Stadsmiljöförvaltningen följer upp slätterängars ekologiska status genom att inventera utbredningen av olika kärlväxter i slätterängar. Inventeringen utförs med ett intervall på mellan två och tre år.

Stadsmiljöförvaltningen och Sportfiskarna samarbetar med **undersökning av fisk** i sötvatten. Metoden elfiske används i syfte att bland annat inventera fiskfaunan och att följa beståndsutveckling.

Förekomst av **bottenfauna i sötvatten** undersöks årligen av miljöförvaltningen, med olika lokaler varje år i ett rullande schema. Undersökningarna används som indikator för vattnets ekologiska status och fungerar som en hälsokontroll för liv i vatten. Arbetet överlappar till viss del med de undersökningar som görs av Göta Älvs vattenvårdsförbund och som nämns i avsnitt 3.4.1.4, men undersökningarna kompletterar oftast varandra.

Marin bottenfauna och fintrådiga alger i grunda vikar undersöks vart femte år av miljöförvaltningen. Förekomsten av olika bottenfauna i tolv vikar (mjukbotten) samt utbredningen av fintrådiga alger analyseras och kopplas bland annat till miljöproblemet övergödning. Utifrån inventeringarna bedöms naturvärdet och ekologiskt tillstånd för samtliga vikar, inklusive förekomst av rödlistade och främmande arter. Arbetet överlappar till viss del med de

undersökningar som görs av Bohuskustens vattenvårdsförbund och som nämns i avsnitt 3.4.1.4, men undersökningarna kompletterar oftast varandra.

Fältinventering av **makroalger** utförs årligen av miljöförvaltningen. Inventeringarna görs för att kartlägga och följa förändringar i utbredningen av makroalger på hårbotten i olika kustvattenförekomster inom Göteborg, samt för att analysera förekomst av särskilt stora/täta bestånd av vissa alggrupper. Målet är att även ekologiskt tillstånd, framför allt påväxtgrad av fintrådiga alger, hos dessa habitatbildande makroalger ska undersökas.

3.3.1.5 Påverkan på ekologi i vattenmiljöer

Mätningar av hydromorfologi/fysisk påverkan i sötvatten och kustvatten görs i samarbete mellan miljöförvaltningen, stadsbyggnadsförvaltningen och stadsmiljöförvaltningen. Övervakningen sker vid behov med GIS-analyser och biotopkartering. Insamling av data och analys av hur mycket ekologiskt funktionella kantzoner som finns längs stadens olika vattendrag görs i samarbete mellan stadsbyggnadsförvaltningen och stadsmiljöförvaltningen inom ramen för *Göteborgs Stads åtgärdsplan för god vattenstatus 2023–2027* (Göteborgs Stad, 2022). Åtgärdsplanen drivs och samordnas av miljöförvaltningen. Biotopkarteringar av vattendrag görs vid behov av stadsmiljöförvaltningen.

3.3.2 Behov inom övervakning av ekologi och biologisk mångfald

Kartläggningen visar att det finns behov av utökad övervakning av ekologi och biologisk mångfald. Övervakningen behöver generellt vara mer sammanhängande och kontinuerlig än vad den är idag, och den behöver ske i tillräcklig omfattning och med lämpliga intervall för att kunna visa förändringar och trender i ekologisk status. Data som samlas in behöver också analyseras djupare, och det finns potential att utföra mer geografisk analys.

Övervakningen av indikatorer för Göteborgs Stads miljö- och klimatprogram behöver utvecklas och intensifieras, till exempel vad gäller ansvarsbiotoper. Det övergripande delmålet för naturen i miljö- och klimatprogrammet är att Göteborgs Stad sköter och skyddar arters livsmiljö så att naturvärdena utvecklas. För att nå målet behöver Göteborgs Stad inventera och bedöma skyddsbehovet för ansvarsbiotoperna så att vi kan göra rätt prioriteringar. Därefter behöver staden skapa ett långsiktigt skydd och skötsel för de biotoper som har behov av det. (Göteborgs Stad, 2021)

Gällande **miljöövervakning av ansvarsbiotoper** skulle det också vara värdefullt att, som komplement till den analys och beräkning av areal av olika ansvarsbiotoper som görs idag, även analysera fragmentering av dessa biotoper och habitat där det finns tillräckligt med data för att göra så. Habitatfragmenteringen är minst lika viktig som den totala arealen av en biotop eller ett habitat, eftersom det i stor utsträckning påverkar bland annat biologisk mångfald och ekosystemtjänster, speciellt vid en försämring över tid.

Behov av **utökad övervakning av skyddade arter** lyfts både i enkätsvaren och i *Översyn av Göteborgs Stads miljöövervakning – skyldigheter, kostnader och miljönyttor* (Miljöförvaltningen Göteborgs Stad, 2019). Exempel på skyddade arter som behöver uppmärksammas i stadsplaneringsprocessen är mindre hackspett samt grod- och kräldjur.

Miljöövervakningen av **invasiva främmande arter** behöver utökas, både i land- och vattenmiljöer. En årlig uppföljning av de invasiva fynden kan visa en trend och vara till stor hjälp för att analysera utbredningshastighet av arten samt dess potential för att vara invasiv. Miljö-DNA (eDNA, environmental DNA) kan vara ett effektivt komplement till fältstudier för att upptäcka och övervaka invasiva främmande arter i vattenmiljöer²¹. Metoden visar förekomst av organismers DNA-fragment i miljön, vilket räcker för att bestämma deras art och förekomst. Övervakning om arters utbredning kan dock inte fastställas med enbart eDNA som övervakningsmetod.

Miljöövervakningen av undersökningar av fisk i sötvatten behöver utökas till att omfatta **undersökning av fisk i kustvatten och havsvatten**. Detta för att kunna svara upp mot kvalitetsfaktorerna och målen inom vattenförvaltnings- och havsmiljöförvaltningsarbetet med grund i EU:s vattendirektiv och havsmiljödirektiv.

För att svara mot scenario 2 i *Översyn av Göteborgs Stads miljöövervakning – skyldigheter, kostnader och miljönyttor* (Miljöförvaltningen Göteborgs Stad, 2019), som antagits av miljö- och klimatnämnden, behöver övervakningen av biologisk mångfald kompletteras med inventeringar av **sumpskogar och lövlundar**. Dessa är värdefulla biotoper som är viktiga för biologisk mångfald.

Övervakningen av biologisk mångfald behöver kompletteras med övervakning av **växtplankton i sjöar och i hav**. Analys av mängd, biovolym och arter av växtplankton i sjöar och hav bör göras eftersom de är biologiska kvalitetsfaktorer inom vattenförvaltningsarbetet. Sammansättningen av växtplanktonsamhällen skiftar påtagligt i olika sjötyper och vid miljöförändringar som till exempel beror på övergödning, förurning och miljögifter. Analys av växtplanktonsamhällen ger därför information både om sjökaraktär och om effekter av olika typer av miljöstörningar. I havet används undersökningar av växtplankton för att beskriva typiska säsongsvariationer av förekomst och utbredning hos växtplankton samt förekomst av giftiga alger och algbloomningar. I ett längre tidsperspektiv görs övervakningen för att kunna påvisa förändringar i havsmiljön. Övervakningen ska bidra till att följa upp de biologiska effekterna av åtgärder för att reducera närsaltsbelastningen till havet.

I *Översyn av Göteborgs Stads miljöövervakning – skyldigheter, kostnader och miljönyttor* (Miljöförvaltningen Göteborgs Stad, 2019) konstateras att stadens **undersökningar av bottenfauna i sötvatten** kan effektiviseras och förbättras genom att se över urvalet av lokaler, samt genom att ta med lokaler som undersökts av andra aktörer i våra analyser.

²¹ [Miljö-dna – övervakningsmetoder för främmande arter i vattenmiljöer - Vägledningar - Vägledning, föreskrifter och lagar - Havs- och vattenmyndigheten \(havochvatten.se\)](#)

Översynsrapporten lyfter också att stadens **undersökningar av marin bottenfauna och fintrådiga alger i grunda vikar** görs med för långa tidsintervall (vart femte år) och att detta behöver ses över.

Inom biologisk mångfald finns behov av att regelbundet genomföra **ekologiska undersökningar och uppföljningar i skyddade områden**, såsom naturreservat och biotopskyddsområden. Med regelbundna uppföljningar är det möjligt att se hur bland annat ekologi förändras över tid i området, vilket i sin tur gör det möjligt att bedöma om reservatet eller området ger önskad effekt. Även länsstyrelsen har uttryckt önskemål om att staden utvecklar detta.

Miljöövervakningen behöver ge en mer heltäckande bild av miljötillståndet i Göteborg, inklusive den bebyggda staden, och behöver därför följa upp bland annat **utbredning av ekologiska samband, gröna kilar och gröna och blågröna stråk, ekosystemtjänster samt ekologiska landskapsanalyser**. Uppföljningen av Göteborgs Stads översiktsplan²² innebär en viss övervakning av miljön, men den kommer sannolikt inte att ge en heltäckande bild av miljötillståndet i staden. Det krävs en del utvecklingsarbete kring och fördjupningar av exempelvis indikatorer som ska övervakas.

Gröna kilar definieras i översiktsplanen som stora obebyggda eller glest sammanhängande natur- och rekreationsområden som sträcker sig från regionen och når in i stadsområdet. De gröna kilarna är värdefulla för bevarandet av den biologiska mångfalden, eftersom de är större till ytan än parker i tätorten. Stora, sammanhängande grönområden och vattendrag hjälper även till att reglera temperaturen i de mer bebyggda områdena. Vid all fysisk planering finns ett ansvar att se till att kilarna stärks och inte byggs igen.

Gröna stråk definieras i översiktsplanen som i stort sett bilfria och långsträckta offentliga rum med mer eller mindre sammanhängande vegetation, vilka är avsedda främst för fotgängare men även kan innehålla cykelbana. Blågröna stråk är gröna stråk knutna till vattendrag.

Ekosystemtjänster är alla produkter och tjänster som ekosystemen ger människan och som bidrar till vår välfärd och livskvalitet. Begreppet används för att skapa förståelse för att människors överlevnad och välmående är beroende av de tjänster som ekosystemen ger.

Ekologiska landskapsanalyser används för att göra prognoser av var arter förekommer i kommunen. Prognoserna är viktiga komplement till traditionella inventeringar.

I enkätsvaren lyfts behov av att övervaka **förändringar i ekosystem som kan kopplas till klimatförändringar**, som till exempel utbredning av strandängar eller förekomst av vissa insekter. Med ökad påverkan från klimatförändringar, såsom torka, översvämningar, och nya livsförutsättningar, väntas nya utmaningar för flora och fauna i landskapet.

Förutom att övervaka arter och biotoper kan det finnas behov av att studera vissa störningar på dessa. I enkätsvaren lyfts behov av **miljöövervakning av**

²² [Översiktsplan för Göteborg \(goteborg.se\)](https://goteborg.se/oversiktsplan)

Ljusföroreningar och dess påverkan på nattaktiv fauna. Ljusföroreningar från exempelvis gatubelysning och tillfälliga armaturer vid entreprenader är en ökande störning på fladdermöss och annan nattaktiv fauna. Göteborgs Stad har i några fall, i samband med exploatering och alltså projektbundet, undersökt hur ljusföroreningar påverkar faunan. Det finns dock behov av att göra detta mer regelbundet i form av miljöövervakning.

I scenario 3 i *Översyn av Göteborgs Stads miljöövervakning – skyldigheter, kostnader och miljönyttor* (Miljöförvaltningen Göteborgs Stad, 2019) finns förslag på **övervakning av cypresslumner, marrisp, biotopkartering död ved, trendberäkningar jaktbart vilt och undervattensbuller**. Denna miljöövervakning har alltså föreslagits, men inte antagits av miljö- och klimatinämnden som antog scenario 2 (se avsnitt 1.1).

3.4 Övervakning av vattenkvalitet

3.4.1 Nuläge för övervakning av vattenkvalitet

Miljöövervakningen av vattenkvalitet syftar generellt till att beskriva tillståndet och förändringar i miljön över tid på olika lokaler samt att bedöma vad som påverkar detta tillstånd. Miljöövervakningen lägger även grunden för själva åtgärdsarbetet och kan användas för att bedöma effekten av utförda åtgärder i stadens vattenmiljöer. I Göteborg används miljöövervakningen av vattenkvalitet för att följa upp indikatorer i stadens miljö- och klimatprogram, för att bidra med kunskapsunderlag i stadsplaneringsprocessen, samt i prövning och tillsyn. Övervakningen av vattenkvalitet i Göteborgs Stad anpassas också mer och mer till vattenförvaltnings- och havsmiljöarbetet i Sverige, särskilt genom *Göteborgs Stads åtgärdsplan för god vattenstatus 2023–2027* som drivs och samordnas av miljöförvaltningen (Göteborgs Stad, 2022).

I kommande avsnitt beskrivs Göteborgs Stads övervakning av vattenkvalitet. I tabell 4 ges en sammanfattning.

Flera förvaltningar, främst miljöförvaltningen, stadsmiljöförvaltningen och förvaltningen kretslopp och vatten, samarbetar idag kring övervakning av vattenkvalitet. Förutom Göteborgs Stads egen miljöövervakning så pågår det annan miljöövervakning, undersökningar eller recipientkontrollprogram i stadens olika vatten. Framför allt gäller detta länsstyrelsens nationella och regionala miljöövervakningsprogram samt Göta älvs vattenvårdsförbunds och Bohuskustens vattenvårdsförbunds olika samordnade recipientkontrollprogram.

Data från övervakningen av vattenkvalitet rapporteras in till ett flertal olika datavärddar och tillgängliggörs på ett antal olika platser, se mer information i texterna om respektive aktivitet. Publika rapporter läggs upp på stadens webbplats hos respektive förvaltning. Kartmaterial publiceras i stadens

webbkarta GOkart²³, i miljöförvaltningens webbkarta Gisela²⁴ samt i miljöförvaltningens externa webbkarta GotMap²⁵.

Tabell 4. Sammanställning av Göteborgs Stads övervakning av vattenkvalitet år 2022.

Miljöövervakning	Aktivitet	Görs av
Badvattenkvalitet	Kontroll av förekomst av e-coli, intestinala enterokocker och alger	Stadsmiljöförvaltningen
Dricksvattenkvalitet	Kemisk och mikrobiologisk kontroll av råvattenkvalitet i Göta Älv, Delsjöarna, Rådasjön/Mölnålsån och Lärjeån	Kretslopp och vatten
	Kontroll av dricksvattenkvalitet ut från Alelyckans och Lackarebäcks vattenverk samt distribuerad vattenkvalitet i pumpstationer, reservoarer samt hos konsumenterna i Göteborgs Stad	Kretslopp och vatten
Grundvatten	Mätningar av grundvattennivåer	Stadsbyggnadsförvaltningen
	Mätningar av älvnivåer	Kretslopp och vatten
	Nederbördsräkningar	Kretslopp och vatten
Miljögifter och näringsämnen	Undersökningar av metaller i vattendrag genom upptag av vattenmossa	Miljöförvaltningen och kretslopp och vatten
	Undersökningar av TBT i nätsnäckor och i sediment i småbåtshamnar	Miljöförvaltningen
	Närsaltsprovtagning i kustmynnande vattendrag	Miljöförvaltningen
	Mätning av skräp på gator och torg i staden	Stadsmiljöförvaltningen
Försurning	Kalkeffektuppföljning	Stadsmiljöförvaltningen

3.4.1.1 Badvattenkvalitet

EU:s badvattendirektiv anger att de badplatser som har fler än 200 badande per dag under badsäsongen ska registreras och att badvattenkvaliteten ska klassificeras. Stadsmiljöförvaltningen kontrollerar badvattnet för **förekomst av e-coli, intestinala enterokocker och alger** flera gånger under säsongen. Data från mätningarna rapporteras in till Havs- och vattenmyndigheten och publiceras på deras webbplats²⁶, både som öppna data och i rapporter.

3.4.1.2 Dricksvattenkvalitet

EU:s dricksvattendirektiv anger minimikrav på dricksvattenkvaliteten.

Förvaltningen kretslopp och vatten utför regelbundet **kemisk och mikrobiologisk kontroll av råvattenkvalitet** i Göta Älv, Delsjöarna, Rådasjön/Mölnålsån, Lärjeån och i vattenverk.

Kretslopp och vatten utför även regelbunden **kontroll av dricksvattenkvalitet** ut från Alelyckans och Lackarebäcks vattenverk samt distribuerad vattenkvalitet i pumpstationer, reservoarer och hos konsumenterna.

Råvattenkvalitet rapporteras till Göta Älvs vattenvårdsförbund²⁷ och till vattentäcksarkivet²⁸. Dricksvattenkvalitet rapporteras till livsmedelsverket. De

²³ [GOkart 3.10.3 \(goteborg.se\)](https://gokart.goteborg.se)

²⁴ [Hajk 3 \(goteborg.se\)](https://hajk.goteborg.se)

²⁵ [GotMap \(goteborg.se\)](https://gotmap.goteborg.se)

²⁶ [Data, kartor och rapporter - Havs- och vattenmyndigheten \(havochvatten.se\)](https://havochvatten.se)

²⁷ [Göta älvs vattenvårdsförbund - Sveriges vattenrikaste älv \(gotaalvsvvf.org\)](https://gotaalvsvvf.org)

²⁸ [Vattentäcksarkivet \(squ.se\)](https://vattentaktsarkivet.squ.se)

delar av data som ägs av kretslopp och vatten finns tillgängligt vid förfrågan. Sammanställningar av data finns på stadens webbplats hos kretslopp och vatten.

3.4.1.3 Grundvatten

Stadsbyggnadsförvaltningen mäter regelbundet **grundvattennivåer** i stadsmiljön i Göteborg. Syftet med mätningarna är inte regelrätt miljöövervakning, utan att data om grundvattennivåer ska finnas att tillgå för allmän kännedom, i förnyelseområden, i projekt med stort allmänintresse samt för att kontrollera om miljömål inom stadsbyggnadsnämndens ansvarsområde (marksättningar och stabilitet) uppfylls. Data och årsrapporter publiceras på Göteborgs Stads webbplats om vatten i staden²⁹.

Förvaltningen kretslopp och vatten mäter kontinuerligt **älvnivåer** i Göta älv. Älvnivåmätningarna görs som en del i ett samarbete mellan Göteborgs Stad, Mölndals stad och Härryda kring reglering av Mölndalsån. Samarbetet syftar till att minska risken för dramatiska översvämningar och säkerställa dricksvattentillgången. Data från älvnivåmätningar finns tillgängliga på Mölndalsåns webbplats³⁰.

Förvaltningen kretslopp och vatten mäter **nederbörd** vid åtta punkter i Göteborg. Syftet med nederbördsmätningarna är att visualisera, kontrollera och förstå vad som händer i vattensystemen. Data används bland annat för övervakning, modellkalibrering och statistik. Nederbördsdata publiceras på stadens webbplats om vatten i staden²⁹. Nederbörd mäts även av miljöförvaltningen, men då i syfte att analysera luftkvalitetsdata (se avsnitt 3.1.1). Mätningarna kan inte ersätta varandra.

3.4.1.4 Miljögifter och näringsämnen

Metaller i vattendrag mäts årligen av miljöförvaltningen i samarbete med förvaltningen kretslopp och vatten. En kartläggning görs genom att sätta ut vattenmossa i 25–30 olika vattendrag och mäta deras upptag av 12 olika metaller. Provpunkterna är bland annat nedströms äldre deponier, skjutbanor, fastigheter med koppartak, där betydande utsläpp av dagvatten sker, samt i referensvattendrag. Undersökningarna används som indikator för vattnets ekologiska status och fungerar som en hälsokontroll för liv i vatten. Resultaten sammanställs i rapporter som läggs upp på Göteborgs Stads webbplats hos miljöförvaltningen.

TBT i nätsnäcka och i sediment i småbåtshamnar kontrolleras vart tredje år av miljöförvaltningen. Undersökningen görs i sju småbåtshamnar och avser organiska tennföreningar, däribland TBT (tributyltenn), i sediment samt dess effekter i vävnad hos nätsnäckor. TBT är numera förbjudet, men fanns länge i båtbottnfärger. Eftersom ämnet inte bryts ner återfinns det i sediment och i bottenlevande organismer, främst i nätsnäckor i småbåtshamnar. Exponering för TBT kan bland annat leda till att nätsnäckorna drabbas av reproduktionsstörningar. Data från undersökningarna rapporteras till den

²⁹ [Vatten i staden \(vattenigoteborg.se\)](http://vattenigoteborg.se)

³⁰ [molndalsan.se \(molndalsan.se\)](http://molndalsan.se)

nationella datavärden Sveriges geologiska undersökning SGU³¹ och sammanställs i rapporter som läggs upp på Göteborgs Stads webbplats hos miljöförvaltningen.

Närsaltsprovtagning i kustmynnande vattendrag, närmare bestämt Krogabäcken och Kvillebäcken, görs varannan månad av miljöförvaltningen på uppdrag av Länsstyrelsen i Västra Götaland inom Bohusbäcksprogrammet. Länsstyrelsens Bohusbäcksprogram har bedrivits under cirka 30 års tid, och det finns potentiella tidsserier som kan analyseras så långt tillbaka. Länsstyrelsen rapporterar in data till Sveriges lantbruksuniversitet SLU³².

Mätning av skräp på gator och torg i staden görs årligen av stadsmiljöförvaltningen. Det skräp som finns på gator och torg kan komma att transporteras vidare till vattenmiljöer. Plastskräpet, som även kan fragmenteras till mikroplast, kan transporteras ut till havet via dagvattenbrunnar och genom sötvattensutlopp som vattendrag och kanalsystem. Göteborgs kanaler är ett exempel på sådana utlopp där skräp kan transporteras genom staden, ut i älven och slutligen hamna i havet.

3.4.1.5 Försurning

Försurade sjöar och vattendrag kalkas för att de ska få tillbaka väl fungerande ekosystem med en naturlig flora och fauna. **Kalkeffektuppföljning** består både av vattenprovtagning och biologiska undersökningar såsom provfiske, elfiske, bottenfaunaundersökningar och andra inventeringar. Länsstyrelsen i Västra Götaland och stadsmiljöförvaltningen planerar och följer upp kalkning av försurade vatten utifrån regionala åtgärdsplaner. Syftet med den regionala uppföljningen är att kontrollera att de vattenkemiska och biologiska målen med kalkningarna uppnås. Dessutom ska uppföljningen ge underlag för att bedöma om kalkningen kan trappas ned eller avslutas samt för att redovisa kalkningens effekter till berörda målgrupper. Resultaten från de olika undersökningarna publiceras på länsstyrelsen webbplats³³.

3.4.1.6 Recipientkontroll

Recipientkontroll ingår inte i definitionen av miljöövervakning. I denna rapport inkluderas ändå vattenvårdsförbundens och kretslopp och vattens recipientkontrollprogram samt Gryaab mätprogram, med anledning av att många kommuner, inklusive Göteborgs Stad, förlitar sig på insamlingen av data och analyser därifrån.

Mätningar av fysikalisk-kemiska parametrar, näringsämnen och miljögifter i vattendrag, bottenfauna i sötvatten görs varje till vart femte år av Göta Älvs vattenvårdsförbund, där bland annat miljöförvaltningen, kretslopp och vatten, Gryaab och Göteborgs Hamn är medlemmar. Arbetet överlappar till viss del med de undersökningar som görs av miljöförvaltningen och som nämns

³¹ [Nationella datavärdsrapporter \(sgu.se\)](https://nationsdatavardskap.sgu.se)

³² [Datavärdsrapporter | Externwebben \(slu.se\)](https://datavardskap.externwebben.slu.se)

³³ [Publikationer | Länsstyrelsen Västra Götaland \(lansstyrelsen.se\)](https://publikationer.lansstyrelsen.vastra-gotaland.se)

i avsnitt 3.3.1.4, men undersökningarna kompletterar oftast varandra. Rapporter från mätningarna publiceras på förbundets webbplats.³⁴

Mätningar av hydrografi, växtplankton, miljögifter, fintrådiga alger, bottenfauna i hav görs varje till vart femte år av Bohuskustens vattenvårdsförbund, där bland annat miljöförvaltningen, kretslopp och vatten, Gryaab och Göteborgs Hamn är medlemmar. Arbetet överlappar till viss del med de undersökningar som görs av miljöförvaltningen och som nämns i avsnitt 3.3.1.4, men undersökningarna kompletterar oftast varandra. Rapporter från mätningarna publiceras på förbundets webbplats³⁵.

Kretslopp- och vatten har ett recipientkontrollprogram med **vattenprovtagning av miljögifter och organiska ämnen i 14 olika vattendrag** varje år. Bland annat mäts kväve (N), fosfor (P), fyra indikatorbakterier samt en mängd olika miljögifter. Inom ramen för kontrollprogrammet mäts även PFOS och PFAS. Syftet med mätningarna är att följa upp föroreningar som släpps ut via dagvattennät och avloppsledningsnät till dessa recipienter. Provtagning görs fyra gånger per år med stöttning av miljöförvaltningen i upplägg och statistiska analyser. Data tillgängliggörs i rapportform och skickas till miljöförvaltningen och länsstyrelsen. Vid behov delas även rådatafiler.

Kretslopp och vatten har ett recipientkontrollprogram för **provtagning av lakvatten, recipientvatten samt grundvatten vid de nedlagda deponier** som förvaltningen ansvarar för miljöskyddsåtgärder vid och som har krav på kontroll. Även sedimentprovtagningar förekommer. Resultaten utvärderas i en rapport till miljöförvaltningen. Data från mätningarna lämnas ut vid förfrågan.

Gryaab mäter enligt mätprogram **utsläpp av miljögifter och närsalter från Ryaverkets utsläppspunkt i Rivö fjord Nord**. Provtagning utförs även på inkommande avloppsvatten till reningsverket. Resultat från Gryaabs provtagningar utvärderas i årsrapporter som läggs upp på bolagets webbplats³⁶.

3.4.2 Behov inom övervakning av vattenkvalitet

I *Underlag till Göteborgs Stads åtgärdsplan för god vattenstatus 2023–2027* lyfts att stadens miljöövervakning av vattenmiljön behöver utvecklas så att den i större utsträckning bidrar med kunskapsunderlag till stadens vattenförvaltningsarbete, däribland miljökvalitetsnormer och ekologisk status. Detta kräver att Göteborgs Stad utvecklar och fördjupar sin samverkan med andra myndigheter, främst länsstyrelsen, vattenmyndigheterna, Sveriges geologiska undersökning (SGU) och Havs- och vattenmyndigheten, både oftare och mer effektivt. (Miljöförvaltningen Göteborgs Stad, 2022a)

Miljöövervakningen av grundvattenkvalitet behöver utökas avseende miljögifter och dess påverkan. I enkätsvaren lyfts att miljöövervakning av grundvatten generellt består i att råvattenpåverkande verksamheter ges ”dricksvattenrelevanta utsläppsvillkor”, och att staden inte råder över frågan

³⁴ [Rapporter - Sveriges vattenrikaste älv \(gotaalvvvf.org\)](https://rapporter.sverigesvattenrikastealv.gotaalvvvf.org)

³⁵ [Rapporter - Vattenvård i Bohuslän \(bvvf.se\)](https://rapporter.vattenvard.bohuslan.se)

³⁶ [Publikationer och informationsmaterial - Gryaab](#)

annat än genom remissarbete. Kunskap behövs om förhållanden och kvalitet även på platser där låg föroreningspåverkan förväntas, för att ta fram referensvärden. Behov finns också av fler mätpunkter närmare utsläppspunkter. Metodik för övervakning och analys behöver utredas.

En miljöövervakning som inte är resurssatt än, men som planeras i närtid av miljöförvaltningen, är **mätning av miljögifter i biota och sediment i sötvatten och kustvatten** (Miljöförvaltningen Göteborgs Stad, 2022a). Mätningar av miljögifter som lagras i olika organismer och sediment ger kunskap om förekomsten av olika miljögifter i näringskedjan. Mätningarna ger också kunskap om hur miljögifter påverkar ekologin. Mätningarna i biota bör företrädesvis göras i fisk eftersom det finns med som en kvalitetsfaktor i vattenförvaltningsarbetet. I enkätsvaren lyfts specifikt ett ökat behov av miljöövervakning av miljögifterna PFAS i vattendrag och i dricksvatten. PFAS är en förkortning för per- och polyfluorerade alkylsubstanter. De två mest kända PFAS-ämnena är PFOS och PFOA. PFAS är extremt svårnedbrytbara i naturen, och exponering är farligt för hälsan. I enkätsvaren efterfrågas även data om särskilt förorenande ämnen (SFÅ) och prioriterade ämnen enligt miljökvalitetsnormer, samt om andra aktuella läkemedel.

Det finns behov av att **mäta miljögifter, näringsämnen och organiska ämnen i såväl uppströms som nedströms provpunkter**. På så sätt går det att jämföra förekomsten av miljögifter och näringsämnen i uppströms och nedströms lokaler samt analysera eventuella skillnader på grund av utsläpp av olika ämnen i vattendragen. Ett effektivt sätt att göra detta skulle vara i samband med provtagningen som görs i 14 olika vattendrag i kretslopp och vattens recipientkontrollprogram (se avsnitt 3.4.1.6). Recipientkontrollen, som bara omfattar nedströms lokaler, kan kompletteras med miljöövervakning i motsvarande uppströms lokaler. Här finns behov av att samordna sig med kommuner uppströms för att få ta del av redan pågående mätningar som de gör.

Miljöövervakning av kiselalger i sjöar och vattendrag behöver utvecklas då det finns med som en kvalitetsfaktor inom vattenförvaltningsarbetet. Kiselalger är goda indikatorer för vattenkvaliteten och metoder för klassificering och bedömningar av sjöar och vattendrag baserade på kiselalger används allmänt i Europa och andra delar av världen. Bedömningsgrunden för kiselalger används främst för att undersöka om en vattenförekomst är påverkad av näringsämnen, organisk förorening eller försurning. Med hjälp av de olika stödparametrarna går det också att få ytterligare information om påverkan, till exempel påverkan av miljögifter.

Mängden plastskräp i och vid vattenmiljöer behöver övervakas. Behovet avser olika typer av plastkategorier främst längs badstränder, i kanaler och i vattendrag. Det finns även behov av **mätningar av mikroplaster i vattendrag**. Mikroplaster är ett allt större miljöproblem för vattenlevande organismer som får i sig dessa plaster, inklusive kemikalier, med födan.

Ett annat behov som lyfts är **recipientkontroll utifrån Göteborgs Stads ansvar som markägare för jordbruks- och skogsbruksmark**. Från jordbruk och skogsbruk kan det vara andra parametrar som behöver provtas.

I Göteborgs Stads åtgärdsplan för god vattenstatus finns åtgärden **utveckla miljöövervakningen**. Miljö- och klimatanmännen anges som ansvariga för åtgärden, med kretslopp och vattennämnden, stadsmiljönämnden, Gryaab, stadsbyggnadsnämnden och exploateringsnämnden som medverkande.

Inom uppdraget har identifierats ett behov av **samverkan och utbyte av data och analys** mellan de förvaltningar som bedriver miljöövervakning av vattenkvalitet och de förvaltningar och bolag som gör provtagningar i form av recipientkontroll och egenkontroll. Detta behov är särskilt tydligt inom miljöövervakningen av miljögifter och näringsämnen, där det idag inte finns någon heltäckande bild av föroreningsläget.

3.5 Annat miljöarbete som kan kopplas till miljöövervakningen

Förvaltningar och bolag inom Göteborgs Stad utför arbete som enligt definitionen i avsnitt 2.1 inte är miljöövervakning. Detta arbete kan potentiellt användas som underlag för miljöövervakningen. För att resultaten ska kunna användas inom miljöövervakningen behöver data samlas in och lagras på ett mer systematiskt och lättillgängligt sätt än vad som görs idag.

Flera bolag mäter och/eller beräknar utsläpp av luftföroreningar och bullernivåer i syfte att kontrollera och följa upp sin egen verksamhet, bland annat i samband med tillståndsprövningar och förändringar i verksamheten. Data från detta arbete skulle kunna användas som underlag för stadens miljöövervakning. Ett konkret exempel är mätningar av industribuller från stadens verksamheter, vilka skulle kunna utgöra underlag till den strategiska kartläggningen av industribuller.

I arbete med detaljplaner gör stadsbyggnadsförvaltningen, vid behov, utredningar om luftkvalitet, buller, dagsljus, lukt, dagvatten och skyfall. Exploateringsförvaltningen tar fram utredningar av markmiljön inför framtagande av detaljplaner i syfte att undersöka om planerad markanvändning är lämplig och vilka åtgärder som vid behov bör vidtas. Detta görs främst i exploateringsprocessen, men även vid andra situationer som kräver utredning. Denna typ av utredningar bidrar med kunskap om miljön och kan i viss utsträckning visa trender, även om syftet inte är regelrätt miljöövervakning.

Flera förvaltningar och bolag tar fram naturvärdesinventeringar, artinventeringar, utbredning av habitat/livsmiljöer, biologisk mångfald och biotopkarteringar i samband med bland annat projekt, tillståndsansökningar, förvaltningsplaner, planprogram, detaljplaner och reservatsbildning. Resultaten kan användas i flera sammanhang, däribland som underlag i arbete med översiktsplaner.

Vid exploatering och tillståndsprövning av miljöfarlig verksamhet och vattenverksamhet tas ofta underlag fram till miljökonsekvensbeskrivningar. Underlaget kan ha mervärde för miljöövervakningen.

Bolag inom Göteborgs Stad provtar vatten och sediment för uppföljning av egen verksamhet, för statusrapporter och inom specifika projekt. Resultaten skulle i viss mån kunna inkluderas som underlag i miljöövervakningen av vattenkvalitet. Viss miljöövervakning av miljögifter och näringsämnen skulle kunna utvecklas från de recipientkontroller som görs av förvaltningar och bolag.

Länsstyrelserna samordnar, på uppdrag av Strålsäkerhetsmyndigheten, referensmätning i landet av gammastrålning. I Göteborg ansvarar miljöförvaltningen för mätningen och den genomförs, i enlighet med krav från länsstyrelsen, var sjunde månad på fyra utvalda punkter i staden. Rapportering sker till Strålsäkerhetsmyndigheten. Referensmätningarna faller in under definitionen av miljöövervakning som anges i avsnitt 2.1, men kan inte sorteras in under de miljöövervakningsområden som diskuteras i rapporten och placeras därför i detta avsnitt.

4 Förslag på stadenövergripande miljöövervakning

I detta kapitel presenteras ett förslag på en stadenövergripande miljöövervakning inom sakområdena luftkvalitet, buller, ekologi och biologisk mångfald samt vattenkvalitet. I förslaget anges befintlig miljöövervakning, både sådan som inte behöver förändras och sådan som behöver utvecklas, samt ny typ av miljöövervakning. Då nuvarande miljöövervakning uppfyller de direkta krav som ställs på en kommun genom lagstiftning är samtliga förslag på ny miljöövervakning sådan som behövs för att uppfylla indirekta lagkrav och för att möta stadens behov av underlag till bland annat stadsplanering, tillsynsarbete och miljömålsuppföljning.

I kapitlet ges förslag på hur ansvaret för miljöövervakningen kan fördelas mellan stadens nämnder. Förslagen till ansvarsfördelning är övergripande eftersom ansvaret för att bedriva de olika delarna av miljöövervakningen inte på ett enkelt sätt kan fördelas till en enskild nämnd. Det är framför allt inom övervakningen av ekologi och biologisk mångfald samt vattenkvalitet som det är svårt att göra en tydlig gränsdragning då flera nämnder har inom ramen för sina respektive grunduppdrag i uppdrag att arbeta med dessa frågor. En nära samverkan är avgörande för att staden ska kunna bedriva en effektiv miljöövervakning inom dessa områden.

En detaljerad miljöövervakning inklusive ansvarsfördelning går inte att planera utan en central styrning. Miljöövervakningen är dessutom föränderlig, där nya behov som kan uppstå och med nya direktiv som ska följas. En kontinuerlig dialog mellan berörda förvaltningar är av stor vikt för att Göteborgs Stad ska kunna bedriva en miljöövervakning som möter stadens behov. I dialogen är det också viktigt att involvera de förvaltningar och bolag som inte bedriver direkt miljöövervakning, men som tar fram data som kan ge mervärde för miljöövervakningen eller som skulle kunna utvecklas till miljöövervakning.

Det kommer att krävas ett utvecklingsarbete för att få till en så heltäckande övervakning som möjligt av miljötillståndet i staden. Det behövs klarlägganden i gränsdragningar mellan exempelvis vad som övervakas inom ramen för stadens miljö- och klimatprogram, översiktsplanen och andra program, bland annat för att undvika dubbelarbete. Det kommer också att krävas ett arbete med att se över vad som är möjligt att följa upp och utvärdera. Målet är en miljöövervakning som är tydlig, effektiv och ändamålsenlig.

4.1 Ansvarsfördelning

Vid fördelning av ansvar för miljöövervakning och angränsande miljöarbete är det rimligt att utgå från nämndernas reglementen och grunduppdrag.

Kartläggningen av befintlig övervakning och nämndernas reglementen visar att

ansvaret för Göteborgs Stads miljöövervakning och angränsande miljöarbete i första hand ligger hos miljö- och klimatnämnden, stadsmiljönämnden, kretslopp och vattennämnden, stadsbyggnadsnämnden och exploateringsnämnden. Andra nämnder, och även bolagsstyrelser, behöver dock ha kunskap om hur deras verksamheter på olika sätt kan påverka miljön. Detta kan innebära att verksamheterna bedriver ett miljöarbete som i sig inte är miljöövervakning, men som kan vara ett viktigt underlag till miljöövervakningen.

Relevanta delar av de reglementen som styr exploateringsnämnden, kretslopp och vattennämnden, miljö- och klimatnämnden, stadsbyggnadsnämnden och stadsmiljönämnden sammanfattas mycket kort i avsnitten nedan, tillsammans med resonemang kring deras kopplingar till miljöövervakningen.

4.1.1 Exploateringsnämnden

Exploateringsnämnden har ansvar för kommunens markägande, samlade exploateringsverksamhet med projektutvecklingsansvar samt projektägar- och genomförandeansvar för exploateringsprojekt och för större och komplexa investeringsprojekt. I exploateringsnämndens uppdrag ingår att samordna och säkerställa kommunens samtliga åtaganden som följer av en exploatering.

Exploateringsnämndens uppdrag angränsar till miljöövervakning i form av bland annat marktekniska undersökningar som behövs inför framtagning av detaljplaner. Denna typ av arbete görs dock uteslutande inom enskilda projekt, kan därför inte definieras som miljöövervakning enligt avsnitt 2.1. Som markägare har exploateringsnämnden också ansvar för att ha kunskap om hur arter och biotoper påverkas av exploatering. Detta kan i sin tur medföra ett behov av inventeringar, även dessa för enskilda projekt. Inventeringarna kan utgöra ett betydelsefullt underlag för miljöövervakningen.

4.1.2 Kretslopp och vattennämnden

Kretslopp och vattennämndens uppdrag är att bidra till att skapa ett kretsloppssamhälle. Nämnden ska tillgodose invånarnas och näringslivets behov av en säker, effektiv och miljömässig vattenförsörjning och avloppshantering samt verka för en god resurshushållning. Nämnden ska också tillgodose invånarnas behov av att på ett effektivt och miljömässigt sätt få sitt hushållsavfall omhändertaget, återanvänt, återvunnet eller bortskaffat.

I kretslopp och vattennämndens uppgifter ingår bland annat att förvalta och utveckla stadens allmänna vatten- och avloppsanläggningar. Nämnden ansvarar även för att nödvändiga miljöskyddsåtgärder vidtas på samtliga avslutade deponier på av staden ägd mark. Kretslopp och vattennämnden utgör också stadens beställare för kommunfullmäktiges direkttilldelade uppdrag hos Renova och Gryaab. Vidare ska nämnden samordna och stödja andra nämnder i deras uppdrag och i samverkan med övriga verksamhetsutövare ansvara för att staden genomför erforderliga åtgärder för att långsiktigt få en hållbar dagvatten- och skyfallshantering.

Utifrån reglementet görs tolkningen att kretslopp och vattennämndens ansvar för miljöövervakning omfattar dricksvattenkvalitet och råvattenkvalitet. För grundvattenkvalitet är ansvaret begränsat till övervakning vid Kallebäcks källa. Nämnden ansvarar också för provtagning vid samtliga avslutade deponier på av staden ägd mark. Kretslopp och vattennämnden är också beställare av den recipientkontroll som utförs av Gryaab, vilket ger ett ansvar för densamma.

4.1.3 Miljö- och klimatnämnden

Miljö- och klimatnämnden kontrollerar att lagar som rör miljöskydd, hälsoskydd och livsmedel följs. Nämnden har uppdraget att driva och samordna Göteborgs Stads arbete inom den ekologiska dimensionen av hållbar utveckling.

Miljö- och klimatnämnden ansvarar för miljöövervakning inom miljö- och hälsoskyddsområdet, undantaget uppgifter som kommunfullmäktige uppdragit åt annan nämnd. Detta tolkas som att miljö- och klimatnämnden har det övergripande ansvaret för den huvudsakliga delen av stadens miljöövervakning. Nämnden ansvarar också för uppgifter inom närliggande områden som ankommer på den kommunala nämnd som fullgör uppgifter inom miljö- och hälsoskyddsområdet i lagstiftning. Detta medför ansvar för själva utförandet av övervakningen av luftkvalitet och buller. I reglementet anges även specifikt ansvar för att samordna det av stadens arbete som följer av förordningen om omgivningsbuller.

Miljö- och klimatnämnden har ansvar för att samordna det av stadens arbete som följer av Europaparlamentets och rådets havsmiljödirektiv och vattendirektiv och har därmed en samordnande roll inom stadens vatten- och havsmiljöarbete. Nämnden ska samordna stadens arbete som följer av direktivens åtgärdsprogram, inklusive rapportering, samt vara stadens kontakt gentemot vattenmyndigheten och andra vattenråd samt vattenvårdsförbund. Miljö- och klimatnämnden har i och med detta en samordnande roll inom övervakningen av vattenkvalitet samt inom delar av övervakningen av ekologi och biologisk mångfald.

4.1.4 Stadsbyggnadsnämnden

Stadsbyggnadsnämnden ska driva och samordna den fysiska planeringen av staden och ta fram en översiktsplan i enlighet med plan- och bygglagen (PBL). En kommuns översiktsplan behöver fortlöpande ses över och följas upp, men hur detta ska göras är inte reglerat i lagstiftning.

Stadsbyggnadsnämnden ansvarar för stadens reglering av bebyggelse, mark, vatten och dess bostadsförsörjning. Nämnden ska också samordna styrningen för den strategiska stadsplaneringen.

Enligt beslut i kommunfullmäktige 2023-02-23 ändras ansvaret för att besluta om kommunala naturreservat, naturminnen, biotopskyddsområden och kulturresevat, samt meddela dispens enligt 7 kap miljöbalken (1998:808) till att ligga hos stadsbyggnadsnämnden och inte hos stadsmiljönämnden som tidigare

angivits. I detta ansvar går det att tolka in ett ansvar för uppföljning inom dessa områden, mer om detta i avsnitt 4.4.1.

4.1.5 Stadsmiljönämnden

Stadsmiljönämnden har ett helhetsansvar för stadens offentliga rum och samlade framkomlighet och ska arbeta för att skapa tillgängliga, attraktiva och levande stadsmiljöer och naturområden.

Stadsmiljönämnden ansvarar bland annat för att förvalta och utveckla områden som enligt översiktsplan har stora frilufts-, natur- och kulturvärden eller där särskilda bevarandevärden och/eller skötselintressen finns. Nämnden ansvarar också för att sköta, förvalta och utveckla stadens vattendrag och sjöar samt inre vattenvägar med tillhörande kajer, strandskoningar och högvattenskydd. Detta ansvar kan medföra behov av miljöövervakning i form av inventeringar av olika arter och biotoper. Stadsmiljönämnden ansvarar också för stadens badplatser, vilket inkluderar badvattenkvalitet.

4.2 Förslag på utvecklad övervakning av luftkvalitet

Den luftövervakning som bedrivs i Göteborgs Stad idag uppfyller de krav som ställs genom lagstiftning, såväl direkta som indirekta krav. När EU:s reviderade luftkvalitetsdirektiv träder i kraft kommer eventuella nödvändiga anpassningar av befintlig luftövervakning att göras inom ramen för nuvarande miljöövervakning. Luftövervakningen möter stadens behov när det gäller underlag till miljömålsuppföljning och tillsynsarbete, medan underlaget till hållbar stadsutveckling kan utvecklas.

I tabell 5 presenteras en sammanställning av uppdragets förslag på övervakning av luftkvalitet. Nya aktiviteter och aktiviteter som föreslås utvecklas är markerade med asterisk (*) och förklaras i mer detalj i efterföljande text. För en beskrivning av de aktiviteter som ingår i stadens miljöövervakning idag hänvisas till avsnitt 3.1.1 om nuläge för övervakning av luftkvalitet.

Tabell 5. Förslag på övervakning av luftkvalitet. Nya aktiviteter och aktiviteter som föreslås utvecklas är markerade med asterisk (*).

Miljöövervakning	Ansvar	Aktivitet
Kontroll av miljökvalitetsnormer för utomhusluft	Miljö- och klimatnämnden	Mätningar av kvävedioxid (NO ₂) och partiklar (PM ₁₀) vid två fasta stationer
		Skattningar av luftkvalitet för övriga luftföroreningar
		Mätningar av fina partiklar (PM _{2,5}) vid två fasta stationer
		Mätningar av ozon (O ₃) vid en fast station
		Mätningar av meteorologiska parametrar vid fyra fasta stationer
		Mätningar av kvävedioxid (NO ₂), partiklar (PM ₁₀) och fina partiklar (PM _{2,5}) vid mobila stationer
		Beräkningar av kvävedioxidhalter (NO ₂) och partikelhalter (PM ₁₀)
		Beräkningar av kvävedioxidhalter (NO ₂) och partikelhalter (PM ₁₀) i tätbebyggda områden*

Luftövervakningen föreslås utökas med beräkningar av kvävedioxidhalter (NO₂) och partikelhalter (PM10) i tätbebyggda områden. Beräkningarna kan användas för att studera platser där de mer övergripande beräkningarna visat att luftkvaliteten är särskilt bra eller dålig. Resultaten kan användas som underlag för hållbar stadsplanering.

I enkätsvaren lyftes behov av analys för uppföljning av grönska i den täta staden i syfte att förbättra luftmiljön. Detta är någonting som Göteborgs Stad skulle kunna utveckla våra arbetssätt kring i framtiden. I dagsläget är dock kunskapsunderlaget om effekterna på luftkvalitet av grönska i stadsmiljö för litet för att vi ska kunna inkludera aktiviteten i en stadenövergripande miljöövervakning.

4.2.1 Ansvarsfördelning inom övervakning av luftkvalitet

Miljö- och klimatnämnden föreslås ansvara för stadens övervakning av luftkvalitet. I miljö- och klimatnämndens reglemente framgår att nämnden ska fullgöra de uppgifter som enligt lag och annan författning ankommer på den kommunala nämnd som fullgör uppgifter inom miljö- och hälsoskyddsområdet. I uppdraget ingår ansvar för kommunens övervakning av luftkvalitet.

4.3 Förslag på utvecklad övervakning av buller

Göteborgs Stads bullerövervakning uppfyller de krav som ställs av lagstiftningen. Miljöövervakningen som avser kartläggning av buller från industrier med bullertillstånd behöver dock utvecklas för att öka övervakningens nytta inom stadsplanering och tillsyn. Även inom miljöövervakningen av goda ljudmiljöer, där det ställs indirekta lagkrav, kan arbetet utvecklas.

I tabell 6 presenteras en sammanställning av uppdragets förslag på övervakning av buller. Nya aktiviteter och aktiviteter som föreslås utvecklas är markerade med asterisk (*) och förklaras i mer detalj i efterföljande text. För en beskrivning av de aktiviteter som ingår i stadens miljöövervakning idag hänvisas till avsnitt 3.2.1 om nuläge för övervakning av buller.

Tabell 6. Förslag på övervakning av buller. Nya aktiviteter och aktiviteter som föreslås utvecklas är markerade med asterisk (*).

Miljöövervakning	Ansvar	Aktivitet
Beräkning och kartläggning av omgivningsbuller	Miljö- och klimatnämnden	Bullerspridningsberäkningar i måtten Lden, Lnight
		Beräkningar av antal bullerexponerade boenden för måtten Lden, Lnight
		Bullerspridningsberäkningar i måtten Leq, Lmax
		Beräkningar av antal bullerexponerade boenden för måtten Leq, Lmax
		Kartläggningar av buller från industrier med bullertillstånd*
		Beräkningar och analys av ljudmiljön på förskole- och grundskolegårdar
Övervakning av goda ljudmiljöer	Miljö- och klimatnämnden	Ljudmätningar i parker och i grönområden*
		Beräkningar av buller i parker och rekreatiomsområden
		Systematiska bullermätningar i olika typer av miljöer*

Övervakningen av buller från industrier föreslås utvecklas till att omfatta alla större industrier med bullertillstånd i syfte att kartlägga den totala bullerpåverkan från stora industrier. Ett sådant kartunderlag skulle bidra till planeringen av en hållbar stad.

För att uppfylla de indirekta lagkraven på övervakning av goda ljudmiljöer föreslås att de återkommande ljudmätningar som görs i parker och grönområden utökas med fler områden.

För att ge bättre underlag till hållbar stadsutveckling föreslås övervakningen av buller utökas med systematiska bullermätningar i olika typer av miljöer.

Behovet av beräkningar av bullerregn och bullermattor, vilket kan vara till nytta för hållbar stadsplanering, föreslås omhändertas med hjälp av beräkningar. Detta görs i viss utsträckning redan idag.

I enkätsvaren lyftes behov av bullerövervakning från båttrafik och hamnar, vilket kan vara till nytta inom arbetet med hållbar stadsplanering. Ett sätt att göra denna övervakning är att komplettera de bullerspridningsberäkningar som görs idag, och som innefattar väg- och spårtrafik, med buller från den lokala färjetrafiken. För detta krävs källdata från dessa lokalfärjor, vilket staden inte har tillgång till idag. Arbetet är således beroende av att det i framtiden går att ta del av sådana data, från exempelvis externa projekt. Behovet lyfts därför inte in i förslaget till stadenövergripande miljöövervakning.

I enkätsvaren lyftes behov av klassning och identifiering av olika ljudmiljöer. Detta är i sig inte miljöövervakning, utan en metod för att arbeta strategiskt och pådrivande i arbetet med goda ljudmiljöer, och lyfts därför inte in i förslaget till stadenövergripande miljöövervakning. Arbetet kommer att göras inom ramen för stadens arbete med åtgärdsprogram mot buller.

4.3.1 Ansvarsfördelning inom övervakning av buller

Miljö- och klimatnämnden föreslås ansvara för stadens övervakning av buller. I miljö- och klimatnämndens reglemente framgår att nämnden ska fullgöra de uppgifter som enligt lag och annan författning ankommer på den kommunala nämnd som fullgör uppgifter inom miljö- och hälsoskyddsområdet. I uppdraget ingår ansvar för kommunens övervakning av buller. I reglementet anges också att nämnden har ansvar för att samordna det av stadens arbete som följer av förordningen av omgivningsbuller.

4.4 Förslag på utvecklad övervakning av ekologi och biologisk mångfald

Miljöövervakningen av ekologi och biologisk mångfald styrs främst av stadens behov att uppfylla åtaganden inom miljösamarbeten och indirekta lagkrav. För att stadens behov ska fyllas behöver denna övervakning bli mer sammanhängande och kontinuerlig. Undersökningar behöver göras i tillräcklig omfattning, med lämpliga intervall och med effektiva metoder, samt med rätt

rumsligt upplägg över tid så att det går att analysera resultaten på ett robust och riktigt statistiskt tillvägagångssätt.

Ett effektivt sätt att bedriva ekologisk miljöövervakning är att använda väl genomarbetade metoder som även används på andra platser. Det innebär att resultaten kan jämföras och tolkas tillförlitligt även om förändringarna beror på årsvariation eller storskaliga effekter/påverkan. Det är de enskilda förvaltningarnas ansvar att, i samarbete med berörda parter, säkerställa att lämpliga metoder används.

I tabell 7 presenteras en sammanställning av uppdragets förslag till övervakning av ekologi och biologisk mångfald inom Göteborgs Stad. Nya aktiviteter och aktiviteter som föreslås utvecklas är markerade med asterisk (*) och förklaras i mer detalj i efterföljande text. För en beskrivning av de aktiviteter som ingår i stadens miljöövervakning idag hänvisas till avsnitt 3.3.1 om nuläge för övervakning av ekologi och biologisk mångfald.

Tabell 7. Förslag på övervakning av ekologi och biologisk mångfald. Nya aktiviteter och aktiviteter som föreslås utvecklas är markerade med asterisk (*).

Miljöövervakning	Ansvar	Aktivitet
Skyddade arter och biotoper	Miljö- och klimatnämnden, stadsmiljönämnden och stadsbyggnadsnämnden	Inventering av skyddade arter*
Ansvarsarter och ansvarsbiotoper	Miljö- och klimatnämnden, stadsmiljönämnden och stadsbyggnadsnämnden	Inventering av ansvarsarter*
		Inventering av utbredning av ansvarsbiotoper*
		GIS-analyser av ansvarsbiotoper*
Invasiva främmande arter	Miljö- och klimatnämnden, stadsmiljönämnden och stadsbyggnadsnämnden	Inventering av invasiva främmande arter*
Biologisk mångfald	Miljö- och klimatnämnden, stadsmiljönämnden och stadsbyggnadsnämnden	Inventering av dagaktiva fjärilar
		Inventering av fåglar
		Inventering av gaddsteklar
		Inventering av lunglav
		Inventering av vissa övriga arter och artgrupper
		Undersökning av skyddsvärda träd
		Inventering av sumpskogar och lövlundar*
		Undersökning av slåtterängar
		Undersökning av fisk i sjöar och kustvatten*
		Undersökning av växtplankton i sjöar och hav*
		Undersökning av bottenfauna i sötvatten*
		Undersökning av marin bottenfauna och fintrådiga alger i grunda vikar*
		Fältinventering av makroalger
		Ekologiska undersökningar och uppföljningar i skyddade områden*
Påverkan på ekologi i vattenmiljöer	Miljö- och klimatnämnden	Mätningar av hydromorfologi/fysisk påverkan i sötvatten och kustvatten (GIS/biotopkartering)
Grön infrastruktur	Miljö- och klimatnämnden, stadsmiljönämnden och stadsbyggnadsnämnden	Analyser av utbredning av ekologiska samband, gröna kilar, gröna och blå stråk, ekosystemtjänster samt ekologiska landskapsanalyser*

Övervakningen av skyddade arter behöver utökas för att staden ska kunna arbeta mer proaktivt i tidiga skeden för exploatering, områdesskydd, naturvårdsinsatser med mera. Vilka arter som ska uppmärksammas föreslås beslutas genom förvaltningsövergripande samverkan.

Övervakningen av ansvarsarter behöver fortsatt anpassas till stadens behov. Metoder för övervakningen behöver anpassas efter prioriterade ansvarsarter, vilket ses över vart femte år. I *Översyn av Göteborgs Stads miljöövervakning – skyldigheter, kostnader och miljönyttor* (Miljöförvaltningen Göteborgs Stad, 2019) konstateras att ett fåtal ansvarsarter kan övervakas på artnivå av Göteborgs Stad. Ytterligare ett fåtal som finns på kända platser i kommunen bör kontrolleras så att deras förekomst bekräftas årligen. Detta kan ofta göras med hjälp av medborgarforskning, vilket behöver samordnas mer aktivt. Ovanliga ansvarsarter som inte finns på kända platser, eller som av andra skäl är svårinventerade, är mer tveksamma att leta efter ur resurshänseende. Övervakningen av svårinventerade ansvarsarter kan som nu göras utifrån GIS-analyser, till exempel genom att utveckla analyser utifrån biotopdata.

Övervakningen av ansvarsbiotoper föreslås utvecklas för att Göteborgs Stad ska kunna följa upp indikatorerna i *Göteborgs Stads miljö- och klimatprogram 2021–2030* (Göteborgs Stad, 2021). Här behöver staden analysera inte bara areal i utbredningen av biotoperna utan även fragmentering av dessa.

Övervakningen av invasiva främmande arter föreslås utvecklas. Miljöförvaltningens mer systematiska övervakning av invasiva arter startade under 2022. Tidigare rapporterades enbart fynd i samband med annan miljöövervakning, men nu planerar miljöförvaltningen att mer systematiskt kartlägga olika artgrupper och områden. Rapportering av förekomst kan också utvecklas till att kartlägga eventuell minskning av främmande invasiva arter.

För att svara mot scenario 2 i *Översyn av Göteborgs Stads miljöövervakning – skyldigheter, kostnader och miljönyttor* (Miljöförvaltningen Göteborgs Stad, 2019), som antagits av miljö- och klimatnämnden, föreslås att miljöövervakningen utökas med inventering av sumpskogar och lövlundar.

Undersökningar av förekomst av fisk görs idag i sötvatten och föreslås utökas till att även göras i Göteborgs kustvatten. Detta behöver göras dels som en utökning av övervakningen inom biologisk mångfald, dels för att kunna svara upp mot kvalitetsfaktorerna och målen inom vattenförvaltnings- och havsmiljöförvaltningsarbetet med grund i EU:s vattendirektiv och havsmiljödirektiv.

Undersökningar av växtplankton i sjöar och hav föreslås ingå i stadens miljöövervakning, av samma anledning som ovan.

För att effektivisera och förbättra stadens undersökningar av bottenfauna i sötvatten föreslås att metoden för undersökningar och analyser ses över. Detta kan göras genom att utveckla en provtagning av bottenfauna i de vattendrag som redan idag provtas i kretslopp och vattens recipientkontrollprogram (se avsnitt 3.4.1.6). För att utveckla miljöövervakningen föreslås uppströms och nedströms provtagning av bottenfauna och annan biota i de lokaler som provtas

i recipientkontrollprogrammet. Det blir då möjligt att jämföra förekomsten av bottenfauna eller annan biota i uppströms och nedströms lokaler samt att analysera resultaten i relation till utsläpp av olika ämnen i vattendragen. Detaljer kring hur utvecklingen ska ske kan omhändertas inom ramen för arbetet med *Göteborgs Stads åtgärdsplan för god vattenstatus 2023–2027* (Göteborgs Stad, 2022).

Frekvensen på stadens undersökningar av marin bottenfauna och fintrådiga alger i grunda vikar bör ses över så att de inte görs med för långa tidsintervall.

Ekologiska undersökningar av biologisk mångfald i skyddade områden, till exempel naturreservat och biotopskyddade områden, föreslås ingå en stadenövergripande miljöövervakning. Undersökningar i skyddade områden görs idag, men är då projektbundna och definieras därför inte som miljöövervakning enligt avsnitt 2.1. Med regelbundna uppföljningar är det möjligt att analysera hur den biologiska mångfalden förändras över tid i området, vilket i sin tur gör det möjligt att bedöma om områdena ger önskad effekt. Det kommer att krävas ett utvecklingsarbete med att se över vad som är möjligt att inkludera i detta stora miljöövervakningsområde. En del av den miljöövervakning som bedrivs idag görs i skyddade områden, såsom inventeringar av ansvarsbiotoper. Här krävs samordning för att avgränsa och prioritera vilka undersökningar som ska göras och var de ska göras.

Miljöövervakningen föreslås utökas med övervakning av grön infrastruktur, vilket kan vara analyser av utbredning av ekologiska gröna kilar, gröna och blågröna stråk, ekosystemtjänster samt ekologiska landskapsanalyser. Dessa analyser är av stor vikt för all fysisk planering i staden. Ett konkret exempel på analys är uppföljning av förlust av grönområden, det vill säga hur mycket grönyta som byggs bort eller tillkommer över tid och rum. Analyserna kan till en början göras utifrån befintliga data. I framtiden kan det bli aktuellt att ta fram ytterligare data för analyserna.

Det behov som lyftes i enkätsvaren av analyser av förändringar i ekosystemet som kan kopplas till klimatförändringar föreslås hanteras i arbetet med ekosystemtjänster (se stycket ovan).

I enkätsvaren lyftes behov av miljöövervakning av ljusföroreningar och dess påverkan på nattaktiv fauna. Detta ingår inte i förslaget till stadenövergripande miljöövervakning eftersom kunskapsunderlaget inom ljusföroreningar idag är för litet. Ljusföroreningar kan dock komma att ingå i en framtida miljöövervakning.

Miljöövervakningen av cypresslumner, marrisp, biotopkartering död ved, trendberäkningar jaktbart vilt och undervattensbuller som finns i scenario 3 i *Översyn av Göteborgs Stads miljöövervakning – skyldigheter, kostnader och miljönyttor* (Miljöförvaltningen Göteborgs Stad, 2019) föreslås inte ingå i en stadenövergripande miljöövervakningsplan.

4.4.1 Ansvarsfördelning inom övervakning av ekologi och biologisk mångfald

Ansvar för övervakningen av ekologi och biologisk mångfald föreslås, med utgångspunkt i gällande reglementen, fördelas mellan miljö- och klimatnämnden, stadsmiljönämnden och stadsbyggnadsnämnden. Inventeringar och undersökningar bör, när det är möjligt, samordnas, både inom staden och med andra berörda myndigheter och organisationer. Nedan ges ett förslag till övergripande ansvarsfördelning av miljöövervakningen som föreslås i tabell 7. De specifika aktiviteterna inom de olika områdena föreslås hanteras i dialog mellan berörda förvaltningar.

Miljö- och klimatnämnden, stadsmiljönämnden och stadsbyggnadsnämnden föreslås ansvara för övervakning av skyddade arter och biotoper, ansvarsarter och ansvarsbiotoper, invasiva främmande arter samt biologisk mångfald. För att få en heltäckande bild, privat mark inkluderat, av kommunens arter och biotoper föreslås att det samordnande ansvaret ligger hos miljöförvaltningen. Själva miljöövervakningen behöver göras i samarbete med i första hand stadsmiljöförvaltningen och stadsbyggnadsförvaltningen. Miljö- och klimatnämnden samordnande ansvar omfattar den avgränsning av miljöövervakning som definieras i avsnitt 2.1, och inbegriper därmed inte de inventeringar som behövs för särskilda projekt eller enskilda verksamheter. Göteborgs Stads förvaltningar och bolag ansvarar för att ha tillräcklig kunskap om hur arter och biotoper kan påverkas av deras verksamheter, såsom planering, exploatering, förvaltning och verksamhetsutövning. De förvaltningar och bolag som äger och förvaltar mark ansvarar därmed också för de inventeringar som kan behöva göras för den egna verksamheten samt för inrapportering av invasiva främmande arter som påträffas. Ansvaret kan inte övertas av miljö- och klimatnämnden, som enligt sitt reglemente ansvarar för den övergripande miljöövervakningen i staden.

Övervakningen av ansvarsarter och ansvarsbiotoper föreslås organiseras utifrån den ansvarslista som tas fram av miljöförvaltningen, där en prioritering av stadens ansvarsarter görs (Miljöförvaltningen Göteborgs Stad, 2022b). Vidare föreslås att miljöförvaltningen och stadsmiljöförvaltningen tar fram planer för de inventeringar av ansvarsarter- och biotoper som respektive förvaltning ska göra, så att övervakningen sker mer systematiskt än vad den gör idag.

Inom miljöövervakningen av biologisk mångfald och aktiviteten ekologiska undersökningar och uppföljningar i skyddade områden behöver ansvarsrollen diskuteras mellan stadsbyggnadsförvaltningen, stadsmiljöförvaltningen och miljöförvaltningen. Stadsbyggnadsnämnden ansvarar, enligt sitt reglemente, för att besluta om sådana områden. Stadsmiljönämnden ansvarar å andra sidan, enligt sitt reglemente, för att förvalta och utveckla områden som enligt översiktsplan har stora frilufts-, natur- och kulturvärden eller där särskilda bevarandevärden och/eller skötselintressen finns. Miljö- och klimatnämnden har det övergripande ansvaret för kommunens miljöövervakning.

Miljö- och klimatnämnden föreslås ansvara för övervakning av påverkan på ekologi i vattenmiljöer. Denna övervakning görs inom ramen för *Göteborgs Stads åtgärdsplan för god vattenstatus 2023–2027* (Göteborgs Stad, 2022), vilken drivs och samordnas av miljöförvaltningen.

Stadsbyggnadsnämnden, stadsmiljönämnden och miljö- och klimatnämnden föreslås ansvara för övervakning av grön infrastruktur.

Det krävs en del utvecklingsarbete kring och fördjupningar av exempelvis definitioner av indikatorer som ska övervakas. Det krävs också ett arbete kring att se över gränsdragning kring vad som kommer att följas upp av exempelvis miljö- och klimatprogrammet och uppföljning av översiktsplanen.

Staden behöver gemensamt ta fram en definition av vad grön infrastruktur är ur ett urbant perspektiv och vilka funktioner som urban grön infrastruktur ska innefatta. De förvaltningar som behöver vara med i detta arbete identifieras som stadsbyggnadsförvaltningen, stadsmiljöförvaltningen och miljöförvaltningen. Dessutom kommer det att behövas gränsdragningar mellan nämndernas ansvar som också behöver hanteras.

I sitt uppdrag att driva och samordna den fysiska planeringen av staden föreslås stadsbyggnadsnämnden ansvara för övervakningen av vissa miljöfrågor kopplat till översiktsplanens tematiska inriktningar parker, natur, vatten, hälsa och säkerhet. Stadsmiljönämnden ansvarar för stora naturområden och grön infrastruktur utanför den bebyggda staden. Resterande grön infrastruktur utanför den bebyggda staden ansvarar miljö- och klimatnämnden för.

4.5 Förslag på utvecklad övervakning av vattenkvalitet

Stadens miljöövervakning inom vattenkvalitet behöver utvecklas så att den i större utsträckning bidrar med kunskapsunderlag till stadens vattenförvaltningsarbete, bland annat för att miljökvalitetsnormer och god ekologisk status ska kunna uppnås i undersökta vattenförekomster.

I tabell 8 presenteras en sammanställning av uppdragets förslag till övervakning av vattenkvalitet inom Göteborgs Stad. Nya aktiviteter och aktiviteter som föreslås utvecklas är markerade med asterisk (*) och förklaras i efterföljande text. För en beskrivning av de aktiviteter som ingår i stadens miljöövervakning idag hänvisas till avsnitt 3.4.1 om nuläge för övervakning av vattenkvalitet.

Tabell 8. Förslag på övervakning av vattenkvalitet. Nya aktiviteter och aktiviteter som föreslås utvecklas är markerade med asterisk (*).

Miljöövervakning	Ansvar	Aktivitet
Badvattenkvalitet	Stadsmiljönämnden	Kontroll av förekomst av e-coli, intestinala enterokocker och alger
Dricksvattenkvalitet	Kretslopp och vattennämnden	Kemisk och mikrobiologisk kontroll av råvattenkvalitet i Göta Älv, Delsjöarna, Rådasjön/Mölnålsån och Lärjeån
		Kontroll av dricksvattenkvalitet ut från Alelyckans och Lackarebäckes vattenverk samt distribuerad vattenkvalitet i pumpstationer, reservoarer samt hos konsumenterna i Göteborgs Stad
Grundvatten	Stadsbyggnadsnämnden	Mätningar av grundvattennivåer
	Kretslopp och vattennämnden	Mätningar av älvnivåer
		Nederbörds_mätningar
Miljögifter och näringsämnen	Miljö- och klimatsnämnden, kretslopp och vattennämnden samt stadsmiljönämnden	Mätningar av miljögifter och organiska ämnen i grundvatten på platser med låg föroreningspåverkan och närmare utsläppspunkter*
		Undersökningar av metaller i vattendrag genom upptag av vattenmossa
		Undersökningar av TBT i nätsnäckor och i sediment i småbåtshamnar
		Närsaltsprovtagning i kustmynnande vattendrag
		Mätning av skräp på gator och torg i staden
		Mätningar av näringsämnen och miljögifter i uppströms och nedströms lokaler*
		Mätningar av miljögifter i biota och sediment i sötvatten och kustvatten*
		Övervakning av kiselalger i sjöar och vattendrag*
Förorening	Stadsmiljönämnden	Övervakning av mängden plastskräp i och vid vattenmiljöer*
		Kalkeffektsuppföljning

Miljöövervakningen av miljögifter och näringsämnen föreslås utökas med provtagning av miljögifter och organiska ämnen i grundvatten, både på platser där föroreningspåverkan förväntas vara låg (referensvärden) och närmare utsläppspunkter. För denna miljöövervakning behöver analysmetoden utvecklas, vilket föreslås omhändertas inom arbetet med *Göteborgs Stads åtgärdsplan för god vattenstatus 2023–2027* (Göteborgs Stad, 2022).

Övervakningen av vattenkvalitet föreslås utökas till att innefatta mätningar av näringsämnen och miljögifter i uppströms och nedströms lokaler. Ett effektivt sätt att göra detta är i samband med provtagningen som görs i kretslopp och vattens recipientkontrollprogram (se avsnitt 3.4.1.6). Recipientkontrollen, som bara omfattar nedströms lokaler, kan kompletteras med provtagning som avser miljöövervakning i motsvarande uppströms lokaler. Detaljer kring hur provtagningen kan ske kan omhändertas inom ramen för arbetet med *Göteborgs Stads åtgärdsplan för god vattenstatus 2023–2027* (Göteborgs Stad, 2022).

Mätningar av miljögifter i biota och sediment i sötvatten och kustvatten föreslås ingå i en stadenövergripande miljöövervakning. Mätningarna föreslås inkludera flera olika miljögifter inklusive PFAS och PFOS samt de ämnen som ingår i SFÄ (särskilt förorenande ämnen) inom ekologisk status och prioämnen som finns inom kemisk status i vattenförvaltningsarbetet.

Miljöövervakningen föreslås utökas med övervakning av kiselalger i sjöar och vattendrag. Metoder för övervakningen finns, men arbetet behöver läggas upp utifrån stadens behov.

Mätning av skräp på gator och torg i staden föreslås utökas till att övervaka mängden plastskräp i och vid vattenmiljöer. Utvecklingen kommer att hanteras inom ramen för arbetet med *Göteborgs Stads åtgärdsplan för god vattenstatus 2023–2027* (Göteborgs Stad, 2022).

Behovet av recipientkontroll utifrån Göteborgs Stads ansvar som markägare för jordbruks- och skogsbruksmark ingår inte i förslaget till stadenövergripande miljöövervakning då det inte faller inom definitionen av miljöövervakning (se avsnitt 2.1). Behovet behöver dock hanteras, förslagsvis i dialog mellan kretslopp och vatten, miljöförvaltningen, stadsmiljöförvaltningen och exploateringsförvaltningen. Här finns också behov av att samordna sig med kommuner uppströms.

Mätningar av mikroplaster i vattendrag har länge lyfts som ett behov inom stadens miljöövervakning. Det finns dock ingen vedertagen metod för en sådan typ av miljöövervakning. Metoden föreslås därför inte ingå i en stadenövergripande miljöövervakningsplan i dagsläget, men kan komma att inkluderas i framtiden.

Åtgärden ”utveckla miljöövervakningen” som ingår i *Göteborgs Stads åtgärdsplan för god vattenstatus 2023–2027* (Göteborgs Stad, 2022) behöver inte lyftas in i en stadenövergripande miljöövervakning då den redan hanteras inom ramen för arbetet med själva åtgärdsplanen.

Behovet att förbättra samverkan mellan de förvaltningar som bedriver miljöövervakning och de verksamheter som provtar miljögifter och näringsämnen föreslås hanteras inom ramen för arbetet med *Göteborgs Stads åtgärdsplan för god vattenstatus 2023–2027* (Göteborgs Stad, 2022).

4.5.1 Ansvarsfördelning inom övervakning av vattenkvalitet

Ansaret för övervakning av vattenkvalitet föreslås fördelas mellan miljö- och klimatnämnden, kretslopp och vattennämnden, stadsmiljönämnden och stadsbyggnadsnämnden. Nedan ges ett förslag till övergripande ansvarsfördelning av miljöövervakningen som föreslås i tabell 8. De specifika aktiviteterna inom de olika områdena föreslås hanteras i dialog mellan berörda förvaltningar.

Stadsmiljönämnden föreslås ansvara för övervakning av badvatten. I stadsmiljönämndens reglemente ingår att ansvara för stadens badplatser.

Kretslopp och vattennämnden föreslås ansvara för övervakning av dricksvatten. Kretslopp och vattennämndens ska, enligt sitt reglemente, förvalta och utveckla stadens allmänna vatten- och avloppsanläggningar.

Kretslopp och vattennämnden och stadsbyggnadsnämnden föreslås ansvara för övervakning av grundvatten. Ansaret delas eftersom syftet med övervakningen är olika. Stadsbyggnadsförvaltningen övervakar

grundvattennivåer utifrån sitt uppdrag att driva och samordna den fysiska planeringen av staden. Kretslopp och vattens övervakning av grundvatten syftar till uppdraget att förvalta stadens allmänna vatten- och avloppsanläggningar och är begränsat till att kontrollera grundvattenkvalitet vid Kallebäcks källa.

Miljö- och klimatnämnden och kretslopp och vattennämnden föreslås ansvara för övervakningen av miljögifter och näringsämnen. Miljö- och klimatnämnden ansvarar enligt sitt reglemente dels för den övergripande miljöövervakningen i staden, dels för att samordna det av stadens arbete som följer av Europaparlamentets och rådets havsmiljödirektiv och vattendirektiv. Miljöförvaltningen har därmed en samordnande roll inom stadens vatten- och havsmiljöarbete. Miljöförvaltningen är också ansvarig för att driva och samordna *Göteborgs Stads åtgärdsplan för god vattenstatus 2023–2027* (Göteborgs Stad, 2022), inom ramen för vilket en stor del av övervakningen av miljögifter och näringsämnen utförs.

Kretslopp och vattens arbete inom miljögifter och näringsämnen är idag begränsat till att omfatta recipientkontroll och kontroll av egen verksamhet. För att en utveckling av miljöövervakningen ska ske så effektivt som möjligt kan det vara aktuellt att kretslopp och vatten även bedriver viss miljöövervakning i samband med sin recipientkontroll. Detaljerna kring detta föreslås omhändertas inom ramen för arbetet med *Göteborgs Stads åtgärdsplan för god vattenstatus 2023–2027* (Göteborgs Stad, 2022).

Stadsmiljönämnden föreslås ansvara för övervakning av försurning.

Nämnden ansvarar enligt sitt reglemente bland annat för att sköta, förvalta och utveckla stadens vattendrag och sjöar. Ansvaret för miljöövervakning av försurning är begränsat till att vara Göteborgs Stads representant i samarbetet med länsstyrelsen i Västra Götalands län kring planering av kalkning och kalkeffektsuppföljning i Göteborg. I övrigt har länsstyrelserna i Sverige ansvaret för den regionala uppföljningen medan Havs- och vattenmyndigheten ansvarar för den nationella uppföljningen.

5 Slutsatser

I rapporten presenteras ett förslag på hur Göteborgs Stad kan arbeta med en stadenövergripande miljöövervakning. I rapporten presenteras också ett förslag på hur ansvaret för miljöövervakningen kan fördelas mellan stadens nämnder. Förslaget är övergripande eftersom ansvaret för att bedriva de olika delarna av miljöövervakningen inte på ett enkelt sätt kan fördelas till en enskild nämnd. Det är framför allt inom övervakningen av ekologi och biologisk mångfald samt vattenkvalitet som det är svårt att göra en tydlig gränsdragning då flera nämnder, främst miljö- och klimatinämnden, stadsmiljönämnden, stadsbyggnadsnämnden och kretslopp och vattennämnden, har inom ramen för sina respektive grunduppdrag i uppdrag att arbeta med dessa frågor. En nära samverkan är avgörande för att staden ska kunna bedriva en effektiv miljöövervakning inom dessa områden.

En detaljerad miljöövervakning, inklusive ansvarsfördelning, går inte att planera utan en central styrning. Miljöövervakningen är dessutom föränderlig, med nya behov som kan uppstå och med nya direktiv som ska följas. Det finns därför behov av kontinuerlig dialog och samarbete mellan de förvaltningar som bedriver miljöövervakning. Ett sätt att ta sig an detta behov är genom att tillsätta en stadenövergripande arbetsgrupp som kontinuerligt samverkar inom miljöövervakningen. En uppgift för arbetsgruppen bör vara samordning inom staden avseende vissa inventeringar, undersökningar, mätningar och provtagningar. Arbetsgruppen kan också vara en plattform att utgå från när det finns behov av att identifiera ytterligare gränsdragningar och rollfördelningar inom övervakningen. I samverkan är det också viktigt att involvera de förvaltningar och bolag som inte bedriver direkt miljöövervakning, men som tar fram data som kan ge mervärde för miljöövervakningen eller som skulle kunna utvecklas till miljöövervakning.

Med en tydlig samordning av stadens miljöövervakning ges bättre förutsättningar för att den ska bli mer effektiv och ändamålsenlig. Inom samordningen är det viktigt att planera så att miljöövervakningen kan bedrivas långsiktigt. Respektive nämnd behöver ha en tydligt dokumenterad plan över vilken miljöövervakning de avser att bedriva, både den som är regelbundet återkommande och den som är behovsstyrd. Denna plan behöver förankras med berörda nämnder och styrelser och data från miljöövervakningen behöver tillgängliggöras på ett smidigt sätt. Inom samverkan och samordning av Göteborgs Stads miljöövervakning underlättar det om de förvaltningar som bedriver övervakningen har liknande systematiska arbetssätt när de planerar, bedriver och följer upp arbetet.

Göteborgs Stads nuvarande övervakning av luftkvalitet, buller, badvattenkvalitet och dricksvattenkvalitet uppfyller de skyldigheter som ställs på en kommun genom lagstiftning. Övervakningen av luftkvalitet och buller behöver i viss utsträckning utvecklas för att bättre möta stadens behov av underlag inför beslut som bidrar till stadsutveckling i en hållbar riktning. Övervakningen av ekologi och biologisk mångfald samt vattenkvalitet behöver utvecklas betydligt för att svara mot indirekta lagkrav och för att möta stadens

behov av underlag till miljömålsuppföljningen och inför beslut som bidrar till en hållbar stadsutveckling.

Miljö- och klimatanmänden har, i enlighet med sitt reglemente, det övergripande ansvaret för kommunens miljöövervakning. Enskilda nämnder ansvarar för de delar av miljöövervakningen som faller inom deras ansvarsområde. Ansvaret för övervakning av luftkvalitet och buller är tydligt fördelad till miljö- och klimatanmänden. Ansvaret för övervakning av ekologi och biologisk mångfald samt vattenkvalitet är inte lika tydligt fördelad.

I rapporten ges flera förslag på hur Göteborgs Stads miljöövervakning kan utvecklas för att bättre möta de behov som identifierats. För miljöövervakning av luftkvalitet och buller handlar det om mindre utökningar av den miljöövervakning som görs idag. För ekologi och biologisk mångfald består behovet till stor del av att bedriva miljöövervakningen på ett mer sammanhängande och systematiskt sätt än vad som görs idag, samt om att göra djupare analyser av de data som samlas in. Inom miljöövervakning av vattenkvalitet finns behov dels av nya typer av mätningar och undersökningar, dels av att utveckla metoderna som används för den övervakning som görs idag.

För att en stadenövergripande miljöövervakning ska kunna utvecklas på de sätt som föreslås behöver resurser tilldelas de nämnder och bolag som berörs.

Inom samtliga miljöövervakningsområden är det nödvändigt att utveckla effektivare sätt att sprida kunskap och tillgängliggöra data så att stadens behov kan tillgodoses på bästa sätt. Ett förslag på hur detta kan göras är genom en gemensam arbetsyta med systemstöd för lagring av stadens miljöövervakningsdata. Arbetsytan för miljöövervakning behöver kopplas till ett kartsystem (GIS) som är tillgängligt för samtliga förvaltningar och bolag inom staden. Inventeringar, undersökningar, mätningar och provtagningar som genomförs, oavsett om det är som miljöövervakning eller i anslutning till verksamhetens ansvar, bör digitaliseras och göras tillgängliga i kartverktyget. I systemet bör det finnas möjlighet till nedladdning av data. Det är önskvärt att kartsystemet kopplas till miljöövervakningsdata från Göteborgsregionen, länsstyrelsen och nationella databaser såsom artportalen och nationella vägdatabasen. Att utreda möjligheter till en gemensam arbetsyta för miljöövervakningsdata faller inte inom ramen för detta uppdrag, men behöver omhändertas för att Göteborgs Stad ska kunna ha en samordnad miljöövervakning.

6 Referenser

Göteborgs Stad. (2021). *Göteborgs Stads miljö- och klimatprogram 2021-2030*.

Göteborgs Stad. (2022). *Göteborgs Stads åtgärdsplan för god vattenstatus 2023-2027*.

Miljöförvaltningen Göteborgs Stad. (2019). *Rapport 2019:19 Översyn av Göteborgs Stads miljöövervakning - skyldigheter, kostnader och miljönyttor*.

Miljöförvaltningen Göteborgs Stad. (2022a). *Underlag till Göteborgs Stads åtgärdsplan för god vattenstatus 2023-2027 - verktyg i handläggningen*.

Miljöförvaltningen Göteborgs Stad. (2022b). *2022:13 Ansvarsbiotoper och ansvarsarter i Göteborg - revidering 2022*.

Bilaga 1: Enkätfrågor

Frågorna i tabellen nedan ställdes i en enkät i Forms. Samma frågor ställdes för områdena luft, omgivningsbuller, arter & naturtyper, vattenkvalitet i marin miljö och sötvattenmiljö samt annan miljöövervakning. MÖ i tabellen ersätts i den utskickade enkäten av respektive miljöövervakningsområde.

Fråga nr	Fråga	Svarsalternativ	Kommentar
1	Vilken förvaltning eller bolag arbetar du på?	Fritext	
2	Vad heter du?	Fritext	
3	Mejladress?	Fritext	
4	Tar ni fram data, analyser eller kunskapsunderlag om XX i Göteborg?	Ja/Nej	Om nej, hoppa till fråga 10.
5	Beskriv vilken typ av data, analyser eller kunskapsunderlag ni tar fram om XX i Göteborg. (Om det finns dokument eller webbsidor som beskriver detta, hänvisa gärna till dem.)	Fritext	
6	Är det ni tar fram om XX i Göteborg tillgängligt för andra i staden?	Ja/Nej	Om nej, hoppa över nästa fråga.
7	På vilket sätt är det tillgängligt?	Fritext	
8	Rapporterar ni data, analyser eller kunskapsunderlag om XX vidare, t.ex. till en statlig myndighet?	Ja/Nej	Om nej, hoppa över nästa fråga.
9	Beskriv vilken data, analyser eller kunskapsunderlag om XX ni rapporterar vart.	Fritext	
10	Använder ni data, analyser eller kunskapsunderlag om XX som någon annan förvaltning/bolag tar fram?	Ja/Nej	Om nej, hoppa till fråga 13.
11	Vilka data, analyser eller kunskapsunderlag om XX använder ni?	Fritext	
12	Till vad använder ni data, analyser eller kunskapsunderlag om XX?	Fritext	
13	Har ni ytterligare behov av data, analyser eller kunskapsunderlag om XX i Göteborg?	Ja/Nej	Om nej, hoppa över nästa fråga.
14	Beskriv era ytterligare behov av data, analyser eller kunskapsunderlag om XX och hur ni helst vill ta del av informationen.	Fritext	

Miljöförvaltningen

Box 7012, 402 31 Göteborg

Telefon, växel: 031-365 00 00

E-post: miljoforvaltningen@miljo.goteborg.se

Behovskartläggning av allaktivitetshus i Göteborg

Innehåll

1	Inledning.....	4
1.1	Uppdraget.....	4
1.2	Målgrupp.....	4
1.3	Allaktivitetshus.....	5
1.3.1	Definition.....	5
1.3.2	Konsekvenser av definition	6
1.3.3	Liknande projekt lokalt	6
1.3.4	Liknande projekt nationellt	8
1.4	Koppling till styrande dokument	9
1.4.1	Översiktsplan för Göteborg	9
1.4.2	Jämlik stad.....	10
2	Uppdragets utförande	12
2.1	Utgångspunkter	12
2.2	Tillvägagångssätt.....	12
3	Resultat	15
3.1	Generella behov i staden	15
3.1.1	Bibliotek och kulturhus.....	15
3.1.2	Det fria kulturlivet.....	15
3.1.3	Äldre och seniorer.....	16
3.1.4	Demokrati och medborgarservice	16
3.1.5	Idrotts- och föreningslivet.....	17
3.1.6	Barn och unga	17
3.1.7	Funktionsstöd	18
3.2	Geografiska behov i staden	19
3.2.1	Stadsområde Centrum.....	20
3.2.2	Stadsområde Hisingen.....	22
3.2.3	Stadsområde Nordost.....	26
3.2.4	Stadsområde Sydväst.....	31
4	Möjligheter till genomförande.....	36
4.1	Samnyttjan och samlokalisering.....	36
4.1.1	Skola som arena.....	37
4.1.2	Kulturhus och idrottshallar	38
4.2	Samarbete med bostadsbolagen	39
4.3	Nybyggnation av lokaler.....	40

4.4	Driftsansvar	41
4.4.1	Socialnämnderna.....	42
4.4.2	Idrotts- och föreningsnämnden och kulturnämnden .	42
4.4.3	Nämnden för demokrati och medborgarservice.....	44
4.4.4	Grundskolenämnden	45
4.4.5	Kommunala bostadsbolag	45
4.4.6	IOP-avtal.....	46
5	Slutsatser	46
	Källförteckning.....	51

1 Inledning

1.1 Uppdraget

Kommunfullmäktige beslutade i december 2021 att ge kulturnämnden i uppdrag att i samarbete med berörda nämnder kartlägga behovet av allaktivitetshus (KF 2021-12-09 § 27). Bakgrunden till uppdraget är en motion från Daniel Bernmar (V) om att bygga allaktivitetshus i staden. I motionen lyftes särskilt Biskopsgården fram som ett område med brist på både samhällsservice och mötesplatser för lokal organisering och kulturutövande. I motionen beskrevs situationen kring Sjumilahallen i Biskopsgården som invigdes för cirka tio år sedan och som inte motsvarat de förväntningar på ett allaktivitetshus som invånare uttryckt behov av. Sjumilahallen har snarare kommit att bli en idrottshall.

Efter en remissrunda där socialnämnden Hisingen, kulturnämnden och idrotts- och föreningsnämnden tillstyrkte motionen beslutade kommunfullmäktige att kartlägga behovet av allaktivitetshus i staden utan att peka ut särskilda områden eller fastställa ett visst antal allaktivitetshus som ska etableras. I motiveringen till det yrkande som bifölls i kommunfullmäktige framgick även att förutsättningar och möjligheter för ett genomförande ska utredas. Ett primärt fokus skulle enligt yrkandet läggas på stadens befintliga lokalbestånd med ett bättre nyttjande av befintliga lokaler.

Uppdraget består således av två delar; en kartläggning av invånarnas behov av allaktivitetshus och en utredning av förutsättningar och möjligheter till genomförande. I frågan om möjligheter till genomförande diskuteras bland annat lokalfrågan och driftsansvaret.

1.2 Målgrupp

När det gäller målgrupp för allaktivitetshus finns det varken i motion eller yrkanden någon samhällsgrupp som utpekats som särskilt tilltänkt för initiativet. Den huvudsakliga målgruppen för ett allaktivitetshus bedöms framför allt vara boende i närområdet. Ett brett perspektiv har därmed antagits där samtliga invånare i respektive geografiska område står i fokus. Det speglar Göteborgs Stads förhållningssätt att vara till för samtliga göteborgare och ta hänsyn till deras skilda behov och förutsättningar. I ett brett perspektiv är det dock viktigt att lyfta de specifika behov som kan finnas i en viss grupp. Det kan till exempel handla om personer med funktionsnedsättning, annat modersmål eller som tillhör en nationell minoritet. Likaså är det viktigt att ta hänsyn både till perspektiv från föreningslivet och behoven hos invånare som inte är engagerade i någon organiserad verksamhet.

Även om ingen särskild målgrupp lyfts har det i den politiska behandlingen av ärendet funnits ett fokus på särskilt prioriterade områden, och inte minst Biskopsgården som föreslogs som plats för ett allaktivitetshus i den ursprungliga motionen. I den beslutsformulering som godkändes av kommunfullmäktige utpekades dock inget särskilt område utan samtliga områden i staden är föremål för behovskartläggningen.

Ett större allaktivitetshus bedöms innebära en större potentiell målgrupp då fler aktiviteter har möjlighet att inrymmas i lokalerna. Hur infrastruktur och förbindelser ser ut i området kan komma att påverka vilka som tar sig till allaktivitetshuset. Huruvida ett allaktivitetshus ska rikta sig till enbart närboende och därmed innebära en mötesplats för invånare där de är eller sträva efter att locka till sig personer även från andra områden är något att överväga i den framtida planeringen.

1.3 Allaktivitetshus

1.3.1 Definition

Det finns ingen enhetlighet eller samsyn om den exakta definitionen av ett allaktivitetshus, vilket kommer märkas i några exempel på olika typer av allaktivitetshus som redovisas i stycke 1.3.3 och 1.3.4. Sett till de olika upplägg som finns går det att urskilja flera tolkningar av begreppet. Följande definition har utformats med utgångspunkt i kulturnämndens tidigare remissvar på motionen om att bygga ut allaktivitetshus.

Ett allaktivitetshus är något annat än ett traditionellt kulturhus eller bibliotek där kommunen har ett betydligt större ansvar för och inflytande över öppettider, bemanning och innehåll. Målgruppens önskemål och behov är tongivande för vilka aktiviteter som bedrivs. Det som många gånger efterfrågas är en lokal, där det offentliga står för det juridiska ansvaret och hyreskontraktet utan övrig inblandning i verksamhetens innehåll. Kommunen ska snarare vara en möjliggörare som planerar för ett långsiktigt hållbart erbjudande med låga trösklar som svarar mot invånarnas behov av lokala mötesplatser oavsett ålder och inriktning. I ett allaktivitetshus är innehållet föränderligt och beslutas genom demokratiska processer där alla berörda har inflytande.

Hur stor plats ansvariga aktörer tar i ett allaktivitetshus kan variera och det finns inte heller någon fastställd norm för hur mycket inflytande invånarna ska ha och på vilket sätt delaktigheten ska ske. Ofta bedrivs verksamheterna i nära samverkan mellan olika aktörer, så som kommuner, föreningar och bostadsbolag. I vissa fall kan allaktivitetshuset vara en fysisk byggnad som bara nyttjas i just det syftet, i andra fall kan en samnyttjan av lokaler förekomma där allaktivitetshuset bedrivs i exempelvis idrottshallar eller skolor när ordinarie verksamhet är stängd. Huruvida allaktivitetshus skulle kunna fungera som ett behovsbaserat koncept snarare än en bestämd fysisk plats är något att överväga vidare. Ett

möjligt upplägg hade i så fall varit att nyttja olika typer av kommunala lokaler med utgångspunkt i vilken sorts lokal invånaren i det enskilda fallet efterfrågar.

1.3.2 Konsekvenser av definition

Då begreppet allaktivitetshus inte är tydligt definierat och allmänt vedertaget ger det effekter på utredningen och behovskartläggningen. Till exempel kommer en definition av allaktivitetshus där kommunen till största del fungerar som en lokalförmedlingstjänst för föreningar vara väsensskild från ett upplägg där kommunen är en aktiv part i samordnandet av aktiviteter, finns tillgänglig i allaktivitetshuset och kan bidra med samhällsservice och liknande. Att bara ställa frågan om det finns behov av allaktivitetshus kan därmed ge olika svar beroende på hur begreppet definieras. För att kunna hantera detta inom ramen för kartläggningen har en bred ansats och definition av begreppet använts. Genom att inte från början avgränsa vilka behov som ett allaktivitetshus väntas tillgodose och inte detaljerat beskriva hur ett möjligt upplägg skulle kunna se ut har tanken varit att försöka fånga upp så många behov av varierande slag som möjligt. Dessa olika skildringar av behovet bedöms kunna vara till hjälp i hur staden i ett senare skede kan gå vidare i sitt arbete med att definiera begrepp och syfte och därigenom skapa ett lämpligt upplägg för arbetet med allaktivitetshus eller andra liknande insatser.

1.3.3 Liknande projekt lokalt

Lokalt i Göteborg finns verksamheter som kan anses utgöra olika varianter av allaktivitetshus. Nedan redovisas ett urval för att visa på de olika upplägg de kan ha, såväl i fråga om inriktning och målgrupp som driftsform och lokaler.

Regnbågshuset

Regnbågshuset öppnade i november 2022 och är ett aktivitetshus för och av HBTQI-personer. Nämnden för demokrati och medborgarservice står för huvudmannskapet och bistår med samordnande personal. Staden står även för lokal- och driftskostnader. Regnbågshuset beskrivs som en plats för möten, engagemang, umgänge, informationsspridning och kreativt skapande.¹ Deltagande och nyttjande av byggnadens lokaler är gratis och aktiviteter anordnas av personer, grupper, föreningar och nätverk inom HBTQI-gemenskapen. Regnbågshusets utbud styrs därmed utifrån den egna målgruppens intressen, önskemål och behov. Verksamheten bedrivs i det så kallade Amerikahuset i Masthugget. I valet av lokal övervägdes både förslag från kommunfullmäktige och från målgruppen för Regnbågshuset. Demokrati och medborgarservice valde i slutändan att tillgodose

¹ Göteborgs Stad. Om Regnbågshuset. *Göteborgs Stad*.
<https://goteborg.se/wps/myportal/enhetssida/regnbagshuset/om-regnbagshuset>.

målgruppens egna önskemål om central placering, något som förklaras och motiveras utifrån den hotbild som kan förekomma mot HBTQI-personer.²

Skola som arena

Skola som arena och Lights On drivs på 20 skolor i Göteborg. Initiativen syftar till att hjälpa barn få en aktiv fritid och utjämna skillnader i barns uppväxtvillkor. Detta sker genom att öppna upp skolans lokaler för boende i området och erbjuda kostnadsfria aktiviteter innan och efter skoltid. Barnens behov är styrande för verksamheten. Skola som arena är en del av arbetet i Göteborgs Stads program för en jämlik stad 2018–2026. Skolan upplevs ha legitimitet i samhället och vårdnadshavare har ofta ett stort förtroende för verksamhet som bedrivs där. Därtill är lokalerna tillgänglighetsanpassade och innebär inga extra lokalkostnader. Socialnämnderna och grundskolenämnden finansierar Skola som arena, medan Lights On finansieras av Framtidenkoncernen. Lights On är en del i Framtidens arbete för att Göteborg inte ska ha några särskilt utsatta områden 2030. Arbetssätten är desamma i både Skola som arena och Lights On. Samverkan sker här mellan olika offentliga verksamheter, näringsliv och idéburna organisationer.³

Varje Skola som arena har en koordinator eller lokal processledare som håller samman satsningen lokalt. Idag finns Skola som arena eller Lights On på fyra skolor i stadsområde Hisingen, tio i Nordost, två i Centrum och fyra i Sydväst.

Aktivitetshuset i Hammarkullen

I Hammarkullen driver Bostadsbolaget och socialförvaltningen Nordost ett 500 kvadratmeter stort aktivitetshus. Aktivitetshuset etablerades till följd av en förstudie där ett stort lokalbehov inom Hammarkullens omfattande föreningsliv framgick. Lokaler hyrs här ut till ett förmånligt pris till föreningar och privatpersoner. Inom verksamheten finns ett husråd bestående av föreningar som samverkar kring vilka gemensamma aktiviteter som planeras.

Verksamhetens mål har varit dels att skapa förutsättningar för en mer meningsfull fritid för invånare, dels att etablera en naturlig mötesplats i Hammarkullen. Aktivitetshuset bemannas av samordnare från socialförvaltningen Hisingen. Bostadsbolaget finansierar en tjänst i aktivitetshuset och socialförvaltningen ansvarar för driften.

² Göteborgs Stad. Om Regnbågshuset. *Göteborgs Stad*. <https://goteborg.se/wps/myportal/enhetssida/regnbagshuset/om-regnbagshuset>.

³ Göteborgs Stad. Skola som arena. *Göteborgs Stad*. <https://goteborg.se/wps/myportal/enhetssida/skola-som-arena>.

1.3.4 Liknande projekt nationellt

Malmö stads allaktivitetshus

I Malmö stad driver kulturförvaltningen fyra allaktivitetshus i skollokaler, där gratis aktiviteter erbjuds för såväl barn och unga som vuxna. Allaktivitetshusen håller öppet efter skoltid på eftermiddagar, kvällar och helger. På vardagsmorgnar erbjuds elever gratis frukost. Aktiviteterna som arrangeras är framtagna med hänsyn till önskemål från boende i närområdet och i samråd med skolans fritidsverksamhet och befintligt föreningsliv. Fokus har varit att ta fram aktiviteter för en bred målgrupp samt att uppmana besökarna till att testa nya aktiviteter.⁴

Syftet med allaktivitetshusen i Malmö är att motverka kriminalitet, förbättra skolresultat för barn och unga samt erbjuda ett gott utbud av fritidsaktiviteter. Malmö stad har därför valt att fokusera på socioekonomiskt utsatta områden, där det finns en hög grad av arbetslöshet, hög kriminalitet och lågt valdeltagande. Allaktivitetshusen riktar sig till samtliga boenden i närområdet och det stora utbudet av aktiviteter syftar till att locka en bred målgrupp.

Enligt Sveriges Kommuner och Regioner (2022) har allaktivitetshusen i Malmö bidragit till ett ökat deltagande bland kvinnor och flickor samt frivilliggrupper av vuxna. För elever har skolnärvaron ökat och skolresultaten förbättrats, vilket bedöms kunna härledas till att skolvärlden upplevs som mer positiv till följd av allaktivitetshusen.⁵

Tegelbruket i Örebro

Tegelbruket är ett 8 000 kvadratmeter stort aktivitetshus i Örebro för ungdomar. Verksamheten startades av den ideella föreningen KFUM Örebro och studieförbundet Sensus, i samarbete med Örebro kommun och Örebrobostäder. Idag är Tegelbruket en egen ideell förening som drivs av KFUM och Sensus. Verksamheten finansieras av huvudmännen, externa partners, offentliga medel från bland annat Örebro kommun samt från aktörer i Tegelbruket som säljer tjänster kopplat till verksamheten.⁶

Samordnare på Tegelbruket arbetar med att fånga upp ungdomars önskemål och behov, vilket är del av underlaget i utformandet av ny programverksamhet. I lokalen ryms KFUM och Sensus själva samt andra verksamheter och aktörer som bedöms dela föreningarnas värdegrund. Många av aktiviteterna kräver ett så kallat Tegelbruket-kort som ungdomar i åldrarna 16–25 kan köpa. De får då möjligheten att både hyra lokaler och delta i arrangerade aktiviteter på Tegelbruket.

⁴ Malmö stad. Om allaktivitetshusen. *Malmö stad*. 2022. <https://malmo.se/Uppleva-och-gora/Fritidsaktiviteter/Motesplatser/Allaktivitetshusen/Om-allaktivitetshusen.html>.

⁵ Sveriges Kommuner och Regioner. Allaktivitetshusen i Malmö rymmer oändliga sociala möjligheter. SKR. 2022. <https://skr.se/skr/tjanster/lorandeexempel/allalarandeexempel/allaktivitetshusenimalmormymmeroandligasocialamojligheter.60591.html>.

⁶ Tegelbruket. Om Tegelbruket. *Tegelbruket*. <https://www.tegelbruket.org/om-tegelbruket/>.

Cyklopen i Högdalen

Cyklopen är ett självförvaltad och brukardrivet kulturhus i Stockholm med fokus på bland annat folkbildning, musik, scen-, litterär- och ljudkonst, hantverk, odling och gemenskap. Medlemmarna fattade tidigt ett beslut om att inte ta emot några löpande bidrag från stat, kommun eller privat sektor. Bedömningen är att huset därmed har större möjligheter att inrymma experimenterade kulturyttringar och solidariska praktiker.⁷ Verksamheten finansieras i stället av frivilliga donationer och stödmedlemmar. Huset drivs genom stormöten var tredje vecka som vem som helt får delta i. Medlemskap erhålls genom att delta i stormötena i ett par månader. Parallellt finns mindre grupper för till exempel bibliotek, odling och konserter som går att delta i utan medlemskap. Verksamheten befinner sig i en fristående byggnad som byggts genom frivilliga initiativ under en treårig workshop.⁸

1.4 Koppling till styrande dokument

Det potentiella etablerandet av ett allaktivitetshus kan sättas i relation till befintliga mål och ambitioner på såväl internationell som nationell och lokal nivå. Det handlar både om allaktivitetshus som åtgärd för en meningsfull fritid och även dess ambition att vara deltagardrivet med hög grad av inflytande från besökarna. Bland de globala målen för hållbar utveckling inom ramen för Agenda 2030 kopplar arbetet bland annat an med mål som handlar om god hälsa och välbefinnande, minskad ojämlikhet samt hållbara städer och samhällen. Inom de nationella demokratimålen finns skrivningar om att demokratin ska vara uthållig, kännetecknas av delaktighet och jämlika möjligheter till inflytande.

Inom Göteborgs Stad lyder en av de inledande bestämmelserna som återfinns i samtliga kommunala nämnders och kommunstyrelsens reglementen i 1 kap. 5 §: "Nämnden ska aktivt arbeta med och skapa förutsättningar för demokratisk delaktighet och inflytande i nämndens verksamhet för kommunens invånare och andra grupper som berörs av verksamheten". Att förstärka det medborgerliga inflytandet är också en insats som lyfts i stadens handlingsplan för arbetet med de mänskliga rättigheterna.

Kopplingen till Göteborgs översiktsplan och arbetet inom Jämlik stad bedöms vara av särskild relevans och fördjupas i styckena nedan.

1.4.1 Översiktsplan för Göteborg

Etablerandet av allaktivitetshus i staden kan sättas i relation till Göteborgs Stads översiktsplan (ÖP). I den senaste planen har tre strategiska områden valts ut: nära, sammanhållen och robust. Det går att koppla samman

⁷ Cyklopen. Bli Stödmedlem. *Cyklopen*. <https://cyklopen.se/stodmedlem/>

⁸ Cyklopen. Om Cyklopen. *Cyklopen*. <https://cyklopen.se/detta-ar-cyklopen/om-huset/>

förslaget att etablera allaktivitetshus med målet att skapa en nära stad. Här betonas vikten av en nära och jämlik tillgång till stadens resurser. Med resurser menas bland annat skola, bibliotek, kulturhus, idrotts- och fritidsanläggningar, sjukvård och annan icke-kommersiell service. Tanken är även att fler göteborgare ska kunna få tillgång till denna samhällsservice och klara av sin vardag utan att resa allt för långt. Utifrån denna utgångspunkt behöver staden sprida ut sina resurser från centrum och stärka andra tyngdpunkter i staden.

Ett mål från översiktsplanen är att ge plats för 250 000 nya invånare genom att bygga 120 000 nya bostäder. Denna bebyggelse är förväntad i samtliga delar av staden, men i varierande mängd. Det är relevant att ha denna utveckling i åtanke då behovet av allaktivitetshus eller liknande mötesplatser kan förmodas följa det växande utbudet av bostäder. I takt med att staden växer ökar även behovet av samhällsservice. För att säkra invånarnas jämlika tillgång till stadens resurser behöver därför en utbyggnad och förtätning av samhällsservicen ske. I översiktsplanen föreslås en strävan efter samlokalisering i utbyggnad av samhällsservice för att skapa liv och rörelse och i förlängningen trygghet.⁹

1.4.2 Jämlik stad

I Göteborgs Stads program för en jämlik stad kan allaktivitetshusen kopplas an till målområdena ”skapa god start i livet och goda uppväxtvillkor”, ”skapa hållbara och jämlika livsmiljöer” och ”skapa förutsättningar för delaktighet, tillit och inflytande”.

Det första målområdet om att få en god start i livet innefattar bland annat att etablera trygga relationer till vuxna, skapa goda kamratrelationer, få möjlighet till lek och lärande samt att tillgodogöra sig en utbildning. I utformandet av allaktivitetshus finns möjlighet att skapa mötesplatser med utrymme för trygghetsskapande relationer. Här finns även potential att erbjuda unga en meningsfull fritid samt stärka deras sociala nätverk. Vidare kan allaktivitetshus docka an till det andra målområdet inom Jämlik stad om skapandet av hållbara och jämlika livsmiljöer. Det handlar bland annat om att stimulera samspel, lek och fysisk aktivitet. Det sista målområdet om att skapa förutsättningar för delaktighet, tillit och inflytande kan kopplas till den låga tröskeln till deltagande som eftersträvas i ett allaktivitetshus. En strategi inom Göteborgs Stads program för en jämlik stad är att tillhandahålla arenor för medborgardrivna mötesplatser. Tanken är att invånarna på eget initiativ ska kunna inleda fria samtal kring frågor de själva finner betydande. Det finns även ett mål om att öka invånarnas medskapande och inflytande i stadens insatser och verksamheter.

Inom ramen för arbetet med jämlik stad är även Skola som arena en aktivitet för samverkan. Med Skola som arena är syftet bland annat att öka

⁹ Göteborgs Stad. Översiktsplan för Göteborg. 2022. [Översiktsplan för Göteborg \(goteborg.se\)](https://www.goteborg.se/oversiktsplan)

barns möjlighet till meningsfull fritid, delaktighet och stärka nätverk och sammanhang för vuxna runt barn. Ytterligare ett syfte är att skapa trygga och sociala miljöer i och runt skolor samt bidra till områdesutveckling, fungerande närmiljöer, tillit och sammanhållning.¹⁰

¹⁰ Göteborgs Stad. *Göteborgs Stads plan för en jämlik stad 2019-2022*. 2021. [Göteborgs Stads plan för en jämlik stad 2019-2022 \(goteborg.se\)](https://goteborg.se/plan-for-en-jamlik-stad).

2 Uppdragets utförande

2.1 Utgångspunkter

I kartläggningen av invånarnas behov av allaktivitetshus har utgångspunkten varit att undersöka behoven utifrån stadens geografiska områden. Anledningen till det är att det inte finns någon specifik målgrupp för allaktivitetshusen utan att de i första hand är till för boende i närområdet. I kartläggningen är det viktigt att se till de varierande lokala förutsättningarna som finns i olika områden. Det kan till exempel vara så att en viss samhällsgrupp eller utövare av en viss aktivitet har större brist på mötesplatser i ett område, därför har frågan varit aktuell att ta hänsyn till. Det ger också en tydligare bild av hur allaktivitetshuset i det området behöver utformas för att möta de specifika behoven som finns där.

Den geografiska uppdelningen har gjorts utifrån Göteborgs Stads indelning i stadsområdena Nordost, Centrum, Sydväst och Hisingen. Indelningen skapades i samband med att stadsdelsnämnderna togs bort vid årsskiftet 2020/2021. Inom respektive stadsområde finns numera en socialnämnd som arbetar mot sitt stadsområde. De fyra stadsområdena är i sin tur uppdelade i 36 mellanområden och 96 primärområden. Invånarna i dessa områden är inte på något sätt homogena och behoven kan variera stort inom samma område. Denna avgränsning gör det dock möjligt att belysa lokala förutsättningar och har varit en naturlig ingång i samtal med stadens aktörer.

Då Göteborg är en stor stad är det inte inom ramen för den här utredningen möjligt att göra en kartläggning som noggrant granskar samtliga stadsdelars specifika förutsättningar och behov. I stället har kartläggningen skett genom dialog med berörda parter inom kommunkoncernen där förutsättningslösa frågor ställts om var det upplevs finnas störst behov av allaktivitetshus eller liknande mötesplatser. I det fall staden väljer att gå vidare med planerna på att utveckla allaktivitetshus bör en mer grundlig behovsanalys göras av de områden som bedöms aktuella för insatsen, detta i samråd med det lokala civilsamhället och invånare.

I första hand har fokus legat på hur invånarnas behov ser ut idag men det är även viktigt att ta hänsyn till hur behoven förväntas utvecklas över tid. Detta redovisas på ett översiktligt sätt utifrån uppgifter så som befolkningsprognos och utbyggnad av bostadsbestånd.

2.2 Tillvägagångssätt

Utredningen inleddes genom en kartläggning av behoven som indikerats från invånare inom kulturnämndens egna verksamhetsområden. Detta skedde genom att kontakta enhets- och avdelningschefer som bland annat arbetar med bibliotek och kulturhus och det fria kulturlivet. Därefter

kontaktades avdelningschefer med inriktning på utvecklings- och välfärdsfrågor i de fyra socialförvaltningarna, idrotts- och föreningsförvaltningen, demokrati- och medborgarservice, äldre- samt vård och omsorgsförvaltningen, grundskoleförvaltningen, stadsledningskontoret, förvaltningen för funktionsstöd och Framtiden AB för intervjuer. Samtliga tillfrågade förvaltningar har deltagit i kartläggningen, främst via digitala intervjuer som varat i ungefär en timme.

Bland förvaltningarna har avdelningscheferna hänvisat till enhetschefer, utvecklingsledare och verksamhetsutvecklare som arbetat med frågorna och i vissa fall har avdelningscheferna själva deltagit på intervjuerna. Framtiden AB hänvisade i sitt svar till sina dotterbolag, och genom detta har totalt fem intervjuer med Bostadsbolaget, Familjebostäder och Poseidon genomförts. De utvecklingschefer och utvecklingsledare på bostadsbolagen som har intervjuats har arbetat mot olika geografiska områden, såsom Hisingen, Backa, Biskopsgården, Tynnered, Frölunda, Bergsjön, Hammarkullen och Rannebergen. Utöver de 19 intervjuerna som genomförts har även andra underlag använts, framför allt behovsanalyser av livsvillkor och hälsa i olika stadsområden samt lokala utvecklingsprogram (LUP). Dessa underlag har tidigare tagits fram av socialförvaltningarna inom ramen för deras folkhälsoarbete.

Intervjuerna med representanter för socialförvaltningarna bedöms utgöra det mest relevanta underlaget i behovskartläggningen, i och med deras kännedom om befolkningen i sina respektive stadsområden. Här har representanter från respektive avdelning för stadsområde, välfärd och fritid intervjuats, framför allt tjänstepersoner som arbetar med folkhälsa. Även intervjuerna med bostadsbolagen har varit relevanta i och med deras lokalkännedom inom sina distrikt. Dessa inspel har bidragit med en mer fördjupad bild av flera områden som kategoriseras som utsatta eller särskilt utsatta av polisen. Idrotts- och föreningsförvaltningen, äldre- samt vård och omsorgsförvaltningen, förvaltningen för funktionsstöd, grundskoleförvaltningen, demokrati och medborgarservice och stadsledningskontoret har kommit med mer generella inspel och lyft behov som finns inom de respektive verksamheterna och målgrupperna. I de intervjuerna har fokus i större utsträckning lags på möjligheterna till genomförande.

De huvudsakliga frågeställningarna som använts i intervjuerna är:

- » Hur ser behovet av allaktivitetshus/mötesplatser i staden/stadsområdet ut? Har behov signalerats från invånarna?
- » I vilka geografiska områden upplevs det finnas ett behov?
- » Är det några särskilda grupper som efterfrågar detta?
- » Finns det särskilda önskemål om hur behovet ska tillgodoses?

Trots att det inte finns en särskild målgrupp för allaktivitetshusen bedöms det relevant att ställa frågan om det är någon särskild grupp som efterfrågar fler mötesplatser. Det har att göra med planeringen kring hur behovet bäst ska tillgodoses och för att kunna göra en relevant analys av befintliga mötesplatser och specifika lokala förutsättningar i området i fråga.

En konsekvens av det metodval som gjorts är att behovet inte undersökts direkt hos befolkningen och civilsamhället i fråga, något som skulle innebära en mer omfattande och resurskrävande utredning eftersom kartläggningen är stadsövergripande. Att involvera lokalbefolkningen hade också inneburit en risk att bygga upp förväntningar om tillskapandet av allaktivitetshus i fler geografiska områden än vad som i det initiala skedet är möjligt. Bedömningen är att lokalkännedomen hos i synnerhet socialförvaltningarna och bostadsbolagen är tillräckliga för att redogöra för de behov som finns och som har signalerats av invånare på ett övergripande plan. I det fortsatta arbetet, när områden för det fortsatta arbetet har identifierats, bör dock civilsamhället involveras i högre grad för att kunna undersöka de mer specifika lokala förutsättningar och behov som finns i de områden som identifieras som aktuella för etablerande av allaktivitetshus.

3 Resultat

3.1 Generella behov i staden

Under kartläggningen har vissa behov och perspektiv lyfts som inte är kopplade till en särskild stadsdel, men som är viktiga att ta hänsyn till i helhetsbedömningen av hur behoven i staden ser ut. Dessa redovisas i följande avsnitt.

3.1.1 Bibliotek och kulturhus

Utifrån verksamheten bibliotek och kulturhus lyfts att det behöver finnas en tydligare definition av allaktivitetshus för att särskilja hur allaktivitetshusen är tänkta att fungera i relation till kulturhusens uppdrag. Huruvida allaktivitetshus kan komma att konkurrera med eller avlasta kulturhusen beror på hur allaktivitetshusen kommer att fungera och vilken typ av verksamhet de kommer att bedriva. Kulturhusen bedöms bedriva tillräcklig kulturverksamhet i de områden där de verkar, men kan behöva marknadsföra de aktiviteter som anordnas i större utsträckning så att fler invånare kommer dit för att ta del av dem.

I biblioteken och kulturhusen upplevs det framför allt finnas ett stort behov av mer samhällsservice. Ofta vänder sig människor till biblioteken och kulturhusen med olika juridiska, administrativa eller digitala frågor, till exempel för att få hjälp med e-tjänster, utskrifter och för att översätta information. Verksamheten ser att det finns vissa brister när det gäller tillgången till kultur i staden men att det redan finns många lokaler för olika aktiviteter.

3.1.2 Det fria kulturlivet

Inom det fria kulturlivet beskrivs behoven som stora och varierande. Behoven är ständigt förekommande i kulturlivet, om än i olika kontinuitet. Vissa har långsiktiga behov av lokaler medan andra kan ha behov som sträcker sig några månader framåt. Det finns dels ett behov av platser att producera på, dels ett behov av platser att möta publik på. Här ser lokalbehoven också olika ut beroende på vilken typ av kulturyttring som sker, det kan till exempel handla om danslokaler, ateljéer eller scenlokaler i olika storlek. En viktig del i kulturlivets utveckling bedöms vara att det finns lokaler där amatörer, semiprofessionella och professionella aktörer kan mötas.

I frågan om var ett allaktivitetshus skulle kunna förläggas ser kulturförvaltningens enhet för kulturstöd att kulturutövare kommer att hitta dit där det finns lokaler att verka i till en rimlig kostnad. Om det finns platser att möta publik kommer också kulturen att hitta dit. Ett

allaktivitetshus ses också som en möjlig plats för omringresande kulturutövare som vill framföra eller genomföra en kulturyttring.

3.1.3 Äldre och seniorer

I intervjun med äldre- samt vård och omsorgsförvaltningen lyfts att var fjärde göteborgare snart kommer vara över 65 år. Fler generationsöverskridande mötesplatser bedöms kunna vara en del i det trygghetsskapande arbetet. Här lyfts också vikten av att skilja på behov och efterfrågan. I vissa resursstarka områden kan det finnas en hög efterfrågan på mötesplatser, men det innebär inte att behoven där är störst. Överlag får förvaltningen inte så många förfrågningar om mötesplatser. Förvaltningen ser att det är svårast att nå de personer som saknar ekonomiska, sociala och kulturella resurser, och bedömer här att det är bättre att fokusera på programbaserade aktiviteter snarare än deltagardrivna. Staden bedöms alltså här behöva vara mer involverade och driva riktade insatser, i synnerhet i det initiala skedet av etablerandet av en ny mötesplats. Underrepresenterade grupper kan också vara svåra att nå till följd av språkbarriärer.

Äldre- samt vård och omsorgsförvaltningen lyfter att seniorer ofta önskar att verksamheterna de ska ta sig till finns i närområdet. Här ses det alltså som en fördel med mindre närliggande lokaler snarare än en större lokal som ligger längre bort. Om lokalen inte är nära behöver det vara enkelt att ta sig till den, med goda kommunikationer och flexlinjer. Även tidpunkten då aktiviteterna bedrivs bör utifrån ett seniorperspektiv inkludera dagtid. Förvaltningen anordnar mötesplatser för äldre och seniorer, men har ofta svårt att finna lokaler. De ser att ett allaktivitetshus skulle kunna vara en bra bas för deras verksamhet, vilket hade kunnat skapa fler naturliga och spontana generationsöverskridande möten.

3.1.4 Demokrati och medborgarservice

Tjänstepersoner som arbetar med de lokala medborgarkontoren ser en fördel i att samlokalisera olika kommunala verksamheter, och ser potential i att medborgarkontor med samhällsservice skulle kunna vara lokaliserade i ett allaktivitetshus. Det blir en naturlig plats för invånare att vända sig till i olika frågor. Detta bör i så fall tas hänsyn till redan i planeringen av lokalerna, så att det finns ändamålsenliga lokaler som möter de olika verksamheternas behov.

Förvaltningen för demokrati och medborgarservices arbete med etablerandet av Regnbågshuset, som kan beskrivas som ett allaktivitetshus för HBTQI-personer, har resulterat i vissa lärdomar. Ett gediget förarbete skedde inför etablerandet av Regnbågshuset, i nära samtal med civilsamhället. Här var frågan om tillit och förtroende viktig, då det länge talats om ett regnbågshus innan det faktiskt blev av. Från början var anslagen för låga för att ge utrymme både till en heltidstjänst och lokalens

omkostnader. Det är därmed viktigt att säkerställa att ekonomiska förutsättningar finns från början, annars kommer det innebära problem i den fortsatta driften eller att vissa behov behöver nedprioriteras. Förvaltningen för demokrati och medborgarservice ser också ett stort behov av en projektledare eller samordnare som sätter ihop aktiviteterna och säkerställer att det finns aktiviteter på plats från början. Det finns vissa maktbalanser att ta hänsyn till och vissa föreningar är bättre på att ta plats än andra. Förvaltningen lyfter vikten av att verksamheten har en bra blandning av aktiviteter och grupper.

3.1.5 Idrotts- och föreningslivet

Idrotts- och föreningsförvaltningen ser ett generellt stort behov av idrottsanläggningar i hela staden och ser positivt på att ett allaktivitetshus kan fylla en funktion i denna bemärkelse. Det finns ett stort behov framför allt bland unga och i synnerhet i de grupper som förvaltningen har svårt att nå. Bland unga är det många som inte har hittat rätt i föreningslivet och som därför behöver stöttning och låga trösklar för deltagande.

När det gäller genomförandet av allaktivitetshus ser förvaltningen positivt på samlokalisering då det kan skapa en god synergi mellan olika verksamheter. En möjlighet kan vara att exempelvis dela personal med en annan verksamhet som allaktivitetshuset delar lokal med. I lokalen bör en bredd av aktiviteter erbjudas med hänsyn till vilka aktiviteter som är särskilt populära. Det kan vara svårt att ge plats åt vissa större, traditionella sporter såsom fotboll, då de kräver stora lokaler som inte alltid passar andra sporter. Då det finns arenor som lämpar sig bättre för de traditionella sporterna ser idrotts- och föreningsförvaltningen att skapandet av förutsättningar för andra aktiviteter kan prioriteras högre. Förvaltningen ser inte heller att ett allaktivitetshus behöver vara lämpat för elitidrott. Kampsport och dans är exempel på efterfrågade aktiviteter som är lättare att genomföra då de kräver mindre lokaler. Även möjligheten att erbjuda utrymmen för e-sport lyfts under intervjun.

När det kommer till placeringen av ett allaktivitetshus betonar idrotts- och föreningsförvaltningen vikten av trygghet. De ser att ett allaktivitetshus kan bidra positivt till känslan av trygghet genom att skapa liv och rörelse i området. När det gäller placeringen av ett allaktivitetshus är det även viktigt att tänka på att det finns trygga resvägar till och från verksamheten.

3.1.6 Barn och unga

Även om det i det enskilda uppdraget inte lyfts någon särskild målgrupp pekas ofta barn och unga som en prioriterad grupp att arbeta för. Detta framgår till exempel i arbetet inom Jämlik stad, där det första målområdet handlar om att skapa en god start i livet och goda uppväxtvillkor. Den nyligen antagna barnrättsplanen för Göteborgs Stad 2022–2024 syftar också bland annat till att öka den kommungemensamma styrningen av

barnrättsperspektivet. Barnrättsplanen har tagits fram av stadsledningskontoret i nära samverkan med ungdomsfullmäktige, där de tagit in synpunkter från barn i hela Göteborg via enkät. I barnrättsplanen understryks vikten av barns möjlighet till delaktighet och det framgår att många unga uttrycker en önskan om att själva i högre utsträckning vara med och definiera vad en värdefull fritid består av. För många i synnerhet yngre barn är det viktigt att fritidsverksamheter finns i närområdet för att slippa förflytta sig så långt, både utifrån praktiska skäl och utifrån trygghetsaspekten. Kulturskolan ser också ett behov utifrån sin verksamhet att kunna nå barn och ungdomar längre ut i områdena i stället för att nödvändigtvis förlägga all verksamhet i olika stadsdelscentrum.

Bland de något äldre ungdomarna kan det samtidigt finnas en dragningskraft i en större lokal som fungerar mer som en mötesplats och har kapacitet att erbjuda fler verksamheter. Kulturskolan lyfter att det ibland finns en efterfrågan från äldre ungdomar att kunna göra mer än vad som ryms inom kulturskolans infrastruktur. Här hade kulturskolan i så fall kunnat hänvisa till allaktivitetshus, till exempel för behov av replokaler. Idag finns Frilagret i centrala Göteborg som drivs av kulturnämnden. Mötesplatsen riktar sig till ungdomar och unga vuxna mellan 13–30 år som vill utöva kultur, driva projekt eller arrangera evenemang inom kulturområdet.

3.1.7 Funktionsstöd

Göteborgs Stad har ett uttalat mål om att staden ska funka för alla och att alla göteborgare ska ha samma möjligheter att delta i samhällslivet. Staden har tagit fram ett program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning 2021–2026. Frågan om tillgänglighet i lokaler lagregleras i plan- och bygglagen och i Boverkets byggregler. Bristande tillgänglighet utgör också en form av diskriminering i diskrimineringslagen. Här är det viktigt att ta hänsyn till den fysiska utformningen men även ha ett inkluderande förhållnings- och arbetssätt.

Förvaltningen för funktionsstöd bedömer det positivt att blanda olika grupper och aktiviteter. Vissa personer kan uppleva det svårt med öppna och otydliga sammanhang, något ett allaktivitetshus kan uppfattas som. I dessa fall är det viktigt att skapa trygghet genom tydliga förväntningar inför besöket, att skapa en inkluderande stämning samt att det finns personal som kan ta emot besökare personligt och lotsa in dem i verksamheten. Vidare lyfts vikten av att lokalen är genomtänkt med universella lösningar som fungerar för alla, till exempel dörrar som kan användas av personer både med och utan rullstol. Då målgruppen inte är homogen kan exempelvis personer med synnedsättning behöva en bra belysning medan en alltför skarp belysning kan upplevas stressande och ångestframkallande för personer med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning. Det är därför viktigt att försöka hitta en balans i utformningen. Förvaltningen ser att det hade kunnat vara positivt att inkludera ett café i verksamheten för att kunna skapa en mötesplats där

olika grupper möts. Det bör dock inte finnas krav på konsumtion under besöket, detta för att verksamheten ska vara inkluderande oavsett individens ekonomiska förutsättningar. Många i gruppen funktionsnedsatta har sämre ekonomi än den övriga befolkningen.

En grupp som lyfts särskilt i sammanhanget är unga vuxna med funktionsnedsättning. Många aktiviteter riktar sig till barn och ungdomar och det finns strukturer för gemenskap inom ramen för skola och fritidsverksamhet. När ungdomarna blir äldre kan det bli svårare att naturligt komma in i nya sociala sammanhang, då andra ger sig ut på arbetsmarknaden, påbörjar utbildningar eller bildar familj.

3.2 Geografiska behov i staden

I avsnittet nedan redovisas de specifika behov av allaktivitetshus eller dylika mötesplatser som finns i olika geografiska områden i staden. Utgångspunkten är Göteborgs Stads fyra stadsområden med tillhörande mellan- och primärområden.

Karta över Göteborgs stads fyra stadsområden. Indelningen började användas i samband med att stadsdelsförvaltningarna upphörde vid årsskiftet 2020/2021.

3.2.1 Stadsområde Centrum

Mellanområden i stadsområde Centrum

Kålltorp-Torpa-Björkekärr, Kallebäck-Skår-Kärralund, Krokslätt-Johanneberg, Guldheden-Landala, Olivedal-Haga-Annedal-Änggården, Kungsladugård-Sanna, Majorna-Stigberget-Masthugget, Norra Centrum, Lunden-Härlanda-Överås och Olskroken-Redbergslid-Bagaregården.

Sett till befolkningens mängd utgör Centrum det största stadsområdet där en tredjedel av göteborgarna bor. Hälften av hushållen är enpersonshushåll och tre fjärdedelar av Göteborgs studentbostäder finns i området. Här är även andelen unga vuxna i åldrarna 20–35 år större än i resten av staden.¹¹ Befolkningen i stadsområdet är socioekonomiskt stark men det förekommer stora variationer inom gruppen. Den unga befolkningen och en hög koncentration av studenter gör att befolkningen i Centrum sticker ut något.

Socialförvaltningen Centrum menar att det finns en ökande mängd psykisk ohälsa inom stadsområdet som främst kan kopplas till de unga vuxna. Förvaltningen ser därför gärna att ett särskilt fokus ägnas åt denna målgrupp och deras behov. Unga vuxna faller ofta mellan stolarna i stadens olika projekt. De är för gamla för att ta del av fritidsgårdar och annan verksamhet som riktar sig till barn och unga.

Enligt socialförvaltningen Centrum finns det ett övergripande stort behov av lokaler, mötesplatser och samhällsservice i hela stadsområdet. De lyfter fram att det finns ett antal större arenor som inte är eller upplevs som tillgängliga för privatpersoner och mindre föreningar. De stora idrotts- och kulturarenorna är inte till för privatpersoner eller civilsamhället. Det finns därför ett behov av fler mindre och mer lättillgängliga lokaler snarare än större och kvalitativa arenor. Programverksamheten i stadsområdets befintliga arenor och lokaler kan även upplevas som mer tillfällig. Exempelvis erbjuder stadsbiblioteket i Centrum fristående föreläsningar och tillfälliga kurstillfällen. Det som

¹¹ Göteborgs Stad. Behovsanalys – en beskrivning av befolkningens livsvillkor och hälsa i stadsområde Centrum. 2022.

efterfrågas är förutsättningar och strukturer för mer långsiktiga aktiviteter som i förlängningen har möjligheten att bidra till relationsbyggande.

När det gäller stadsområde Centrum finns det några mellanområden som särskilts lyfts fram utifrån intervjuerna och tidigare framtagna behovsanalyser. Dessa områdens specifika förutsättningar redovisas nedan.

Kallebäck-Skår-Kärralund

Primärområdet Kallebäck sticker ut i stadsområdet, till följd av att stadsdelen saknar all form av kommunal verksamhet, samhällsservice eller övriga mötesplatser. Här finns en population som alltid behöver åka någon annanstans för att ta del av olika typer av service och verksamheter. Socialförvaltningen pekar ut Kallebäck som ett av de områden i Centrum som har störst behov av hälsofrämjande arenor både för småbarnsfamiljer, ungdomar och barn i skolåldern och i form av generationsöverskridande mötesplatser. Det är också ett område som expanderar kraftigt. Samtidigt utgör Kallebäck-Skår-Kärralund mellanområdet med lägst risk för ohälsa och lägst andel personer med låg ekonomisk standard i hela stadsområdet.¹²

Majorna-Stigberget-Masthugget, Kungsladugård-Sanna

Inom stadsområde Centrum utgör Majorna-Stigberget-Masthugget det mellanområde där näst högst andel barn bor i hushåll med låg ekonomisk standard, flest andel ensamstående föräldrar finns samt där störst andel elever är obehöriga till gymnasiet. Här är även risken för ohälsa högst i stadsområdet. Samtidigt är det här som den största andelen högutbildade föräldrar bor.¹³

Socialförvaltningen Centrum identifierar Masthugget som ett område i behov av dels generationsöverskridande mötesplatser, dels mötesplatser för ungdomar och barn i skolåldern. Även Sanna är ett område som har behov av fler mötesplatser för barn och ungdomar. Nyligen har beslut fattats om att Kungsladugårdsskolan (F-6) i Majorna ska bli en ny Skola som arena och ambitionen är att kunna locka till sig även ungdomar från Sanna.

Krokslätt-Johanneberg, Guldheden-Landala

I primärområdena Johanneberg och Guldheden finns en hög koncentration studenter och unga vuxna. Socialförvaltningen Centrums bedömning är att många lider av psykisk ohälsa och saknar sociala sammanhang. Här finns en efterfrågan av fler mötesplatser. Vissa i målgruppen söker sig idag till fritidsgårdsverksamheten som i första hand riktar sig till en yngre målgrupp, personer mellan cirka 10–20 år.

¹² Göteborgs Stad. Behovsanalys – en beskrivning av befolkningens livsvillkor och hälsa i stadsområde Centrum. 2022.

¹³ Göteborgs Stad. Behovsanalys – en beskrivning av befolkningens livsvillkor och hälsa i stadsområde Centrum. 2022.

Kålltorp-Torpa-Björkekärr

Likt mellanområdet Majorna-Stigberget-Masthugget finns det i Kålltorp-Torpa-Björkekärr i relation till övriga mellanområden i stadsområdet en hög andel barn som bor i hushåll med låg ekonomisk standard, många ensamstående föräldrar och många elever som är obehöriga till gymnasiet. Även här bor dock flest högtbildade föräldrar i stadsområdet.

Östra Torpa och Björkekärr lyfts fram som några av de områden med störst behov av hälsofrämjande arenor för småbarnsfamiljer i stadsområdet. Torpa pekas också ut som ett område i behov av mötesplatser för ungdomar och barn i skolåldern, här är dock en ny Skola som arena under utbyggnad på Torpaskolan (F-9). Torpa och Björkekärr beskrivs som områden i behov av fler generationsöverskridande mötesplatser.¹⁴

3.2.2 Stadsområde Hisingen

Mellanområden i stadsområde Hisingen

Kärra-Rödbo, Backa, Kvillebäcken, Kyrkbyn-Rambergssåden, Norra Älvstranden, Södra Torslanda, Björlanda, Tuve-Säve, Kärrdalen-Slättdamm, Östra Biskopsgården och Västra Biskopsgården.

Hisingen är ett varierande stadsområde med kust, landsbygd, mellan- och innerstad. Här bor ungefär 166 000 människor och sedan millennieskiftet har detta varit Göteborgs snabbast växande stadsområde. Inom området finns det även stora skillnader i livsvillkor och hälsa mellan de geografiska områdena och mellan olika grupper. Inom flera delar av stadsområdet Hisingen finns en hög nivå av arbetslöshet, ett lågt valdeltagande samt en bristande tillit till kommunen. I området finns även en ökande psykisk ohälsa bland unga såväl som en större andel fetma bland barn. Likt i resterande delar av staden är äldre en marginaliserad grupp med en upplevd ensamhet. På Hisingen är det främst äldre och seniorer med utländsk bakgrund som är särskilt marginaliserade.¹⁵

Socialförvaltningen Hisingen bedömer att hela stadsområdet har ett stort behov av mötesplatser. Mot bakgrund av situationen som Sjumilahallen i

¹⁴ Göteborgs Stad. Behovsanalys – en beskrivning av befolkningens livsvillkor och hälsa i stadsområde Centrum. 2022.

¹⁵ Socialförvaltningen Hisingen. Behovsanalys Hisingen 2022. Göteborgs Stad.

Biskopsgården innebar finns det en frustration hos invånarna att det saknas tillräckliga lokaler och mötesplatser. Socialförvaltningen Hisingen framför även att invånare har efterfrågat forum för stöd där exempelvis läxhjälp, föräldrastöd och jobbcoachning samlas. Föreningslivet har flera gånger lyft behovet av både idrotts- och möteslokaler.

Behovet av medborgarservice är också stort i området. Invånarna har ofta en bristande tillit till socialtjänsten och staden i stort. Invånare, föreningar och organisationer har uppgett att de vill ha mer information om socialtjänstens förebyggande arbete och hur myndigheter arbetar idag.¹⁶ Detta kan fungera som ett led i att öka tilliten för socialtjänsten. Det finns därav ett behov av ytterligare forum för dialog med invånarna.

Gemensamt för hela stadsområdet är att det finns en stark ovilja bland boende att förflytta sig mellan de olika mellanområdena. I vissa fall rör sig människor sällan utanför sitt primärområde. Det finns ett flertal förklaringar till detta men en aspekt är en upplevd otrygghet i flera områden. För att kunna locka deltagare till allaktivitetshus även från andra områden blir det därför avgörande att säkerställa att det finns trygga resvägar till och från verksamheten.

De grupper som socialförvaltningen Hisingen främst lyfter fram inom stadsområdet är unga och föräldrar. Även flickor och kvinnor i området har identifierats som en viktig målgrupp då de ofta upplever en högre tröskel till deltagande. Inom stadsområdet uppger pojkar i större utsträckning än flickor att de är nöjda med sin fritid. Färre flickor och kvinnor är även föreningsaktiva.¹⁷

Backa

Mellanområdet Backa består av primärområdena Backa, Brunnsbo, Skogome och Skälltorp. Mellanområdet klassas idag som ett utsatt område av polisen vilket innebär att området präglas av en låg socioekonomisk status och en närvarande kriminalitet.¹⁸ Här bor störst andel äldre inom

¹⁶ Socialförvaltningen Hisingen. *Behovsanalys Hisingen 2022*. Göteborgs Stad.

¹⁷ Socialförvaltningen Hisingen. *Behovsanalys Hisingen 2022*. Göteborgs Stad.

¹⁸ Göteborgs Stad. Utsatta områden – Polisens definition. *Göteborgs Stad*. [Utsatta områden - Polisens definition - Statistik och analys - Göteborgs Stad \(goteborg.se\)](https://www.goteborg.se/utsatta-omraden).

stadsområdet och äldre ensamboende. Backa är ett av de mellanområden där flickor uppger att de är minst nöjda med sin fritid.¹⁹

Inom primärområde Backa finns en upplevd oro då framtiden är något oviss. Här ska ett kulturhus byggas men då det kommer att ta flera år innan det är i drift kvarstår bristen på lokaler i dagsläget. I samtal med Poseidons distrikt Backa lyfts faktumet att barnen i Backa rör sig korta sträckor och därmed sällan lämnar sina bostadsområden. De ser därför ett behov av fler trygga mötesplatser i närområdet för barn och unga.

Socialförvaltningen Hisingen lyfter även fram Brunnsbo som ett primärområde med stor brist på mötesplatser. Denna bild av mellanområdet delas av fler förvaltningar och Brunnsbo lyfts fram som en bortglömd stadsdel. Medelinkomsten och andelen invånare med gymnasiebehörighet är något lägre i området än i staden generellt. Även arbetslösheten är något högre i Brunnsbo.²⁰ Det finns en upplevelse bland boende i området att Brunnsbo ibland hamnar i skymundan till förmån för Biskopsgården och på så sätt går miste om insatser. En förklaring kan vara att boende i området har tillgång till både Backaplan och Selma Lagerlöfs Center i och med sin relativa geografiska närhet. Sett till boendens rörelsemönster och bristen på mötesplatser i Brunnsbo kvarstår dock behovet av insatser. I Brunnsbo finns idag en fritidsgård för barn och unga mellan 10–19 år och Skola som arena verkar på Ellen Keyskolan (F-6) i området. Verksamheten på Ellen Keyskolan fungerar väl men grundskoleförvaltningen delar uppfattningen om att Brunnsbo är i behov av fler insatser.

Kvillebäcken, Kyrkbyn-Rambergssnaden

Mellanområdet Kvillebäcken är ett av de områden som socialförvaltningen särskilt prioriterat i sin behovsanalys för 2022. Här finns en arbetslöshet som är över genomsnittet i staden, en stor andel ensamhushåll och många unga vuxna. Fyrklövern är ett mindre geografiskt område inom Kvillebäcken som enligt socialförvaltningen Hisingen löper stor risk för att bli särskilt utsatt. Här finns det en brist på fritidsgårdar för unga men även mötesplatser generellt. Skola som arena finns på Bjurslättsskolan (F-6) i Kvillebäcken.

I Kyrkbyn-Rambergssnaden pågår konstruktionen av nya Lundbyskolan mitt emot Bravida Arena och Lundbybadet. Högstadieskolan kommer stå färdig inför höstterminen 2024. Gamla Lundby gymnasium låg tidigare på platsen och skolans tidigare aula och foajé kommer bevaras för att ge utrymme för kulturella evenemang och föreläsningar. I anslutning till skolan byggs även två fullmåttsallar för idrottande.²¹

Grundskoleförvaltningen ser att den nya skolan har potential att agera som multiarena med utrymme för invånarnas behov.

¹⁹ Socialförvaltningen Hisingen. *Behovsanalys Hisingen 2022*. Göteborgs Stad.

²⁰ Stadsledningskontoret. Göteborgsbladet 2022 - områdesfakta. Göteborgs Stad.

²¹ Göteborgs Stad. Lundbyskolan. Göteborgs Stad.

<https://stadsutveckling.goteborg.se/projekt/hisingen/lundbyskolan/>.

Västra Biskopsgården

Mellanområdet Västra Biskopsgården är det område på Hisingen där arbetslösheten är som högst, andelen gymnasiebehöriga ungdomar är som lägst och det finns därtill en utbredd trångboddhet.²² Biskopsgården klassas av polisen som ett särskilt utsatt område vilket signalerar en hög nivå av otrygghet. I samtal med förvaltningar och bostadsbolag är Västra Biskopsgården ett av de mellanområden som lyfts i störst utsträckning. Socialförvaltningen Hisingen pekar ut Västra Biskopsgården som det mest socialt utsatta området med störst behov av insatser i form av exempelvis allaktivitetshus eller kulturhus.

Precis som i Backa rör sig boende i Västra Biskopsgården sällan utanför sitt mellanområde. Barnen i Västra Biskopsgården stannar ofta inom sitt primärområde. Bostadsbolaget ser att invånare som bor omkring Vårväderstorget, Friskväderstorget och Länsmanstorget tenderar att hålla sig vid respektive torg. Enligt idrotts- och föreningsförvaltningen är Västra Biskopsgården det område där flest ungdomar avstår från aktiviteter för att de upplever en otrygg väg till och från aktiviteten. Bostadsbolaget ser positivt på att ett allaktivitetshus kan bidra till att sammanlänka de större torgen i Västra Biskopsgården. Detta har även lett till en diskussion kring huruvida ett större allaktivitetshus eller flera mindre är lämpligast i detta mellanområde. En större lokal kan tänkas agera mer gränsöverskridande genom att locka fler målgrupper från olika delar av staden och området. Fler och mindre mötesplatser kan däremot passa boendens befintliga rörelsemönster bättre och locka de som sällan lämnar sina områden.

De grupper som socialförvaltningen Hisingen och Bostadsbolaget pekar ut som särskilt angelägna i Västra Biskopsgården är barn, unga vuxna, äldre, daglediga, funktionsvarierade och flickor. Västra Biskopsgården är också ett av de primärområden där flickor uppger att de är som minst nöjda med sin fritid.

Eftersom Biskopsgården är ett särskilt utsatt område finns det flertalet pågående och kommande projekt. I anslutning till Friskväderstorget driver Bostadsbolaget mötesplatsen Orkanen, en mindre lokal med ett varierande utbud av aktiviteter. Här får Bostadsbolagets hyresgäster starta aktiviteter där alla boende i området kan delta. Flera av de kommunala bostadsbolagen planerar för nya mötesplatser med breda anslag där boende i området ska få inflytande över verksamheten. Ett flertal av dessa mötesplatser är långt gångna med tilltänkta lokaler. Skola som arena finns också på tre skolor i Västra Biskopsgården och fungerar väl enligt grundskoleförvaltningen. Till följd av den stora mängden insatser i Biskopsgården har området beskrivits som mättat av vissa förvaltningar. Ett kulturcentrum kommer att byggas ut i anslutning till Vårväderstorget, ett projekt där såväl socialförvaltningen som grundskoleförvaltningen är involverade. Här kommer bland annat kulturskolan och Skola som arena att verka.

²² Stadsledningskontoret. Göteborgsbladet 2022 - områdesfakta Hisingen. Göteborgs Stad. 2022.

3.2.3 Stadsområde Nordost

Mellanområden i stadsområde Nordost

Östra Angered, Bergsjön, Gamlestaden-Utby, Kortedala, Södra Angered, Centrala Angered och Norra Angered.

Stadsområde Nordost är det minsta stadsområdet befolkningsmässigt i Göteborgs stad. Jämfört med övriga Göteborg bor här en högre andel barn och en lägre andel äldre än i övriga stadsområden. Andelen personer med utländsk bakgrund utgör 69,5 procent jämfört med hela Göteborg där andelen är 38,5 procent. Befolkningen förväntas öka i samtliga åldersgrupper och områden. Störst befolkningsökning väntas i mellanområdena Gamlestaden-Utby, Norra Angered och Bergsjön.²³

De socioekonomiska livsvillkoren i stadsområdet är sämre än i övriga Göteborg. Andelen personer med eftergymnasial utbildning är lägre och arbetslösheten högre. Medelinkomsten är lägre i Nordost än i Göteborg som helhet. De socioekonomiska förutsättningarna i Gamlestaden-Utby och Östra Angered är dock betydligt bättre än i övriga delar av stadsområdet. Andelen personer som lever i trångboddhet är förhållandevis hög, i synnerhet bland barnhushållen. Färre andel barn är i Nordost inskrivna i förskoleverksamhet jämfört med hela Göteborg. År 2021 gick totalt 966 elever i

Göteborg ut årskurs 9 utan behörighet till gymnasiets yrkesprogram och av dessa bodde 392 (41 procent) i stadsområde Nordost.²⁴

Nordost sticker också ut jämfört med övriga stadsområden i frågan om livsvillkor för 16–84-åringar. En högre andel i befolkningen beskrivs som socialt isolerade, upplever ekonomisk stress och

²³ Socialförvaltningen Nordost. *Behovsanalys folkhälsa, FCA och Hälsoeten i Nordost*. Göteborgs Stad, 2022.

²⁴ Socialförvaltningen Nordost. *Behovsanalys folkhälsa, FCA och Hälsoeten i Nordost*. Göteborgs Stad, 2022.

har ett lågt socialt kapital än övriga stadsområden. Valdeltagande och mellanmännisklig tillit är förhållandevis lågt i Nordost, men samtidigt är befolkningen mer nöjd och har ett högre förtroende för stadens verksamheter än andra stadsområden. De äldre i Nordost har en hög grad av social isolering och en högre andel livsstilsrelaterade sjukdomar än övriga stadsområden.

Socialförvaltningen Nordosts bedömning är att det generellt i stadsområdet inte råder någon större brist på lokaler utan problemen snarare ligger i lokalernas begränsningar. Efterfrågan från invånare handlar till stor del om att kunna hyra eller låna lokalerna för andra syften än vad som är möjligt idag, till exempel för privata fester. Många föreningar efterfrågar lokaler och vissa har större behov än andra. Många föreningar vill ha en egen, mer långsiktig lokal. Grundskolenämnden har etablerat flest Skola som arena i Nordost jämfört med andra stadsområden, men grundskoleförvaltningen ser trots detta ett fortsatt stort behov av mötesplatser i området.

Bergsjön

Bergsjön klassas av polisen som ett särskilt utsatt område. Östra Bergsjön är ett av de primärområden med störst antal barn mellan 0–15 år i stadsområdet. Bland barn i Bergsjön i förskoleålder är 80 procent av utländsk bakgrund och 58 procent bor i hushåll med låg ekonomisk standard (2019). Bergsjön är det område i Göteborg med högst andel treåringar som inte är inskrivna i förskoleverksamhet. Valdeltagandet i Bergsjön var lägst i hela stadsområdet under valet 2022 (47,1 procent). Bergsjön har också förhållandevis många äldre och utgör inom socialförvaltningens verksamhet ett prioriterat område för hälsofrämjande arbete riktat mot äldre.²⁵

Nordost är överlag det stadsområde där flest anger att de inte är medlem i en förening; i Bergsjön är 39 procent med i en förening, jämfört med 61 procent i hela Göteborg. Samtidigt är unga i Bergsjön i allmänhet ganska eller mycket nöjda med sin fritid.²⁶ Bergsjön är det mellanområde i staden med flest Skola som arena. Här fungerar Backegårdsskolan (F-6), Bergsjöskolan (F-9), Gärdsmosseskolan (F-6), Sandeklevsskolan (F-9) och Solbackeskolan (F-6) som Skola som arena. Här finns också Bergsjögårdens mötesplats för ungdomar mellan 10–20 år. I augusti 2022 öppnade Bergsjöns kulturhus vid Rymdtorget, en 3 000 kvadratmeter stor lokal med bland annat bibliotek, ateljéer, keramikstudio, musikstudio, utställningshall och scen för musik, dans och teater. Beroende på hur ett allaktivitetshus skulle fungera i upplägg och utformning ser socialförvaltningen Nordost en risk i att verksamheten skulle kunna konkurrera med det nya kulturhuset.

²⁵ Socialförvaltningen Nordost. *Behovsanalys folkhälsa, FCA och Hälsohuset i Nordost*. Göteborgs Stad, 2022.

²⁶ Enkätfabriken. *Fritidsvaneundersökning 2021*. Göteborgs Stad. [Fritidsvaneundersökning Göteborgs stad 2021 \(goteborg.se\)](https://www.fritidsvaneundersokning.goteborg.se/2021)

Ett samarbete har inletts mellan Business Region Göteborg, Framtidenkoncernen, Fastighets AB Balder och industrikoncernen Saab som syftar till att skapa en positiv utveckling i Bergsjön. Det handlar om konkreta satsningar på skola, fritid och arbete med mål om att fler ska ha egen försörjning, gå ur grundskolan med gymnasiebehörighet och för fler feriearbeten.²⁷ Från Familjebostäder i Bergsjöns beskrivning råder det i området inte en brist på lokaler, däremot finns en brist på verksamhet. Idag har Familjebostäder planer på att etablera fler aktivitetshus och det finns lokaler förvärvade i det syftet. Bolaget ser här potential för vidare samverkan mellan kommun och bostadsbolag för att säkerställa såväl en hållbar drift som lokalförsörjningsfrågan.

Kortedala

Kortedala är ett av mellanområdena med högst andel äldre inom stadsområde Nordost. Av personer över 75 år i området bor 66 procent i ensamhushåll, vilket är den högsta andelen i stadsområdet. Kortedala har identifierats som ett potentiellt område för utvecklingsarbete gällande ofrivillig ensamhet.²⁸

I Kortedala bor också förhållandevis många barn mellan 1–5 år i trångboddhet. Hälften av alla barn i Kortedala i samma ålder bor i hushåll med låg ekonomisk standard. I området finns en fritidsgård för ungdomar, Kortedala mötesplats. En fritidsvaneundersökning från 2021 gjord på uppdrag av staden visar att ungdomar i området är ganska eller mycket nöjda med sin fritid.²⁹

Kortedala bedöms av socialförvaltningen Nordost vara ett område i behov av fler mötesplatser och aktiviteter, något befolkningen själva efterfrågat via kommunens hälsoguider. Likaså ser socialförvaltningen att området har behov av fler insatser och verksamheter för barn och unga efter skolan och på helger, liksom någon form av familjecentralsliknande verksamhet. Eftersom Kortedala inte utpekats som ett utsatt område menar socialförvaltningen att det sker färre satsningar där, något som blir problematiskt eftersom det blir svårare att bedriva ett förebyggande och främjande arbete.

Södra Angered

Södra Angered består av primärområdena Hjällbo, Hammarkullen och Eriksbo. Både Hjällbo och Hammarkullen klassas av polisen som särskilt utsatta områden. Södra Angered utgör det mellanområde med högst arbetslöshet i hela staden (18,4 procent) och lägst andel invånare med gymnasiebehörighet (61,7 procent).³⁰ Nära hälften av alla invånare har en

²⁷ Vårt Göteborg. *Stora satsningar på skola, fritid och arbete för framtidens Bergsjön*. 2022. [Stora satsningar på skola, fritid och arbete för framtidens Bergsjön » Vårt Göteborg \(vartgoteborg.se\)](#)

²⁸ Socialförvaltningen Nordost. *Behovsanalys folkhälsa, FCA och Hälsoporten i Nordost*. Göteborgs Stad, 2022.

²⁹ Enkätfabriken. *Fritidsvaneundersökning 2021*. Göteborgs Stad. [Fritidsvaneundersökning Göteborgs stad 2021 \(goteborg.se\)](#)

³⁰ Stadsledningskontoret. *Göteborgsbladet 2022 – områdesfakta stadsområde Nordost*. Göteborgs Stad, 2022.

låg ekonomisk standard. I Södra Angered har 74 procent av befolkningen utländsk bakgrund.

I Hammarkullen finns idag ett 500 kvadratmeter stort aktivitetshus som drivs av socialförvaltningen Nordost och Bostadsbolaget och är till för föreningar och boende i området. Här finns också ett Folkets Hus drivet av en ideell förening som dels arrangerar aktiviteter och arrangemang, dels erbjuder lokaler för uthyrning för såväl föreningar som privata arrangemang. I Hammarkullen finns även en Skola som arena, Nytorpsskolan (4–9), och en fritidsgård för ungdomar, Mixgården.

Socialförvaltningens hälsoguider ser ett behov av fler sociala insatser för kvinnor i Hammarkullen. Idag utreds Hammarkullen som en plats att utveckla en familjecentralsliknande verksamhet. Socialförvaltningen Nordost bedömer området som relativt mättat i förhållande till andra områden i fråga om mötesplatser. Bostadsbolaget anser däremot att det finns ett större behov än vad befintliga mötesplatser och aktivitetshus kan erbjuda. Likt andra områden i Nordost ser Bostadsbolaget att tillgången till lokaler inte är problemet utan svårigheterna ligger i samordnandet av verksamhet, vilket skulle kunna avhjälpas med större personella resurser. Bostadsbolaget ser också en brist på samhällsservice i Hammarkullen, en verksamhet som eventuellt hade kunnat rymmas i ett allaktivitetshus. Vad gäller aktivitetshuset i Hammarkullen upplevs den av föreningar som bristfällig i vissa områden, till exempel för dans. Här möter Folkets Hus det behovet men lokalhyran upplevs för dyr för många föreningar.

Socialförvaltningen Nordost bedömer att Hjällbo kan ha ett större behov av lokaler och mötesplatser än Hammarkullen. Här finns några få lokaler, bland annat en fritidsgård, men inte tillräckligt många. Det har funnits en mötesplats mitt på torget i Hjällbo centrum, men det är oklart hur framtiden ser ut för den. Socialförvaltningen har märkt av ett missnöje bland befolkningen när lokaler i området avvecklats. Hjällbo har också identifierats som ett potentiellt område för utvecklingsarbete utifrån ofrivillig ensamhet. Idag finns det en Skola som arena i Hjällbo, Berggårdsskolan (F-6).

Centrala Angered

Mellanområdet Centrala Angered består av primärområdena Rannebergen, Angereds Centrum och Agnesberg. Här finns en hög andel barnhushåll. Centrala Angered är ett av de mellanområden där lägst andel barn och unga är föreningsaktiva (39 procent). Tillsammans med Norra Angered är det också det mellanområde där barn och unga är minst nöjda med sin fritid.³¹

Rannebergen är det enskilda primärområdet med allra högst arbetslöshet i Göteborg (19,7 procent).³² Det är också ett område som av såväl socialförvaltningen Nordost som grundskoleförvaltningen och

³¹ Enkätfabriken. *Fritidsvaneundersökning 2021*. Göteborgs Stad. [Fritidsvaneundersökning Göteborgs stad 2021 \(goteborg.se\)](https://www.goteborg.se/fritidsvaneundersokning-2021)

³² Socialförvaltningen Nordost. *Behovsanalys folkhälsa, FCA och Hälsoeten i Nordost*. Göteborgs Stad, 2022.

bostadsbolagen beskrivs som eftersatt. Det pågår dock vissa processer i området. I januari invigs ett nytt aktivitetshus i Rannebergens centrum som utvecklats genom ett samarbete mellan Bostadsbolaget, idrotts- och föreningsförvaltningen, socialförvaltningen Nordost och föreningen Reningsborg. Här har en koordinator anställts som ska anordna aktiviteter med lokala föreningar. Idag har projektet finansiering som sträcker sig över tre år från Bostadsbolaget. Bostadsbolaget önskar att staden tar en större plats i projektet och lägger mer resurser på det för att säkerställa driften över en längre tid. Bostadsbolaget ser ett stort behov av fler aktiviteter och mötesplatser i området. Utöver aktivitetshuset finns två Skola som arena i Rannebergen, Rannebergsskolan (F-3) och Vättleskolan (4–9), samt en fritidsverksamhet för ungdomar som bedrivs av en lokal förening i området.

I Angereds Centrum finns idag både kulturhuset Blå Stället och även kulturhuset KulturATOM som är riktat till ungdomar mellan 16–20 år. På Blå Stället finns bland annat bibliotek, bio, teater, restaurang och medborgarkontor. Det är möjligt att såväl ta del av programverksamhet som att hyra lokaler, dock ej för privata festarrangemang. På KulturATOM finns mediarum, dansstudios, musikstudio, DJ-rum, replokaler, projektkontor och arrangemangslokal. Det drivs som ett samarbete mellan socialförvaltningen Nordost, kulturskolan i Angered och lokala föreningar.

Norra Angered

Mellanområdet Norra Angered består av primärområdena Lövgärdet och Gårdstensberget, också benämnt Gårdsten. Lövgärdet klassas av polisen som ett särskilt utsatt område, medan Gårdsten klassas som ett utsatt område. Norra Angered är ett av de mellanområden som väntas växa mest i befolkningsmängd under kommande år. Bland barn i förskoleålder (1–5 år) är 81 procent av utländsk bakgrund och 12 procent av deras föräldrar har en eftergymnasial utbildning. Norra Angered är det mellanområde i staden där flest andel elever inte är behöriga till gymnasiets yrkesprogram.³³ Barn och unga är här och i centrala Angered minst nöjda med sin fritid, i relation till övriga mellanområden.³⁴

Lövgärdet är ett område som prioriterats för hälsofrämjande arbete riktat mot äldre. Idag finns en fritidsgård i området, Ungdomsgården, samt en Skola som arena, Lövgärdesskolan (4–9). Det är den enda Skola som arena som har öppet även lördag och söndag kväll. Grundskoleförvaltningen ser att det på den här skolan framför allt finns ett stort fokus på idrott, något som lockar fler män än kvinnor i området. Hälsoguiderna ser ett behov av sociala insatser för kvinnor i Lövgärdet.

Socialförvaltningen Nordost ser att Gårdsten har behov av att utveckla familjecentralsliknande verksamhet. Gårdsten är också ett område där

³³ Socialförvaltningen Nordost. *Behovsanalys folkhälsa, FCA och Hälsohuset i Nordost*. Göteborgs Stad, 2022.

³⁴ Enkätfabriken. *Fritidsvaneundersökning 2021*. Göteborgs Stad. [Fritidsvaneundersökning Göteborgs stad 2021 \(goteborg.se\)](https://www.goteborg.se/fritidsvaneundersokning)

många unga rör sig under kvällstid. Förvaltningen anser därför att det finns behov av fler insatser och verksamhet för barn och unga efter skolan och på helger. Idag finns en fritidsgård i Gårdsten för ungdomar mellan 13–18 år som har öppet tisdagar-fredagar klockan 17.00-21.00. En ny skola ska byggas i området och dialoger mellan tjänstepersoner och föreningsliv har inletts för att möjliggöra att skolan blir en ny Skola som arena. Tanken är också att säkerställa redan i ett tidigt planeringsstadium att lokalen är anpassad efter invånarnas behov. Socialförvaltningen lyfter här vikten av att knyta an till de processer som redan påbörjats i området och de verksamheterna som redan finns. Det är också viktigt att skapa inkludering och dialog i uppbyggnaden av nya mötesplatser. Många föreningar tar ett brett socialt ansvar i samhället samtidigt som vissa drar sig undan från kommunen och dess verksamheter.

3.2.4 Stadsområde Sydväst

Mellanområden i stadsområde Sydväst

Stora Högsbo, Askim-Högsbo, Billdal, Södra Skärgården, Bratthammar-Näset-Önnered, Centrala Tynnered, Frölunda Torg-Tofta och Älvsborg.

Stadsområde Sydväst är ett område med stor geografisk variation med sin långa kuststräcka, sex öar med åretruntboende och miljonprogramsområden på tidigare åkermark. I området bor drygt 120 000 invånare som förväntas öka med 11 000 personer till år 2028. I området bor en högre andel barn och äldre jämfört med stadens genomsnitt. Sett till den genomsnittliga statistiken har boende i området en god hälsa och socioekonomiskt goda förhållanden. Andelen personer med eftergymnasial utbildning är något högre än stadens genomsnitt och så är även fallet för ungdomar med gymnasiebehörighet. Sydväst är dock det stadsområde med störst skillnader i livsvillkor. I stadsområdet finns socioekonomiskt starka områden, socioekonomiskt blandade områden och ett riskområde. På så sätt kan statistiken för stadsområdet i stort vara missvisande och det blir därför viktigt att se till förhållandena i varje mellanområde.³⁵

³⁵ Socialförvaltningen Sydväst. *Befolkning och behov i sydväst utifrån ett folkhälsoperspektiv*. Göteborgs Stad, 2022.

Socialförvaltningen Sydväst bedömer att störst behov av allaktivitetshus finns i de utsatta områdena, så som Stora Högsbo, Frölunda Torg-Tofta och Tynnered. Dessa områden har en högre arbetslöshet, trångboddhet och kriminalitet, varför insatser är särskilt relevanta. Här kan dock lokalisering av ett allaktivitetshus bli svårt då flera platser upplevs som otrygga. Även i Sydväst finns en viss ovilja att röra sig mellan områden. Detta gäller särskilt mellan Tynnered och Frölunda Torg-Tofta där det finns en social barriär. Socialförvaltningen lyfter också fram att även de socioekonomiskt starka områdena saknar en tillräcklig mängd mötesplatser. I dessa områden bor många ensamma äldre som har svårt att ta sig till mötesplatser som ligger längre bort. Det finns också en viss drogproblematik i de socioekonomiskt starka områdena vilket kan signalera en psykisk ohälsa.

Enligt socialförvaltningen Sydväst finns ett generellt behov av idrottshallar och lokaler med varierande utformning i stadsområdet. Det finns många föreningar som bedriver verksamhet men som har svårt att hitta lämpliga lokaler. Socialförvaltningen Sydväst menar att ett flertal projekt har runnit ut i sanden till följd av brist på lokaler och resurser. På så sätt blir det viktigt att ett allaktivitetshus kan möta dessa varierande behov och utformas därefter. Socialförvaltningen Sydväst lyfter också fram att det i ett allaktivitetshus bör finnas någon form av caféverksamhet eller möjlighet till att värma mat. I området finns idag en hög grad av samverkan som bör värnas i utformandet av ett allaktivitetshus.

Stora Högsbo

Stora Högsbo är ett socioekonomiskt blandat område där medellönen i genomsnitt är låg. Socialförvaltningen Sydväst identifierar Stora Högsbo som det mellanområde med störst andel utsatta människor i förhållande till resterande delar av stadsområdet. Här avses personer med stor risk för ohälsa, barnfamiljer med låg inkomst och äldre som lever i ensamhet. Stora Högsbo är även det område i hela Göteborg som har störst antal äldre.³⁶

Sett till de utmaningar socialförvaltningen har identifierat bland boende i Stora Högsbo är behovet av mötesplatser stora. I området finns redan flera välfungerande mötesplatser för olika åldrar. Frivilligcentralen Svängrummet drivs av Flatås kyrka och är en mötesplats öppen för samtliga grupper och åldrar. Besökare kan bland annat delta i

³⁶ Socialförvaltningen Sydväst. *Befolkning och behov i sydväst utifrån ett folkhälsoperspektiv*. Göteborgs Stad, 2022.

akvarellmålning, gympa, bokcirklar och samtal. Även Axelhuset vid Axel Dahlströms torg är öppet för samtliga boende i området. I lokalen finns bibliotek, öppen förskola och lokaler som går att hyras till föreningsmöten, fester och idrottsverksamhet. Enligt socialförvaltningen Sydväst möter Axelhuset besökarnas behov. Det kan finnas ett behov för ytterligare mötesplatser såsom ett allaktivitetshus, men detta bör inte konkurrera med befintlig verksamhet. Socialförvaltningen Sydväst menar att en möjlighet är att samverka med exempelvis Svängrummet och Axelhuset.

För tillfället finns inte Skola som arena i området och enligt översiktsplanen för Göteborg finns det i nuläget inget överskott av skolor. Detta kan motivera ett särskilt fokus på barn och unga i området i form av aktiviteter och mötesplatser.

Södra Skärgården

Södra Skärgården består av ett trettiotal öar, varav sex befolkas året runt. Ytterligare fem öar är bebyggda med fritidshus, där en ökande mängd används som delårsboenden. På öarna råder ett generellt trafikförbud för motordrivna fordon samtidigt som endast ett fåtal av öarna förbinds med broar.³⁷ I Södra Skärgården erbjuds och genomförs vissa idrottsaktiviteter, men ofta krävs resor till fastlandet.

I Göteborgs Stads lokala utvecklingsprogram för Västra Göteborg 2017 framgår det att befolkningen i Södra Skärgården upplever en brist på mötesplatser. Ungdomar på ön menar även att det råder en generell brist på kulturaktiviteter. I samtal med boende i området föreslås en variation av kulturaktiviteter såsom teater, musik, författarbesök och föreläsningar. Detta efterfrågas särskilt vintertid. På Styrso finns idag en kommunal fritidsgård, Ö-hålan.

Centrala Tynnered

Centrala Tynnered är ett mångkulturellt område med en stor andel barnfamiljer och unga vuxna. Området har tidigare varit särskilt utsatt men benämns idag som ett riskområde med socioekonomiska utmaningar. Med en arbetslöshet på 9,6 procent är Tynnered det område med näst störst arbetslöshet i stadsområdet. Socialförvaltningen Sydväst och ett flertal förvaltningar lyfter fram Tynnered som ett område med stora behov av mötesplatser med hänsyn till områdets utsatthet. I Göteborgs Stads behovsinventering framhålls behovet av bland annat föräldrastöd, läsfrämjande arbete, meningsfull fritid, mötesplatser samt livsstilsfrågor, främjande av psykisk hälsa och områdes- samt tillitsskapande arbete.³⁸

I Göteborgs Stads lokala utvecklingsprogram för Västra Göteborg 2017 framgår trygghetsfrågor som särskilt angelägna i centrala Tynnered. Boende i området oroas av gäng på gårdarna, mopedåkning samt

³⁷ Stadsdelsförvaltningen Västra Göteborg. Lokalt utvecklingsprogram 2017. Göteborgs Stad, 2017.

³⁸ Socialförvaltningen Sydväst. *Befolkning och behov i sydväst utifrån ett folkhälsoperspektiv*. Göteborgs Stad, 2022.

förekommande grövre kriminalitet och drogförsäljning.³⁹ Till följd av nedstängningen av fritidsgården Tyrolen har också mängden ungdomar som umgås utomhus, kring skolor och utanför Tynnered ökat.⁴⁰ Med anledning av rådande otrygghet önskar föräldrar och ungdomar fler aktiviteter i området. Detta för att både locka liv och rörelse till otrygga områden men även för att hindra ungdomar från att ansluta sig till kriminella gäng.

På uppdrag av Destination Tynnered, ett samarbete mellan Framtidenkoncernen, Stena Fastigheter och Volvo Cars har behovsanalysen The Summer Space 2022 tagits fram. I behovsanalysen framkommer ett generellt behov av mötesplatser i Tynnered i samtliga åldersgrupper, men i synnerhet bland vuxna och personer med varierande bakgrund.⁴¹ Det som generellt efterfrågas är öppna mötesplatser med rätt behovsanpassning. Familjebostäder menar också att det behövs fler idrottsanläggningar i området då de befintliga inte är fullskaliga, vilket gör att föreningar måste förflytta sig till andra områden. Som nämnts ovan stängdes fritidsgården Tyrolen utan ersättande lokaler, vilket har inneburit att behovet av mötesplatser för unga är stort i området. Detta behov är särskilt stort vintertid och boende önskar då möjligheten att kunna mötas inomhus. Nedstängningen har även lett till ett ökat tryck på kulturskolan i Tynnered som inte har möjlighet att möta behovet.⁴² Generellt ser lokalbefolkningen gärna att fler kulturevenemang sker i området istället för att de främst genomförs i centrum. Mot bakgrund av detta finns ett behov av lämpliga lokaler för kulturutövande och uppträdanden.

I Tynnered Centrum finns redan ett starkt engagemang och några pågående projekt. I området genomförs idag tidigare nämnda projektet Destination Tynnered med riktade insatser med fokus på jobb, skola, fritid och stadsutveckling. Satsningen bedöms av projektledare än så länge ha varit framgångsrik, särskilt när det gäller trygghet.⁴³ I området finns även Skola som arena på tre skolor; Frejaskolan (F-9), Vättedalsskolan (F-6) och Ängåsskolan (F-6). Grundskoleförvaltningen anser att Skola som arena fungerar bra på Frejaskolan då det är en större skola med anpassning för fritidsverksamhet och föreningar. Det finns dock ett stort tryck på idrottshallen i anslutning till Frejaskolan. Som nämnts ovan möts inte behovet av idrottsanläggningar i Centrala Tynnered. På Ängåsskolan fungerar Skola som arena något sämre då skolan är liten.

Frölunda Torg-Tofta

Frölunda Torg-Tofta är mellanområdet med högst arbetslöshet och lägst andel ungdomar med gymnasiebehörighet i stadsområdet. Mot bakgrund av det bedöms området vara socioekonomiskt utsatt. Precis som i Tynnered finns i Frölunda Torg-Tofta ett behov av bland annat föräldrastöd,

³⁹ Stadsdelsförvaltningen Västra Göteborg. Lokalt utvecklingsprogram 2017. Göteborgs Stad, 2017.

⁴⁰ The Summer Space. *The Summer Space 2022*.

⁴¹ The Summer Space. *The Summer Space 2022*.

⁴² The Summer Space. *The Summer Space 2022*.

⁴³ Vårt Göteborg. Destination Tynnered vill skapa en mer attraktiv stadsdel. Göteborgs Stad. [Destination Tynnered vill skapa en mer attraktiv stadsdel » Vårt Göteborg \(vartgoteborg.se\)](#)

läsfrämjande arbete, meningsfull fritid, mötesplatser samt livsstilsfrågor, främjande av psykisk hälsa och områdes- samt tillitsskapande arbete.

I samtal med socialförvaltningen Sydväst, andra förvaltningar och bostadsbolagen framkommer bilden av Frölunda Torg-Tofta som ett utmanat område i behov av fritidsaktiviteter. Socialförvaltningen Sydväst bedömer att behovet av allaktivitetshus är störst i områden med hög arbetslöshet, vilket motiverar en placering i Frölunda Torg-Tofta.

Den samstämmiga uppfattningen är dock att det i området redan finns en stor mängd insatser och mötesplatser. Frölunda kulturhus riktar sig till invånare i alla åldrar och har ett brett utbud av aktiviteter såsom dans, teater, öppen verkstad, föredrag och samtal. I anslutning till kulturhuset finns även idrottshallar, Frölundabadet och Frölunda bibliotek. Ungdomens hus 1200 kvadrat vid Frölunda Torg har ett öppet anslag där ungdomars idéer och engagemang står i fokus. Ungdomarna kan själva boka in sig i verksamhetens olika lokaler och ta sig in i byggnaden med hjälp av passerkort. I området finns Mor Livas stig som är en aktivitetsbaserad daglig verksamhet vid Frölunda Torg. Svenska kyrkan bedriver frivilligcentralen M43 med ett varierande utbud av aktiviteter för daglediga. På Skola som arena på Frölundaskolan (F-9) erbjuds pyssel, läxhjälp och idrottsaktiviteter, samtidigt som barnen har nära till Ungdomens hus 1200 kvadrat. Med detta sagt är Frölunda Torg-Tofta fortsatt ett område med socioekonomiska utmaningar, men sett till aktiviteter och mötesplatser kan området betraktas som mättat. Dessutom finns det goda möjligheter att öppna upp befintliga verksamheter för att erbjuda ett bredare utbud och lägre trösklar till deltagande. Poseidons uppfattning är att både Frölunda kulturhus och 1200 kvadrat skulle kunna utvecklas mer i linje med allaktivitetshus-modellen.

4 Möjligheter till genomförande

I detta avsnitt kommer möjligheter till genomförande av allaktivitetshus att redovisas, med utgångspunkt i resultatet från behovskartläggningen och de intervjuer som genomförts med förvaltningar och bostadsbolag. Här diskuteras bland annat lokalfrågan, driftsansvar och upplägg för allaktivitetshus.

Eftersom det huvudsakliga uppdraget handlar om behovskartläggningen av allaktivitetshus har utredningen fokuserat på detta. Avsnittet om möjligheter till genomförande kan användas som en utgångspunkt i det fortsatta arbetet men inte betraktas som fullständigt utrett. Då varje geografiskt område har sina särskilda lokala förutsättningar innebär det att olika upplägg för genomförande kan komma att vara mest lämpliga i olika områden. När politiken har pekat ut vilka områden som kan komma att vara aktuella för tillskapandet av allaktivitetshus går det sedan att utifrån de specifika förutsättningarna och vidare utredning överväga vilken typ av lokal och upplägg som passar bäst i det enskilda området.

I övervägandet av vilka områden som kan vara lämpade för ett allaktivitetshus bör hänsyn tas till civilsamhällets ställning i de respektive områdena. Eftersom verksamheten i stor utsträckning syftar till att vara självorganiserande, där kommunen snarare är en möjliggörare än en alltför aktiv part, förutsätts det att området har ett starkt och vitalt föreningsliv. Här finns också anledning att vidare utreda behov av eventuell anpassning av föreningsstöd som kan möjliggöra för föreningar att genomföra aktiviteter och program i ett allaktivitetshus.

En viktig förutsättning oavsett hur allaktivitetshusen ser ut och vem som ansvarar för dem handlar om att säkerställa en god samverkan med såväl andra verksamhetsangränsande nämnder som lokala föreningar och bostadsbolag. För att resultatet ska bli så bra som möjligt behöver allaktivitetshusen fungera på ett kompletterande sätt i relation till befintlig verksamhet snarare än konkurrerande.

4.1 Samnyttjan och samlokalisering

Idag utgår den strategiska planeringen av stadens lokalförsörjning i Göteborgs Stads program för lokalförsörjning 2020–2026. Det övergripande målet i programmet är att lokalförsörjningen av kommunal service är i balans över tid. Kommunal service ska såväl vara rätt dimensionerad och rätt lokaliserad som ekonomiskt, socialt och ekologiskt hållbar.

Ett av målen i Göteborgs Stads program för lokalförsörjning 2020–2026 handlar om att stärka förutsättningarna för stadens parter att samnyttja och samlokalisera. Stadsledningskontoret har nyligen även tagit fram ett förslag till ny policy för samnyttjan och samlokalisering av kommunala verksamhetslokaler i Göteborg. Om policyn godkänns föreslås det

befintliga programmet för lokalförsörjning 2020–2026 utgå. Såväl det befintliga programmet som förslaget till ny policy syftar till att stärka förutsättningarna för en förbättrad samnyttjan och samlokalisering. Fördelarna handlar framför allt om minskade ekonomiska kostnader för olika verksamheter, att fler invånare kan mötas på samma plats under en större del av dagen samt att det ekologiska fotavtrycket minskar.

Några av utmaningarna som medförs framför allt i samnyttjande av lokaler, men även vid samlokalisering, handlar om praktikaliteter och ansvarsfördelning. Det är därför viktigt att det finns ett fungerande samarbete och ett förtroende mellan verksamheterna som ska samnyttja eller samlokalisera en lokal. Olika verksamheter har dock olika behov. När målkonflikter uppstår kan det vara svårt att göra avvägningar av vilka intressen som ska prioriteras. Stadsledningskontorets bedömning är att frågan vid behov ska lyftas till berörda nämnder eller bolagsstyrelser för dialog kring hur situationen kan hanteras. Kopplat till detta behöver hänsyn också tas till vilka verksamheter som samnyttjar eller samlokaliserar en lokal. När verksamheternas syften går i linje bedöms det vara enklare att bedriva ett samarbete med lägre risk för målkonflikter.

4.1.1 Skola som arena

När det gäller möjligheter till samnyttjan av lokaler finns olika alternativ för genomförande. Det behöver handla om en lokal som inte nyttjas hela dagarna, varje dag och som har potential att vara öppen och tillgänglig för allmänheten och föreningar. Med hänsyn till hur allaktivitetshusen i Malmö stad verkar i skolor runt om i staden är en möjlighet att inkorporera allaktivitetshus i skollokaler. I dag bedriver Göteborgs Stad Skola som arena i 20 skolor runt om i staden, framför allt i stadsområdena Nordost och Hisingen.

Fördelarna med att införliva allaktivitetshus i Skola som arena är bland annat att projekten bedöms ha någorlunda samma målbild, det vill säga att skapa en mötesplats i de områdena med störst behov. Skolor finns i nästan alla primärområden i staden vilket skapar goda möjligheter att finna lokaler. Skolor har en legitimitet i samhället och ses ofta som en trygg plats för såväl barn som vuxna. Därtill är projektet Skola som arena ett etablerat koncept som har potential att utvecklas. Det kan många gånger vara positivt att hellre utveckla befintliga initiativ snarare än att starta upp nya projekt som är fränkopplad befintlig verksamhet.

Det finns dock också en del nackdelar. Skola som arena är idag inriktat på barn och elever och är tänkt att fungera som en trygg plats för dem. En breddad målgrupp kan på ett sätt vara positivt för att verka mer generationsöverskridande, samtidigt finns risk att barnfokuset utarmas när aktiviteterna inte är inriktade på barn och unga i samma omfattning. Lokalernas huvudsakliga syfte är att bedriva skolaktivitet och det är viktigt att den verksamheten fredas. Att skollokaler inte är tillgängliga under dagtid bedöms som negativt utifrån målgruppen daglediga, såsom

pensionärer, arbetslösa, föräldralediga och sjukskrivna personer. Skolans lokaler kan både möjliggöra och begränsa vilka aktiviteter som kan arrangeras inom ramen för ett allaktivitetshus. I vissa fall finns exempelvis hemkunskapssalar och idrottshallar medan det i andra fall främst finns möblerade klassrum.

Under intervjuer med olika tjänstepersoner som arbetar med Skola som arena finns delade meningar om huruvida det är en önskvärd väg framåt att utveckla Skola som arena till allaktivitetshus. För att det ska finnas möjlighet att utveckla Skola som arena och bredda målgruppen till fler åldrar behöver dels de fysiska förutsättningarna på skolan finnas på plats, dels fler personella resurser. Det handlar alltså om lokaler som passar ändamålet och att det finns minst en koordinator per skola som kan sköta det utökade uppdraget och säkra att samverkan fungerar. Skola som arena betraktas av dess processledare som ett mobiliserande koncept medan allaktivitetshus ses mer som en verksamhet. Här anses alltså allaktivitetshus kunna utgöra en verksamhet som inryms under Skola som arena i vissa skolor där rätt förutsättningar råder, det vill säga där det finns lämpliga lokaler och ytterligare tillsatt personal. Skola som arena har växt snabbt under de senaste åren. I första läget har elever varit i fokus, därefter har verksamheten kunnat involvera vårdnadshavare, senare lokalsamhället. De Skola som arena som har verkat en längre period och hunnit grunda sig i sitt närområde kan därmed ha större potential att vara mogen att bredda sin målgrupp.

Hos socialförvaltningen Centrum lyfts under intervjun möjligheten att utveckla även gymnasier och universitet till Skola som arena. Här bedöms det finns större potential att nå målgruppen unga vuxna som möjligtvis kan uppleva en högre tröskel inför att gå in i en grundskolas lokaler för fritidsaktiviteter. En konkret lokal som grundskoleförvaltningen bedömer vara särskilt lämplig att kunna inhysa en verksamhet i form av allaktivitetshus är den nya Lundbyskolan som kommer vara färdig för inflyttning inom ett par år. Här finns idag planer på att skapa en Skola som arena. Då Lundbyskolan ännu inte har öppnat upp dörrarna är möjligheten att forma verksamheten större, till exempel för att bredda den tilltänkta målgruppen för Skola som arena. Socialförvaltningen Nordost lyfter i sin intervju även möjligheten att nyttja andra lokaler så som gamla Lundby gymnasium och utveckla till en deltagardriven mötesplats.

4.1.2 Kulturhus och idrottshallar

Då kultur- och idrottsverksamhet är typexempel på fritidsaktiviteter som skulle kunna förekomma i ett allaktivitetshus bör frågan om huruvida befintliga kulturhus och idrottshallar skulle kunna samnyttjas med allaktivitetshus lyftas. En positiv aspekt är att befintliga kommunala lokaler kan nyttjas i större utsträckning och att det redan finns en kännedom om verksamheterna i närområdena. Det kan dock av naturliga skäl finnas begränsningar i kulturhusens lokaler när det gäller exempelvis

idrottsutövande och i idrottshallarnas lokaler när det gäller exempelvis kulturutövande.

Bland de befintliga lokaler som i intervjuer nämnts som möjliga att arbeta vidare med i form av allaktivitetshus har bland annat Sjumilahallen och det nya kulturcentret i Biskopsgården kommit på tal. Sjumilahallen i Biskopsgården var från början tänkt att fungera som allaktivitetshus, men har i realiteten kommit att bli en idrottshall. Att göra ett omtag och nylansering av lokalen är en möjlig väg framåt, förutsatt att planering sker om hur den befintliga verksamheten kan omhändertas på ett bra sätt. På Vårväderstorget i Biskopsgården finns också planer på att bygga ut ett nytt kulturcenter där socialförvaltningen Hisingen och grundskoleförvaltningen är involverade med Skola som arena och kulturskolan. Ett IOP-avtal⁴⁴ är på plats med föreningen Meeting Plays. Här finns potential att inhysa en allaktivitetsverksamhet.

Oavsett vilka lokaler som skulle kunna komma att inhysa ett allaktivitetshus finns det olika skäl för eller emot vilken förvaltning som ska vara driftansvarig för verksamheten. Den frågan kommer att hanteras vidare i avsnitt 4.4. En möjlig väg framåt hade kunnat vara att skapa ett allaktivitetstänk i mindre skala i befintliga verksamheter, det vill säga att bredda utbudet av möjliga aktiviteter och utöka det demokratiska inflytandet hos besökarna. Det är också möjligt att öppna upp för allaktivitetshus vissa tider på utvalda dagar utan att det per automatik behöver vara tillgängligt hela dagarna.

4.2 Samarbete med bostadsbolagen

I kommunfullmäktiges budget för 2020 fastställdes en ambition om att ingen del av staden ska finnas med i polisens lista över särskilt utsatta områden år 2025. I kommunfullmäktiges budget för 2023 har målsättningen reviderats till att det inte ska finnas särskilt utsatta områden 2030 och inga utsatta områden 2035. I arbetet mot denna målsättning har Framtidenkoncernen AB fått ett tydligare ansvar för social hållbarhet. Framtidenkoncernen har tagit fram en strategi för utvecklingsområden (en annan benämning på särskilt utsatta områden) för år 2020–2030 som gäller för Förvaltnings AB Framtiden och samtliga dotterbolag i koncernen.⁴⁵ I och med detta breddade sociala ansvar som bostadsbolagen fått ligger det ännu tydligare även i deras intresse att områdena är trygga. Utöver allaktivitetshusens potential att tillgängliggöra fler lokaler och utöka det demokratiska inflytandet kan de också utgöra en mötesplats och hjälpa till att bidra till en meningsfull fritid för lokalbefolkningen. Detta bedöms vara viktiga delar i den sociala hållbarheten.

⁴⁴ IOP står för idéburet offentligt partnerskap och är ett avtal som kan tecknas mellan den offentliga sektorn och en eller flera idéburna organisationer, i det fall varken ett traditionellt föreningsbidrag eller upphandling ses som en lämplig form.

⁴⁵ Framtiden. Framtidenkoncernens strategi för utvecklingsområden 2020-2030. Göteborgs Stad, 2020. [Framtidenkoncernens strategi för utvecklingsområden 2020-2030 \(goteborg.se\)](https://www.goteborg.se/om-goteborg/utveckling-och-planering/strategi-for-utvecklingsomraden-2020-2030)

De kommunala bostadsbolagen inom Framtidenkoncernen bedriver idag ett flertal projekt som mer eller mindre liknar allaktivitetshus. Det handlar både om större och mindre mötesplatser för såväl deras hyresgäster som andra boende i området. Några exempel som tidigare nämnts är det befintliga aktivitetshuset i Hammarkullen och det tillkommande aktivitetshuset i Rannebergen som drivs av Bostadsbolaget i samarbete med socialförvaltningen Nordost. Under intervjuerna med bostadsbolag i samband med denna kartläggning har det i flera distrikt bland olika bostadsbolag uttryckts intresse av att fortsätta samarbeten med kommunens förvaltningar i form av aktivitetshus eller liknande. Bostadsbolaget i Biskopsgården har redan idag planer på att etablera en mötesplats på markplan i ett bostadshus vid Friskväderstorget och ser positivt på möjligheten att kommunen kan stå som huvudman för mötesplatsen medan bostadsbolagen står för lokaler. Även hos Familjebostäder i Bergsjön har olika lokaler förvärvats i syfte att skapa nya mötesplatser och aktivitetshus, bland annat det tidigare biblioteket i Bergsjöns centrum som är 1 000 kvadratmeter stort. Familjebostäder ser positivt på möjligheten att samverka, i form av att exempelvis en förvaltning bemannar lokalerna samtidigt som bostadsbolagen står för lokalerna. Familjebostäder ser här socialförvaltningen Nordost som en naturlig samarbetspartner.

De lokala bostadsbolagen bedöms ha värdefulla erfarenheter som är relevanta för etableringen av ett allaktivitetshus i ett visst område. Bostadsbolagen har en god lokalförankring då de arbetar uppdelat i olika distrikt. De bedöms även ha en god kännedom kring tillgängliga lokaler i respektive bostadsområde och var en mötesplats lämpligast placeras. En risk i samverkan med bostadsbolagen är skillnaden i vision och syfte då de ingår i en fastighetskoncern. Deras huvudsakliga syfte är i grunden att utveckla och erbjuda bostäder till stadens invånare. Utöver detta arbetar de även med trygghetsfrågor och service för hyresgästerna. I samtal med ett av bostadsbolagen lyfter de fram att utvecklandet av mötesplatser främst sker till följd av det utökade sociala ansvaret som tillkommit på uppdrag från Göteborgs Stad. Detta innebär att varaktigheten av bostadsbolagens mötesplatser är oviss och de kan komma att omvandlas till lägenheter i framtiden om de politiska prioriteringarna förändras.

4.3 Nybyggnation av lokaler

En annan möjlighet till genomförande av allaktivitetshus är genom nybyggnation. Då det i uppdragets motivering framgår att lösningar inom det befintliga lokalbeståndet ska utredas i första hand så redovisas lösningen enbart på ett översiktligt sätt.

En fördel i nybyggnation är att det går att skapa flexibla lokaler som passar verksamheten. I det fall exempelvis ett medborgarkontor eller café ska samlokaliseras i lokalerna går det att tillgodose behov kring planlösning och liknande från början. Det är också möjligt att skapa en attraktiv och tillgänglig lokal som är anpassad efter behov och önskemål från

lokalbefolkningen. En nybyggd lokal kan i vissa fall ha en större dragningskraft vilket kan vara positivt som del i marknadsföringen av verksamheten.

Nybyggnation innebär samtidigt en betydligt mer tids- och resurskrävande lösning med många led och aktörer som behöver involveras i processen. Det kan komma att ta många år innan verksamheten är i drift. I många områden är också de praktiska möjligheterna till nybyggnation begränsade till följd av den befintliga bebyggelsen.

4.4 Driftsansvar

I frågan om driftansvar för ett allaktivitetshus i Göteborg blir syftet med verksamheten central. Avsaknaden av en tydlig syftesformulering tillåter respektive förvaltning att tolka begreppet allaktivitetshus utifrån eget reglemente och uppdrag. Detta behöver i sig inte vara negativt men en möjlig konsekvens blir att ansvarig förvaltning i för stor utsträckning präglar allaktivitetshusets utformande. Innan en tydlig syftesformulering och definition finns på plats blir det även svårare att utifrån uppdrag och ansvarsområde föreslå vilken förvaltning som bäst lämpar sig för ett driftansvar.

Ett allaktivitetshus förväntas tillgodose ett samlat behov hos befolkningen i ett specifikt geografiskt område. Eftersom det handlar om befolkningens övergripande behov blir frågan gränsöverskridande i förhållande till nämndernas ansvarsområden. Detta blir särskilt tydligt i den stora variation av behov som lyfts fram av olika förvaltningar och kommunala bolag. Att etablera ett allaktivitetshus kan dock inte förväntas innebära en universallösning som täcker alla behov som kan finnas i ett område samtidigt. Medan ett allaktivitetshus kan vara en passande verksamhet i vissa områden kan det finnas andra områden där exempelvis etablering av en traditionell idrottshall är mer lämpad.

I avsnitten nedan diskuteras kulturförvaltningens bedömning av för- och nackdelar med att driftansvaret för eventuella allaktivitetshus tillfaller socialnämnderna, kulturnämnden, idrotts- och föreningsnämnden, nämnden för demokrati och medborgarservice, grundskolenämnden samt de kommunala bostadsbolagen. Frågan om samverkan via IOP-avtal behandlas också. Värt att notera är att ansvarsfrågan och de olika alternativ till driftsformer som diskuteras inte har förankrats eller stämts av med de övriga förvaltningarna, detta då utredningens fokus och det huvudsakliga uppdraget handlat om att ta fram en behovskartläggning. Nedanstående diskussion kan snarare ses som ett kunskapsunderlag och ett samlat resonemang om hur konceptet allaktivitetshus överensstämmer med uppdragen hos stadskoncernens olika verksamheter samt vilka konsekvenser olika val av driftsansvariga kan komma att medföra.

4.4.1 Socialnämnderna

Innan omorganiseringen vid årsskiftet 2020/2021, då Göteborgs Stads stadsdelsnämnder lades ned, hade ansvaret för allaktivitetshus på ett naturligt sätt kunnat tillfalla stadsdelsnämnderna. Detta eftersom de hade det ”yttersta ansvaret för befolkningen” i respektive stadsdel och en god lokalkännedom. Idag har stadsdelsnämndernas tidigare ansvarsområden delats upp på de nya socialnämnderna samt flertalet andra nämnder. Det yttersta befolkningsansvaret kan således beskrivas som utspritt inom Göteborgs Stad.

Då det i nuläget finns fyra socialnämnder som fortsatt är organiserade utifrån geografiska områden kvarstår här den lokala förankringen. Resterande nämnder i staden organiseras stadsövergripande utifrån verksamhetsområden, vilket gör socialnämndernas geografiska inriktning unik. Ett allaktivitetshus går även i linje med socialförvaltningarnas uppdrag och arbete inom folkhälsa, fritidsverksamhet och trygghetsfrågor samt deras mål om att erbjuda aktiviteter och mötesplatser som ger barn och unga en betydelsefull fritid. Socialförvaltningarna arbetar aktivt med utmaningar som präglar många utsatta områden i staden, i fråga om exempelvis arbetslöshet, social utsatthet och isolering, kriminalitet samt segregation. De har också en god kontakt med det lokala civilsamhället, vilket skapar förutsättningar att lyfta och utveckla gräsrotsinitiativ.

Både det befintliga aktivitetshuset i Hammarkullen och det tillkommande aktivitetshuset i Rannebergen drivs av socialförvaltningen Nordost i samarbete med Bostadsbolaget. De utgör exempel på en form av allaktivitetshus som socialförvaltningarna redan idag driver. Med socialnämnderna som driftsansvariga finns möjlighet att utveckla det pågående arbetet och bygga vidare på befintlig kunskap i stället för att en annan nämnd börjar om från början. Flera av bostadsbolagen ser positivt på nya liknande samarbeten som aktivitetshusen, där Göteborgs Stad står som huvudman med bostadsbolagen som samverkanspart.

Fördelen med socialnämnderna som huvudman blir att de inte är inriktade på en viss verksamhet eller en viss målgrupp såsom andra nämnder. De har därmed goda förutsättningar att bidra med ett helhetstänk och skapa en mer öppen och mångfacetterad mötesplats. Om allaktivitetshusens främsta syfte handlar om att tillgodose mötesplatser utan en specifik målgrupp samt bidra till en ökad trygghet i området och förbättrad folkhälsa ses socialnämnderna som en lämplig driftsansvarig.

4.4.2 Idrotts- och föreningsnämnden och kulturnämnden

Med hänsyn till att kulturutövande och idrottande väntas vara vanligt förekommande aktiviteter i ett allaktivitetshus är det naturligt att överväga idrotts- och föreningsnämnden eller kulturnämnden som driftsansvariga. I och med att kulturnämnden tilldelades uppdraget att kartlägga behovet av allaktivitetshus signalerar kommunfullmäktige att kulturnämnden kan vara

lämplig att ansvara för insatsen. Denna uppfattning stärks i och med Göteborgs Stads nya budget för 2023 där kulturnämnden uppdrogs att i samverkan med Higab påbörja planerandet av ett kulturhus och allaktivitetsarena i Biskopsgården.

Fördelen med idrotts- och föreningsnämnden såväl som kulturnämnden som driftansvarig är att förvaltningarna erbjuder en del av den spetskompetens som kan gynna ett allaktivitetshus utifrån verksamhetsfrågorna. Inom ramen för respektive verksamhetsinriktning arbetar båda förvaltningarna mot samtliga målgrupper i staden. De har även en god kontakt med civilsamhället och privata aktörer inom sina områden. I exemplet Regnbågshuset var föreningar och externa engagemang avgörande för uppstarten och utformandet av den nya verksamheten. På samma sätt bedöms det både hos idrotts- och föreningsförvaltningen och kulturförvaltningen finnas förutsättningar att generera engagemang från relevanta föreningar inom verksamhetsområdena.

Båda dessa nämnder har ett stort utbud av lokaler i sitt bestånd som idag nyttjas för diverse idrottande och kulturutövande. Här finns dock en viktig distinktion då idrotts- och föreningsnämnden är en investerande nämnd, som därmed har andra organisatoriska och ekonomiska förutsättningar att förvalta lokaler än kulturnämnden. Detta speglas också i ändamålsbeskrivningarna i respektive nämnds reglemente. I kulturnämndens reglemente klarläggs nämndens verksamhetsområde och uppgifter. Här ligger fokus på den verksamhet som ska bedrivas. I motsvarande avsnitt i idrotts- och föreningsnämndens reglemente finns utöver motsvarande skrivningar om verksamhet även ett tydligt ansvar kopplat till förvaltandet, utvecklandet och upplåtandet av nämndens anläggningar.

Som nämnts i föregående avsnitt om samnyttjande finns alternativet att öppna upp befintliga verksamhetslokaler, såsom exempelvis kulturhus och idrottshallar. Här finns erfaren personal och lokalerna är ändamålsanpassade efter sina respektive verksamheter. Det finns dock en risk att allaktivitetshuset kan uppfattas konkurrerande med ordinarie programverksamhet och det kan komma att vara otydligt för besökaren vad allaktivitetshuset innebär i relation till respektive kultur- och idrottsverksamhet. Med såväl idrotts- och föreningsförvaltningen som kulturförvaltningen som driftansvarig uppstår också risken att förvaltningen i hög grad präglar allaktivitetshusets utformande. I fallet med Sjumilahallen, som drivs av idrotts- och föreningsförvaltningen, fanns en ambition om att etablera ett allaktivitetshus, men verksamheten kom att bli mer av en idrottshall. Även med kulturförvaltningen som driftansvarig finns risken att ett allaktivitetshus färgas av förvaltningens huvudsakliga verksamhet. Syftet och definitionen av ett allaktivitetshus måste i sådana fall tydligt särskiljas från exempelvis kulturhus och bibliotek.

I definitionen av allaktivitetshus betonas det offentliga roll som juridisk ansvarig men samtidigt helt eller delvis frikopplad från verksamhetens

innehåll. I linje med denna definition kan allaktivitetshus relateras till idrotts- och föreningsförvaltningens lokalförmedlingstjänst. Förvaltningen ansvarar för uthyrning av kommunens lokaler till förenings- och kulturlivet. Lokalförmedlingens kriterier kring vem som får hyra lokaler via denna tjänst går dock inte i linje med syftet om låga trösklar för deltagande. Lokaler hyrs endast ut till befintliga föreningar under minst ett år eller tills vidare. Detta begränsar privatpersoners tillgänglighet samt skapandet av spontana och föränderliga mötesplatser.

Ett möjligt handlingsalternativ är att skapa ett större ”allaktivitetstänk” i befintliga verksamheter, genom att öppna upp för fler deltagarinitiativ och fler möjliga aktiviteter under åtminstone vissa tider och vissa dagar. Det är ett mer varsamt förslag som förvisso inte skapar fler mötesplatser men som ökar på medborgarinflytandet och har potential att möta behov som idag inte tillgodoses i relation till befintlig programverksamhet på kulturhusen och idrottshallarna.

4.4.3 Nämnden för demokrati och medborgarservice

Demokrati och medborgarservice har ett brett uppdrag kopplat till medborgarservice, rådgivning och överförmyndarverksamhet. De arbetar mot samtliga som bor, besöker och verkar i Göteborg. Förvaltningen är många gånger invånarnas första ingång till vägledning och information om kommunens tjänster och verksamheter. Här spelar medborgarkontoren en viktig roll och deras utspridda lokalisering bidrar till att distansen mellan kommunen och invånare minskar. Utöver att få information om kommunens verksamheter kan invånare bland annat ta del av aktiviteter som läxhjälp och språkcafé på medborgarkontoren.

Enligt nämndens reglemente ansvarar de för att skapa förutsättningar för invånarnas demokratiska delaktighet och inflytande i samskapande med nämnder och andra aktörer. Dessutom arbetar förvaltningen med att upprätthålla och utveckla lokala nav för stärkandet av lokal demokrati och deltagande. Till följd av förvaltningens erfarenhet av en mångsidig och föränderlig service till invånarna samt deras lokalkännedom bedöms de som ett möjligt alternativ som driftansvariga. Deras breda uppdrag dockar an väl med det lokalt förankrade och verksamhetsöverskridande koncept som allaktivitetshusen syftar till att skapa.

Förvaltningens nystartade Regnbågshuset är en god källa för erfarenhetsutbyte. I samtal med projektansvarig för Regnbågshuset har både utmaningar under processen och välfungerande arbetssätt lyfts fram. Dessa erfarenheter och lärdomar är viktiga att ha med sig i utformandet av framtida allaktivitetshus. Vare sig det är som driftansvarig eller som samverkanspartner blir det viktigt att involvera förvaltningen för att lära av processen kring Regnbågshuset.

4.4.4 Grundskolenämnden

I det fall allaktivitetshus etableras som en verksamhet inom ramen av Skola som arena finns det anledning att överväga grundskolenämnden som möjlig driftsansvarig. Bland fördelar ingår att nämnden och förvaltningen har ett befintligt och inrättat koncept att arbeta vidare med. Verksamheten kan också anpassas utifrån de förutsättningar som råder på respektive skola som kan komma att bli aktuell att inhysa ett allaktivitetshus. Här finns ett redan etablerat samarbete mellan grundskoleförvaltningen med föreningar i området och en god kännedom om lokalbefolkningen.

En nackdel i att ha grundskolenämnden som driftsansvarig handlar om att det finns en tydlig målgrupp för deras verksamheter, nämligen barn och ungdomar i grundskoleålder. Allaktivitetshusen syftar till att bjuda in en bredare målgrupp än så till sin verksamhet. Även om det inte är uteslutet att grundskolenämnden kan bredda sin målgrupp, inte minst när det gäller exempelvis vårdnadshavare till barn och elever, kan det vara svårt att komma ifrån nämndens huvudsakliga grunduppdrag. Precis som risken att kulturnämnden eller idrotts- och föreningsnämnen skulle kunna komma att prägla allaktivitetshusen utifrån sin huvudverksamhet finns också risk att grundskolenämnden kommer att prägla allaktivitetshusen genom ett större fokus på barn och unga. Huruvida det är en nackdel eller inte beror på hur allaktivitetshusen ämnas att användas och om det är just barn och unga som verksamheten särskilt vill rikta in sig på.

4.4.5 Kommunala bostadsbolag

Idag finns vissa lokaler för gemensamt bruk som drivs av kommunala bostadsbolag på egen hand. Framtidenkoncernens tillkomna ansvar för social hållbarhet och den framtagna strategin för utvecklingsområden går i linje med utvecklandet av allaktivitetshus som ett sätt att öka tryggheten och skapa en mer meningsfull fritid för lokalbefolkningen (se även avsnitt 4.2). De kommunala bostadsbolagen är de största fastighetsägarna i många av Göteborgs socioekonomiskt utsatta områden, vilket blir relevant om ett allaktivitetshus ska komma att placeras där. Utöver det allmängiltigt positiva i att ett lokalsamhälle blir mer socialt hållbart går insatsen också i bostadsbolagens egna intressen att säkerställa att deras hyresgäster trivs och vill bo i sina bostadsområden.

En nackdel i att låta bostadsbolagen ha ansvaret på egen hand är att deras verksamheters huvudsyfte är att utveckla och erbjuda bostäder. Här blir alltså långsiktigheten i insatsen mer osäker då etablerande av allaktivitetshus inte kan betraktas vara del av verksamhetens kärnmodell. I det fall ett lokalt bostadsbolag står som huvudman för en verksamhet, snarare än staden, kan det också skapa en osäkerhet hos målgruppen om huruvida verksamheten är till för alla eller bara för hyresgäster hos det aktuella bostadsbolaget.

4.4.6 IOP-avtal

Idéburet offentligt partnerskap (IOP) är ett avtal som ingås mellan en eller flera idéburna organisationer och den offentliga sektorn. Det bör främst användas om Göteborgs Stad och den eller de organisationer som är intresserade av samarbete ser att ingen av dem självständigt löser utmaningen det handlar om.⁴⁶ En möjlighet är att en lokal förening får uppdraget att samordna drift och aktiviteter i ett allaktivitetshus medan staden bidrar till verksamheten på andra sätt. För att IOP ska fungera på ett ändamålsenligt sätt krävs en välfungerande dialog, en samsyn kring mål och målgrupp, en gemensam styrning av syfte och mål, att varje part ansvarar för sina verksamheter som är del av partnerskapet och en samfinansiering där både material och immateriella resurser räknas. I områden med ett starkt civillsamhälle som aktivt driver frågan om fler mötesplatser bedöms det finnas bättre förutsättningar för ett sådant upplägg.

I avtalet som tecknas behöver det finnas tydliga angivelser om exempelvis hur samarbetet ska fungera, vilka resurser respektive part ska bidra med, hur länge avtalet gäller och hur tvistefrågor ska lösas. En nackdel med IOP handlar om att stadens kontroll över verksamheten till viss del försvinner. Att en förening ansvarar för drift kan vara såväl positivt som negativt från invånarens perspektiv, bland annat beroende på lokalbefolkningens inställning till föreningen i fråga. Här är det viktigt att samarbeta med föreningar med breda anslag och högt förtroende i lokalsamhället. Eftersom det kan vara andra föreningar som kommer att verka i allaktivitetshuset är det viktigt att det finns en hög tillit så att inte föreningen med ett IOP upplevs särbehandlad och får fördelar utifrån sin roll. Att teckna ett IOP-avtal som avser delar av verksamheten utan att det handlar om hela driften är också en möjlighet, i form av exempelvis caféverksamhet. Även om ett IOP-avtal ingås behöver det finnas en nämnd som ansvarar för verksamheten och avtalet för stadens räkning.

5 Slutsatser

Under de genomförda intervjuerna har ett särskilt stort behov av mötesplatser eller annan samhällsservice pekats ut i flera områden i staden. Dessa områden har lyfts fram till följd av en socioekonomisk utsatthet, risk för låg folkhälsa eller till följd av en brist på generella insatser från staden. I Kallebäck är utbudet av samhällsservice i princip obefintligt. Behovet av mötesplatser, hälsofrämjande insatser och generell samhällsservice möts inte. Däremot betraktas området inte vara socioekonomiskt utsatt och den generella folkhälsan är i linje med resten av staden.

⁴⁶ Göteborgs Stad. Idéburet offentligt partnerskap (IOP). [Idéburet offentligt partnerskap \(IOP\) - Göteborgs Stad \(goteborg.se\)](https://www.goteborg.se/om-goteborg/om-goteborgs-stad/ideburet-offentligt-partnerskap-iop)

Brunnsbo, Tynnered, Rannebergen, Hjällbo och Kortedala är områden med en förhållandevis hög andel socioekonomisk utsatthet jämfört med resten av staden. Gemensamt för dessa fem områden är att det finns en brist på samhällsservice, mötesplatser och fritidsverksamheter samt en upplevd otrygghet. I Tynnered och Rannebergen finns idag enstaka projekt men behovet bedöms ändå vara stort. Kortedala visar inte på en lika stark socioekonomisk utsatthet som övriga områden men boende i området har uttryckt ett stort behov av fler insatser och mötesplatser. Den samlade bedömningen blir således att det finns ett stort behov av olika typer av mötesplatser och samhällsservice i dessa områden som inte möts idag, där allaktivitetshus eller andra insatser skulle kunna vara ett sätt att möta en del av behoven.

Även Biskopsgården, Frölunda torg och Bergsjön pekas ut som socioekonomiskt utsatta områden med ett stort behov av mötesplatser och samhällsservice. I dessa områden upplevs staden dock finnas på plats med mötesplatser och projekt som främjar invånarnas sysselsättning, fritid och folkhälsa. I viss mån möts således boendes behov. I Biskopsgården är efterfrågan fortsatt stor, inte minst eftersom boende i området visat en ovilja till att lämna sina närområden. Hur behoven bör mötas skiljer sig mellan områdena, främst med hänsyn till utbudet av lokaler. I nordöstra Göteborg är behovet av lokaler inte lika stort men här behöver föreningar mobiliseras och lotsas till befintliga utrymmen. I Sydväst däremot finns ett starkt engagemang från lokalbefolkningen och föreningar men i brist på lokaler rinner dessa ofta ut i sanden.

En återkommande svårighet under utredningens gång har handlat om allaktivitetshusens flytande definition och syfte. Begreppet har ingen tydlig och allmänt vedertagen definition, vilket lett till att olika tolkningar av allaktivitetshus har formats under de genomförda intervjuerna. För att kunna särskilja vad ett allaktivitetshus innebär i relation till befintliga verksamheter i staden behöver en definition och en syftesformulering tas fram. Detta kan i sin tur tydliggöra visionen för verksamheten och hur arbetet framåt bör fortgå.

Det är möjligt att föreställa sig olika upplägg på allaktivitetshus. Huruvida staden tar ett steg tillbaka i programverksamheten eller är en aktiv medskapare av aktiviteter har inverkan på utfallet. Ett upplägg där allaktivitetshuset i princip utgör en lokaluthyrningstjänst till föreningar, grupper eller privatpersoner behöver övervägas i relation till stadens befintliga hyresmodell för kultur- och föreningslivet. Om allaktivitetshusets lokaler är gratis att nyttja kan det innebära en konkurrens mellan föreningar gällande vilka som har tillgång till lokaler som kostar pengar respektive är gratis. I det fall staden tar betalt för uthyrning av lokaler behöver även det gå i samklang med befintlig hyresmodell, men kan då innebära en högre tröskel för deltagande. Om staden däremot har en tydligare roll i medskapandet av aktiviteter behöver det ställas i relation till annan verksamhet som staden idag arrangerar och vilket syfte dessa nya aktiviteter ämnar uppnå. I så fall går allaktivitetshuset även längre ifrån

ambitionen om en deltagardriven mötesplats. Här finns dock möjligheter att hitta en balans där staden är en aktiv och närvarande part men där det samtidigt finns en hög grad av inflytande från allaktivitetshusets besökare. I synnerhet i uppstartsfasen innan verksamheten i allaktivitetshuset har kommit i gång kan det finnas god anledning att låta staden ta en större plats, i enlighet med erfarenheterna från Regnbågshuset.

I de intervjuer som har genomförts med förvaltningar och bostadsbolag har många behov och perspektiv lyfts fram. Ett av de mest återkommande medskicken handlar om behovet av sammanhållande personal i allaktivitetshuset, det vill säga att det finns minst en koordinator eller samordnare för verksamheten. De ska ha relevant erfarenhet, ett gott bemötande och säkerställa att föreningar och privatpersoner får en jämlik tillgång till verksamhetens resurser. I områden där det finns språksvårigheter är det fördelaktigt om personalen kan flera språk och som representant för staden har möjlighet att hänvisa besökare vidare i andra frågor som kan dyka upp. Därtill bör personalen ha kompetens inom tillgänglighet för att kunna ta emot och lotsa in personer med olika funktionsvariationer. Vidare understryker många förvaltningar behovet av tillräckliga ekonomiska anslag som säkerställer en hållbar drift över tid. Detta blir en del i det förtroendeskapande arbetet, då det behöver finnas en tydlig politisk prioritering och långsiktighet i insatserna. Att inte budgetera för tillräckliga personella resurser innebär en risk att verksamhet i allaktivitetshuset inte kan etableras, vilket i sin tur riskerar att leda till tomma lokaler.

Slutligen lyfts behovet av att lokalerna i fråga är flexibla och därmed kan nyttjas på olika sätt utifrån invånarnas efterfrågan. Även om en och samma lokal inte kommer kunna nyttjas på ett oändligt antal sätt finns mer eller mindre flexibla lokaler. Ett allaktivitetshus med alltför stora begränsningar kring hur lokalerna kan nyttjas kommer inte kunna motsvara förväntningarna om att lokalbefolkningen kan ha inflytande i vilka typer av aktiviteter som kan anordnas där. Även detta kan komma att bli tillitskadande om allaktivitetshuset inte motsvarar invånarnas bild av hur lokalerna kan användas.

Då allaktivitetshusen förväntas arbeta mot en bred målgrupp och inte ha en särskild verksamhetsinriktning blir det aktuellt att involvera flera förvaltningar i arbetets planering och upplägg. Olika förvaltningar har spetskompetens inom sina respektive verksamheter eller arbetar mot specifika målgrupper. Att ta vara på denna kompetens är viktigt för att locka en bred målgrupp och kunna tillgodose olika typer av behov. Oavsett vem som blir driftansvarig blir det därför viktigt att inhämta perspektiv från olika förvaltningar.

Flera förvaltningar har också erfarenheter av liknande projekt, till exempel i form av befintliga aktivitetshus och Skola som arena. Här är det viktigt att ta vara på de lärdomar de fått i syfte att undvika fallgropar. Då olika förvaltningar har olika ansvar och tolkar frågeställningar utifrån eget reglemente kan såväl civilsamhället som invånare ha svårigheter att

orientera sig när det gäller kontakt med staden i olika frågor. I relation till allaktivitetshus, en möjlig tillkommande verksamhet som på många sätt är gränsöverskridande till sin natur, vore det därför positivt om staden utvecklar arbetssätt för samverkan som förenklar utifrån ett invånar- och föreningsperspektiv.

Då allaktivitetshus syftar till att vara en deltagardriven och självorganiserad verksamhet, där staden främst har en möjliggörande roll, behöver det finnas ett starkt och vitalt föreningsliv i området det etableras. Om det inte finns ett civilsamhälle som möter upp och engagerar sig finns en risk att verksamheten inte kommer att nyttjas på det sätt som staden hade önskat. Det är därför viktigt att undersöka civilsamhällets ställning i de områden som pekas ut som aktuella för allaktivitetshus i ett fortsatt arbete. Kopplat till detta kan det också i det fortsatta arbetet finnas behov av att utreda anpassning av föreningsstöd, något som skulle kunna möjliggöra för föreningar att ansöka om stöd för att genomföra aktiviteter och program i ett allaktivitetshus.

I det fortsatta arbetet kan relationen till studieförbund undersökas vidare vid en eventuell etablering av allaktivitetshusen. I ett allaktivitetshus finns möjlighet att erbjuda lokaler till exempelvis studieförbundens cirkelverksamhet. Här pågår redan en självorganisering via studiecirklar, där det finns en etablerad ersättningsmodell som deltagare kan använda för att finansiera verksamheten. Studieförbunden möjliggör också för oorganiserade grupper och individer att genomföra aktiviteter inom ramen för cirkelverksamhet.

För att tillgodose invånarnas behov med relevant kompetens bör ansvaret ligga hos en nämnd vars uppdrag och kunskap i största möjliga mån går i linje med allaktivitetshusens syfte. Huruvida allaktivitetshusen framför allt syftar till att främja folkhälsa, delaktighet och inflytande, trygghet, social isolering eller utsatthet, samhällsservice, meningsfull fritid, kulturutövande eller idrottsutövande har påverkan på vilken nämnd som har bäst förutsättningar att ta sig an uppdraget. Det ses som en fördel att allaktivitetshusen kan utvecklas organiskt och nära invånarna, med utgångspunkt i de lokala behoven och önskemålen. Det bedöms också fördelaktigt att så långt det är möjligt bygga på och utveckla påbörjat arbete snarare än att skapa nya initiativ frånkopplat befintliga verksamheter. Eftersom flera av de intervjuade bostadsbolagen har visat intresse av att samarbeta och även har ett uppdrag som går i linje med insatsen ses det också som en fördel att involvera dessa i arbetet, till exempel i liknande form som samarbetet mellan socialförvaltningen Nordost och Familjebostäder i fråga om aktivitetshuset i Hammarkullen.

Ifall staden går vidare med utvecklandet av allaktivitetshus bör definitionen och syftet preciseras, inte minst för att kunna särskilja dem från andra verksamheter. Ett otydligt syfte riskerar att skapa osäkerhet såväl initialt som på lång sikt. Beslut om driftsansvar behöver också fastställas, något som kan komma att prägla allaktivitetshusens utformande med utgångspunkt i organisation, kunskap och tidigare erfarenheter. Vidare

behöver geografiska områden där ett allaktivitetshus skulle kunna etableras pekats ut, detta för att kunna göra en djupare kartläggning av vilka lokala behov och förutsättningar som finns i de områdena. Olika upplägg för genomförande och olika typer av lokaler kan komma att vara mest lämpliga i olika områden. I samband med detta bör också angränsande verksamheter med liknande uppdrag identifieras för att säkerställa att kommunen inte initierar och omedvetet konkurrerar ut befintliga verksamheter. När de geografiska områdena fastställts behöver lokalbefolkningen och civilsamhället involveras för att säkerställa en förankring och hållbarhet i insatsen. Efter övervägande av dessa frågor kan allaktivitetshus komma att bli en generationsöverskridande mötesplats med låga trösklar och högt invånarinflytande som möter behoven av såväl fler lokaler att verka i som en meningsfull fritid för lokalbefolkningen.

Källförteckning

Rapporter

Göteborgs Stad. *Göteborgs Stads plan för en jämlik stad 2019-2022*. 2021. [Göteborgs Stads plan för en jämlik stad 2019-2022 \(goteborg.se\)](https://goteborg.se/plan-for-en-jamlik-stad-2019-2022). (Hämtad 2023-01-09).

Göteborgs Stad. *Översiktsplan för Göteborg*. 2022. [Översiktsplan för Göteborg \(goteborg.se\)](https://goteborg.se/oversiktsplan-for-goteborg). (Hämtad 2023-01-10).

Socialförvaltningen Centrum. Göteborgs Stad. *Behovsanalys av livsvillkor och hälsa 2022, stadsområde Centrum*. Göteborgs Stad, 2022.

Socialförvaltningen Hisingen. *Behovsanalys Hisingen 2022*. Göteborgs Stad, 2022.

Socialförvaltningen Nordost. *Behovsanalys folkhälsa, FCA och Hälsoteken i Nordost*. Göteborgs Stad, 2022.

Socialförvaltningen Sydväst. *Befolkning och behov i sydväst utifrån ett folkhälsoperspektiv*. Göteborg, 2022.

Göteborgs Stad. *Lokalt utvecklingsprogram 2017 Västra Göteborg*.

Stadsledningskontoret. *Göteborgsbladet 2022 - områdesfakta*. Göteborgs Stad

Göteborgs Stad. *Fritidsvaneundersökning 2021*. 2021. [Fritidsvaneundersökning Göteborgs stad 2021 \(goteborg.se\)](https://goteborg.se/fritidsvaneundersokning-2021) (Hämtad 2023-01-10).

Destination Tynnered. *The Summer Space 2022*. 2022.

Göteborgs Stad. *Framtidenkoncernens strategi för utvecklingsområden 2020-2030*. 2020. [Framtidenkoncernens strategi för utvecklingsområden 2020-2030 \(goteborg.se\)](https://goteborg.se/framtidenkoncernens-strategi-for-utvecklingsomraden-2020-2030) (Hämtad 2023-01-10).

Webbsidor

Cyklopen. Om Cyklopen. *Cyklopen*. <https://cyklopen.se/detta-ar-cyklopen/om-huset/> (Hämtad 2023-01-09)

Göteborgs Stad. Idéburet offentligt partnerskap (IOP). Göteborgs Stad. [Idéburet offentligt partnerskap \(IOP\) - Göteborgs Stad \(goteborg.se\)](https://goteborg.se/ideburet-offentligt-partnerskap-iop) (Hämtad 2023-01-10)

Göteborgs Stad. Lundbyskolan. *Göteborgs Stad*. <https://stadsutveckling.goteborg.se/projekt/hisingen/lundbyskolan/> (Hämtad 2023-01-09)

Göteborgs Stad. Om Regnbågshuset. Göteborgs Stad.

<https://goteborg.se/wps/myportal/enhetssida/regnbagshuset/om-regnbagshuset> (Hämtad 2023-01-09)

Göteborgs Stad. Skola som arena. Göteborgs Stad.

<https://goteborg.se/wps/myportal/enhetssida/skola-som-arena> (Hämtad 2023-01-09)

Göteborgs Stad. Utsatta områden – Polisens definition. *Göteborgs Stad*.

[Utsatta områden - Polisens definition - Statistik och analys - Göteborgs Stad \(goteborg.se\)](https://goteborg.se/utsatta-omraden-polisens-definition-statistik-och-analys-goteborgs-stad). (Hämtad 2023-01-09)

Malmö stad. Om allaktivitetshusen. Malmö stad. 2022.

<https://malmo.se/Uppleva-och-gora/Fritidsaktiviteter/Motesplatser/Allaktivitetshusen/Om-allaktivitetshusen.html> (Hämtad 2023-01-09)

Sveriges Kommuner och Regioner. Allaktivitetshusen i Malmö rymmer oändliga sociala möjligheter. SKR. 2022.

<https://skr.se/skr/tjanster/lorandeexempel/allalarandeexempel/allaktivitetshusenimalmorymmereoandligasocialamojligheter.60591.html> (Hämtad 2023-01-09)

Tegelbruket. Om Tegelbruket. Tegelbruket.

<https://www.tegelbruket.org/om-tegelbruket/> (Hämtad 2023-01-09)

Vårt Göteborg. Destination Tynnered vill skapa en mer attraktiv stadsdel.

Göteborgs Stad. 2022. [Destination Tynnered vill skapa en mer attraktiv stadsdel » Vårt Göteborg \(vartgoteborg.se\)](https://vartgoteborg.se/destination-tynnered-vill-skapa-en-mer-attraktiv-stadsdel) (Hämtad 2023-01-10)

Vårt Göteborg. Stora satsningar på skola, fritid och arbete för framtidens

Bergsjön. Göteborgs Stad. 2022. [Stora satsningar på skola, fritid och arbete för framtidens Bergsjön » Vårt Göteborg \(vartgoteborg.se\)](https://vartgoteborg.se/stora-satsningar-pa-skola-fritid-och-arbete-for-framtidens-bergsjon) (Hämtad 2023-01-10)

Kulturförvaltningen

Telefon: 031-365 00 00 (kontaktcenter)

E-post: kultur@kultur.goteborg.se

Uppföljning av plan för en jämlik stad 2019–2022

2023-08-23

Innehåll

1	Bakgrund.....	3
2	Aktiviteter för styrning, samordning och uppföljning.....	4
2.1	Bedömning av måluppfyllelse för aktiviteter för styrning, samordning och uppföljning.....	4
2.2	ESF-projektet Socialt innovationslabb – ett sätt att integrera jämlikhet.....	6
3	Samverkansaktiviteter.....	8
3.1	Bedömning av måluppfyllelse för samverkansaktiviteterna	8
3.2	Samverkan genom det familjecentrerade arbetssättet för barns och ungas rätt till goda och likvärdiga uppväxtvillkor	9
3.2.1	Bakgrund	9
3.2.2	Resultat av aktiviteten.....	9
3.2.3	Utvecklingen framåt.....	10
3.3	Skolan som gemensam arena för samverkan kring barns rätt till goda och likvärdiga uppväxtvillkor	11
3.3.1	Bakgrund	11
3.3.2	Resultat av aktiviteten.....	11
3.3.3	Utvecklingen framåt.....	13
3.4	Samverkan för ett jobb- och kompetenscentrerat arbetssätt för likvärdiga förutsättningar till arbete, utbildning och egen försörjning .	13
3.4.1	Bakgrund	13
3.4.2	Resultat av aktiviteten.....	13
3.4.3	Utvecklingen framåt.....	14
3.5	Samverkan för jämlik tillgång till hållbara livsmiljöer.....	14
3.5.1	Bakgrund	14
3.5.2	Resultat av aktiviteten.....	15
3.5.3	Utvecklingen framåt.....	16

1 Bakgrund

Denna rapport beskriver uppföljningen av Göteborgs Stads plan för en jämlik stad 2019–2022. Planen antogs av kommunfullmäktige 16 april 2020 (dnr 1028/19) med beslut om att planens genomförande ska ske i den takt som nämnder och styrelser bedömer möjligt. Samtidigt beslutades att uppföljning ska ske en gång under planperioden och att den ska ske i enlighet med vad planen anger.

Planen anger att den ska följas upp genom en processutvärdering av de fyra samverkansaktiviteterna som presenteras i planen samt genom en processutvärdering av aktiviteten som handlar om att integrera jämlikhet i planering, genomförande och uppföljning i fyra pilotverksamheter. Denna aktivitet togs omhand inom ESF-projektet Socialt innovationslabb. De två processutvärderingarna är genomförda och slutsatser från dem ingår i denna rapportering. Processutvärderingen av samverkansaktiviteterna finns som bilaga till denna rapport. Som ytterligare underlag för uppföljningen har dialoger genomförts med representanter från de förvaltningar som har samordningsansvar för samverkansaktiviteterna i planen.

Göteborgs Stads plan för en jämlik stad 2019–2022 utgår från Göteborgs Stads program för en jämlik stad 2018–2026. Syftet med planen var att utveckla och förstärka strukturer för program för en jämlik stad och att konkretisera aktiviteter för att underlätta programmets genomförande. Planen är uppdelad i två delar:

- Aktiviteter för samverkan, som konkretiserar programmets målområden
- Aktiviteter för styrning, samordning och uppföljning, som lyfter arbetssätt som baseras på förutsättningar för ett framgångsrikt arbete som lyfts i program för en jämlik stad.

Denna rapportering beskriver dessa två delar i varsitt kapitel (kapitel 2 och 3). Kapitel 2 beskriver arbetet som rör aktiviteter för styrning, samordning och uppföljning. Kapitlet inleds med en tabell som beskriver bedömning av måluppfyllelse för respektive aktivitet. En av de sex aktiviteterna berörs särskilt i eget avsnitt (2.2 Integrera jämlikhet i ordinarie verksamhet). Övriga fem aktiviteter kommenteras kortfattat i tabellen.

Kapitel 3 beskriver arbetet med de aktiviteter som rör samverkan och som är kopplade till målområdena i program för en jämlik stad. Kapitlet inleds med en bedömning av måluppfyllelse för respektive samverkansaktivitet.

2 Aktiviteter för styrning, samordning och uppföljning

Detta kapitel är uppdelat i två avsnitt. Det första avsnittet (2.1) ger en sammanfattande bedömning av måluppfyllelse för den del av planen som berör aktiviteter för styrning, samordning och uppföljning.

Det andra avsnittet beskriver en aktivitet i planen närmare: Integrera jämlikhet i ordinarie verksamhet. Aktiviteten genomfördes inom ramen för ESF-projektet Social innovationslab. Ansvariga var dåvarande social resursnämnd tillsammans med förskolenämnden, grundskolenämnden, byggnadsnämnden samt nämnden för arbetsmarknad och vuxenutbildning. Aktiviteten och projektets resultat beskrivs i avsnitt 2.2

2.1 Bedömning av måluppfyllelse för aktiviteter för styrning, samordning och uppföljning

Bedömningen graderas utifrån God måluppfyllelse, Viss måluppfyllelse samt Ingen måluppfyllelse. Graderingen baseras enbart på bedömning av aktiviteternas resultat, inte på jämlikhetens utveckling i stort.

Aktivitet	Måluppfyllelse	Kommentar
Utveckla en strategisk funktion för samordning av stadens sociala hållbarhetsarbete	Viss	Ansvarig för aktiviteten: Kommunstyrelsen Kommunstyrelsen samordnar jämlik stad-arbetet sedan 2021. Det finns forum för frågor som rör social hållbarhet, men en strategisk funktion för stadens sociala hållbarhetsarbete är inte inrättad. Aktiviteten framkom i samband med att det fanns förslag om att inrätta en funktion för strategisk planering inom stadsutvecklingsområdet. I stället togs steg mot att utreda ny organisation för stadsutveckling. Den nystartade Agenda 2030-funktionen kommer att samordna frågor med fokus på mänskliga rättigheter, jämlikhet och jämställdhet.
Genomföra analyser av jämlikhet ur ett helhetsperspektiv	Viss	Ansvarig för aktiviteten: Kommunstyrelsen Planens intention var att jämlikhet ska genomsyra analysen i stadens strategiska fördjupningar. Jämlikhet har belysts som perspektiv i de fördjupningar som gjorts, däremot har de inte genomsyrat analyserna. Utvecklingsarbete pågår för att integrera jämlikhet och mänskliga rättigheter tydligare i uppföljning.
Utveckla indikatorer och analys av tvärsektoriella frågor	Viss	Ansvarig för aktiviteten: Kommunstyrelsen Aktivt arbete pågår med att koppla och analysera frågor utifrån olika perspektiv med hjälp av gemensamma nyckelindikatorer.

Utveckla ordinarie uppföljning utifrån jämlikhet	Viss	Ansvarig för aktiviteten: Kommunstyrelsen En viss utveckling av uppföljning på en övergripande nivå har skett, särskilt genom utvecklat arbete och analys av jämlikhetsrapporten. Utvecklingsarbete pågår för att integrera jämlikhet och mänskliga rättigheter (MR) tydligare i ordinarie uppföljning, exempelvis i årsrapporten.
Integrera jämlikhet i ordinarie verksamhet	Viss	Aktiviteten är genomförd inom ramen för ett ESF-projekt, se 2.2 Ansvariga för aktiviteten är förskolenämnden, grundskolenämnden, byggnadsnämnden samt nämnden för arbetsmarknad och vuxenutbildning. ESF-projektet var lyckosamt ur flera aspekter. Däremot har arbetet avstannat med att, utifrån projektets metodik, sprida goda exempel till fler förvaltningar. Det finns fortsatt ett stort behov av att brett i staden integrera jämlikhet i ordinarie verksamhet.
Utveckla en strukturerad och strategisk samverkan med akademi, näringsliv och civilsamhälle	God	Ansvarig för aktiviteten: Kommunstyrelsen Strukturer för samverkan har utvecklats sedan planens antagande. Göteborg Stad har sedan länge en överenskommelse med civilsamhället som strukturerar dialog och samverkan mellan parterna. Detta arbete har utvecklats vidare. Det finns även en avsiktsförklaring med akademien som fokuseras kring fyra frågor (Stadsutveckling, välfärd, Fossilfritt Göteborg samt Demokrati och styrning). Det finns ingen strukturerad överenskommelse med näringslivet. Dock sker samverkan och den är kopplad till bland annat konkreta aktiviteter med ursprung i program för en jämlik stad. De strukturer för samverkan som har utvecklats baseras inte på aktiviteten i planen. Kopplat till plan och program för en jämlik stad har konkreta insatser skett inom samverkan med akademi, näringsliv och civilsamhälle, som exempelvis via skola som arena. Strategisk samverkan kan utvecklas mer, men mycket har skett sedan planens antagande.

Fem av sex aktiviteter för styrning, samordning och uppföljning bedöms ha viss måluppfyllelse. Aktiviteterna inom denna del av planen syftade till att åstadkomma en samlad styrning, uppföljning och samordning av stadens jämlikhetsarbete som ökar möjligheterna till helhetsanalys och gemensamma avvägningar för att kunna minska skillnaderna vid fördelning och resursättning av välfärden.

En utgångspunkt för Göteborgs Stads arbete för en jämlik stad är att tyngdpunkten i arbetet är universella insatser, att de riktas till alla invånare, men att de samtidigt ska riktas proportionerligt i relation till olika gruppers eller områdets specifika behov. Det är av vikt att fortsätta utveckla arbetssätt och analyser för att veta att verksamheters insatser når dem som behöver det mest och inte riskerar att reproducera och förstärka systematiska skillnader i livsvillkor som finns mellan olika grupper.

2.2 ESF-projektet Socialt innovationslabb – ett sätt att integrera jämlikhet

Aktiviteten *Integrera jämlikhet i ordinarie verksamhet* har genomförts som ett ESF-projekt och har även utvärderats inom ramen för detta projekt. Nedan beskrivs denna aktivitet och vad utvärderingen visade.

ESF-projektet Socialt innovationslabb pågick under 2020 och 2021. Syftet med projektet var att stärka arbetet med jämlikhetsintegrering, bryta diskriminerande mönster och bidra till ett mer hållbart arbetsliv. Jämlikhetsintegrering handlar om att synliggöra skillnader och diskriminerande strukturer. Det kan även handla om att analysera hur resurser fördelas utifrån göteborgares och arbetsplatsers behov.

Projektet testade metoden Socialt innovationslabb för att integrera jämlikhet i fyra pilotförvaltningar och öka kunskapen och kompetensen inom stadens verksamheter. Projektet finansierades genom ESF-medel.

Under två år testade arbetsmarknad- och vuxenutbildningsförvaltningen, förskoleförvaltningen, grundskoleförvaltningen och stadsbyggnadskontoret metoden Socialt innovationslabb utifrån en social utmaning som varje förvaltning tagit fram. Syftet var att få fram många idéer och prioritera en eller flera lösningar som i nästa steg kan testas i exempelvis en pilot. Varje förvaltning fick fram flera lösningar på sin utmaning. Lösningarna arbetade de vidare med tillsammans med samverkanspartner för att skapa en mer jämlik stad. Som del av metoden ingick även kompetensutveckling i jämlikhet och normkritik.

På arbetsmarknads- och vuxenutbildningsförvaltningen har det genomförts olika studier och målgruppsanalyser på flera enheter för att se verksamheten ur göteborgarens perspektiv, för att därmed kunna ge mer jämlika och effektiva insatser. Därtill arbetar förvaltningens fyra kompetenscenter med att höja kunskapen kring diskrimineringsgrunderna, våld i nära relationer, jämlik hälsa och att göra jämlikhetsanalyser för att förbättra sina insatser.

För förskoleförvaltningen handlade lösningarna om olika sätt att arbeta för att öka andelen barn i förskoleverksamheten. Arbetet mynnade ut i en förvaltningsövergripande handlingsplan med olika aktiviteter för att öka andelen barn i förskola, genom samverkan. Det handlade bland annat om att kommunicera förskolans uppdrag, att utveckla tillitsfulla relationer i närområdet, vidareutveckla den uppsökande verksamheten genom exempelvis

öppen förskola, samt att förstärka och formalisera den lokala samverkan kring barn och familj. Arbetet fortsätter att utvecklas då det sedan 1 juli 2023 finns nya lagkrav i skollagen om att alla kommuner ska arbeta uppsökande gentemot de vårdnadshavare som har barn i åldern 3–5 år och som inte är inskrivna i förskolan, samt att kommunerna ska erbjuda ett särskilt platserbjudande för bättre språkutveckling till de barn och vårdnadshavare som bott i Sverige i högst fem år.

Grundskoleförvaltningen lyfte frågan om hur förutsättningar kan skapas för verksamheter att samnyttja skolgårdar och mark tillsammans för en mer jämlik stad. Utifrån alla förslag som inkom från labben påbörjades under 2022 två piloter där grundskolan och samverkansparter testade hur de kan skapa skolgårdar som samnyttjas på bästa sätt. En pilot sker på en skola i Gårdsten som ska byggas. Den andra piloten sker på en skola som idag har en skolgård som skulle kunna nyttjas bättre. Testerna kommer att dokumenteras och utvärderas för att kunna ta fram ett arbetssätt att sprida till övriga skolor i staden för ökat samnyttjande av skolgårdar.

Stadsbyggnadskontorets utmaning handlade om att hitta arbetssätt för hur Göteborg kan bli en mer jämlik stad om sociala aspekter och barnperspektiv lyfts tidigt och systematiskt i stadsutvecklingsprocessen, till exempel i programscheden. Två labb genomfördes och det andra labbet blev omfattande och efter bearbetning landade gruppen i en social hubb som tar sin utgångspunkt i de behov som fångades upp i de sociala innovationslabben. Behoven handlade om att få tillgång till, och dela kunskap – om social hållbarhet och barnperspektiv.

Det som har framkommit efter projektets avslut är att resultatet gynnade både förvaltningarna själva och deras samverkansparter i arbetet med jämlikhetsintegrering. Många medarbetare med strategisk roll i staden fick även ökad kompetens i hur de i sin roll kan integrera jämlikhet inom verksamheten. Under projektets gång genomgick 304 personer grundutbildning i jämlikhet, diskriminering och normer samt deltog i sociala innovationslabb. Metoden gav ett större kontaktnät och gynnade samverkan med ökad delaktighet, samskapande och ansvarstagande.

Projektet nådde sina resultatmål, men arbetsmetodiken har inte spridits vidare i större utsträckning. Arbetet utifrån labbens resultat pågår delvis fortfarande.

3 Samverkansaktiviteter

Detta kapitel är uppdelat i fem avsnitt, där det första avsnittet ger en sammanfattande bedömning av måluppfyllelse. De följande fyra avsnitten beskriver var och en kortfattat de fyra samverkansaktiviteternas syfte, vilken effekt den kan ha haft samt hur aktiviteten tas hand om fortsatt. Information har hämtats in från de förvaltningar som är ansvariga för aktiviteten samt från utvärdering av samverkan (biläggs denna rapport).

3.1 Bedömning av måluppfyllelse för samverkansaktiviteterna

Bedömningen graderas utifrån God måluppfyllelse, Viss måluppfyllelse samt Ingen måluppfyllelse. Graderingen baseras enbart på bedömning av aktiviteternas resultat, inte på jämlikhetens utveckling i stort.

Aktivitet	Bedömning måluppfyllelse	Kommentar
Samverkan genom det familjecentrerade arbetssättet för barns och ungas rätt till goda och likvärdiga uppväxtvillkor	God	Se 3.2
Skolan som gemensam arena för samverkan kring barns rätt till goda och likvärdiga uppväxtvillkor	God	Se 3.3
Samverkan för ett jobb- och kompetenscentrerat arbetssätt för likvärdiga förutsättningar till arbete, utbildning och egen försörjning	Viss	Se 3.4
Samverkan för hållbara och jämlika livsmiljöer	Viss	Se 3.5

Två aktiviteter bedöms ha god måluppfyllelse. Det finns konkreta och tydliga resultat för invånarna av arbetet. För FCA och Skola som arena uppfattas planen ha varit viktig i styrningen av arbetet. För FCA handlar det särskilt om det familjecentrerade arbetssättet för barn i skolåren. Arbetet med FCA och Skola som arena har etablerats, samtidigt som nya samverkansstrukturer och ny organisering i staden behöver föra arbetet vidare framåt.

Två aktiviteter bedöms ha viss måluppfyllelse. Här har planen kunnat bekräfta vikten av arbetet med de två samverkansaktiviteterna, men har i sak inte påverkat arbetets inriktning på annat sätt än det som hade etablerats tidigare inom program för en jämlik stad och inom ordinarie verksamhet. Aktiviteterna i sig bedöms dock ha genererat goda resultat.

Precis som utvärderingen lyfter är samverkan inte smärtfri och det är i identifierade målkonflikter som också arbetet kan ta sig framåt. För FCA och skola som arena har planen skapat legitimitet kring samverkan och ägandeskap, vilket har varit viktigt för genomförande av aktiviteten och konkret för de medarbetare som har ansvar att driva aktiviteten framåt i samverkan. Utvärderingen av de fyra samverkansaktiviteterna lyfter komplexiteten i att

styrningen kommer från två olika auktoritetsstrukturer, dels genom plan och program för en jämlik stad, dels genom linjeorganisationen där man har sin tjänst.

3.2 Samverkan genom det familjecentrerade arbetssättet för barns och ungas rätt till goda och likvärdiga uppväxtvillkor

3.2.1 Bakgrund

Syftet med familjecentrerat arbetssätt (FCA) är att samordna samhällets resurser runt barn och familjer och därmed skapa en stabil grund för generella och tidiga insatser. Ett familjecentrerat arbetssätt innebär att insatser för barn tar sin utgångspunkt i hela familjen och dess levnadsvillkor. Familjerna eller barnet/ungdomen ska alltid uppleva att de kommit rätt med sina frågor. Med FCA som ett paraply där verksamheter samverkar ges föräldrar möjlighet att känna att stödet blir samordnat och verkningsfullt.

I det dagliga arbetet innebär det att alla verksamheter som möter barn och unga, utifrån olika professioner, situationer och frågor ska stärka barnrättsperspektivet och göra barn, vårdnadshavare och andra viktiga vuxna runt barn och unga delaktiga samt stärka det sociala nätverket runt barnen. FCA handlar också om strukturer för samverkan.

3.2.2 Resultat av aktiviteten

Familjecentrerat arbetssätt har till stora delar väl inarbetade samverkansformer och styrningen av verksamheten är etablerad tillsammans med Västra Götalandsregionen. Den är känd inom Göteborgs stad och har ett narrativ som tilltalar andra verksamheter då det ger enkel inkluderande ingång till vad som är fokus för verksamheten. FCA-arbetet för de yngre barnen startade innan planen fanns på plats. Där var samverkansstrukturerna redan på gång och det fanns avtal. Här har planen inte haft lika stor betydelse. Däremot har planen varit ett stöd för att kunna resurssätta aktiviteten.

Från dialogerna framkommer att när det gäller FCA-arbetet för barn och unga i skolåldern har planens skrivning varit viktig för att sätta strukturerna. Detta gjorde bland annat att grundskoleförvaltningen tagit sig an föräldraskapsstödet som aktivitet. Planen har även varit viktig för att betona vikten av att samverka och att kunna resurssätta utifrån det.

Resultaten av ett långsiktigt arbete grundat i tidiga insatser är svåra att mäta med kortsiktiga mått. Vissa effekter av förebyggande och främjande arbete blir synliga först långt efter att insatsen är genomförd. Det finns inget uppföljningssystem som på individnivå kan visa att arbetssättet har ökat antalet barn och unga som har fått rätt insatser i rätt tid. De resultat som dock kan konstateras är att uppföljningar och samtal visar att familjer vid behov direkt

lotsas vidare till stöd hos annan verksamhet. Generellt för FCA har möjligheten att tidigt upptäcka oro för barnen ökat när flera professioner samverkar.

Inom ramen för FCA finns en kraftsamling kring ett antal prioriterade aktiviteter, som har haft ett stort värde. Som exempel har det skett samverkan kring föräldraskapsstöd. Många olika aktiviteter är genomförda och verksamheterna har nått många föräldrar. Föräldraskapsstödjande insatser har genomförts och resurssatts tillsammans med olika aktörer. Antal deltagare på föräldraskapsstödjande insatser, såsom föräldraföreläsningar och ABC-föräldraträffar, följs upp regelbundet. Det finns en stor efterfrågan och det tyder på en positiv effekt av kraftsamlingen samtidigt som det visar att staden står inför utmaningen att ju mer verksamheterna når människor och rustar föräldrar, desto mer ökar behovet av tidiga insatser och även ytterligare stöd och insatser. Där behöver staden finnas och ta emot och resurssätta för det tidigt förebyggande stödet genom till exempel föräldrastödare.

En annan prioriterad aktivitet under FCA är de utökade hembesöken, som syftar till att stärka föräldrars tillit till den egna förmågan, öka familjens delaktighet i samhället samt tidigt upptäcka familjer med behov av extra stöd, och kunna erbjuda det. Denna insats har också utvärderats. Resultatet visar att familjerna är nöjda med hembesöken och de får stöd och ökad kunskap om barnens behov.

Samverkan kring komplexa långsiktiga utmaningar är svårt och i dialog framkommer vikten av att det finns FCA-koordinatorer och processledare som fört arbetet framåt. Frågan om resurssättningar för att facilitera kraftsamlingar är en fråga som många förvaltningar brottas med. Det är en utmaning att hålla i helastaden-perspektivet.

3.2.3 Utvecklingen framåt

Det familjecentrerade arbetssättet är etablerat och är en del av stadens omställning till nära vård. Nära vård innebär att vården i högre grad ska bedrivas med utgångspunkt i patientens behov. Omställningen ska flytta fokus till att arbeta mer personcentrerat, sammanhållet, proaktivt och hälsofrämjande.

Nya FCA-avtal har tecknats kring insatser för barn och unga 0–18 år, där handlingsplanerna ska bygga på gemensamma behovsanalyser och årlig uppföljning. Ett fortsatt utvecklingsområde är hur befolkningen ska delaktiggöras i behovsanalyserna.

Av dialoger framkommer vikten av att kraftsamla och prioritera bland de tidiga samordnade insatserna, såsom föräldraskapsstöd och ett fokus på att nå ut till grupper av befolkningen staden inte når. Stadens verksamheter behöver bli bättre på att lägga örat till marken och jobba mer uppsökande, de flesta barnen går i skolan, men alla barn går inte i förskolan och vi når inte alla med föräldraskapsstöd. Detta behöver kopplas till förtroende, tillit och delaktighet och hur det hänger ihop. En gemensam utmaning fortsatt för målområdet är uppsökande arbete gentemot vårdnadshavare. En mobilisering sker idag kring det, där en infrastruktur byggs via FCA och Skola som arena. Även skolnärvaro är en viktig fråga som adresseras.

I dialogerna lyfts även att det finns en stor utmaning i svårigheterna att rekrytera personal och kompetens till sociala välfärdsyrken, till de funktioner som jobbar allra närmast invånarna och som utgör grunden för tidiga insatser. Ett antal grundläggande förutsättningar behöver uppfyllas, såsom språkkompetens i förskolorna, behöriga lärare i skolorna och att kunna behålla personal inom socialtjänsten. För att samverkan inom familjecentrerat arbetssätt ska fungera optimalt behöver medarbetarna som arbetar direkt gentemot barnen och familjerna ha kunskap och förutsättningar för att omvandla det främjande och förebyggande perspektivet in i vardagens möten med barn och familj.

3.3 Skolan som gemensam arena för samverkan kring barns rätt till goda och likvärdiga uppväxtvillkor

3.3.1 Bakgrund

Skolan som gemensam arena syftar till att stärka upp skolans kompensatoriska uppdrag och att få fler barn att lyckas i skolan. Den bärande tanken är att samla aktörer från Göteborgs Stad, näringsliv och civilsamhälle kring skolan och barns uppväxtvillkor. Insatserna ska främst ske innan och efter schemalagd tid och inte konkurrera med skolans timplan.

Det kompensatoriska handlar om att erbjuda saker kring skolan, att ha en skola att vara på, som exempelvis ett sätt att minska trångboddhetens negativa effekter. Syftet är även att öka barns möjlighet till meningsfull fritid, delaktighet och att stärka nätverk och sammanhang för vuxna runt barn. Ett ytterligare syfte är att skapa trygga och sociala miljöer i och runt skolor samt bidra till områdesutveckling, fungerande närmiljöer, tillit och sammanhållning. Arbetssättet är en mobilisering för att tillsammans förbättra barn och ungas uppväxtvillkor och det har betydelse för alla som deltar.

Idag finns 23 skolor som är Skola som arena, skola mitt i byn eller Light´s on. Alla tre begrepp står för en liknande metodik och syfte.

3.3.2 Resultat av aktiviteten

I dialog framkommer att samverkansaktiviteten i planen har varit betydelsefull för utvecklingen och att både program och plan för en jämlik stad har fungerat som en enande hävstång för arbetet. Arbetet med Skola som arena sker tvärprofessionellt, med ett gemensamt ägande och där alla hjälps åt. Det har blivit en mobilisering i vissa områden som möjliggjort att engagemang och aktiviteter kan koordineras och genomföras via gemensam infrastruktur.

Kopplat till syftet med samverkansaktiviteten har goda resultat uppnåtts. Fler barn får genom skola som arena en meningsfull fritid. Det går att följa skolresultat över längre tid, men på kort sikt syns tydliga effekter av att möjligheterna till fritid har ökat. Framför allt har fler fritidsaktiviteter blivit

tillgängliga för barn i mellanstadieåldern. Skola som arena når många och har många besök. Det når även en bredd där aktiviteterna inom skola som arena når boende i området. Skola som arena når även elever i anpassad grundskola. Det är svårt att klargöra om deltagarna hade gått på andra aktiviteter istället om inte skola som arena fanns, men dialoger som förts pekar inte på att skola som arena skulle ha konkurrerat ut annan fritidsverksamhet, utan att det verkligen fyller ett behov där det saknats och att det är elever som bor i det aktuella området som använder utbudet – inte enbart de elever som går på den aktuella skolan.

Under 2022 har skola som arena, skolan mitt i byn och Light's on tillsammans erbjudit och producerat 4 600 aktiviteter och haft över 104 000 besök.

Uppföljningen visar att Skola som arena bidrar till att fler barn och unga i områden med socioekonomiska utmaningar får tillgång till kultur och fritidsaktiviteter, studiestödjande aktiviteter och många möjligheter att påverka och vara delaktiga i frågor som rör dem. Uppföljningen konstaterar även att det är en fördel att det är på en tillgänglig och legitim arena.

Skola som arena blir ett sätt att visa skolan i närområdet och kunna förmedla till barn och vårdnadshavare att de ska kunna känna sig trygga i den närmaste skolan. Skolan som institution har generellt en stark legitimitet, även om förtroendet för närskolan ibland behöver byggas upp och staden behöver vara lyhörd för den bild av skolan som finns. Skolan kan nyttjas för tillitsskapande dialoger. Ett tydligt mål är att lyfta upp och ge utrymme för vårdnadshavares röster och att vårdnadshavare, likväl som barnen, ska använda sina rättigheter och säga vad de vill se i arenan.

Förvaltnings AB Framtiden har utgått från Skola som arena i sitt koncept "Light's on" och samarbetet har genom Light's on kunnat utökas med flera skolor än vad annars hade varit möjligt. Detta är en positiv utkomst av planen och arbetet har växlat upp med flera skolor vilket i sig är ett bra resultat. Dock finns det skillnader i tillgången till konceptet för olika skolor och områden beroende på var i staden skolan ligger, vilka resurser som finns samt prioriteringar. I dialogen framkommer att det därmed finns en risk att vissa skolor som vill delta inte har möjlighet till det, trots att behovet och motivationen finns. Jämlikhetsdata visar att det också finns andra områden som behöver uppmärksammas och utvecklas utifrån perspektivet jämlik stad, men inte heller Skola som arena är tillgängligt överallt, vilket kan leda till att vissa områden och grupper blir bortprioriterade.

Samverkan med andra fackförvaltningar och koordinering av aktiviteter är en utmaning, men det framkommer att processledare och mellanrumsspelare har varit viktiga för att driva samverkan framåt. Det har varit nödvändigt med koordinering och organisering för att möjliggöra samverkan och lösa ut olika frågor. Målområdesansvariga har tagit ansvar i detta och har processledare för att kunna driva arbetet och organisera för att vara i samverkan tillsammans med andra, arbetet har skett ihop med lokala processledare och koordinators. Det framkommer att planen och programmet för en jämlik stad har varit viktiga för att skapa mandat och samla koordinators för samverkan.

3.3.3 Utvecklingen framåt

I dialog uttrycks att det var avgörande att ha planen för att hålla kvar och utveckla arbetet med Skola som arena på en helastaden-nivå. Risk hade annars varit att det blivit lokala lösningar, men nu kunde flera aktörer jobba utifrån den här planen och riktningen. Det gemensamma målet och riktningen har en enande effekt. Nu har strukturen för skola som arena kommit så långt att det går att fortsatt prioritera det gemensamma uppdraget utifrån jämlik stad.

Det finns en önskan om att i arbetet ytterligare involvera röster och rättigheter hos de som bor i områdena. Det behövs även bättre samverkan och delaktighet mellan förvaltningar i staden och andra aktörer för att skapa en helhetsbild, hitta synergier och lösa komplexa utmaningar. Annars finns risk att arbetet blir fragmenterat och olika skolor och koncept konkurrerar ut varandra.

3.4 Samverkan för ett jobb- och kompetenscentrerat arbetssätt för likvärdiga förutsättningar till arbete, utbildning och egen försörjning

3.4.1 Bakgrund

Syftet med samverkansaktiviteten är att utveckla ett samlat jobb- och kompetensbaserat arbetssätt för att ha ett helhetsperspektiv på individers möjligheter och förutsättningar till arbete, utbildning och egen försörjning. Den bärande tanken är att kommunala, regionala och statliga verksamheter samt aktörer från näringsliv och civilsamhälle ska samverka utifrån ett gemensamt arbetssätt. På detta sätt kan resurser samlas och riktas gentemot individernas behov och förutsättningar.

3.4.2 Resultat av aktiviteten

Det familjecentrerade arbetssättet står som modell i aktivitetens intentioner. Ett sätt att konkretisera planens intentioner var via satsningen Fler föräldrar i arbete (FFIA) som bedrivs på Kompetenscentren. FFIA har som syfte att utveckla ett mer familjecentrerat arbetssätt där uppmärksamheten för insatsen är på hela familjen med idén att om föräldrar blir självförsörjande ökar möjligheten till egenkontroll över sitt liv - och som en konsekvens en större möjlighet till en socialt fungerande tillvaro för barnen. Med FFIA kunde det tydliggöras vilket behov av samverkan som faktiskt finns för att kunna arbeta enligt en sådan modell. Tydligt för insatsen är att samverkan mellan de fyra Kompetenscenter (KC) och socialförvaltning har förstärkts, blivit mer kontinuerligt och tidigare lagts i processen. Det gäller även den samordning som kan behövas med annat familjestöd under processen. Det innebär att ansvarsfördelningen har blivit tydligare när insatser sker parallellt. Samverkan liksom arbetet och hela satsningen på FFIA utgår i huvudsak från medarbetarnas engagemang.

Utöver FFIA finns en överenskommelse mellan Arbetsförmedlingen och Göteborgs Stad (arbetsmarknads och vuxenutbildningsförvaltningen, de regionala socialförvaltningarna och funktionsstöd) som svarar upp mot aktivitetens intentioner. Överenskommelsen har en tydlig organisationsstruktur, strategiska och taktiska frågor samt operativa aktiviteter.

Det har även startats en strategisk samverkan med civilsamhällets aktörer, som underlättar möjligheten för civilsamhällets organisationer att vara med tidigare i processen och är ett sätt att möta upp civilsamhällets behov kring information och kommunikation kring målgrupper.

FFIA, överenskommelsen mellan AF och Göteborgs Stad, samverkan med civilsamhället och rehabiliteringsuppdraget svarar alla tillsammans upp mot det som samverkansaktiviteten i planen säger och efterfrågar. Arbetet har utvecklats framåt och det finns flera delar i arbetsmarknads- och vuxenutbildningsförvaltningens uppdrag som går i linje med planens intentioner, men planen har inte varit styrande för de aktiviteter som bedrivits, även om tydliga kopplingar finns.

3.4.3 Utvecklingen framåt

Från dialogen framkommer att det fortsatt finns frågor där samverkan behöver fördjupas, såsom de kritiska övergångarna för invånare mellan olika åldrar, olika aktörer och förvaltningar, där staden inte alltid fångar upp invånare i tid på grund av brister i samverkan. Det framkommer behov av att titta på helheten hos de individerna och ge stöd på olika sätt, då behöver olika aktörer vara inblandade, eftersom individer har olika behov. Utifrån ett uppdrag från kommunfullmäktige har ett gemensamt utvecklingsarbete kring det arbetsrehabiliterande området startats. Det är ett försök till att hantera både glapp och parallella processer genom att tydliggöra ansvar och utveckla arbetssätt. Arbetet görs i samverkan mellan socialförvaltningar, Finsam och arbetsmarknad- och vuxenutbildningsförvaltningen.

3.5 Samverkan för jämlik tillgång till hållbara livsmiljöer

3.5.1 Bakgrund

Planen uttrycker att planering, genomförande samt förvaltning inom stadsutveckling bör utgå från hur den fysiska strukturen skapar förutsättningar för jämlik tillgång till hållbara livsmiljöer för alla. Aktiviteten handlar om att samordning behöver utvecklas för att öka möjligheterna att göra gemensamma prioriteringar för vilka insatser som gör mest skillnad i planering, genomförande, projektering och underhåll. Samordning behövs för att kunna hantera målkonflikter inom stadsutveckling och värna hela staden-perspektiv.

3.5.2 Resultat av aktiviteten

Samverkan kring planens aktivitet sker mellan stadens aktörer i samordningsgruppen som etablerades utifrån målområdet Hållbara och jämlika livsmiljöer utifrån program för en jämlik stad. Samordningsgruppen består av direktörer från de stadsutvecklande förvaltningarna, socialförvaltningar, Förvaltnings AB Framtiden, idrotts- och föreningsförvaltningen, demokrati- och medborgarservice och kulturförvaltningen. Det är också genom denna grupp som uppföljning av det konkreta arbetet sker, i form av fyra delprojekt:

1. *Planering i tidiga skeden*, där Stadsbyggnadsförvaltningen gör en prioritering av detaljplaner för stadsutveckling i utsatta områden,
2. *Minska trångboddhetens negativa konsekvenser*, där kulturförvaltningen och Idrotts- och föreningsförvaltningen samverkar för att offentliga rum bättre kan kompensera för trångboddhetens negativa effekter, via till exempel läxhjälp på bibliotek och föreningsverksamhet.
3. *Minska hemlöshet för barn* som kopplar till hemlöshetsplanen samt
4. *NU-åtgärder*, som fokuserar på underhåll och skötsel av offentliga miljöer i utsatta områden.

Samtliga av dessa delprojekt formerades innan planen antogs och då inom ramen för program för en jämlik stad. Utöver detta är utgångspunkten att alla stadsutvecklande förvaltningar arbetar i linjen med att skapa hållbara och jämlika livsmiljöer utifrån rådighet i sina respektive uppdrag.

Planens aktivitet är uppdelad i två delar där den första delen fokuserar på gemensamma prioriteringar i tidiga skeden och den andra delen rör driftåtgärder som kompenserar för en ojämlik tillgång till fungerande livsmiljöer (NU-åtgärderna).

I dialog framkommer att det finns en svårighet i prioriteringar av tidiga skeden, det finns många målkonflikter och det behövs mycket kunskap för att veta vilka beslut som behöver tas för att insatser ska göra staden mer jämlik. Konkret handlar det om att berörda förvaltningar behöver få kunskaper om social hållbarhet och göra andra prioriteringar baserade på sociala konsekvensanalyser som det inte bara planeras för, utan också realiserar och följs upp. Det senare är ett arbete som håller på att utvecklas inom programmets samordningsgrupp där berörda direktörers medverkan och uppmärksamhet uppfattas vara av stor vikt.

Processutvärderingen av samverkansaktiviteterna undersökte särskilt den delen av planen som lyfte NU-åtgärderna närmare och konstaterade att NU-åtgärderna i huvudsak är ett förtydligande av den verksamhet som redan bedrivs för att föra in mer av sociala dimensioner och integrera mer av aspekter på jämlikhet i att utveckla hållbara livsmiljöer. Att mycket av ordinarie verksamhet är ärendestyrd samt att individer i socioekonomiskt resurssvaga områden inte hör av sig i lika stor utsträckning och kräver förändringar, gör att den primära funktionen inom NU-åtgärder är att säkerställa att åtgärder blir utförda i utsatta områden. Här har planen kunnat bekräfta vikten av arbetet, men har i sak inte påverkat arbetets inriktning på annat sätt än det som hade etablerats tidigare.

I dialog uttrycks att det finns en stor vinst i att ha jobbat med samordningen inom samordningsgruppen. Alla skeden från planering till drift inom stadsutvecklingsprocessen representeras i samordningsgruppen och här lyfts frågorna utifrån sociala perspektiv. Även socialförvaltningar finns representerade.

3.5.3 Utvecklingen framåt

Under planens giltighetstid har omorganisationen av stadsutvecklingen i Göteborg skett, där ett viktigt syfte är en mer sammanhållen stadsutveckling och en organisation som ger bättre förutsättningar för ett helhetsgrepp i förvaltning, underhåll och utveckling. En ny plan- och exploateringsprocess har etablerats som är en mer sammanhållen process. I denna process finns tidig och strategisk planering med och där behöver alla tre dimensioner in; Social, ekologisk och ekonomisk.

Jämlik stad Göteborg – med fokus på samverkan

Hur står sig en plan som syftar till att stödja samverkan?

Kommunforskning i Västsverige

Christian Jensen
Mikael Löfström

Göteborg, september 2022

Innehåll

3	Om den här rapporten
6	Kort om samverkan
12	Exempel på samverkan för en jämlik stad
21	Reflektion – Vad kan vi lära av exemplen?
26	Slutsatser
28	Läs mer

Om den här rapporten

Samverkansstrukturer för en jämlik stad

Programmet Jämlik Stad är uppbyggt kring en rad viktiga värden och förutsättningar. De är bland annat långsiktigt arbete, ett fokus på tidiga selektiva insatser samt ett helhetsperspektiv kring berörda målgrupper.

Dessa värden och förutsättningar kommer vi inte att behandla i denna rapport. Som undertiteln på rapporten indikerar fokuserar vi på samverkan, ytterligare ett värde som programmet uppmärksammar.

Jämlikhet uppfattas vara ett komplext och tvärsektoriellt område som ingen enskild förvaltning eller bolag kan ta sig an, än mindre att hantera.

Carl Gustaf Ekberg

Varför den här rapporten?

Ökad jämlikhet i Göteborg stad

Göteborgs stad har antagit en plan för en jämlik stad 2019–2022 som ett led i att förverkliga programmet jämlik stad 2018–2026. Syftet med planen är att bidra till att underlätta arbetet för jämlikhet i Göteborgs stad. Planen syftar till att konkretisera och operationalisera arbetet för programmet jämlik stad. Planen uppmärksammar hur stadens arbete med att samordna, styra och följa upp arbetet med jämlikhet behöver utvecklas. Den är ett styrande dokument för alla nämnder och styrelser inom staden. Det medför ökade insatser för jämlikhet under perioden för att skapa lika livsvillkor i staden.

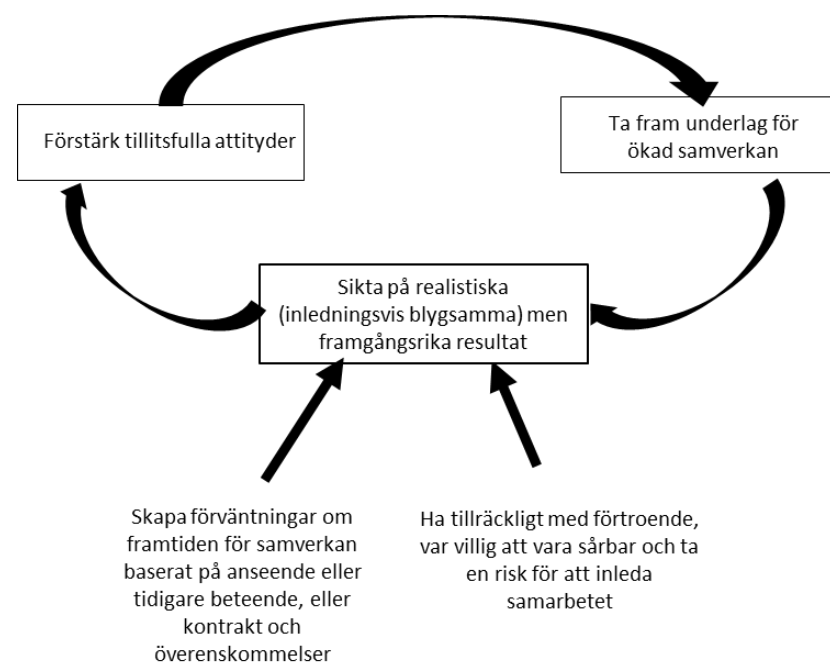
Jämlikhet inom fyra målområden

I programmet för jämlik stad finns fyra målområden som var ett av dem syftar till att bidra till likvärdiga livsvillkor för alla göteborgare. De fyra områdena är att:

- Skapa god start i livet och goda uppväxtvillkor
- Skapa förutsättningar för arbete
- Skapa hållbara och jämlika livsmiljöer
- Skapa förutsättningar för delaktighet, inflytande och tillit

Den här rapporten avser ge ett underlag för det fortsatta arbetet med programmet för jämlik stad inom Göteborgs stad. Ambitionen är att göra det enklare att jobba med jämlikhet. Av den anledningen behöver samverkan mellan stadens verksamheter och förvaltningar, men även med andra aktörer stödjas. Rapporten uppmärksammar därför särskilt på vilket sätt planen främjar arbetet med att samordna olika verksamheter, arbetssätt och ledning och styrning av samverkan.

Samverkan förutsätter att det finns en ömsesidig problemförståelse för den gemensamma insatsen och ett resultat som överensstämmer med aktörernas enskilda uppdrag. Det är också viktigt att utveckla förtroendefulla relationer.

Figur 1. Den tillitsbyggande cirkeln (Vangen och Huxham, 2003). Bearbetad av författarna

Studiens syfte och genomförande

Utgångspunkten för utvärderingen är Göteborgs stads plan för en jämlik stad 2019–2022 vars ändamål är att ge stöd för tvärsektoriell samverkan. Studien uppmärksammar de fyra målområdena med lika många exempel på hur samverkan praktiseras för att uppnå målen och dessa är:

- Samverkan genom det familjecentrerade arbetssättet
- Skolan som gemensam arena
- Samverkan för ett jobb- och kompetenscentrerat arbetssätt
- Samverkan för jämlik tillgång till hållbara livsmiljöer

Syftet med studien är att utvärdera på vilket sätt planen medverkar till att stödja tvärsektoriell samverkan. Utvärdering ska även medverka till ett lärande och utbyte av erfarenheter med avseende på tvärsektoriell samverkan. I de fall det finns hinder för ett tvärsektoriellt arbete ska dessa lyftas fram för att identifiera på vilket sätt dessa begränsningar kan överkommas genom någon form av insats.

Genomförande

Utvärderingen har genomförts i två steg:

1. Först genom att analysera de fyra utvalda samverkansaktiviteterna var för sig, analysera och dra slutsatser av dem.
2. Därefter analysera och dra slutsatser på övergripande nivå utifrån helheten.

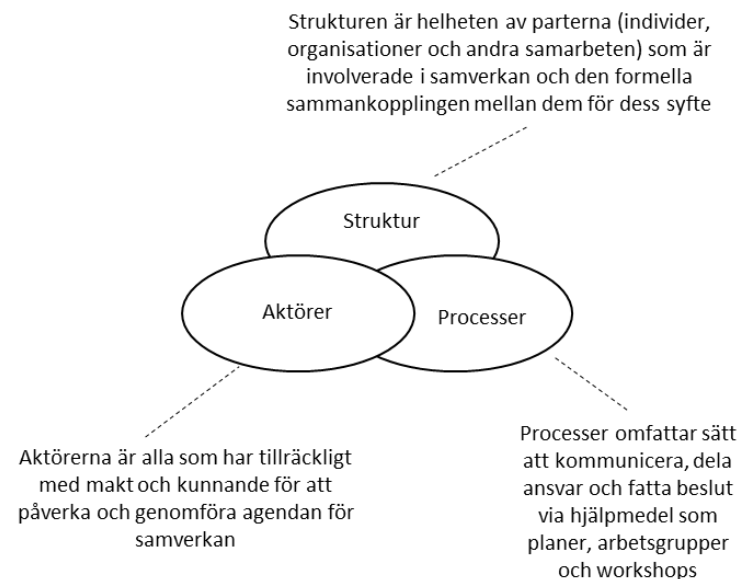
Utvärderingen utgår från aspekter på samverkan, som lyfts i planen, både det som är unikt för varje samverkansaktivitet och det som är gemensamt för samverkansaktiviteterna. Studien genomfördes hösten 2021 – våren 2022.

Urval

Urvalet av intervjupersoner har varit processledare, medarbetare, chefer som uppfattas vara nyckelpersoner för de fyra aktiviteterna, vilket inneburit cirka fem personer per aktivitet. Urvalet har skett i samråd mellan

utvärderare och uppdragsgivare.

Rapporten ger exempel på de förutsättningar och utmaningar som varje av de fyra exemplen möter i arbetet med samverkan. Det sker även en beskrivning och analys av de gemensamma mönster som alla exemplen står inför när det kommer till strukturella förutsättningar för samverkan.

Figur 2. Styrning av samverkan - nyckelfaktorer (Vangen et al, 2015).
bearbetad av författarna

Kort om samverkan

Samverkansstrukturer för en jämlik stad

Styrning i samverkan

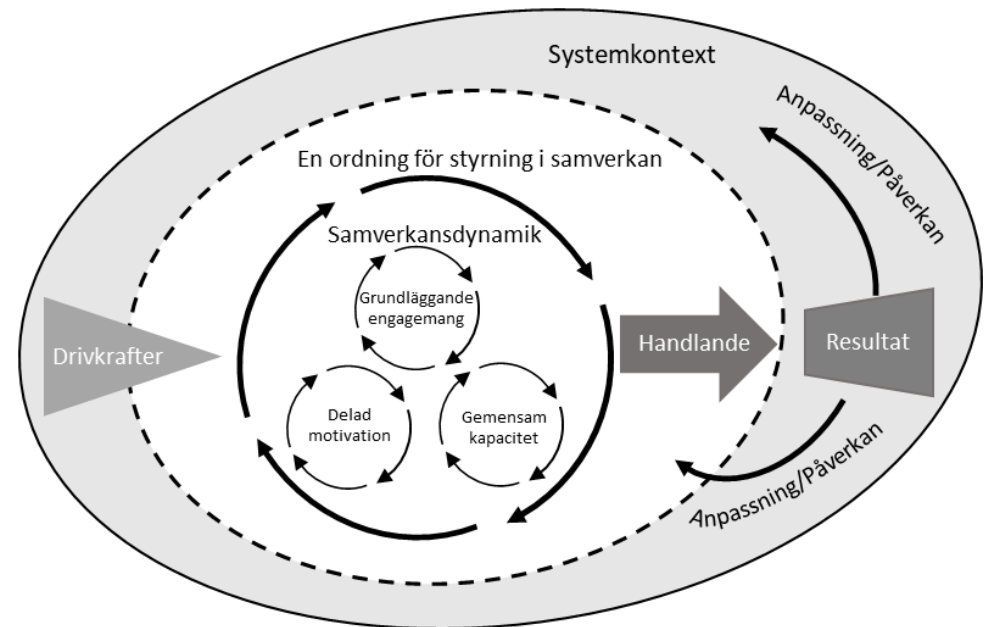
Organiseringen av de samverkansaktiviteter som vi studerat sker inom komplexa organisatoriska strukturer och system. Nedan presenterar vi en konceptuell modell hur vi förstår det systemet, som vi fördjupar allteftersom i detta avsnitt.

Systemkontexten är förvisso de mångbottnade orsakssammanhang som de olika aktiviteterna tar sig an, exempelvis sociala, ekonomiska, rättsliga, kulturella och psykologiska förutsättsättningar som berörda målgrupper påverkas av, men också föreställningarna om hur de offentliga bör styras, ledas och organiseras för att på ett ändamålsenligt sätt ta sig an utmaningar kring social hållbarhet.

Programmet för Jämlig stad kan ses som en ordning för styrning av samverkan inom Göteborgs stad, vid sidan om den styrning som finns genom andra program, reglementen, budget och redan ingångna avtal. Programmet samlar olika intressenter som genererar många perspektiv på hur utmaningar och problem inom programmet både kan/bör beskrivas och vad man bör göra åt dem.

Programmet bidrar över tid till samverkansdynamik i interaktion med de aktiviteter som sker inom utpekade målområden och aktiviteter. Relationella aspekter av samverkan är här av stor betydelse. Hur aktiviteter styrs och stöds lokalt är av stor betydelse för hur berörda utförare och brukare uppfattar insatser, åtgärder och program. Lokala samordnare och koordinators behöver vara både förändringsagent - ifrågasätta antaganden och vara katalysator för åtgärder - och pedagog - skapa förståelse för varandras uppdrag och beskriva inom vilka strategiska sammanhang samverkan är knutet till. Om berörda aktiviteter har en förhistoria inom tidigare initiativ och satsningar så påverkar det givetvis dynamiken, likaså om det finns angränsande snarlika aktiviteter inom andra satsningar och program.

Det sker inte bara en anpassning och påverkan utifrån och in, utan också inifrån och ut. Drivkrafter kommer från flera olika håll. Handlandet betingas av flera styrsignaler, vanor och rutiner samt behovet av att laga efter läge. Huruvida olika resultat beror på tydligt planerade åtgärder är svårt att utröna, i regel finns mångbottnade orsaker. Kapacitetsbyggande över tid sker på flera olika nivåer och berör alltifrån operativa arbetssätt och metoder till förmåga att i samverkan driva förändrings- och utvecklingsarbete.

Figur 3. Ett ramverk för styrning i samverkan (Nabatchi och Emerson, 2015, 2021) Författarnas bearbetning

Styrmodeller blir historiska sediment i organisationen

Fokus i denna rapport är organisatorisk samverkan, därför är föreställningar om offentlig förvaltning grundläggande. Offentlig förvaltning har över tid absorberat sinsemellan olika styrideal som tillsammans utgör en väsentlig del av ovan beskrivna systemkontext. I tabellen nedan beskrivs kännetecknande ledord för de fyra centrala förvaltningspolitiska styrideal (fritt baserat på Hedlund & Montin, 2008; Torfing & Triantafillou, 2016; Ehn & Sundström 2020). För både klassisk offentlig förvaltning som new public management har det över tid utvecklats en stark styrpraktik manifesterad i regelstyrning, reglemente och prestationsmätningar av olika slag, vilket inte är fallet för new public governance och tillitsbaserad styrning, som då ofta sker i "skuggan" av mer etablerad styrpraktik.

	Public Administration (1945-)	New Public Management (1985-)	New Public Governance (2000-)	Tillitsbaserad styrning (2014-)
Reformidé	Progressiv verksamhetsutveckling	Resultatstyrning och avreglering	Samverkan för "helhetens bästa"	Tillit i olika relationer
Förvaltningens Karaktär	Offentlig sektor speciell	Företagslik	Nätverksförvaltning	Expertförvaltning
Ledord	Objektivitet Likabehandling Rättssäkerhet Oberoende Förutsägbarhet	Produktivitet Service Kreativitet Affärsmässighet Kundfokus	Samordning Samsyn Samverkan Samarbete Innovation	Sakkunnig Erfarenhet Problemlösning Oberoende Evidens
Lojal mot	Politik och regler	Den egna organisationen	Åtagandet	Medborgaren/ brukaren
Förebild	Opartisk tjänsteperson	Managern	Samordnaren	Experten
Kärnvärde	Rättssäkerhet	Inre effektivitet	Yttre effektivitet	Professionalitet
Huvudproblem	Produktionsfokus	Fragmentisering	Informalisering	Maktkoncentration

Tio tips för att nå fördelar med att samverka!

Programmet Jämlik Stad kan ses som en ordning i styrning för att underlätta samverkan. Det finns ingen optimal ordning, utan bara mer eller mindre ändamålsenliga. Studier visar att samverkan är både viktigt och nödvändigt för att ta sig an nya samhällsutmaningar (Ansell & Torfing, 2014; Di Domenico, 2011; Torfing & Trianatafillou, 2016), samtidigt visar många studier hur samverkan ingalunda är fri från olika typer hinder, svårigheter och spänningar. Huxham och Vangen (2005:37) presenterar följande tio praktiska råd kring samverkan.

Med engagemang, skicklighet och ständig uppmärksamhet på vad de olika råden uppmärksammar kan man uppnå fördelar med samverkan. Likt alla tips skriver de, ska även de här användas med försiktighet. Tipsen är avsedda att väcka eftertanke och reflektion. Endast det första och det sista rådet, säger de, bör betraktas som absoluta sanningar.

1. Att samverka är **kompllicerat och resurskrävande**. Samverka bara om nytan är uppenbar.
2. Det tar mer **tid** än ni tror att få fungerande samverkan på plats, räkna in det i era "kalkyler".
3. Era samarbetspartners **vill ofta annat än ni vill**, var beredd att försvara era positioner men också att göra **kompromisser**.
4. Om möjligt, lägg upp små genomförbara **delmål** och bygg upp **ömsesidigt förtroende** genom att nå dem.
5. **Kommunikation** är viktigt därför att olika intressenter har olika preferenser. Var tydliga med vad ni menar och arbeta för att alla andra är det också.

6. Förvänta dig inte att andra organisationer har samma **arbetsrutiner** och **regelverk** som ni. Det som kan vara lätt att genomföra i en organisation kan stöta på stora hinder i en annan.

7. Se till att de som ni samverkar med har **mandat** att besluta i olika frågor, så att de inte i varje fråga behöver stämma av med sin hemmaorganisation.

8. Frågan om **makt** är viktig vid **förhandlingar**. Om ni är medveten och öppen om er och andras maktpositioner, underlättar det tilliten i samverkanssituationen.

9. Att få saker att hända vid samverkan handlar både om **att stödja och att styra andra parter** mot uppställda mål.

10. Utgå från att ni **inte kan kontrollera samverkanssituationen** och att ingående parter förutsättningar likt omvärlden i stort **förändras kontinuerligt**.

Olika former av samverkan

Samverkan inom välfärdssystem kan organiseras på flera olika sätt och historiskt har den stora utmaningen varit den interorganisatoriska samverkan som även har inneburit en samverkan mellan professioner. I stora organisationer kan dock även samverkan mellan olika förvaltningar innebära en lika stor utmaning. Olika begrepp såsom samordning, samverkan och samarbete används för att beskriva relationen mellan organisationer (Hedberg Rundgren m fl. 2022). Den traditionella linjen med funktionsspecialisering är populär då den skapar enkelhet för beslutsfattare och professioners specialisering, men passar inte alltid för människor med sammansatta behov.

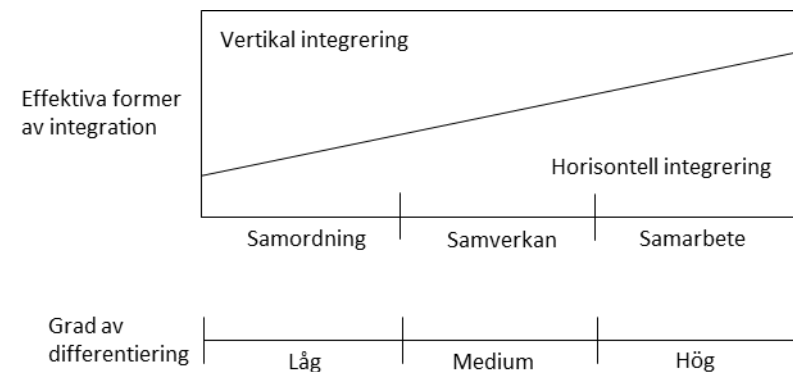
För att förstå olika samverkansformer behöver vi titta närmare på organisationens differentiering och integrering. Dessa är organiseringsgrundelement. Differentiering innebär en arbetsdelning mellan enheter och arbetsuppgifter. Integration är istället behovet av samarbete mellan enheter och arbetsuppgifter. Förhållandet mellan differentiering och integrering är det som är avgörande, vilket figuren till höger visar. En låg grad av differentiering kan hanteras genom vertikal integration medan en hög grad av differentiering behöver inslag av horisontell integrering.

Vilken samverkansform som kan vara av intresse beror på graden av differentiering avseende såväl strukturer som normer och värderingar. Till exempel innebär en låg grad av differentiering något som i huvudsak kan hanteras genom vertikal integration medan en högre grad av differentiering kräver större inslag av horisontell integration. Graden av differentiering från låg till hög motsvaras av ett behov av en ökad integration vilket kan beskrivas i en ökande omfattning med begreppen samordning, samverkan och samarbete.

Det figuren visar är således att samordning kan vara en effektiv form när det är låg grad av differentiering mellan organisationer, professioner och verksamheter. Det motsatta, det vill säga samarbete när det är en hög grad av integration.

Beroende på vilket behov som föreligger för samverkan utvecklas i praktiken olika former. Den vanligaste och kanske enklaste formen är att skapa någon form av möte eller forum där parterna kan mötas för att utbyta information och ha gemensam planering. En annan form kan vara att ingå avtal eller gemensamma överenskommelser om rutiner och riktlinjer för ett visst arbete som till exempel ett vårdprogram.

En tredje form kan innebära att man inrättar särskilda organisationer och till och med samlokalisering av en gemensam verksamhet. En konsekvens av det blir att den verksamheten behöver hitta sina egna arbetsformer och ha en egen ledningsstruktur samtidigt som den behöver vara en del av den reguljära övriga verksamheten som de samverkande parterna bedriver.

Figur 4. Effektiva former av integration för olika grader av differentiering. (Axelsson och Bihari Axelsson, 2007)

Samordnare – gränsöverskridande samverkan

Det har blivit allt vanligare med att inrätta någon form av samordnare vars uppdrag ofta är att ta ansvar för en specifik fråga. Många gånger sker detta när flera organisationer avser att samverka och då inrättas en funktion för att koordinera verksamheter och organisationer.

Vad menas med samordnare?

Samordnare har kommit att bli en funktion eller roll som fått en central funktion vid samverkan mellan myndigheter och andra organisationer, men inte endast då. Överhuvudtaget används samordnare när det kommer till olika uppdrag som inte passar in i den ordinarie linjen eller att det är en uppgift som involverar flera avdelningar i en organisation eller flera organisationer. Många gånger innehåller också uppdraget som samordnare att medverka till en förändring eller utveckling. Utöver uttrycket samordnare används även andra benämningar som processledare eller utvecklingsledare för att nämna några.

Samordnare i litteraturen

Nätverkaren: Skapa relationer mellan olika aktörer och verka i den informella beslutsstrukturen. *Kommunikatören:* Upprätthåller kommunikation mellan olika professionella diskurser och jargonger.

Koordineraren: Organiserar olika processer för samverkan genom planering och administration. *Entreprenören:* Utmanar rådande struktur med nya idéer, kreativitet, lateralt tänkande. *Fixaren:* Har tillgång till politiska, organisatoriska och/eller ekonomiska resurser för att lösa problem.

Brobyggaren: För samman aktörer från olika organisationer för att utveckla arenor för samverkan. *Mäklaren:* Är direkt engagerad i dialoger, samtal, förhandlingar mellan olika organisationer för att skapa strukturer, budget och riktlinjer för samverkan.

Samordnaren som en del av den hybridiserade styrningen

Det finns olika logiker som styr verksamheten och över tid har dessa i olika omfattning kommit att prägla styrningen av offentliga förvaltningar. Det går att anknyta till olika historiska styrmodeller som vi har beskrivit tidigare och deras förhållande som sediment.

En byråkratisk styrlogik ger ledningen möjlighet att praktisera en planering och uppföljning av samordnaruppdraget och det gränsöverskridande arbetet. Detta tillsammans med managementlogiken som ger ledningsstrukturen ett ansvar för att sätta mål, göra uppföljning och bedöma resultat. Genom samordnaren tillkommer den professionella styrlogiken vilken kommer handla om att upprätta relationer i nätverk.

Byråkratisk styrlogik

Den kännetecknas främst av att den uppmärksammar en hierarkiskt administrativ struktur som upprätthålls via regelverk och tydliga beslutsordningar. Denna logik främjar ett planeringsideal där även uppföljning blir central som en del av kontroll och övervakning av att de planerade insatserna blir genomförda.

Managementlogik

Den har en tydlig uppmärksamhet på kostnader och resultat. Det är en form av resultatkontroll där målsättningen sätter riktning och klargör vilka prestationer som aktörerna i samverkan gemensamt förväntar sig, vilket samtidigt ger en förväntan på en ökad målöverensstämmelse.

Professionell styrlogik

Den utgör professionens kunskapsbas och hur kunskapen ska användas. Styrning sker genom gemensamma värdesystem och utvecklande av normer. Två faktorer är centrala för såväl förhållandet till kollegor som klienter och det är förtroende och relationer. Inte minst i samverkan blir det centralt att bygga förtroende mellan parterna, vilket sker när de professionella ska utveckla relationer för det gemensamma arbetet.

Dessa styrlogiker praktiseras gemensamt i ett sammanhang för att styra samverkan. Denna hybridisering av styrningen kommer till uttryck när samordnarfunktionen används för att genomföra samverkan eller hålla uppmärksamheten på en enskild fråga som inte endast inbegriper en verksamhet. Den kan även bidra till en ökad otydlighet när nya roller och funktioner ska samverka (Löfström, 2021).

Exempel på samverkan för en jämlik stad

Samverkansstrukturer för en jämlik stad

Exempel på aktiviteter för en jämlik stad där samverkan är en del

I planen för en jämlik stad poängteras några aspekter som är en centrala för att utvecklingen mot en jämlik stad, enligt programmet, ska uppnås. Det är att förvaltningar och bolag behöver ställa om och starta ett förändringsarbete med särskilt fokus på att uppmärksamma strukturer som förhindrar jämlikhet. Detta arbete behöver ske i samverkan. Den här studien fokuserar på beskrivningar om samverkan och eventuella hinder för samverkan. De utvalda aktiviteterna utgör exempel på olika insatser och olika former av samverkan som ett uttryck för planen. De representerar ett antal erfarenheter för hur samverkan kan organiseras, styras och ledas.

Variationer på samverkan

De olika exemplen på aktiviteter har en omfattning och en livslängd som skiljer sig markant åt. Några är relativt nya, medan andra pågått under en längre tid. Ofta finns det en spårbundenhet i de olika aktiviteterna, det vill säga de har föregåtts av tidigare insatser och projekt, med samma aktörer eller med andra aktörer i samverkan.

De har något olika fokus för människors livsvillkor. Det är förenklat en uppmärksamhet på familjen, barnen, arbetslivet och boende. Även om varje aktivitet är riktad mot en del av kommunens verksamhet och blir konkret på en viss plats i staden finns det i en del fall ett tydligt övergripande stadenperspektiv.

De olika exemplen omfattar samverkan på en såväl övergripande, strategisk nivå, som på en mer operativ nivå, mellan förvaltningar, bolag och externa aktörer, mellan ledningar och medarbetare. Framträdande för varje aktivitet är att det finns någon eller några utsedda att värna aktiviteten och genomförandet av samverkan.

- 1. Familjecentrerat arbetssätt (FCA)**
(Ansvar: Förskolenämnden och Grundskolenämnden)
- 2. Skolan som arena (SSA)**
(Ansvar: Grundskolenämnden)
- 3. Fler föräldrar i arbete (FFIA)**
(Ansvar: Nämnden för arbetsmarknad och vuxenutbildning)
- 4. NU-åtgärder**
(Ansvar: Byggnadsnämnden)

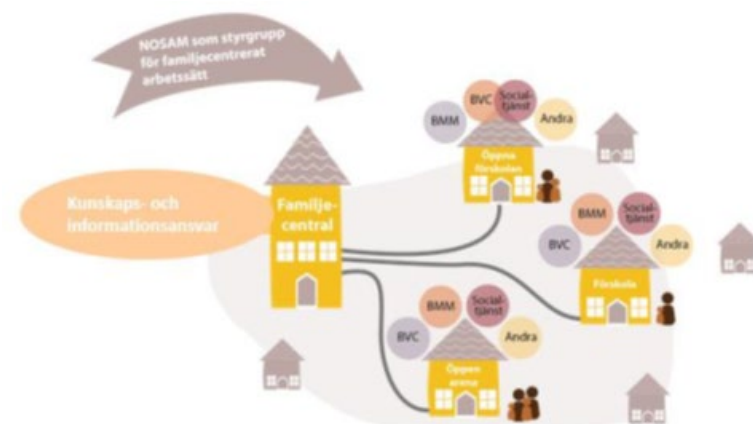
Exempel 1: Familjecentrerat arbetssätt

Göteborgs stad och Västra Götalandsregionen har genom en politisk avsiktsförklaring och avtal kommit överens om att samverka kring barn och familjer i Göteborg utifrån ett familjecentrerat arbetssätt. I dess mest konkreta och grundläggande form är arbetet samlokaliserat i familjecentraler med öppna förskolan, förebyggande socialt arbete och mödra- och barnhälsovård.

Utgångspunkten för det familjecentrerade arbetssättet och familjecentraler är att alla barn och unga ska få en god start i livet och ges goda förutsättningar. Det innebär att insatser för barn tar sin utgångspunkt i hela familjen och dess levnadsvillkor. Varje verksamhet som möter barn och unga ska utifrån sin profession och situation, stärka hela familjen.

Samverkan är väl inarbetad och har i det närmaste funnit en institutionaliserad form i hur den är organiserad. Oavsett om den är samlokaliserad eller inte har samverkan av det skälet en förväntad ordning. Det gäller även styrning som sker genom styrgrupper som består av chefer från de verksamheter som är aktuella för samverkan. I det sammanhanget har samordnare/koordinatorer en central roll. Det familjecentrerade arbetssättet har även ett starkt narrativ som har spridit sig inte minst inom staden och de andra aktiviteter som är aktuella i den här studien.

Det finns inga framträdande exempel eller beskrivningar på att det familjecentrerade arbetssättet har förändrats vare sig konkret eller strategiskt på grund av planen för jämlik stad. Däremot anser respondenterna att den har underlättat deras arbete och att legitimiteten för verksamheten har ökat. De menar att deras arbete ligger i linje med de intentioner som finns i programmet.

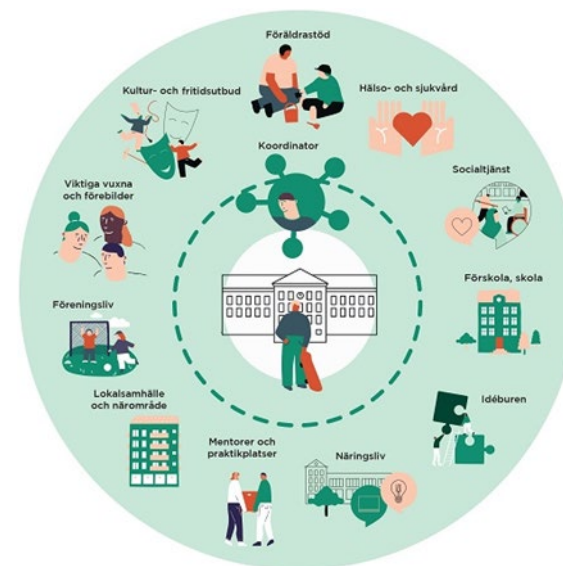
Familjecentrerat arbete ska främja en god hälsa hos barn och vårdnadshavare.

Exempel 2: Skolan som arena

Målet för Skolan som arena (SSA) är att bidra till främjande och stärkande insatser som är gynnsamma för barns livsvillkor. Utgångspunkten är barnens behov, inte skolan utan att störa skolans uppdrag, och omfattar aktiviteter för att skapa en tillgänglig och meningsfull fritid, liksom stärkande av målgruppens förmågor och sociala nätverk. Centralt är att verka för tillit, sammanhållning och trygghet för såväl barn som vårdnadshavare samt boende i området. För detta arbete har samverkan mellan olika aktörer identifierats vara av särskild betydelse samt att skolans legitimitet och lokaler är en viktig knutpunkt för arbetet. Ambitionen är att SSA ska bidra till en meningsfull fritid för barn och unga, men också att vårdnadshavare och boende får möjlighet att mötas och att tryggheten i berörda områden ökar.

SSA drivs av grundskoleförvaltningen. Inom projektet arbetar två koordinators med att utveckla arbetssätt som förenklar samverkan mellan stadens skolor och angränsande förvaltningar, företrädare för civilsamhället och företag, så att det engagemang och resurser som finns hos olika aktörer utanför skolan kan komma stadens barn till godo. I dagsläget bedrivs arbetet i 20 skolor.

Lokala arbetssätt och kontextuella förutsättningar visar att SSA inte sker, eller kan ske, på samma sätt. Detta kan till viss del förklaras utifrån en anpassning till lokala förhållanden. Men det är också tydligt att det finns skilda idéer om vad arbetssättet innebär. Det väcker följaktligen frågan om vad som är den gemensamma grunden i arbetssättet och i förlängningen vilka aktiviteter och samarbeten som kan rymmas inom SSA. Därtill pågår det en snarlik aktivitet genom den satsning som Framtiden AB gör genom Lights on-projekten, en aktivitet som beskrivs som ömsom kompletterande ömsom konkurrerande.

Exempel 3: Fler föräldrar i arbete

I staden finns sedan tidigare fyra Kompetenscentra (KC) vars syfte är att samfällt bidra till en likabehandling av arbetssökande med försörjningsstöd. De arbetar med att ge extra stöd vid behov för att arbetssökande ska bli självförsörjande genom arbete eller studier. Detta arbete sker i samverkan mellan Arbetsmarknad och vuxenutbildning (Arbvux), Socialförvaltningen och Arbetsförmedlingen (AF).

Projektet eller satsningen Fler föräldrar i arbete (FFIA) startades 2019 och var en gemensam insats från de fyra KC för att initiera ett arbete i linje med Göteborgs stads program för en jämlik stad. FFIA har som syfte att utveckla ett mer familjecentrerat arbetssätt där uppmärksamheten för insatsen är på hela familjen med idén att om föräldrar blir självförsörjande ökar möjligheten till egenkontroll över sitt liv och som en konsekvens en större möjlighet till en socialt fungerande tillvaro för barnen.

Tydligt för insatsen är att samverkan mellan KC och socialförvaltning har förstärkts, blivit mer kontinuerligt och tidigare lagts i processen. Det gäller även den samordning som kan behövas med annat familjestöd under processen. Det innebär att ansvarsfördelningen har blivit tydligare när insatser sker parallellt. Samverkan liksom arbetet och hela satsningen på FFIA utgår i huvudsak från medarbetarnas engagemang. Det har medfört att samverkan mellan framför allt KC och Socialförvaltningen har utvecklats.

Projektets arbetsprocess

Deltagarna i projektet väljs ut i samråd mellan KC och AF. Kriterierna för att komma ifråga som deltagande är bland annat att man är förälder och inte har någon pågående planering hos AF. Därefter sker en inskrivning på KC och information om deltagande i FFIA. Vid detta möte medverkar deltagaren, coach från KC och en socialsekreterare.

Inledningsvis sker en kartläggning av vilka behov som finns från deltagarens sida och vilka fördelar som finns med att delta i projektets arbete utifrån en standardiserad modell ”Samtalsstöd-vinster med egen försörjning”. Efter tre månader sker ett uppföljningsmöte.

Samtalsstöd – Vinster med egen försörjning

Exempel 4: NU-åtgärder

Syftet med aktiviteter som sker inom "samverkan för jämlik tillgång till hållbara livsmiljöer" är att samla aktörer inom Göteborgs stad och externa aktörer för att på både kort och lång sikt skapa tillgång till hållbara livsmiljöer. Betoning är förvisso på fysisk miljö och dess utformning, offentliga rum, torg, gångstråk och kring hållplatser men den sociala dimensionen framhävs i alla aktiviteter. På lång sikt länkas målområdet till stadens arbete med att öka tillgången på bostäder, minska boendesegregationen samt öka delaktighet och inflytande från berörda målgrupper. Ansvarig för målområdet är Stadsbyggnadskontoret.

På kort och medellång sikt inom de så kallade NU-åtgärderna prioriteras i synnerhet de särskilt utsatta områdena där en rad trygghetsskapande insatser genomförs. Det arbetet bedrivs främst av trafikkontoret och park och naturförvaltningen med nära samarbete med socialförvaltningen i berörda områden samt med polisen, och har också beröringspunkter vad gäller innehåll och arbetssätt i programmet Trygg och vacker stad.

Arbetet i NU-åtgärderna samordnas antingen löpande inom en rad etablerade forum som finns i olika stadsområdena, exempelvis Bo Bra processen i Biskopsgården, eller ad hoc genom att vissa platser uppmärksammas som otrygga vilket berörda aktörer samlas kring. Främst har arbetet handlat om underhållsåtgärder såsom att rusta upp lekplatser, förbättra belysning och renhållning, men ett fokus på ordningsfrågor och hur man med det fysiska rummet kan försvåra för brottslighet har alltmer uppmärksamats. Merparten sker inom befintliga ramar, ibland förekommer öronmärkta projektmedel.

Att mycket av ordinarie verksamhet är ärendestyrd samt att individer i socioekonomiskt resurssvaga områden inte hör av sig i lika stor utsträckning och kräver förändringar, gör att programmets primära funktion inom NU-åtgärder är att säkerställa att åtgärder blir utförda i utsatta områden. Programmet som styrande dokument bidrar därmed till inom de tekniska förvaltningarna att uppmärksamma behovet av en mer jämlik fördelning av insatta resurser. Konkret handlar det om att berörda förvaltningar behöver få kunskaper om social hållbarhet och göra andra prioriteringar baserade på sociala konsekvensanalyser som det inte bara planeras för, utan också

realiseras och följs upp. Det senare är ett arbete som håller på att utvecklas inom programmets samordningsgrupp där berörda direktörers medverkan och uppmärksamhet uppfattas vara av stor vikt.

Hur ansvar och organisering ska se ut för berört målområde i den nya organisationen för stadsutveckling, som nu är i vardande, är i skrivande stund oklart. Behov av att samordna de fyra stadsområdena sågs även som ett utvecklingsområde då skillnader vad gäller forum och arbetssätt skiljer sig åt dem emellan. Likaså borde arbetet synkroniseras med den satsning som Framtiden AB och allmännyttan gör i utsatta områden.

Framgångsfaktorer vid samverkan, enligt deltagarna

- När det funkar som bäst är när två medarbetare finner varandra och hittar former för att samarbeta och när de har chefer som har ett bra samarbete. Då får vi förståelse för olika uppdrag och synsätt.
- Det är viktigt att det finns plattformar där flera olika aktörer träffas regelbundet från olika verksamheter för att få kunskap om varandra, planera och genomföra samverkan.
- Det behövs att grundorganisationen ligger fast med en tydlig ansvarsfördelning och att det finns bra samverkansrutiner, vilket vi hade mellan skola, socialtjänst och förskola på alla olika nivåer.
- Det är en naturlig del av vårt arbete. I alla våra grunduppdrag jobbar vi i samverkan tillsammans med andra, tillsammans med AF, näringslivet, socialtjänsten, våra skolor...
- Det underlättar om vi har ett gemensamt uppdrag i samverkan, om man kan luta sig mot en gemensam styrning blir det enklare.
- Det är viktigt att mål och handlingsplan är tagen gemensamt, vilket vi har säkrat upp, så att verksamheterna lokalt inte hittar på egna lösningar.
- Vi behöver se att människor har olika problematik beroende på vilket stadsområde de finns i.
- Samverkan är ett långsiktigt arbete som tar tid. Man lära känna varandra och varandras verksamheter när man ska arbeta ihop. Det gäller att hålla i och inte ge upp.
- Om man ska samverka, arbeta tillsammans, behöver det bli självklart, en självklarhet att samverka som en del av professionsidentiteten.
- Det bästa exemplet på samverkan som jag har sett är FINSAM där man samlas runt klienternas problem och behov. Även där är utmaningen alla dessa olika regelverk.

Sammantaget kan vi konstatera att framgångsfaktorer också rör vitt skilda företeelser

- Övergripande mål och uppdrag som är kända och väl förankrade
- Det finns ett bra samspel mellan aktiviteter som sker inom respektive grunduppdrag och det som sker vid samverkan
- Aktörer på alla nivåer har ömsesidig insikt i och respekt för legitimiteten i andras roller och uppdrag
- Öppen, dialoginriktad kommunikation, med stöd av välfungerande kommunikationskanaler och forum
- God förmåga att hantera kontrasterna mellan olika perspektiv och värden

Utmaningar vid samverkan, enligt deltagarna

- *Det finns ingen klar struktur för samverkan, utan det skiljer sig från enhet till enhet, handläggare till handläggare.*
- *Det är inte självklart att vi ska samverka och hur vi ska samverka. Det blir hela tiden omtag, det kommer nya chefer, nya program.*
- *Det finns en svårighet att hitta rätt nivå att föra samtal med om samverkan då organisationen skiljer sig åt mellan förvaltningar och gentemot externa aktörer. Vem ska prata med vem och vem tar det vidare till operativ verksamhet.*
- *Det är en återkommande svårighet att vi jobbar utifrån perspektivet hängrännor medan våra chefer jobbar utifrån stuprörsperspektivet.*
- *Ju högre upp i organisationen på chefsnivåer desto mer fantasier finns det om varandra, vilket gör att man inte alltid ser värdet av samverkan, utan mer till sin egen verksamhet.*
- *Det saknas emellanåt klara direktiv om att detta ska vi göra, ibland beror det på en konkurrens mellan olika satsningar/projekt.*
- *Vi har olika perspektiv på vad som är viktigt att göra och när det ska göras.*
- *Det skiljer sig åt mellan olika strukturer och regelverk, olika uppdrag och olika synsätt på vad som är viktigt.*
- *Det är för många program som bär nästan på samma frågor, hur ska vi förhålla oss till alla dessa program.*
- *Vi har processledare från olika förvaltningar som träffas och komma överens om vad och hur saker kan göras, men vi har inte motsvarande inom socialförvaltningarna.*
- *Även om möten ofta kan vara bra så blir det många möten i mängder av olika nätverk. Det kan bli svårt att få en överblick och inte drunkna i möten.*
- *Det här är hela tiden ett utvecklingsarbete att samverka, identifiera nya behov, att hitta nya vägar, nya kontakter.*

Sammantaget kan vi konstatera att försvårande omständigheter kring samverkan rör vitt skilda företeelser

- Omorganisationer bryter tidigare ordningar för samverkan
- Övergripande mål och strategier är förvisso tydliga men förpliktigar inte linjen och löpande verksamhet
- Många jobbar parallellt med snarlika uppdrag, både inom programmet och inom angränsade program
- Fokus på linjens operativa mål gör att strategiska program mål tappas bort
- Rigida styrmedel medför ett alltför begränsat handlingsutrymme
- Revirlogik i stället för samverkanslogik samt svag tolerans för avvikelser från etablerade former

Sammanfattande intryck från fyra aktiviteter

En sammanfattande jämförelse mellan de fyra aktiviteter som har studerats ger vid handen att de har något olika förutsättningar som främst beror på vilken verksamhet de är en del av.

Familjecentrerat arbetssätt har till stora delar väl inarbetade samverkansformer och styrningen av verksamheten är etablerad tillsammans med Västra Götalandsregionen. Den är känd inom Göteborgs stad och har ett narrativ som tilltalar andra verksamheter då det ger enkel inkluderande ingång till vad som är fokus för verksamheten.

Fler föräldrar i arbete som bedrivs på Kompetenscentren beskrivs som en satsning som ett projekt, vilket är sprunget ur programmets intentioner. På samma gång är det till stora delar en utveckling av det befintliga arbetet. Det gör att samverkansformerna i huvudsak är etablerade, men utvecklas något utifrån att satsningen och styrningen sker inom ramen för ordinarie verksamhet.

Familjecentrerat arbetssätt (FCA)	Kompetenscentrerat arbetssätt (KC/FFIA)	Skolan som arena (SSA) (Lights on)	Hållbara livsmiljöer (NU-åtgärder)
Samverkan: externt VGR, internt soc/skola	Samverkan: externt AF/företag, internt arbvux/soc	Samverkan: externt Förening/företag, internt soc/skola	Samverkan: externt Förening/företag, internt soc/skola
Processled – koordinator – samordnare	Planeringsled – chef – medarb.	Processled – (rektor/chef) – koordinator	Processled – chef – projektledare
Inarbetat narrativ som de andra sneglar på	Projekt för att freda insatsen	Söker sin form – hur samarbeta med AB framtiden	Identifierar verksamhet som anknyter till programmet
Strategisk/operativ insats som lutar åt det förra	Operativ insats som möjligtvis saknar det strategiska	Strategisk/operativ insats som försöker hitta balansen	Strategisk/operativ insats som ökar fokus på sociala aspekter
Plan Jämlig stad ger stöd/bekräftar	Plan Jämlig stad ger uppdrag/påbörjar utveckling	Plan Jämlig stad utmanar institutionen skola	Plan Jämlig stad stöder utvecklingen mot sociala dimensioner

Skolan som arena har även den funnits ett tag, uppfattas mer som en enskild satsning. Samverkansformen tillsammans med styrningen av samverkan har ännu inte hittat sina former. Det finns även en diskussion om vad som ska vara innehållet i arbetet och hur omfattande aktivitet ska vara samt i vilken grad de ska omfamna den geografiska områdesproblematiken

Nu-åtgärderna är i huvudsak ett förtydligande av den verksamhet som redan bedrivs för att föra in mer av sociala dimensioner och integrera mer av aspekter på jämlikhet i att utveckla hållbara livsmiljöer. Här är inte samverkansformerna och styrningen av samverkan lika framträdande.

Reflektion – Vad kan vi lära av exemplen?

Samverkansstrukturer för en jämlik stad

Komplex flernivåreglering av samverkan

Vad styr uppkomsten och genomförandet av de operativa insatserna vid samverkan? En första reflektion vi gör är att de ingående parternas föreställning om samverkan inte enbart härstammar från programmet jämlik stad, utan betingas av en tämligen komplex flernivåreglering, se beskrivning i kolumnen bredvid.

Även de olika målområdena beskriver och förhåller sig till programmet på olika sätt. Frågan som uppstår är vilken nivå och regleringsmekanism för samverkan som har tolkningsföreträde. Vi kan se tre olika påverkanssexempel som programmet har kring samverkan.

I det första exemplet finns det redan en sedan länge etablerad verksamhet som arbetar utifrån ett institutionaliserat koncept där samverkan är välinarbetad. Där har programmet främst en stödjande och legitimerande roll. Exempel på det är Familjecentrerat arbetssätt.

Det andra exemplet är när förvaltningen/förvaltningarna tack vare programmet ser en möjlighet att starta en verksamhet, satsning eller projekt. Programmets funktion blir i det fallet att värna satsningens omfattning och inriktning. Exempel på det är projektet Fler familjer i arbete på Kompetenscentrum.

Det tredje exemplet är när förvaltningen/förvaltningarna kopplar något som de redan gör till berört målområde, och där programmet skapar såväl en bredare målbild och prioriteringsunderlag som påverkar innehåll och genomförande, om än marginellt. Exempel på det är NU-åtgärder.

Alla de studerade exemplen kan nog sägas ha en beröring med någon av de tre utfallen, men är mer framträdande i något av dem. Exempelvis kan Skolan som Arena vara ett exempel på både exempel två och tre.

Detta visar att programmets funktion som styrande, stödjande och legitimerande är påtaglig, men samtidigt har det betydelse vilket verksamhetsuppdrag som finns sedan tidigare. Frågan är hur förvaltningsledningen kan "takta" mellan olika nivåer och tolkningsföreträden då det är uppenbart att det finns en uppenbar komplexitet i vad som reglerar samverkan och vilken samverkan det blir.

Komplex flernivåreglering av samverkan

Nämndernas reglementen: Nämnderna ansvarar för att samråda med och aktivt söka samverkan med andra nämnder och styrelser när de egna besluten och det egna agerandet påverkar andra eller när det är nödvändigt för att uppnå helhetssyn i genomförandet av kommunfullmäktiges visioner.

Kommunfullmäktiges budget samt övriga uppdrag från kommunfullmäktige och kommunstyrelse: via budget tilldelas nämnderna olika samverkansuppdrag som har koppling åt kommungemensamma frågor

Kommunfullmäktiges och kommunstyrelsens program och planer: många program och planer definierar ansvar och samverkansuppdrag för nämnder och styrelser. Vid sidan om Jämlik Stad har vi exempelvis Göteborgs Stads folkhälsoprogram, Göteborgs Stads trygghetsskapande och brottsförebyggande program, Sektorsövergripande integrerad plan för hållbar stadsutveckling i Göteborg.

Avtal och överenskommelser: redan befintliga avtal mellan nämnder och externa myndigheter och organisationer reglerar också samverkan. Exempelvis avtal med Västra Götalandsregionen, Ideell offentligt partnerskap, polisen.

Komplexa samverkansstrukturer genererar komplexa ambitioner och målbilder

En andra iakttagelse är att komplexa samverkansstrukturer också genererar komplexa ambitioner och målbilder.

Kommunen kan alltid göra mer men aldrig nog. Programmet Jämlik Stad uppmärksammar å ena sidan detta och å andra sidan ska programmets vägledande värden skapa ökad rådighet för aktörer i Göteborgssamhället att tillsammans anta en rad sociala utmaningar. Samverkan däremot sker ofta i skuggan av befintliga linjestrukturer där ingående parter olika grunduppdrag många gånger har tolkningsföreträde. Detta blir en utmaning för dem som ska leda samverkan - vilken ambitionsnivå kring samverkan ska man i praktiken sträva efter?

Programmet och planen pekar ut behov, formella mål och procedurer. Det visar på genomtänkt ordning som antyder effektivitet. Men det förutsätter att samverkande parter tillämpar dem, vilket inte behöver vara fallet. Samverkan är varken ett "noll-summe-spel" eller enbart en "win-win-situation", utan beskrivna samverkansprocesser rör sig mellan dessa poler, och därför menar vi att det gäller att ha uppmärksamhet på ambitioner och mål bland ingående parter och utifrån givna kontextuella förutsättningar identifiera vad som kan anses vara "good enough". Det finns annars en risk att högt ställa ambitioner skapar höga förväntningar som är svåra att infria.

Givet ovan beskrivna kontextuella villkor för samverkan, att berörda parter lever med differentierade ambitioner och mål, är det viktigt att tillsammans skapa rimliga ambitionsnivåer som kan efterlevas i handling. Ett sätt att göra det att skapa medvetenhet om mål som ett vidare system, och att man är öppen med det. Följande punkter kan vara vägledande att beakta när ambitionsnivån kring samverkan formuleras:

Olika mål och olika funktioner

- "Huvudmål": mål som är centrala för ingående parter verksamhet: sätts ofta i linjen vanligtvis utifrån lagstiftning eller nämndens reglemente.
- "Delade huvudmål": mål som två eller flera parter inte enkelt kan uppnå såvida de inte samverkar: sätts tillsammans på program eller målområdesnivå. Beskrivs ofta som samverkansvinster
- "Negativa mål" har ovan beskrivits som utmaningar och hinder vid samverkan, och som parterna borde tala mer öppet kring. Det är mål med ogynnsamma konsekvenser, som antingen kan uppstå för att man har för högt ställda ambitioner där samverkan kräver mer "energi" än vad man initialt tänkt, eller för att de faktiska förutsättningarna för samverkan inte finns. Som pendang mot samverkansvinster kan detta beskrivas som samverkanskostnader.
- "Inte mina mål": Alla mål och ambitioner är inte lika angelägna för alla ingående parter. Frågan kring "Inte mina mål" är också värd att öppet diskutera, dvs mål som inte delas eller villkoras vid samverkan, men som man ändå kan vara beredd att stödja för att härigenom bygga upp ett gott samarbetsklimat.

Matrisorganisering av samverkan

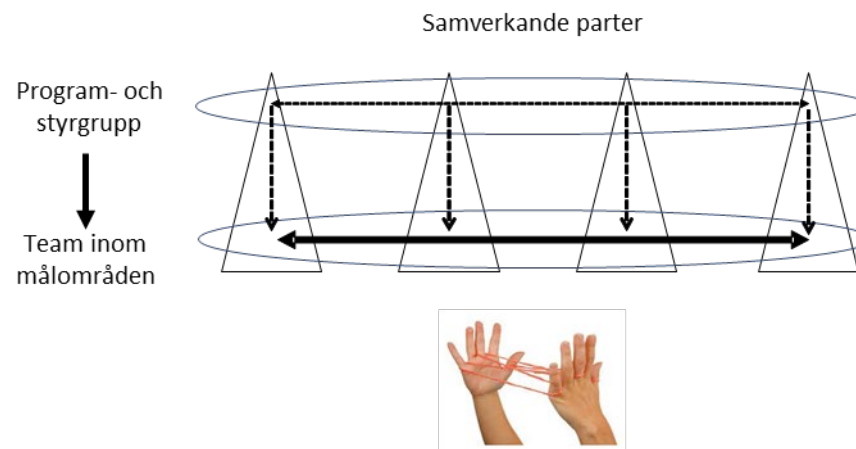
En tredje iakttagelse är att samverkan inom programmets olika målområden ofta sker genom en eller annan form av matrisorganisering, där vertikala och horisontella perspektiv och uppdrag möts. Styrkor med matrisorganisering är bland annat att den passar komplexa programuppdrag som förutsätter många kompetensområden och kräver flexibilitet vad gäller allokering av resurser i bred bemärkelse, dvs uppmärksamhet, förmåga, tid och pengar. Samtidigt förutsätter matrisorganisering att ledare och medarbetare har hög samarbetsförmåga, en kollegial snarare än konkurrensinriktad kultur. I annat fall behöver mycket tid ägnas åt samordningsmöten och andra insatser för att balansera inflytande.

Matrisorganisering möjliggör kompetensutveckling i flera dimensioner, men kan också skapa förvirring och frustration. Vi har försökt att illustrera dilemmat på följande sätt där "snörleken" kan tjäna som illustrativt exempel på upplevda svårigheter. Här finns flera utmaningar vid samverkan som behöver hanteras. En kan vara när medarbetare ska fördela sin tid mellan å ena sidan ett horisontellt samverkansuppdrag och å andra sidan linjeuppdrag. Uppdrag i linjen fastställs ofta på förhand i enlighet med fastställda rutiner, medan samverkansuppdrag förvisso finns men anpassas under genomförandet, ofta utifrån krav om att tänka nytt.

En annan utmaning är de styrgrupper som inrättas. Styr och stödjer de berörda aktiviteter, eller handlar det om att samordna chefsnivån (därav prickade linjer)? Till chefernas försvar ska sägas att det tenderar att bli för många styrgrupper med anknytning till verksamhetsmässigt små insatser. En tredje utmaning är att det ofta inrättas processledare, koordinators och samordnare vars uppdrag är att se till att verkställa samverkan med medarbetare i olika linjestrukturer (därav fet linje). Deras utmaning blir att integrera samverkan i de ordinarie verksamheterna samtidigt som de förväntas vara innovativa och verksamhetsutvecklande.

Det är således möjligt att se att matrisorganisering har sina styrkor och svagheter. Styrkan ligger i att stödja verksamhet som behöver samordnas horisontellt. Svagheten ligger i att den har svårt att upprätta balansen mellan det horisontella och vertikala. Det visar sig svårt att organisera ansvar och befogenheter i dessa två dimensioner.

Matrisproblematiken handlar också om att organiseringen av programmet har förändrats över tid. Tidigare styrdes arbetet med Jämlik stad utifrån uppsatta budgetmål där social resursnämnd tilldelades processägarskapet med ansvar för samordning och samverkan. I samband med att stadsdelsnämnderna utvecklades och facknämnder skapades har det skett en förskjutning, där integrering av jämlikhet sker i respektive grunduppdrag och linjeansvar, vilket har betydelse för hur förvaltningar och bolag ser på tvärssektoriell samverkan.

Figur 5. Matrisorganisering av samverkan - kombinera linjen och samverkansprocesser

Samverkan – närhet och distans

Våra tre iakttagelser mynnar ut i en övergripande observation som berör närhet och distans och vikten av att "dela värld". Arbetet för en jämlik stad omfattas av både en vertikal och horisontell styrlogik. Arbetet är integrerat i de ordinarie verksamheternas berörda delar, och därmed föremål för vertikal styrning. Värden som helhetsperspektiv, ökad rådighet, och kunskapsöverföring handlar om horisontell styrning och hanteras av flera sektorer och verksamheter i tvärsektoriell samverkan.

Geografisk eller fysisk närhet/distans

Geografisk närhet handlar om det fysiska eller rumsliga avståndet mellan personer och mellan organisationer. Geografisk närhet kan handla om samlokalisering (att sitta i samma lokal), eller en serie samverkansträffar i samma grupp. Det är uppenbart att lokaliseringen är central för samverkan. Inte nödvändigtvis samlokalisering, men geografisk närhet ökar möjligheten till mer regelbundna kontakter. I en del fall kan det vara avgörande för verksamhetens genomförande. Samverkan i Skolan som arena är ett exempel där geografisk närhet är i fokus.

Temporal närhet/distans

Temporal närhet handlar om hur organisationer förhåller sig till tid och tidshorisonter: Hur långt fram i tiden tänker vi (när vi planerar samverkan, tydliggör ambitioner och sätter mål)? Hur förhåller vi oss till tidens gång – reaktivt, eller proaktivt? Här blir det uppenbart att samverkan gynnas av att parterna har samma tidshorisont, inte minst i förhållande till ordinarie strukturers tidsuppfattning. När Fler föräldrar i arbete värnar om att vara ett projekt är det för att freda insatsen från de ordinarie processerna för att den verksamhetsutveckling som sker i insatsen ska synas och kunna bedömas.

Kognitiv närhet/distans

Kognitiv närhet handlar om att människor delar kunskapsbas och expertis och därför enkelt förstår varandra. Fokus ligger på professionell, tyst eller underförstådd kunskap, och tar sig uttryck genom vårt språk. Kognitiv distans innebär att personer med olika kunskapsbaser och 'språk' kan ha svårigheter att förstå varandra. Detta är en fråga som flera respondenter återkommer till, det vill

såga vikten av att ha kunskap om varandras verksamheter. Det är också centralt att ha samsyn kring problem och framtagna insatser. I alla de studerade exemplen är ett återkommande tema att hitta ett gemensamt språk och förståelse för varandras uppdrag och drivkrafter.

Social närhet/distans

Social närhet handlar om vänskap, kollegialitet, men också om graden av trygghet och tillit inom och mellan organisationer. Denna utvecklas över tid och förutsätter regelbunden interaktion. Tillit är en förutsättning för ett öppet samtalsklimat, men också för att våga dela idéer, ny kunskap samt föreslå avvikande arbetssätt. Inte minst är det viktigt då samverkan många gånger handlar om framväxande design, att pröva sig fram och att bryta ny mark. I våra fyra exempel är det lättare att bygga upp tillit främst för att man där riktar uppmärksamhet mot att lösa praktiska problem, men där ett aktivt ägarskap och långsiktiga programstrategier är viktiga förutsättningar för bestående verkan. Större omorganisationer i staden har satt nya villkor för arbetet med ett långsiktigt aktivt ägarskap.

Kulturell eller värderingsmässig närhet/distans

Organisationskulturell närhet handlar om en likhet, eller homogenitet, i hur människor tänker, känner och agerar i relation till vad organisationen tycker är lämpligt beteende. Viktigt är också vilka värden som genomsyrar verksamheten. Vilka värden är viktigast? Denna studie visar inte på att det skulle finnas några påtagliga värderingsskillnader mellan förvaltningar, verksamheter eller professioner som förhindrar samverkan. Däremot rymmer förhållandet mellan att arbeta i samverkan och att leda en förvaltning en skillnad som kan sammanfattas i begreppsparen drift-utveckling och stabilitet-förändring. Samverkan leds i stor utsträckning av en utvecklingslogik där det handlar om att hitta nya samarbetsmönster för att utveckla en gemensam verksamhet medan förvaltningslogiken snarare handlar om stabila förutsättningar, strukturer och ansvar för löpande drift. Båda behövs!

Slutsatser och funderingar inför det fortsatta arbetet

Samverkansstrukturer för en jämlik stad

Sammanfattade slutsatser

I rapporten har vi uppmärksammat samverkan inom programmet Jämlik stad. Inom berörda målområden sker operativ samverkan och vi har beskrivit upplevda framgångsfaktorer och hinder samt analyserat de kontextuella villkoren som omgärdar målområdesarbetet. Kännetecknande är aktivitets- eller projektfokusering, där mål, resultat och erfarenhetsspridning är i fokus. I synnerhet har vi betonat aktiviteternas relationer med ingående linjeorganisationer. De skapar många gånger de faktiska förutsättningarna för att genomföra samverkan, ofta anpassade efter andra samverkansaktiviteter. Linjeorganisationerna är även viktiga för att omhänderta gjorda erfarenheter, inte minst efter stadens stora omorganisationer av välfärds- och stadsbyggnadssektor, där nu förmågan att integrera jämlikhet inom respektive grunduppdrag och linjeansvar framhålls.

Jämlik stad består således av en mängd samverkande aktörer som hela tiden gör prioriteringar och agerar, framför allt utifrån sina egna verklighetsuppfattningar. Aktiviteter tenderar att bli självorganiserande temporära ordningar som skapas av den anpassning aktörerna gör till ständiga förändringar, små som stora. De formas också av ett ständigt förhandlande mellan delvis svårförenliga uppdrag, mål, intressen och värden. Jämlik stad hålls ändå ihop av andemeningen i programmet och lagom tydliga spelregler som utvecklats inom de olika målområdena.

Som vi beskrivit har samverkan att hantera mer omfattande förutsättningar än vad som finns i programmet och planen för Jämlik stad. Programmet verkar i sammanhang av pågående ordinarie verksamhet som det förväntas vara en del av. Det visar sig inte alltid vara så lätt trots att programmets intentioner stämmer väl med verksamhetens. Därför några sammanfattande slutsatser och rekommendationer för det fortsatta arbetet

Styrträngsel

Programmet och planen Jämlik stad Göteborg är bara en av flera program utöver den reglering av verksamheten som finns sedan tidigare i lagstiftning, avtal, överenskommelser, budgetar etc. Dessa former av

styrning bärs fram av olika styrmodeller och logiker som sammantaget ska reglera verksamheten. Denna komplexitet leder till utmaningar att prioritera och hantera målkonflikter.

Flerperspektivseende

Varje verksamhet och profession bidrar med sitt perspektiv. Det behöver utarbetas mötesplatser eller forum för kunskaps- och informationsutbyte mellan verksamheter och professioner för att bättra på kunskapen om varandra och få realistiska förväntningar på de andras insatser.

Samverkan behöver integreras i linjen

I takt med att behovet av och förväntan på att olika verksamheter ska samverka behöver samverkan bli en tydligare del av den reguljära verksamheten. Tillfälliga insatser ger en möjligheter att pröva, men sedan behöver de bli en del av den ordinarie verksamheten.

Strukturer för samverkan

Det finns flera exempel på upparbetade strukturer för samverkan såväl för den operativa verksamheten som på en strategisk nivå, men det gäller inte genomgående. Det finns en önskan om att det ska finnas en tydligare ordning för samverkan inte minst när det gäller mellan förvaltningarna inom Göteborgs stad. Detta är en önskan som inte är avgränsad till de aktiviteter som följer på programmet för Jämlik stad.

Samverkan är utvecklingsarbete

Ofta är arbetet med att hitta olika former av samarbeten och att samverka mellan olika verksamheter ett utvecklingsarbete då det inte redan finns självklara strukturer för att samverka. Det innebär att de medarbetare som har ett uppdrag som innebär ett gränsöverskridande arbete samtidigt har ett uppdrag att åstadkomma nya mötesplatser och nya samverkansaktiviteter. Utvecklingsarbetet behöver dock knytas till ordinarie verksamhet. Det innebär att det horisontella utvecklingsarbetet behöver takta med den ordinarie verksamhetens mer stabila ordning och den vertikala styrningen.

Läs mer

- Axelsson, R., & Bihari Axelsson, S. (Red.). (2007). *Folkhälsa i samverkan mellan professioner, organisationer och samhällssektorer*. Studentlitteratur.
- Ansell, C., & Torfing, J., (red.) (2014) *Public innovation through collaboration and design*. Abingdon: Routledge.
- Di Domenico, M., Vangen, S., Winchester, N, Boojihawon, D K. & Mordaunt, J. (red). (2011). *Organizational Collaboration: Themes and Issues*. Abingdon: Routledge.
- Ehn, P., & Sundström, G., (2020) *Statlig förvaltningspolitik för 2020-talet – en forskningsantologi*. Statskontoret.
- Emerson, K., & Nabatchi, T. (2015). Evaluating the Productivity of Collaborative Governance Regimes: A Performance Matrix Public Performance & Management Review, 38(4), 717-747.
- Hedberg, Rundgren, Å., Klinga, C., Löfström, M. & Mossberg, L. (red). (2022) *Perspektiv på samverkan. Om utmaningar och möjligheter i välfärdens praktik*. Studentlitteratur.
- Hedlund, G., & Montin, S., (2008) *Governance på svenska*. Santérus academic press.
- Huxham, C., & Vangen, S. (2005). *Managing to collaborate: The theory and practice of collaborative advantage*. Routledge.
- Huxham, C., & Vangen, S. (2000). Leadership in the Shaping and Implementation of Collaboration Agendas: How Things Happen in a (Not Quite) Joined-up World. *The Academy of Management Journal*, 43(6), 1159-1175.
- Jones, C. & Lichtenstein, B.B. (2008). Temporary Interorganizational Projects: How Temporal and Social Embeddedness Enhance Coordination and Manage Uncertainty. I Cropper, S., Ebers, M., Huxham, C. & Ring, P. S. (eds.), *Handbook of Interorganizational Relations*. London: Oxford University Press.
- Löfström, M. (2021). *Samordnarrollens betydelse för styrningen av samverkan mellan myndigheter*. Rapportserie: Styrning, organisering och ledning Rapport nr 2021:3. Borås: Högskolan i Borås.
- Nabatchi, T & Emerson, K. (2021). Implementation in collaboration governance. I Meek, J. W (red) *Handbook of Collaborative Public Management*. Edward Elgar Publishing
- Osborne, S. P. (Ed.). (2010). Introduction: The (New) Public Governance: A suitable case for treatment? In Osborne, S.P. (ed.), *The new public governance: Emerging perspectives on the theory and practice of public governance*. Routledge.
- Torfing, J., & Triantafillou, P. (Eds.). (2016). *Enhancing public innovation by transforming public governance*. Cambridge University Press.
- Vangen, S., Hayes, J. P., & Cornforth, C. (2015). Governing Cross-Sector, Inter-Organizational Collaborations *Public Management Review*, 17(9), 1237-1260.

Uppföljning av Göteborgs Stads trygghetsskapande och brottsförebyggande program 2022–2026

2023-08-23

Innehåll

1	Uppföljning av programmet	3
2	Mål för arbetsprocessen	4
2.1	Målområde 1: Öka kunskapen	4
2.1.1	Utveckling sedan programmets antagande	5
2.1.2	Frågor och utveckling framåt	7
2.2	Målområde 2: Öka samverkan	9
2.2.1	Utveckling sedan programmet antogs	10
2.2.2	Frågor och utveckling framåt	12
3	Mål för arbetets inriktning	12
3.1	Målområde 3: Minska otryggheten till följd av rädslan att utsättas för brott	13
3.2	Målområde 4: Minska benägenheten för att begå brott	14
3.3	Målområde 5: Minska möjligheten för att begå brott	15
4	Nuläge för indikatorer	17

1 Uppföljning av programmet

Kommunfullmäktige fastställde i juni 2022 Göteborgs Stads nya trygghetsskapande och brottsförebyggande program. I programmet står att uppföljning av programmet ska ske till kommunfullmäktige årligen. Denna rapport är den första uppföljningen till kommunfullmäktige.

Göteborgs Stads trygghetsskapande och brottsförebyggande program är uppbyggt i ett övergripande mål, fem målområden och 18 strategier. Det övergripande målet är att Göteborg är en trygg och säker stad där alla som lever, verkar och vistas tar ansvar och bidrar till ökad trygghet och minskad brottslighet. Två av delmålen (delmål 1 och 2) berör arbetsprocessen och tre delmål (delmål 3, 4 och 5) berör arbetets inriktning. De fem målområdena är:

1. Öka kunskapen
2. Öka samverkan
3. Minska otryggheten till följd av rädslan för att utsättas för brott
4. Minska benägenheten att begå brott
5. Minska möjligheten att begå brott

Då programmet enbart varit i kraft i ett år ligger fokus i denna rapportering på att beskriva ett nuläge utifrån implementering. Utvecklingen för samtliga fem målområden beskrivs, men informationsinhämtningen till de olika målen har skett på olika sätt. När det gäller målen som handlar om arbetsprocessen (mål 1 och 2) genomförs en processutvärdering som pågår under hela programmets genomförandetid och som har ett antal mätpunkter. Del 1 av denna rapport beskriver den första mätpunkten, som innebär nuläget och som kommer att användas som utgångspunkt för fortsatta analyser kommande år. Materialet utgår främst ifrån kommunstyrelsens årsrapport samt från dialog som genomförts under våren 2023.

Del 2 av denna rapport ger en mycket kortfattad beskrivning av hur långt implementeringen av målen inom arbetets inriktning har kommit (mål 3,4 och 5). Materialet till del 2 utgår främst vad som framkommit i de samlade rapporteringarna till kommunstyrelsen i delårsrapport augusti 2022, årsrapport 2022 samt i delårsrapport mars 2023.

I slutet av denna rapport finns även en tabell med nuläge för indikatorerna. Ingen analys görs i nuläget baserat på utfall av indikatorerna, då det är för tidigt att dra slutsatser av dem.

2 Mål för arbetsprocessen

För att uppnå programmets övergripande mål är hög kvalitet inom samordning och samverkan samt kunskapsbaserat arbete av största vikt. Två av programmets fem delmål fokuserar därför särskilt på arbetsprocessen. Dessa två mål är att Öka kunskapen och Öka samverkan. För att följa arbetet med dessa mål genomförs en processutvärdering som sträcker sig över programmets hela genomförandetid. Syftet med utvärderingen är att kontinuerligt följa arbetets utveckling, särskilt inom kunskap och samverkan, för att säkerställa god framdrift mot programmets övriga mål och möjliggöra tidiga åtgärder vid behov.

Som del av utvärderingen görs årliga uppföljningar, så kallade mätpunkter, för att ge en bild av arbetets framsteg. Det görs genom dialoger och genomgångar av de underlag och rapporter som finns för att ge en bild av arbetets framsteg. Detta avsnitt beskriver den första mätpunkten och syftar till att ge en nulägesbild av implementeringen av målen för arbetsprocessen. Denna nulägesbild kommer att användas som utgångspunkt för fortsatta analyser kommande år. Detta underlag samlades in via rapporter och dialoger mellan december 2022 och april 2023.

Denna del är uppdelad i två avsnitt, vilka motsvarar de två målområdena. Varje avsnitt inleds med en kort beskrivning av målets innebörd och de strategier som tillämpas. Därefter följer en kort beskrivning och analys av nuläget när det gäller implementeringen av dessa strategier. Eventuella hinder och framgångar beskrivs, och tankar om vägen framåt tas också upp.

2.1 Målområde 1: Öka kunskapen

Programmet beskriver att ett framgångsrikt trygghetsskapande och brottsförebyggande arbete är kunskapsbaserat. Det finns utmaningar att adressera inom det trygghetsskapande och brottsförebyggande arbetet som inkluderar att anpassa arbetet efter olika målgruppers och individers behov och upplevelser av otrygghet samt att säkerställa en mer systematisk och likvärdig tillämpning i olika geografiska områden. Delmålet består av två strategier som lyfter olika aspekter av kunskap och kompetens:

- 1.1 Göteborgs Stads trygghetsskapande och brottsförebyggande arbete ska vara kunskapsbaserat och utgå från målgruppsanalyser, likvärdiga lokala och centrala lägesbilder och aktuell forskning
- 1.2 Göteborgs Stad ska säkra kompetens hos ansvariga och utförare i det trygghetsskapande och brottsförebyggande arbetet.

Den 1 juli 2023 trädde den nya lagen om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete i kraft. Lagen syftar till att säkerställa att kommuner tar ansvar för att förebygga brott och samordna det brottsförebyggande arbetet inom kommunen. Enligt lagen måste kommunen ta fram en lägesbild över brottsligheten inom sitt geografiska område. En lägesbild är en sammanställning av en kartläggning och en samlad bedömning om var problemen är som störst,

hur situationen ser ut och utvecklingen sett över tid. Kommunen ska, baserat på lägesbilden, besluta om en åtgärdsplan för att förebygga brott. Lägesbilden ska uppdateras minst vartannat år och åtgärdsplanen ska följas upp. Strategi 1:1 innebär att denna lägesbild ska tas fram. En kunskapsbaserad lägesbild innebär en sammanställning av faktisk kunskap om brott och otrygghet och den ger möjlighet att analysera orsakerna till- och besluta om åtgärder som har en påverkan på brott och otrygghet.

Samtliga nämnder och styrelser i staden har ett ansvar att arbeta med de två strategier, men ett särskilt ansvar vilar på kommunstyrelsen och de fyra regionala socialnämnderna. Det särskilda ansvaret medför enligt programmet ett samordningsansvar för den kraftsamling som stadens samtliga nämnder och styrelser behöver göra inom området samt vid behov initiera det gemensamma arbetet med berörda nämnder och styrelser.

2.1.1 Utveckling sedan programmets antagande

Anpassning till ett eventuellt kommande lagkrav ingick redan i formuleringen av strategierna till målet Öka kunskapen. Ett aktivt arbete har skett under hela året för att kunna anpassa arbetet utefter lagkravet. Strategierna om ett kunskapsbaserat arbete och att säkra kompetensen hör tätt samman. En avsikt är att ökad kompetens om frågorna kommer att synas i det kunskapsbaserade arbetssättet samt i förvaltningars och bolags egen rapportering. Det förväntas en kvalitetsförbättring med möjlighet att analysera och rapportera bättre.

För att möta upp lagstiftningens krav i form av lägesbilder och åtgärdsplaner har stadsledningskontoret i samarbete med ett antal förvaltningar utarbetat en gemensam arbetsprocess som ska vara grunden i det kunskapsbaserade lägesbildsarbetet som stadens samtliga förvaltningar och bolag ska vara del av. Arbetsprocessen har en överensstämmelse med Trygg-i överenskommelsen som undertecknats mellan Göteborgs Stad och Polisområde Storgöteborg. Arbetet med att ta fram lägesbilder enligt Trygg-i är inte nytt, men med den nya arbetsprocessen ökar likvärdigheten genom mer formalisering och förtydligande, samtidigt som det inkluderar fler förvaltningar och bolag.

Under hösten 2022 påbörjades en pilot som test för kunskapsbaserat lägesbildsarbete. Som ett första steg i denna pilot fokuserades kartläggningen till att framför allt lyfta otrygghet och brott på offentliga och semioffentliga platser. De fyra socialförvaltningarna (Centrum, Hisingen, Nordost och Sydvest) ansvarade för sammanställning av kartläggningen inom ramen för sitt samordningsuppdrag för trygghetsfrågor. Samtliga förvaltningar och bolag behövde besvara rapporterna i den mån de hade relevant information att dela med sig av.

Under kartläggningen identifierade vissa nya platser för otrygghet och brott även om kartläggningen också visade att förvaltningar och bolag generellt inte har någon systematik vad gäller att sammanställa den typ av information kring brott och otrygghet som efterfrågades. Flera förvaltningar och bolag som tidigare inte varit involverade i trygghetsarbetet har i och med kartläggningen blivit mer aktiva. Det krävs både engagemang och kompetens i frågorna för att

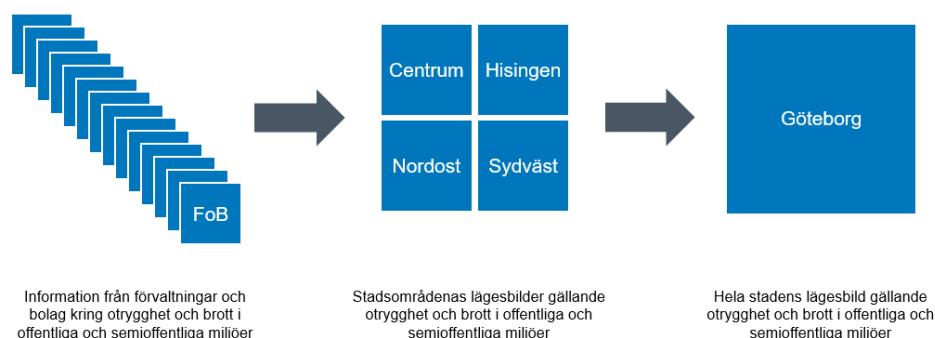
stadens verksamheter aktivt ska kunna delta och se sin roll i det trygghetsskapande och brottsförebyggande arbetet samt för att kunna använda den kunskapen till sin egen planering av trygghetsskapande och brottsförebyggande åtgärder.

Efter att kartläggningarna var genomförda var nästa steg i processen för socialförvaltningarna Centrum, Hisingen, Nordost och Sydväst att i samverkan med respektive lokalpolisområde sammanställa och analysera det inhämtade materialet för att skapa fyra lägesbilder, en för varje stadsområde. Under första halvåret 2023 arbetade socialförvaltningarna med att sammanställa lägesbilder, göra orsaksanalyser utifrån prioriterade områden och otrygghets- och brottsproblematik samt skapa åtgärdsplaner (se figur 1 nedan).

Figur 1. Process för Trygg i-arbetet

Med stadsområdenas lägesbilder som grund ska en lägesbild för hela staden tas fram (se figur 2 nedan). Precis som för stadsområdenas lägesbilder kommer ytterligare statistik, undersökningar och kunskap om otrygghet och brott också att användas för att få en så heltäckande lägesbild som möjligt. Detta arbete pågår fortsatt och kommer att beskrivas om ett år i processutvärderingens mät punkt 2.

Figur 2. Lägesbilder gällande otrygghet och brott

Pilotomgången för det kunskapsbaserade lägesbilsarbetet har i stora delar handlat om att skapa förståelse för vad arbetet innebär, att resurssätta arbetet och att påbörja att samla in information systematiskt. När pilotomgången är helt genomförd kommer lärdomar tas med för utveckling inför den första skarpa kartläggningen som kommer att genomföras under hösten 2023. Tidsplanen följer den nya lagens krav om att alla kommuner ska ta fram lägesbilder med tillhörande åtgärdsplaner senast 1 juli 2024.

2.1.2 Frågor och utveckling framåt

Arbetet med strategi 1:1 syftar till att uppfylla ett lagstiftningskrav och långsiktig måluppfyllelse kommer också att kunna värderas utifrån kvalitet på det stadengemensamma kunskapsbaserade lägesbilsarbetet. Det innebär en styrning av arbetssätt som bidrar till mer likvärdighet i lägesbilderna. Det innebär även en breddning av det trygghetsskapande och brottsförebyggande arbetet till de förvaltningar och bolag som inte tidigare identifierat och planerat sin verksamhet utifrån dessa aspekter. Framför allt handlar det om att arbetet ska vara proaktivt och anpassat utifrån målgrupper och behov och få så stor positiv effekt som möjligt på de otrygghets- och brottsproblem som finns.

Förutsättningarna finns på plats men vissa saker behöver förbättras, både gällande hur kartläggningen genomförs och hur kunskapsinhämtning och kunskapsöverföring sker i förvaltningar och bolag.

Många frågor om kartläggningen, men också ett sätt att engagera och kunskapshöja

Många frågor och funderingar har framkommit under processen kring vad kartläggningen syftar till, vem som förväntas svara och med synpunkter på att det blir mycket information som ska samlas in. En lärdom från piloten är att information om syftet måste spridas mycket tydligare än vad som nu gjordes. Informationen kan också behöva riktas mer och frågorna minskas i omfattning. Fokus är att den ska kunna vara ett stöd i att kunna göra kunskapsbaserade lägesbilder med tillhörande åtgärdsplaner enligt den lagstiftning som nu finns på plats.

Kartläggningen är ett sätt att samla in en bred kunskap som annars inte hade framkommit och därmed bidra till en bättre gemensam bild för hela staden. Det är också ett sätt att engagera stadens verksamheter i programmets mål och strategier och i förlängningen underlätta systematisering av verksamheters egna trygghetsskapande och brottsförebyggande insatser.

Aktivt deltagande och ansvarstagande från stadens olika verksamheter krävs

Hela denna arbetsprocess bygger på att stadens förvaltningar och bolag aktivt deltar i gemensam kartläggning och analys samt avsätter resurser för aktiviteter i kommande åtgärdsplaner. Förvaltningar och bolags deltagande i arbetet med kunskapsbaserade lägesbilder som grund ska även förbättra respektive organisations eget strukturerade arbete för att öka tryggheten och minska

brottsligheten i Göteborg genom egna analyser och åtgärdsplaner. Ett aktivt arbete med programmets strategi 1:1 är därmed grundläggande för att kunna strukturera ett arbete utifrån hela programmets målsättningar.

Beslut om resursförstärkning

Kommunstyrelsen beslutade i kompletterande budget februari 2023 (dnr 0216/23) att avsätta en kommuncentral pott om 6,1 miljoner kronor utifrån tillkommande statsbidrag för arbetet enligt den nya lagstiftningen *Kommuner mot brott*.

Baserat på stadsledningskontorets arbete utifrån målområde 1 (Öka kunskapen) samt rapporteringen gällande omhändertagandet av strategier finns behov av resursförstärkning hos ett antal förvaltningar för att kunna arbeta systematiskt med att kartlägga och åtgärda problem kopplat till brott och otrygghet. Resurserna i kompletteringsbudgeten kommer att användas till att förstärka förvaltningarnas arbetssätt med att utarbeta egna lägesbilder avseende brott och otrygghet inom sitt ansvarsområde.

Behovet av kompetensutveckling är stort

Stadsledningskontoret beskrev i delårsrapport mars 2023 (kommunstyrelsen) att det finns ett kompetensutvecklingsbehov hos stadens verksamheter för att kunna arbeta kunskapsbaserat. Behovet skiljer sig åt mellan olika verksamheter, därför behöver kompetensutvecklingsinsatser kunna riktas på rätt sätt till rätt funktioner och organisationer i staden. Det kan som exempel handla om behov av mer kunskap kring vad en lägesbild är och hur den egna verksamheten kan bidra i det trygghetsskapande och brottsförebyggande arbetet. Det kan också handla om att öka kunskapen kring olika brott och vad otrygghet innebär i olika kontexter. En grundläggande utbildning som beskriver ett kunskapsbaserat arbete är under upphandling. Den riktar sig till alla förvaltningar och bolag samt nämnder och styrelser.

Som en del av kompetensutvecklingen har en webbportal (<https://tbfgoteborgsregionen.se>) utvecklats som kunskapsstöd i trygghetsskapande och brottsförebyggande arbete. Det är Göteborgs Stad som tillsammans med Göteborgsregionen (GR) samlar kunskapsmaterial om otrygghet, brottslighet och brottsoffer i denna webbportal. Portalen är riktad till alla chefer och medarbetare inom Göteborgs Stad och i övriga kommuner i Göteborgsregionen. Portalen innehåller bland annat material som producerats av Göteborgs Stad och av statliga myndigheter. Information om portalen har delats via stadens intranät som nyhet.

Kartläggningen avgränsad till kunskap om brott och otrygghet i det offentliga rummet

Den första kartläggningen som gjordes i piloten fokuserade i huvudsak på kunskap om den faktiska brottsbilden och otrygghet i stadsrummet. Detta var en avgränsning som gjordes, men det innebär också att lägesbilden ännu inte innehåller så mycket kring andra typer av otrygghet och brott, såsom

ekonomiska brott, narkotikaförsäljning, kriminella nätverk, rekrytering av ungdomar till kriminella nätverk och/eller våldsbejakande extremism, hot och våld. Lagen säger ingenting om vilken typ av brott som kommuner ska kartlägga samt arbeta mot i sin åtgärdsplan eftersom det ser så olika ut i kommunerna.

Denna avgränsning var ett sätt att ändå börja med ett systematiskt arbete som också involverar och medvetandegör samtliga av stadens verksamheter, där det offentliga rummet valdes som första del att titta på och nu pågår planeringar om hur detta framöver kommer att se ut.

Utveckling av målgruppsanalyser

När det handlar om att göra målgruppsanalyser finns många utvecklingsområden. (Det berörs även delvis i kommande avsnitt). I ett systematiskt kunskapsbaserat lägesbildaarbete behöver målgruppsanalyser göras, då de bör ligga till grund för kommande prioriteringar. En utökad SOM-undersökning med fokus på trygghet genomförs årligen i Göteborg sedan 2021. Detta är ett sätt att fånga fler gruppers upplevelse av otrygghet.

Implementering av ett gemensamt IT-stöd

Socialförvaltningarna har nu inlett implementering av ett gemensamt rapporterings- och analysverktyg för trygghetsskapande och brottsförebyggande arbete; Embrace. Tanken är att IT-stödet ska implementeras hos stadens förvaltningar och bolag och det kommer att förbättra arbetet med att identifiera brott- och otrygghetsfaktorer i stadsrummet som en viktig del i ett kunskapsbaserat lägesbildaarbete. På sikt kan IT-stödet ersätta andra sätt att samla in denna kunskap och på så sätt vara ett mer träffsäkert verktyg för att analysera och prioritera bland brotts- och otrygghetsproblemen. Även viss polisstatistik finns redan på plats (anmällda brott som påverkar det offentliga rummet). Socialförvaltningarnas implementeringsarbete med Embrace syftar till att fler förvaltningar också ska komma i gång.

2.2 Målområde 2: Öka samverkan

Programmet lyfter att en avgörande faktor för effektivt och långsiktigt trygghetsskapande och brottsförebyggande arbete är samordning och samverkan mellan olika aktörer såsom förvaltningar, bolag, civilsamhälle, fastighetsägare, näringsliv, polis, statliga och regionala myndigheter samt akademien. Programmet lyfter i problembeskrivningen att det trygghetsskapande och brottsförebyggande arbetet i Göteborgs Stad är omfattande, men att det inte bedrivs på ett samordnat och likvärdigt sätt eller i tillräcklig samverkan med interna och externa aktörer. Stadens förvaltningar och bolag kan exempelvis ha delat ansvar för olika målgrupper och platser, men prioriteringarna kan vara olika och därmed försvåra en samverkan. Detta riskerar att leda till målkonflikter.

Målområdet består av tre strategier som adresserar olika aspekter av samverkan och informationsdelning:

- 2:1 Göteborgs Stad ska bjuda in till centrala och lokala trygghetsskapande och brottsförebyggande forum/råd för att identifiera frågor där samordning och vidare samverkan bör ske.
- 2:2 Göteborgs Stad ska ta initiativ och aktivt delta i såväl internt som externt initierade trygghetsskapande och brottsförebyggande åtgärder samt kontinuerligt utveckla nya strukturer och överenskommelser för samverkan internt samt lokalt, regionalt, nationellt och internationellt.
- 2:3 Göteborgs Stad ska medverka till att stärka civilsamhällets och näringslivets delaktighet i det gemensamma trygghetsskapande och brottsförebyggande arbetet.

Samtliga nämnder och styrelser i staden har ett ansvar att arbeta med dessa strategier. För de två första strategierna ligger ett särskilt ansvar på Kommunstyrelsen och på socialnämnderna Centrum, Sydväst, Hisingen och Nordost. För den tredje strategin ligger det särskilda ansvaret på Business Region Göteborg, Idrotts- och föreningsnämnden och socialnämnderna Centrum, Sydväst, Hisingen och Nordost.

2.2.1 Utveckling sedan programmet antogs

Staden har olika forum och råd där trygghetsskapande och brottsförebyggande frågor är i fokus, främst organiserat genom socialförvaltningarna.

Stadsledningskontoret administrerar kunskapscentrum mot organiserad brottslighet (KC), stadens samordningsgrupp för trygghetsskapande och brottsförebyggande arbete (SToB) samt stadens och polisens samordningsgrupp (SoPS). Knutet till kommunstyrelsen finns även Göteborgs Stads trygghetsråd.

Flera förvaltningar och bolag har också olika former av brukarråd, föreningsråd och föräldramöten där de träffar göteborgare i alla åldrar. Genom dessa kan de också få kunskap om otrygghet och förslag på hur den kan minska i staden. Ett stort fokus har under året varit att få en bild av hur stadens olika bolag och förvaltningar arbetar i samverkan med näringsliv och civilsamhälle enligt strategi 2:3. Inför årsrapport 2022 ställdes frågor till förvaltningar och bolag kring strategin. Av svaren framkommer att förvaltningar och bolag genomför dialoger för att öka delaktigheten från civilsamhället och näringslivet. Det genomförs dock inte medborgardialoger med huvudsyftet att utveckla stadens trygghetsskapande och brottsförebyggande arbete tillsammans med invånarna.

De förvaltningar och bolag inom staden som äger och förvaltar mark och fastigheter har dialoger vid om- och nybyggnationer där trygghet är en viktig del. De ser behovet av mer dialog och delaktighet, särskilt i områden där synpunkter inte kommer staden till del. Stadsbyggnadsförvaltningen genomför dialoger i planeringsarbetet. Framtidenkoncernen har strukturerade åtgärder som trygghetsdialoger, trygghetsvandringar, trapphusdialoger och hyresgästundersökningar.

Förvaltningen för demokrati och medborgarservice ansvarar för medborgarkontor och mötesplatser där invånare kan dela sina upplevelser av trygghet och otrygghet med staden.

Socialförvaltningen Centrum ansvarar för stadens samverkan med civilsamhället enligt en överenskommelse. Förvaltningen ger stöd till stadens organisationer i samverkansfrågor och i arbetet med Idéburet Offentligt Partnerskap (IOP) och andra avtal mellan staden och civilsamhället. Ekonomiska transaktioner ingår i samarbetet där föreningar får ersättning för att stärka trygghetsarbetet. Samarbetet ger möjlighet till dialog och kunskap om deras uppfattning av trygghet och otrygghet.

Socialförvaltningarna rapporterar att dialogen med näringslivet, civilsamhället och föreningslivet kan utvecklas genom att involvera dem mer i trygghetsarbetet, särskilt när det gäller deras uppfattning om otrygghet samt i arbetet med lägesbilder och åtgärdsplaner.

Stiftelsen ”Tryggare Sverige” genomförde på uppdrag av Business Region Göteborg AB (BRG) den första trygghetsundersökningen som riktar sig till stadens företag. De inkomna svaren är representativa i relation till olika typer av branscher och arbetsställen i staden. Resultaten visar att omfattningen av både utsatthet och otrygghet bland företagen varierar mellan olika branscher, företagsstorlekar och områden i staden. 60 procent av de svarande företagen känner oro för att bli utsatta för brott och det är företag inom fastighet, hotell- & restaurang och handel som känner störst oro. Det är också de som är mest utsatta för brott. 40 procent av företagen har utsatts för brott och skadegörelse är det vanligaste brottet följt av bedrägerier samt stöld och snatterier. Tio procent av företagen överväger att lägga ner eller flytta sin verksamhet till följd av oron eller utsattheten för brott.

Det sker samarbete med näringslivet som bland annat innefattar Framtidenkoncernen och BRG:s arbete med konkreta satsningar på skola, arbete och fritid för att öka tryggheten i bostadsområdena. Business Improvement District (BID) och annan platssamverkan sker genom att privata och offentliga aktörer samlas kring utvalda platser och arbetar tillsammans med ansvar och kompetens i syfte att öka trivselen och tryggheten.

I kommunstyrelsens årsrapport 2022 beskrivs att målområde 2 har utvecklingsbehov och detta behov ser olika ut beroende på förvaltningarnas och bolagens olika ansvar. Som exempel lyfter grundskole- och utbildningsförvaltningen fram behov av samverkan med socialförvaltningarna. Stadsbyggnadsförvaltningen och exploateringsförvaltningen lyfter fram att användningen av sociala konsekvensanalyser (SKA) behöver utvecklas i samverkan med relevanta parter. Övergripande beskrivs behov av att identifiera och kartlägga samverkansparter.

2.2.2 Frågor och utveckling framåt

Stort behov av samverkan och samordning

Många av strategierna i programmet förutsätter en god samverkan i staden för att trygghetsskapande och brottsförebyggande insatser ska få avsedd effekt. Det är svårt att få en bild av hur samordningen och samverkan ser ut, vissa samverkansformer är formaliserade och följer en tydlig process. Andra är mer flytande, vilket också kan tjäna sitt syfte. Att söka en fullständig bild kan därför vara missriktat, men för att inte riskera att arbeta parallellt är det viktigt att fördjupa sig i vilka befintliga samverkansforum som finns och om dessa leds, samordnas och följs upp på ett ändamålsenligt sätt. I verksamheternas rapporteringar kring strategi 2:3 framkommer ett stort behov av att identifiera och kartlägga samverkansparter. I våras gjordes en överenskommelse om samverkan i kommungemensamma frågor som trygghetsarbete, sociala erfarenheter i samhällsplaneringen, folkhälsoarbete och samverkan med civilsamhället. De 19 förvaltningar som ingår i överenskommelsen och deltar i samverkan i olika omfattning utifrån sitt verksamhetsansvar och utifrån gemensamt identifierade behov och samverkansinsatser. Denna kommer vara en viktig plattform för samverkan.

Systematik kring dialoger för att tydliggöra mönster

Det är svårt att få en heltäckande bild av de dialoger som förs och om det finns en systematisk struktur kring insamling av synpunkter och förslag. Bättre systematik kan bidra till att tydliggöra vissa mönster som kan vara värdefulla i ett kunskapsbaserat lägesarbete. Det är bra att verksamheterna identifierar utvecklingsområden som de själva kan arbeta med, men en samlad bild är nödvändig. Det finns ett utvecklingsbehov när det gäller dialog med invånare kring deras uppfattning om otrygghet samt förslag för att öka tryggheten.

3 Mål för arbetets inriktning

Syftet med denna del är att ge en kort och övergripande bild av implementeringen av programmet. Fokus är på nuläget i de tre målområdena som berör arbetets inriktning, och som inte ingår i processutvärderingen (avsnitt 2)

Stadsledningskontorets bedömning om hur förvaltningar och bolag har omhändertagit programmet rapporterades till kommunstyrelsen i delårsrapport mars 2023. Informationen nedan baseras främst på utdrag från denna sammanställning.

Övergripande kan stadsledningskontorets konstatera att flera av stadens förvaltningar och bolag har omhändertagit det trygghetsskapande och brottsförebyggande programmet. Det finns de verksamheter som inte har omhändertagit programmet ännu och ett ökat engagemang för det trygghetsskapande och brottsförebyggande arbetet är nödvändigt. Vidare

bedömer stadsledningskontoret att det främst är inom målområde 1 (öka kunskapen) och arbetet med kunskapsbaserade lägesbilder, samt målområde 5 (minska möjligheten att begå brott) som har behov av kompetensutveckling. De tre avsnitten nedan ger en kort beskrivning av nuläget i implementeringen.

3.1 Målområde 3: Minska otryggheten till följd av rädslan att utsättas för brott

Strategierna för målområdet är:

- 3:1 Göteborgs Stad ska på ett systematiskt sätt analysera och ta hänsyn till vilka målgrupper och individer som har störst behov när trygghetsskapande och brottsförebyggande åtgärder planeras och genomförs.
- 3:2 Göteborgs Stad ska på ett systematiskt sätt analysera och ta hänsyn till vilka platser som är mest otrygga och utsatta när trygghetsskapande och brottsförebyggande åtgärder planeras och genomförs.
- 3:3 Göteborgs Stad ska på ett systematiskt sätt ta hänsyn till trygghetsskapande och brottsförebyggande aspekter vid fysisk planering av ny och befintlig stad.
- 3:4 Göteborgs Stad ska på ett systematiskt sätt vidta trygghetsskapande och brottsförebyggande åtgärder vid ny- och ombyggnation samt vid förvaltning av bostadsområden och offentlig miljö.
- 3:5 Göteborgs Stad ska stärka och utveckla arbetet med brottsoffer- och vittnesstöd. När det gäller den som lever i eller som lämnat våld i nära relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck ska skyndsamma och samordnade insatser göras. Barn och övriga anhöriga ska få stöd och hjälp vid behov.

Stadsledningskontoret bedömer att det finns ett utvecklingsbehov inom målområde 3, särskilt när det gäller strategi 3:1 som rör målgruppsanalyser. Som exempel bedömer förvaltningen för funktionsstöd att förvaltningen behöver analysera och bedöma om det inom målgruppen förekommer större variationer i utsatthet och behov som staden bör ta i beaktning i det trygghetsskapande och brottsförebyggande arbetet. Dessutom lyfts näringslivets röster som områden som behöver uppmärksammas bättre. Socialförvaltningar lyfter behov av mer kunskap om olika målgruppers sårbarhet, som exempel behövs arbetet utvecklas kring hbtqi- personer, seniorer och personer med beroendeproblematik.

Gällande strategierna 3:1, 3:2, 3:3 och 3:4 bedömer stadsutvecklande förvaltningar att arbetet med sociala konsekvensanalyser (SKA) kan utvecklas ytterligare och vara del av fler skeden i plan- och exploateringsprocessen än bara i detaljplanerna. SKA syftar till att samla in de behov och brister som finns i området som ska planeras och byggas ut. Inom ramen för det arbetet så rymmer det trygghetsskapande arbetet. I vilken omfattning SKA idag används i detaljplanearbetet är dock fortfarande mycket upp till handläggare vilket betyder att analyserna är av varierande kvalitet. Inom den nya organisationen för stadsutveckling pågår ett större utvecklingsarbete av plan- och

exploateringsprocessen där social konsekvensanalys behöver integreras och samverkan med socialförvaltningarna säkras.

Socialförvaltningarna bedömer generellt att arbetet med strategi 3:5 gällande brottsoffer och vittnesstöd pågår och är kopplat till stödcentrum för brottsutsatta. Socialförvaltning Nordost bedömer att arbetet också behöver utvecklas i en lokal kontext. Socialförvaltningarna bedömer vidare att arbetet med hedersrelaterat våld och förtryck har ett fungerande arbete med samordnade insatser.

3.2 Målområde 4: Minska benägenheten för att begå brott

Strategierna för målområdet är:

- 4:1 Göteborgs Stad ska utveckla och stärka det långsiktiga och systematiska vålds- och drogförebyggande arbetet.
- 4:2 Göteborgs Stad ska rikta skyndsamma, samordnade och individanpassade insatser till barn och unga som bedöms vara i riskzonen för att rekryteras till kriminella gäng, hamna i kriminalitet, våldsbejakande extremism, drogmissbruk och andra riskbeteenden. Vårdnadshavare och andra betydelsefulla vuxna ska involveras och få stöd och hjälp vid behov.
- 4:3 Göteborgs Stad ska rikta skyndsamma och samordnade boende-, behandlings- och arbetsmarknadsinsatser till den som vill lämna ett liv i kriminalitet, har avtjänat straff eller är rädd för att bli indragen i en kriminell livsstil. Familj och anhöriga ska få stöd och hjälp vid behov.
- 4:4 Göteborgs Stad ska verka för att stoppa våld i nära relation, hatbrott samt hedersrelaterat våld och förtryck.

Stadsledningskontoret bedömer att det pågår arbete inom detta målområde, men att det finns utvecklingsbehov, särskilt när det gäller strategi 4:1 om långsiktiga och systematiska vålds- och drogförebyggande insatser. Generellt bedömer förvaltningarna att arbete pågår och att förbättringsarbete sker.

För strategi 4:2, som riktas till insatser för barn och unga i riskzonen, bedömer förvaltningarna arbetet i enlighet med strategin olika. Alla svarar dock att arbete med strategin pågår på olika sätt. Förvaltningar med särskilt ansvar har ett pågående arbete baserat på identifierade utvecklingsbehov. Utöver det finns pågående arbeten såsom SSPF (skola, socialtjänst, polis och fritid) och SIG (Sociala insatsgrupper). Socialförvaltningarna redovisar olika insatser. Socialförvaltningen Nordost avser att starta upp *kurve kriegen*, en metod där polis och kommun tidigt ska upptäcka barn i riskzonen och erbjuda hjälp. Socialförvaltningen Hisingen arbetar med särskilt utsedda socialsekreterare som ska arbeta med barn och unga som riskerar att eller som begår kriminella handlingar. Kopplat till strategin finns ytterligare insatser i Göteborgs Stads nyligen antagna handlingsplan för att motverka nyrekrytering, gängkriminalitet och utvecklingen av parallella samhällen.

Gällande strategi 4:3 bedöms mycket arbete sker i enlighet med strategin, i övrigt behöver främst ett mindre utvecklingsarbete ske för att arbeta enligt strategin. Göteborgs Stad har en samlad avhopparverksamhet som inrättades år 2022. Ett riktat arbete ihop med polisen och kriminalvården har också inletts under våren 2023; Gruppvåldsintervention (GVI), som är en strategi för att minska våld i kriminella miljöer. Göteborgs Stad, Polisområde Storgöteborg och Kriminalvården har tecknat en avsiktsförklaring om att tillsammans arbeta utifrån GVI-strategin de kommande tre åren (enligt beslut från Kommunfullmäktige november 2021). I Göteborg benämns arbetet som "Vägra gängvåld".

Avseende strategi 4.4, stoppa våld i nära relationer, hatbrott samt hedersrelaterat våld och förtryck bedömer de flesta av stadens förvaltningar och bolag att ett arbete pågår i enlighet med strategin eller att ett mindre utvecklingsarbete behöver ske. Flera förvaltningar lyfter att utbildningsinsatser har genomförts och att det finns återkommande behov av fler. Några lyfter även sitt löpande arbete mot diskriminering och trakasserier. En ny plan mot våld i nära relationer som delvis kopplar till strategin håller på att tas fram.

3.3 Målområde 5: Minska möjligheten för att begå brott

Strategierna för målområdet är:

- 5:1 Göteborgs Stad ska på ett systematiskt sätt vidta brottsförebyggande åtgärder i verksamheter, på platser och vid tjänster där brott riskerar att begås. (se även 3:3 och 3:4)
- 5:2 Göteborgs Stad ska förstärka sina kontrollfunktioner och samverka internt och externt för att motverka ekonomisk brottslighet och att oseriösa aktörer kommer åt stadens resurser.
- 5:3 Göteborgs Stad ska motverka utvecklingen av parallella samhällsstrukturer genom att stoppa gängkriminalitet, släktbaserade kriminella nätverk och våldbejakande extremism.
- 5:4 Göteborgs Stad ska motverka tystnadskultur genom att stoppa alla former av otillåten påverkan av dess chefer och medarbetare.

Stadsledningskontoret bedömer att arbete pågår men att det finns behov av kompetensutveckling.

Majoriteten förvaltningar svarar att de helt eller delvis arbetar enligt strategi 5:1. Som exempel lyfter grundskoleförvaltningen att insatser såsom kameraövervakning, skalskydd, upprustning av utemiljöer etc har genomförts. Kulturförvaltningen beskriver att de på Göteborgs bibliotek och museer vidtar åtgärder genom möblering, belysning och utbildningar i bemötande som bidrar till att förebygga och förhindra brott och öka tryggheten i verksamheterna.

Över hälften av stadens verksamheter bedömer att man har ett utvecklingsbehov inom strategi 5:2, som handlar om en ökad kontroll och samverkan för att motverka ekonomisk brottslighet. Kommunfullmäktige beslutade i februari

2023 om åtgärder för att samordna och stärka samverkan inom staden för att motverka välfärdsbrott.

Arbetet med att identifiera sina utvecklingsbehov är ännu inte påbörjat, alternativt bedömer man att det kräver resurser för ett utvecklat arbete i enlighet med strategin. Inköp och upphandling bedömer att det finns utvecklingsbehov i form av utökade kontroller för samordnade insatser inom riskbranscher. Stadsledningskontoret tillsammans med Inköp och upphandling utvecklar nu en E-utbildning för att motverka ekonomisk brottslighet inför, under och efter inköp/upphandling. E-utbildningen är riktad till alla stadens nämnder och bolag.

I juni 2023 antog kommunfullmäktige Göteborgs Stads handlingsplan för att stoppa nyrekrytering, gängkriminalitet och utvecklingen av parallella samhällen. Handlingsplanen konkretiserar insatser utifrån strategi 5:3. Utvecklingsbehov bedöms vara i form av kompetenshöjning samt kartläggning av strategins betydelse för den egna verksamheten.

Det arbete som sedan en tid pågått gällande strategi 5:4 att motverka tystnadskultur genom att stoppa otillåten påverkan har lett till att de flesta verksamheter bedömer att de arbetar i enlighet med strategin eller har ett mindre utvecklingsarbete att göra för att arbeta i enlighet med strategin. I maj 2023 antog kommunfullmäktige även Göteborgs Stads plan för att motverka tystnadskulturer 2023-2025.

4 Nuläge för indikatorer

Nedan finns en tabell över indikatorer med senast registrerade värde. Indikatorerna återfinns i bilaga 4 i programmet.

Övergripande mål: Göteborg är en trygg och säker stad där alla som lever, verkar och vistas tar ansvar och bidrar till ökad trygghet och minskad brottslighet.			
Indikator (källa)	Angivet värde i programmet	Nuvärde (senast uppmätta värde)	Målvärde 2026
Göteborg är en trygg och säker stad (SOM-undersökningen)	57 % (år 2020)	55 % (år 2022)	Andel ska öka
Trygghetsindex (SOM-undersökningen)	73 % (år 2021)	75 % (år 2022)	Andelen ska öka. Tryggheten ska öka och mest för de grupper/ områden som upplever mest otrygghet.
Antal särskilt utsatta områden (Polisen)	5	5	0
Målområde 3: Minska otryggheten till följd av rädslan att utsättas för brott			
Indikator (källa)	Angivet värde i programmet	Nuvärde	Målvärde 2026
Andel som uppgett att de avstått från aktivitet senaste året på grund av rädsla och oro att utsättas för brott (SOM-undersökningen)	Ny fråga	Index 6 (av 100) ¹ Uppdelat per mellanområde, spann mellan 2 och 13)	Ny indikator
Andel som uppgett att de avstått från aktivitet till följd av oro (NTU)	15 % (år 2019–2020)	15 % (år 2021–2022)	Ska minska
Andel som uppgett att de upplever otrygghet utomhus (Hälsa på lika villkor)	33 % (år 2021)	30 % (år 2022)	Ska minska
Andel som uppgett att de avstått kontakt med hyresvärd/ fastighetsvärd, larmcentral/störningsjour eller polisen vid störningar och händelser i bostadsområdet eller vid bostaden på grund av oro för negativa	Ny indikator	Index 5 (av 100)	Ny indikator

¹ Stadsledningskontoret har arbetat fram index som bygger på göteborgarnas svar i SOM-undersökningen. Genom att använda index ges möjlighet till en helhetsbild och att följa utvecklingen på ett säkrare sätt än vad enskilda indikatorer gör. Vilka kategorier som indexet baseras på beskrivs i bilaga 4 i Göteborgs trygghetsskapande och brottsförebyggande program.

konsekvenser (SOM-undersökningen)			
Målområde 4: Minska benägenheten att begå brott			
Indikator (källa)	Angivet värde i programmet	Nuvärde	Målvärde 2026
Minskat antal individer i cylinder, kategori C och D (Polisen, Göteborgs Stad)	Ny indikator	Inga uppgifter	Ny indikator
Andel ungdomar som uppgett att de någon gång använt narkotika (Drogvaneundersökningen, CAN)	Årskurs 9: 3 % av tjejer, 9 % av killar Årskurs 2 gymnasiet: 9 % av tjejer, 20 % av killar (år 2019)	Årskurs 9: 6 % av tjejer, 6 % av killar Årskurs 2 gymnasiet: 15 % av tjejer, 19 % av killar	Andel ska minska
Andel som uppgett att de någon gång under de senaste 12 månaderna använt narkotika (Hälsa på lika villkor)	4,8 procent (år 2021)	Inga uppgifter	Andel ska minska
Andel som avrått eller begränsat barn och ungdomar från att vara ute på grund av oro att bli utsatta för brott, begå brott eller för att rekryteras till kriminella gäng (SOM-undersökningen)	Ny indikator 2021	Inga uppgifter	Ny indikator 2021
Målområde 5: Minska möjligheten att begå brott			
Indikator (källa)	Angivet värde i programmet	Nuvärde	Målvärde 2026
Andel som uppgett att de blivit utsatta för brott (utsatthet för brott mot enskild person) (NTU-lokal)	27 % (år 2018–2019)	24,6 % (år 2020–2021)	Andel ska minska
Anmällda våldsbrott per 100 000 invånare ² (BRÅ/SCB)	1 203 (år 2020)	1 176 (år 2022)	900 (år 2030)
Anmällda våldsbrott i offentlig miljö av okänd	224 (år 2021)	266 (år 2022)	Antalet ska minska

² Det finns stora validitetsproblem med att mäta brottslighetens omfattning och utveckling utifrån anmälningssstatistik. Anmälningssstatistik är just ett mått på hur många brott som anmäls, inte över hur många brott som faktiskt begås. Exempel på brottstyper där anmälningssstatistiken inte speglar den faktiska brottsligheten är exempelvis mildare former av våld, våld där gärningspersonen är bekant eller i nära relation med offret, sexualbrott och narkotikabrott.

gärningsperson per 100 000 invånare (BRÅ)			
Anmällda brott, skadegörelse per 1000 invånare (BRÅ/SCB)	25,9 (år 2020)	27,6 (år 2022)	17 (år 2030)
Anmällda brott, stöld, rån och andra tillgreppsbrott per 100 000 invånare (BRÅ)	5344 (år 2021)	5520 (år 2022)	Antal ska minska
Andel som utsatts för otillåten påverkan i samband med sin yrkesutövning. (Medarbetarenkät)	Ny fråga från 2021	8 % (år 2022)	Ny indikator
Samhörighetsindex i bostadsområdet (SOM-undersökningen)	51 % genomsnitt samtliga I resurssvaga områden 45 % (år 2020)	51 % genomsnitt samtliga I resurssvaga områden 45 % (år 2021)	Resurssvaga områden ska öka till genomsnittsnivån (från 45 till 51 %)